

Ι.Α.Π.Α.Α.

**Ινστιτούτο Αστικού Περιβάλλοντος & Ανθρώπινου Δυναμικού
Πάντειο Πανεπιστήμιο**

**ΕΡΕΥΝΑ – ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΟΥ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»**

Τελική Έκθεση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	8
A1. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	8
A2. ΟΙ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ : ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ	23
A3. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	38
A4. ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	55
A5. ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ.....	80
A6. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ.....	95
B. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΡΧΩΝ – ΣΤΟΧΩΝ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	105
B1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	105
B2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	107
B3. ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	112
B4. ΑΡΧΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	115

Γ. ΑΞΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΜΕΤΡΑ – ΔΡΑΣΕΙΣ.....	119
ΔΟΜΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	120
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	124
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	152
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3:ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	194
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4:ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ - ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, ΜΕ ΑΠΩΤΕΡΟ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.	215
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5:ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	223
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6:ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ, ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	244
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7:ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ε.Π.....	260
Δ. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	267
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	268

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκθεση αποτελεί το τελικό παραδοτέο της έρευνας – μελέτης για την εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» που ανατέθηκε από το ΥΠΕΣΔΔΑ στο Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού του Παντείου Πανεπιστημίου. Το Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» στοχεύει στην δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική που θα στηρίζεται στην εφαρμογή του νόμου 2910/2001 και του υπόλοιπου θεσμικού πλαισίου σχετικά με την είσοδο, την παραμονή και την εργασία των μεταναστών στην Ελληνική Επικράτεια.

Στην τελική έκθεση επιχειρείται μια συνολική προσέγγιση του ζητήματος της μετανάστευσης στην Ελλάδα, στην οποία συνεκτιμάται η Ευρωπαϊκή Εμπειρία, τόσο σε επίπεδο θεσμών όσο και σε επίπεδο εφαρμογής πολιτικών για την μετανάστευση από την πλευρά των κρατών μελών της Ένωσης, καθώς και από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην σύνταξη της παρούσας έκθεσης είναι η ακόλουθη:

- Διενέργεια έρευνας σε επιλεγμένους φορείς οι οποίοι εμπλέκονται στο φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα μέσω δομημένου ερωτηματολογίου ανοικτών ερωτήσεων.
- Διερεύνηση ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας σχετικής με την μετανάστευση
- Αναφορά σε εμπειρικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Ελλάδα και αφορούν σε διάφορες όψεις της μετανάστευσης.

Η εκπόνηση της παρούσας τελικής έκθεσης του Ινστιτούτου Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού, με Επιστημονικούς Υπεύθυνους τον Καθηγητή Π. Γετίμη και την Καθηγήτρια Φωτεινή Τσαλίκογλου στηρίχθηκε σε κείμενα που συνέταξε η ερευνητική ομάδα και ειδικοί εμπειρογνώμονες.

Η διάρθρωση της έκθεσης της έρευνας - μελέτης για την εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» διαμορφώνεται ως εξής:

- Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση και οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα σε σχέση με εκείνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο ως προς το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει, όσο και ως προς τις εφαρμοζόμενες πολιτικές από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται οι διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα, τόσο ως

προς το θεσμικό πλαίσιο στην διαχρονική εξέλιξή του, όσο και ως προς τα στατιστικά δεδομένα που υπάρχουν. Ειδική αναφορά γίνεται στην σχέση μετανάστευσης και αγοράς εργασίας. Παρουσιάζονται επίσης οι φορείς και οι παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους μετανάστες και επισημαίνονται και ιεραρχούνται τα προβλήματα των μεταναστών και των φορέων. Τέλος στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια πρώτη καταγραφή των καλών πρακτικών σχετικά με πολιτικές για την διευκόλυνση των μεταναστών.

- Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι βασικές αρχές και οι στόχοι της μεταναστευτικής πολιτικής και ειδικότερα αυτοί που διέπουν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Παρουσιάζεται επίσης η στρατηγική του προγράμματος και αναδεικνύεται η πολυδιάστατη προσέγγιση και συμπληρωματικότητα με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα. Ειδική μνεία γίνεται στις αρχές και στις δομές υλοποίησης παρακολούθησης και αξιολόγησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος καθώς και στους δείκτες πραγματοποίησης και αποτελέσματος.
- Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι άξονες προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Σε αυτό το κεφάλαιο τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα των αξόνων προτεραιότητας και αναλύονται τα μέτρα και οι δράσεις κατά μέτρο. Επισημαίνεται ότι η ανάλυση του κάθε μέτρου περιλαμβάνει τα εξής:
  - A) Ταυτότητα του μέτρου (περιοχή εφαρμογής, ωφελούμενοι, χρονική διάρκεια, χρηματοδοτικά στοιχεία.)
  - B) Ιεράρχηση αναγκών, στόχων και προτεραιοτήτων
  - Γ) Περιγραφή των δράσεων που εντάσσονται στο μέτρο.
  - Δ) Ωφελούμενοι
  - E) Δείκτες πραγματοποίησης και αποτελέσματος
  - ΣΤ) Αναμενόμενα Αποτελέσματα – Επιπτώσεις
  - Z) Εφαρμογή / Υλοποίηση (Φορείς, τελικοί δικαιούχοι)
  - ΣΤ) Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Η τελική έκθεση συμπληρώνεται με τέσσερα παραρτήματα τα οποία περιέχουν τα εξής:

Παράρτημα 1:

- Διάγραμμα Ροής Διαδικασιών για την απόκτηση Άδειας Παραμονής και Εργασίας για Αλλοδαπούς και Προβλήματα που εντοπίζονται στις αρμόδιες υπηρεσίες
- Μέτρα και Δράσεις για μετανάστες στα Επιχειρησιακά Προγράμματα – Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και στα Εθνικά Σχέδια Δράσης.

Παράρτημα 2: Ταυτότητες φορέων που εμπλέκονται με την μετανάστευση

Παράρτημα 3: Συνοπτικές αναφορές συνεντεύξεων φορέων πρωτογενούς έρευνας

Παράρτημα 4: Ερωτηματολόγιο

Παράρτημα 5: Καλές πρακτικές στο Διεθνές Επίπεδο

Ως Διευθυντής του Ινστιτούτου Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού του Παντείου Πανεπιστημίου, και εκ μέρους της Επιστημονικής Ομάδας, οφείλω, να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην παροχή πολύτιμων πληροφοριών και στοιχείων. Αναφερόμαστε ειδικότερα στους εκπροσώπους των σχετικών φορέων, των Διεθνών Οργανισμών, των φορέων του Δημοσίου Τομέα (κεντρικές υπηρεσίες, Περιφέρειες), της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των συλλόγων των μεταναστών, οι οποίοι προθυμοποιήθηκαν να συμπληρώσουν τα σχετικά ερωτηματολόγια και μέσα από τις αναλυτικές συνεντεύξεις να αναδείξουν τα προβλήματα των μεταναστών, των υπηρεσιών προς αυτούς, καθώς και τις καλές πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί.

Τέλος, οφείλω να ευχαριστήσω όλα τα στελέχη της Διοίκησης του ΥΠΕΣΔΔΑ και ειδικά της Δ/σης Μετανάστευσης καθώς και την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου, για την σημαντική υποστήριξη και συμβολή τους στην ολοκλήρωση της έρευνας / μελέτης.

Καθηγητής Παναγιώτης Γετίμης
Διευθυντής ΙΑΠΑΔ, Πάντειο Παν/μιο

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η επιστημονική ομάδα της έρευνας μελέτης του Ινστιτούτου Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού του Παντείου Παν/μιου που συνέβαλε στην εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» αποτελείται από τους:

Επιστημονικοί Υπεύθυνοι:

- Καθηγητής Παναγιώτης Γετίμης, Δ/ντης ΙΑΠΑΔ, Πάντειο Παν/μιο
- Καθηγήτρια Φωτεινή Τσαλικογλου, Πάντειο Παν/μιο

Τομεακοί Υπεύθυνοι:

- Καθηγήτρια Ξανθή Πετρινώτη, Πάντειο Παν/μιο, Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης, ΙΑΠΑΔ (Άξονας Αγορά Εργασίας)
- Αναπλ. Καθηγήτρια Όλγα Στασινοπούλου, Πάντειο Παν/μιο (Άξονας Πληροφόρηση – Υποστήριξη)
- Αναπλ. Καθηγήτρια Αλεξάνδρα Κορωναίου, Πάντειο Παν/μιο (Άξονας Πολιτισμός – Άξονας Εκπαίδευση)
- Διδάκτωρ κ. Στέλιος Στυλιανίδης, (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)

Εμπειρογνώμονες:

- Δρ. Στέλλα Κυβέλου, Λέκτορας Παντείου Παν/μιου, Υπεύθυνη Έρευνας ΙΑΠΑΔ, Συντονιστική Ομάδα και Άξονας Προτεραιότητας 1
- Martin Baldwin-Edwards, Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης, ΙΑΠΑΔ
- Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας Χάρης Παπαπανάγος.
- Νίκος Παλαιολόγος, Διδάκτορας, ερευνητής, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΣΕ

Ερευνητική Ομάδα

- Κυριάκος Σουλιώτης, Διδάκτορας Οικονομικών της Υγείας, Πολιτικός Επιστήμων, (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)
- Μάρκοβα Ευγενία, Διδάκτορας Οικονομολόγος, (Άξονας: Αγορά Εργασίας)
- Αγγελική Κόντου, Διδάκτορας Φιλοσοφίας (Άξονας Πολιτισμός – Άξονας Εκπαίδευση)
- Νίκος Μποζαντζής, Διδάκτορας Κοινωνικής Ψυχολογίας (Άξονας Πολιτισμός – Άξονας Εκπαίδευση, Ευρωπαϊκές Διαστάσεις Μετανάστευσης)
- Βασίλης Αράπογλου, Διδάκτορας Οικονομολόγος (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)
- Μενέλαος Θεοδωρουλάκης, Υποψήφιος διδάκτορας Κοινωνικής Πολιτικής, ερευνητής ΙΑΠΑΔ, (Συντονιστική Ομάδα)

- Υποψήφιος διδάκτορας Λευτέρης Κρέτσος, Οικονομολόγος, ερευνητής ΙΑΠΑΔ (Άξονας Αγορά Εργασίας)
- Υποψήφια διδάκτορας, Πηνελόπη Βέργου, Κοινωνιολόγος, ερευνήτρια ΙΑΠΑΔ (Άξονας Πληροφόρηση, Άξονας Αγορά Εργασίας)
- Υποψήφιος διδάκτορας Βαγγέλης Λαγός, Κοινωνιολόγος, (Άξονας Πολιτισμός – Άξονας Εκπαίδευση, Ευρωπαϊκές Διαστάσεις Μετανάστευσης)
- Υποψήφιος διδάκτορας, Γιώργος Λιαλιάμος, (Άξονας Πληροφόρηση – Υποστήριξη)
- Σκλάβου Κωνσταντίνα, Κοινωνικός Λειτουργός, (Άξονας Πληροφόρηση – Υποστήριξη)
- Αύρα Βαζαίου, Ψυχολόγος, (Άξονας Πληροφόρηση – Υποστήριξη)
- Νίκος Γκιωνάκης, Ψυχολόγος, (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)
- Ζαχαρόπουλος Αθανάσιος, Πολιτικός Μηχανικός- Περιφερειολόγος, (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)
- Κάτσικας Εμμανουήλ, Ψυχίατρος (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)
- Παπαμίχος Αθανάσιος, Εργοθεραπευτής- Οικονομολόγος Υγείας, (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)
- Θεοδώρα Φέτση, Επισκέπτρια Υγείας, (Άξονας Υγεία – Άξονας Έκτακτες Στεγαστικές Ανάγκες)
- Μάγδα Νιαμούρη, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, (Άξονας Πληροφόρηση – Υποστήριξη)
- Γιάννης Καραμπίνης, Διεθνολόγος, ερευνητής ΙΑΠΑΔ , (Συντονιστική Ομάδα)
- Βασίλης Χόλογουεη, τεχνική υποστήριξη, Η/Υ – βάσεις δεδομένων.

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

A1. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

A1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι μετανάστες από τρίτες χώρες που εισέρχονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν μια σημαντική πηγή κινητικότητας τόσο πληθυσμιακής όσο και εργασιακής. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια τάση αύξησης με έντονες ωστόσο διακυμάνσεις ως προς τον καθαρό αριθμό των μεταναστών, οι οποίες κυρίως οφείλονται αφενός στις πληθυσμιακές εισροές μεταναστών (με νόμιμο ή παράνομο τρόπο) στην Ευρώπη και αφ' ετέρου στο έλλειμμα πολιτικών ελέγχου και διαχείρισης των ροών αυτών. Ο αριθμός και η καταγωγή των μεταναστών διαφέρει σημαντικά με την πάροδο του χρόνου ανάλογα με τις διεθνείς πολιτικές και οικονομικές συνθήκες.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η αύξηση ήταν ιδιαίτερα έντονη μετά τα μέσα της δεκαετίας του '80 όταν σημειώθηκε σημαντική εισροή από την Ανατολική Ευρώπη. Στη συνέχεια, ο πόλεμος στην Γιουγκοσλαβία και η ασταθής κατάσταση στα Βαλκάνια προκάλεσαν μεγάλο κύμα μεταναστών, κυρίως από τις πρώην Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας και την Αλβανία. Σημειώθηκε επίσης μεγάλος αριθμός εισροών από άλλα μέρη του κόσμου, κυρίως από διάφορες περιοχές της Ασίας και της Βόρειας Αφρικής που οφειλόταν σε συνδυασμό οικονομικών, πολιτικών και δημογραφικών παραγόντων.

Το 1998, 13 εκατομύρια, ή το 3.5% του πληθυσμού της Ε.Ε. ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών.¹ Το ποσοστό είναι σαφώς υψηλότερο σε ορισμένα κράτη μέλη της Κεντρικής Ευρώπης (Αυστρία, 9,3%, Γερμανία, 6,7%). Η συσχέτιση ωστόσο του αριθμού των μεταναστών με την κλαδική και ηλικιακή σύνθεση της απασχόλησης, αλλά και με άλλα πληθυσμιακά μεγέθη μπορεί να κάνει περισσότερο κατανοητή την πίεση που ασκεί η δυναμική των μεταναστευτικών ρευμάτων σε κάθε χώρα. Για παράδειγμα, η Ελλάδα αν και διαθέτει σχετικά μικρό αριθμό νόμιμων μεταναστών σε σχέση με το γηγενή πληθυσμό και αποτελεί μια συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη περισσότερο εθνικά ομοιογενή κοινωνία, εντούτοις είναι η χώρα με το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν πρόβλημα παράνομης μετανάστευσης (Baldwin Edwards, 2002).

---

¹ Πηγή : EUROSTAT

Ιδιαίτερα σημαντική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι οι χώρες της Νότιας Ευρώπης ιδιαίτερα, από παραδοσιακούς αγωγούς μεταναστών προς την Βόρεια Ευρώπη και τις ΗΠΑ έχουν μετατραπεί, για λόγους που αναλύονται στη συνέχεια, σε φιλόδοξους προορισμούς (ενδιάμεσους ή τελικούς) για πολλούς μετανάστες από την Ανατολική Ευρώπη, την Β. Αφρική και την Ασία. Τα περισσότερα μεγάλα αστικά κέντρα της Ευρώπης αποκτούν όλο και περισσότερο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και καλούνται να αναπτύξουν άμεσα επαρκείς και αποτελεσματικές στρατηγικές για την κοινωνική και την οικονομική ενσωμάτωση των νεοεισερχόμενων μεταναστών και των οικογενειών τους.

Σε αντίθεση με τους πολίτες της Ε.Ε. οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν απολαμβάνουν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που επιτείνει την αναγκαιότητα σχεδιασμού εξειδικευμένων κοινωνικών πολιτικών και πολιτικών μετανάστευσης. Εξάλλου οι καταγεγραμμένοι μετανάστες αποτελούν μόνο μέρος της συνολικής εικόνας. Τόσο όμως οι παράνομοι όσο και οι νόμιμοι μετανάστες είναι σε κάθε περίπτωση περισσότερο ευάλωτοι από τους αυτόχθονες εργαζομένους και συχνά είναι πρόθυμοι να κάνουν παραχωρήσεις όσον αφορά στις αμοιβές τους και τα εργασιακά τους δικαιώματα.

Οι μετανάστες δηλαδή αποτελούν μια ευπαθή ομάδα κοινωνικού αποκλεισμού, γεγονός που κατά κύριο λόγο οφείλεται στα παρακάτω:

1. Ο γεωγραφικός κατακερματισμός, οι εθνοτικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές διαφορές δυσκολεύουν τη δημιουργία συγκεκριμένης πολιτικής ταυτότητας και συνδικαλιστικής έκφρασης από μέρους τους.
2. Απαιτείται να προσαρμοστούν κοινωνικά με τους όρους αξιοποίησης που επιβάλλει το σύστημα κοινωνικής οργάνωσης της χώρας υποδοχής χωρίς να έχουν ενταχθεί κατά το παρελθόν στους διακριτούς μηχανισμούς κοινωνικοποίησης και εγκοινωνισμού των ηθικών εργασιακών κανόνων της κοινωνίας υποδοχής (σύστημα εκπαίδευσης, βασικοί πολιτικοί και κοινωνικοί θεσμοί, άτυπα δίκτυα φροντίδας).
3. Αντιμετωπίζουν εύλογες δυσκολίες γλωσσικής επικοινωνίας σε σχέση με το γηγενή πληθυσμό και δυσκολίες προσπελασιμότητας και ένταξης στο σύστημα κοινωνικής προστασίας και ασφάλειας.
4. Αντιμετωπίζουν την περιστασιακή αμφιθυμία και τα κενά της μεταναστευτικής πολιτικής, τα οποία διαμορφώνονται από τις κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής, η οποία σε καθεστώς άκρατης διεθνοποίησης και περιορισμένων εργαλείων οικονομικής πολιτικής είναι πιο ευάλωτη στις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου.

Η διαχείριση της ροής μεταναστών από τρίτες χώρες αποτελεί όλο και μεγαλύτερη πρόκληση για την πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική των κρατών μελών και της Ένωσης στο σύνολό της. Αν και στην Ευρώπη έχουν παρατηρηθεί εισροές ατόμων με υψηλό επίπεδο προσόντων για την αντιμετώπιση ειδικών ελλείψεων του εργατικού δυναμικού, ένα μεγάλο ποσοστό των μεταναστών είναι νέοι με χαμηλού επιπέδου προσόντα.²

Σε κάθε περίπτωση, η συζήτηση για τις διεθνείς τάσεις των μεταναστευτικών ροών και την διαχείρισή τους οφείλει να λάβει υπόψη της το γενικότερο πλαίσιο των συντελούμενων δομικών αλλαγών αφενός στην *οργάνωση της παραγωγής και της εργασίας* καθώς και αφετέρου στην *υποχώρηση του θεσμικού και αναδιανεμητικού μοντέλου κοινωνικής πολιτικής* μέσα από τον εξορθολογισμό των δαπανών κοινωνικής προστασίας και την εξατομίκευση των κοινωνικών παροχών. Η διάχυση άλλωστε διαφορετικών συστημάτων ρύθμισης της εργασίας και της κοινωνικής πρόνοιας οφείλεται στους μετασχηματισμούς της σύγχρονης μορφής κοινωνικής οργάνωσης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Παράλληλα οι τελευταίες δεκαετίες, σημαδεύονται από τα υψηλά επίπεδα ανεργίας μεγάλης διάρκειας σε συνδυασμό με την παράλληλη τάση ανοίγματος των διεθνών αγορών και διεθνών επενδύσεων.

Οι εξελίξεις αυτές που συνήθως ενοποιούνται περιγραφικά υπό τον όρο «*παγκοσμιοποίηση*» έχουν οδηγήσει στην ένταση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας και κοινωνικού αποκλεισμού στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Ο κοινωνικός αποκλεισμός πλήττει ευάλωτες κοινωνικά ομάδες, όπως οι μετανάστες και απειλεί άμεσα το εγχείρημα της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Παράλληλα η αναβίωση φαινομένων ξеноφοβίας και ρατσισμού σε διάφορες χώρες και περιφέρειες της Ευρώπης, απαιτεί ενεργητικές πολιτικές κοινωνικής και οικονομικής ένταξης για τους μετανάστες, που υπερβαίνει τις πολιτικές ελέγχου της «*λαθρομετανάστευσης*».

Η διαχείριση των μεταναστευτικών εισροών, η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και η ανάπτυξη ενός βέλτιστου προτύπου ενσωμάτωσης με παράλληλο σεβασμό της ποικιλότητας και πολυπολιτισμικής ιδιαιτερότητας αποτελούν μείζονες προκλήσεις που απαιτούν την δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων.

Σε επίπεδο Ε.Ε. με τη θέσπιση σε ισχύ της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1999, η πολιτική για το άσυλο και την ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων, η πολιτική θεώρησης διαβατηρίων, οι κανόνες που διέπουν τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε., η μεταναστευτική

---

² Eurostat

πολιτική, τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών και η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της συνολικής προσέγγισης για την πολιτική ασύλου και την κοινή πολιτική μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παρά ταύτα, σημαντικές δυσκολίες εμποδίζουν την προσπάθεια άσκησης μιας ενιαίας, αποτελεσματικής όσο και δίκαιης πολιτικής για τους μετανάστες. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι:

1. Η έλλειψη επαρκών και αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων να περιγράψουν το προφίλ και τις ανάγκες που αντιμετωπίζει η ομάδα-στόχος και οι διαφορετικότητες που εμφανίζονται στο εσωτερικό της, σε κάθε χώρα κράτος μέλος της Ε.Ε..
2. Το παράνομο καθεστώς μιας μεγάλης κατηγορίας μεταναστών
3. Η ποικιλομορφία και η ασυμμετρία που εμφανίζουν οι μετανάστες αναφορικά με τη χώρα προέλευσης, το φύλο και την επαγγελματική ειδίκευση
4. Ο υψηλός βαθμός γεωγραφικής διασποράς των μεταναστών τόσο σε επίπεδο χωρών όσο και στο επίπεδο των περιφερειών και αστικών κέντρων.
5. Ο υψηλός βαθμός γεωγραφικής και επαγγελματικής κινητικότητας που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα συγκεκριμένες ομάδες μεταναστών και επαγγελματιών στα οποία συγκεντρώνονται.

Ωστόσο, το σημαντικότερο πρόβλημα που υπάρχει στην δημιουργία μιας ενιαίας μεταναστευτικής πολιτικής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης συνίσταται στις διαφορετικές πολιτικές που ασκούν τα κράτη μέλη για τους μετανάστες που σχετίζονται και με τα διαφορετικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Εξάλλου όπως φαίνεται και στις Συνόδους Κορυφής (ειδικά στην τελευταία, Σεβίλλη, Ιούνιος 2002) η πολιτική της Ένωσης ισορροπεί ανάμεσα σε αντιφατικές πολιτικές και προτάσεις που εκτείνονται σε όλο το φάσμα: από την ενίσχυση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων («Ευρώπη φρούριο»), τις μαζικές απελάσεις παράνομων μεταναστών και ακόμη και κυρώσεων στις χώρες προέλευσης μεταναστών (προτάσεις Βρετανίας, Ισπανίας, Ολλανδίας) μέχρι τις πολιτικές διαχείρισης και ελέγχου μεταναστευτικών αναγκών και ροών, κοινωνικής και οικονομικής ένταξης και καταπολέμησης των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. (Σύνοδος του Τάμπερε, 1999). Έτσι στην πραγματικότητα το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για την μετανάστευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παραμένει σε επίπεδο κατευθύνσεων και διακηρύξεων ενώ επανακαθορίζεται ταυτόχρονα από τις διαφορετικές πολιτικές των κρατών μελών, οι οποίες εν πολλοίς είναι και αυτές αντιφατικές και αποσπασματικές. Ωστόσο, η διερεύνηση «καλών πρακτικών» από τις διάφορες χώρες, ιδιαίτερα από τις χώρες του Ευρωπαϊκού νότου, συνιστά

σημαντική βάση άντλησης εμπειριών και διαμόρφωσης μιας σύγχρονης πολιτικής μετανάστευσης για τη χώρα μας.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι τα συμπεράσματα της Συνόδου της Σεβίλλης ικανοποιούν το αίτημα για ένα καταμερισμό βαρών και δαπανών μεταξύ των εταίρων, ώστε το κόστος να μην αναλαμβάνεται μονομερώς από τις χώρες που βρίσκονται στην πρώτη σειρά υποδοχής των μεταναστών.

Α1.2 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, αν και οι πολιτικές που αφορούν την μετανάστευση θεωρούνται ότι άπτονται της αρχής της εθνικής κυριαρχίας και της αυτονομίας των κρατών μελών της Ε.Ε., έχει αναπτυχθεί ένα θεσμικό πλαίσιο σε ευρωπαϊκό επίπεδο που σταδιακά παίρνει την μορφή συγκεκριμένων αξόνων πολιτικής και συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών για μια σειρά από ζητήματα που σχετίζονται με την μετανάστευση. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ θεσπίζει για πρώτη φορά την κοινοτική αρμοδιότητα όσον αφορά το άσυλο και τη μετανάστευση.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 ξεκινάει και τυπικά η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών για ζητήματα σχετιζόμενα με την μετανάστευση και με την κατοχύρωση των «τεσσάρων θεμελιωδών ελευθεριών (ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, αγαθών, υπηρεσιών και ανθρώπων). Ωστόσο, η μεταναστευτική πολιτική ως διακριτή πολιτική της Ε.Ε. εισάγεται ουσιαστικά με την συνθήκη του Maastricht το 1992 και διαμορφώνεται πιο συγκεκριμένα με την Συνθήκη του Schengen. Μέχρι τότε η μεταναστευτική πολιτική ασκείτο ως μέρος γενικότερων πολιτικών όπως, για παράδειγμα, οι πολιτική για την τρομοκρατία και τις διασυνοριακές εγκληματικές δραστηριότητες. Σ' αυτή την πρώιμη περίοδο, διακρίνονται τέσσερα στάδια στην εξέλιξη των σχετικών μεταναστευτικών πολιτικών:

- Το πρώτο στάδιο (1973) κατά το οποίο φιλελευθεροποιούνται οι συνοριακοί έλεγχοι και τίθεται σε ισχύ η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων.
- Το δεύτερο στάδιο (1973-1985), κατά το οποίο, σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και αναδιάρθρωσης η μαζική και «νόμιμη» (μη ελεγχόμενη) μετανάστευση περιορίζεται. Οι μετακινήσεις μεταξύ των κρατών της διευρυμένης Ευρώπης ενοούνται (χωρίς παρά ταύτα να καταργείται η βίζα), η επιστροφή των μεταναστών στις εστίες τους ενθαρρύνεται, προβλέπονται μέτρα ένταξης των μεταναστών δεύτερης γενιάς, και αυξάνονται οι περιορισμοί απέναντι σε νέους μετανάστες.

- Το τρίτο στάδιο (1985-1992) χαρακτηρίζεται από την κατάρρευση των οικονομιών του λεγόμενου «Ανατολικού Μπλόκ», ξεκινάει με την Λευκή Βίβλο (1985) που ουσιαστικά εγκαθιδρύει στην πράξη την Κοινή Αγορά καθιερώνοντας την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, αγαθών, υπηρεσιών και ατόμων. Η ανάγκη ελέγχου μετά την κατάργηση των εσωτερικών συνόρων οδηγεί στην υπογραφή σειράς συμφωνιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στη σύσταση οργανισμών που ασχολούνται με γενικότερα ζητήματα αλλά και με θέματα που σχετίζονται με την μετανάστευση από άλλες χώρες εκτός Ε.Ε. Αυτές είναι:
  - Η ομάδα Ad Hoc για την μετανάστευση (Ad Hoc Group on Immigration) που προέκυψε από την ομάδα TREVI και δεν είναι υπόλογη σε κανέναν Ευρωπαϊκό θεσμό.
  - Η Συνθήκη Schengen (1985) που τέθηκε σε ισχύ το 1995 με σκοπό μεταξύ άλλων την εγκαθίδρυση του χώρου ελεύθερης κυκλοφορίας των ανθρώπων μέσα στην Ε.Ε.
  - Η σύμβαση του Δουβλίνου (Dublin Convention, 1990) η οποία υπογράφηκε με σκοπό να αποτρέψει πολλαπλές και καταχρηστικές αιτήσεις για άσυλο και να λύσει το πρόβλημα των «περιπλανώμενων προσφύγων»
  - Η Σύμβαση για την διάβαση των εξωτερικών συνόρων (Convention for the crossing of external borders), που αποτελεί ένα σύνολο κανόνων για τον συντονισμό των ευρωπαϊκών πολιτικών χορήγησης βίζας και των συνοριακών ελέγχων.
- Το τέταρτο στάδιο (1992 μέχρι σήμερα), κατά το οποίο η Συνθήκη του Maastricht διευρύνει τον πολιτικό χαρακτήρα της Κοινότητας προβλέποντας κοινές ή σχετικώς εναρμονισμένες πολιτικές για μια σειρά θεμάτων που εκφεύγουν από την σφαίρα της οικονομίας. Οι τρεις πυλώνες της Συνθήκης προδιαγράφουν, μεταξύ των άλλων, μια κοινή συντονισμένη πολιτική για την μετανάστευση.

Ο πρώτο πυλώνας, δηλαδή τα «Κοινοτικά Θέματα», ασχολείται με την πολιτική χορήγησης βίζας και τον προσδιορισμό των κρατών, οι πολίτες των οποίων απαιτείται να έχουν βίζα προκειμένου να εισέλθουν στην επικράτεια κάποιου κράτους μέλος. Ο τρίτος πυλώνας, δηλαδή η «Δικαιοσύνη και οι Εσωτερικές Υποθέσεις», ασχολείται με την πολιτική ασύλου, με την διάβαση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε., καθώς και με τον συντονισμό των μεταναστευτικών πολιτικών των κρατών μελών όσον αφορά τις συνθήκες εισόδου, διαμονής, κυκλοφορίας και απασχόλησης των μεταναστών, επανένωσης των οικογενειών τους και αντιμετώπισης της παράνομης μετανάστευσης. Προβλέπεται επίσης η δημιουργία ενιαίου σώματος της Ε.Ε. που θα ασχολείται με ζητήματα δικαιοσύνης, μετανάστευσης και ασύλου, ασφάλειας και αστυνομικής συνεργασίας (EUROPOL).

Τέλος, η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) θεσπίζει για πρώτη φορά την κοινοτική αρμοδιότητα όσον αφορά την μετανάστευση και το άσυλο. Εισάγει επίσης, μεταξύ άλλων, κάποιες καινούργιες ρήτρες και ρυθμίσεις σχετικά με την μετανάστευση. Αυτές είναι:

1. Η ενσωμάτωση της Συνθήκης του Σέγκεν στην Συνθήκη της Ε.Ε. και η ενσωμάτωση της Γραμματείας του Σέγκεν στην Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Παρόμοια μέτρα ενσωμάτωσης πάρθηκαν άλλωστε και για τις ομάδες TREVΙ και Ad Hoc που τώρα αποτελούν μέρη της Επιτροπής Κ4.
2. Μια γενική πολιτική ενάντια στις διακρίσεις με αμφίβολη πιθανότητα να εφαρμοστεί για μη Ευρωπαίους Πολίτες.
3. Η εισαγωγή στην Συνθήκη ενός νέου τίτλου «Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, άσυλο και μετανάστευση»
4. Η διεύρυνση του πλαισίου του τρίτου πυλώνα της Συνθήκης του Μάαστριχτ, της Συνθήκης Σέγκεν και της Επιτροπής Κ4 με αρκετά σαφή αστυνομικό και κατασταλτικό προσανατολισμό δίνοντας έμφαση στην διακίνηση προσώπων και ναρκωτικών, στην δικαστική και εγκληματολογική συνεργασία, στην ανταλλαγή δεδομένων και πληροφοριών, στις απελάσεις και τον ρόλο της EUROPOL.

Υπάρχουν, τέλος και συγκεκριμένες συμφωνίες ανάμεσα στην Ε.Ε. και σε τρίτες χώρες με διακανονισμούς που αφορούν την συνεργασία για τον έλεγχο της μετανάστευσης και την χορήγηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων για διαμονή, εργασιακές συνθήκες, κοινωνικής πρόνοια και πρόσβαση στην αγορά εργασίας αυτών των χωρών (Τουρκία, Μαρόκο, Τυνησία και Αλγερία).

Ωστόσο ο γενικός προσανατολισμός, όσον αφορά τους μετανάστες από τρίτες χώρες, φαίνεται να είναι ο αυστηρός έλεγχος και η καταστολή, παρόλο που ακόμη δεν μπορούμε να μιλάμε για μια ενιαία και συνεκτική μεταναστευτική πολιτική σε επίπεδο Ε.Ε.

A1.3 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ : Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΜΙΑΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση διαπνέεται σταθερά από την προσήλωση στην ιδέα της ελευθερίας, με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους δημοκρατικούς θεσμούς και το κράτος δικαίου. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναδύεται και το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπό συνθήκες ασφάλειας και δικαιοσύνης για όλους.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά την σύνοδο του Τάμπερε, τον Οκτώβριο του 1999, δηλώνει ότι « τα διακριτά μεν αλλά στενά συνδεδεμένα θέματα του ασύλου και της μετανάστευσης απαιτούν να αναπτυχθεί μια κοινή πολιτική της Ε.Ε.» και καθορίζει τα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει, τις πολιτικές κατευθύνσεις και τους στόχους για την χάραξη μιας κοινής πολιτικής της Ε.Ε. στους βασικούς τομείς και συγκεκριμένα:

- Μια σφαιρική προσέγγιση όσον αφορά την σχέση εταιρικότητας με τις χώρες καταγωγής για την αντιμετώπιση πολιτικών ζητημάτων, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το θέμα της ανάπτυξης στις χώρες και τις περιοχές καταγωγής και διέλευσης.
- Ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα χορήγησης ασύλου που θα βασίζεται στην πλήρη και συμπεριληπτική εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης για τους πρόσφυγες.
- Μια σθεναρή πολιτική κοινωνικής ένταξης που εξασφαλίζει την δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών με στόχο την παροχή δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ανάλογων με εκείνα που απολαμβάνουν οι πολίτες της Ε.Ε.
- Μέτρα για την σφαιρική προσέγγιση της διαχείρισης ή ρύθμισης των μεταναστευτικών ροών που θα περιλαμβάνει ζητήματα πολιτικά, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αναπτυξιακά με βάση την στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης.

Μετά το Συμβούλιο του Τάμπερε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργάζεται μια στρατηγική για τη μεταναστευτική πολιτική, η οποία περιλαμβάνει δύο βασικούς άξονες:

A) την υιοθέτηση ενός **Κοινού Νομοθετικού Πλαισίου (ΚΝΠ)**

B) την ανάπτυξη μιας **Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ)**

Απώτερος στόχος της στρατηγικής αυτής είναι η διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών σε όλα τα στάδια εξέλιξής τους. Τα θέματα που εντάσσονται σ' αυτή τη στρατηγική μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

1. Προσδιορισμός και διαχείριση μεταναστευτικών αναγκών και ροών (διαβούλευση κοινωνικών εταίρων)
2. Παράνομη μετανάστευση, έλεγχος συνόρων, πολιτική βίζας, ασφάλεια και διακίνηση και εμπορία ανθρώπων.
3. Εισδοχή και παραμονή, επανένωση οικογενειών.
4. Ένταξη/ενσωμάτωση, δίκαιη και ίση μεταχείριση, πολιτογράφηση
5. Εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες
6. Εσωτερική μετανάστευση στην Ε.Ε.
7. Ανταλλαγή πρακτικών και πληροφόρησης

8. Διαχείριση της μετανάστευσης σε ενωσιακό επίπεδο, διοικητική και κανονιστική σύγκλιση των πολιτικών των Κρατών Μελών και Σχέδια Δράσης
9. Καταπολέμηση διακρίσεων, ρατσισμού και ξενοφοβίας.

Με βάση την Σύνοδο του Τάμπερε, οι πολιτικές για την Μετανάστευση, το Άσυλο και τους Πρόσφυγες αποτελούν τρεις διακριτές και αλληλοσυνδεόμενες πολιτικές.

Όσον αφορά στη γενική στρατηγική, επισημαίνεται η αναγκαιότητα μιας Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού της μεταναστευτικής πολιτικής των κρατών-μελών. Αυτή η μέθοδος συντονισμού θα δρα συμπληρωματικά προς το νομοθετικό πλαίσιο και θα εξασφαλίσει τον αναγκαίο συνδυασμό μέτρων για τη χάραξη μιας ευρωπαϊκής πολιτικής. Η πολιτική αυτή θα βασίζεται, αρχικά τουλάχιστον, στον καθορισμό και την ανάπτυξη κοινών στόχων που αναμφισβήτητα απαιτούν μια ευρωπαϊκή αντιμετώπιση. Χρειάζονται διαδικασίες για την εξασφάλιση συνοχής και τη χρήση κοινών κανόνων κατά την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας.

Στο πλαίσιο του Ανοιχτού Μηχανισμού Συντονισμού, προβλέπονται πολυετείς κατευθυντήριες γραμμές (ΚΓ) για την Ένωση και ειδικά χρονοδιαγράμματα για την επίτευξη των στόχων. Οι ΚΓ θα ενσωματωθούν στις εθνικές πολιτικές. Βασικοί τομείς είναι:

- A) Διαχείριση Μεταναστευτικών Ροών
- B) Εισδοχή Οικονομικών Μεταναστών
- Γ) Σχέση Εταιρικότητας με Τρίτες Χώρες
- Δ) Κοινωνική Ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών

Οι πρώτες Κατευθυντήριες γραμμές (ΚΓ) αναμενόταν να εγκριθούν από το Συμβούλιο μέσα στο 2002 και θα αναθεωρούνται ετήσια.

Ανάγκη για συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων σε επίπεδο Ε.Ε. και σε εθνικό επίπεδο.

Γενικές κατευθύνσεις πολιτικής :

- Διακριτότητα και Συμπληρωματικότητα των πολιτικών Μετανάστευσης και Ασύλου
- Προώθηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης
- Οι πολιτικές μετανάστευσης πρέπει να προσαρμόζονται στις διεθνείς δημογραφικές και οικονομικές τάσεις.
- Σεβασμός Ανθρώπινων Δικαιωμάτων
- Η προσωρινή μετανάστευση δεν πρέπει να αποτελεί τη βάση, αλλά ένα από τα στοιχεία, της συνολικής μεταναστευτικής πολιτικής
- Θέσπιση ξεκάθαρων κανόνων για την εισδοχή των μεταναστών

- Κοινές πολιτικές ασφάλειας και ελέγχου των συνόρων
- Πολιτικές ένταξης-ενσωμάτωσης
- Δίκαιη και ίση μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν και εργάζονται στην Ε.Ε.
- Πολιτικές Συνεργασίας με τρίτες χώρες
- Δικαστική συνεργασία και κοινές πολιτικές εσωτερικής ασφάλειας
- Πολιτική κατά του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας

Στο κείμενο που ακολουθεί παρατίθενται οι βασικοί τομείς πολιτικής και οι αντίστοιχες κατευθυντήριες γραμμές:

α) ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ

ΚΓ 1) Υιοθέτηση σφαιρικής και συντονισμένης προσέγγισης για τη διαχείριση της μετανάστευσης σε εθνικό επίπεδο:

- A) να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις και οι σχέσεις των διαφόρων κατηγοριών μεταναστευτικών ροών
- B) Τα κράτη-μέλη να συγκεντρώσουν στατιστικά στοιχεία για τη μετανάστευση, ώστε να τεθεί σε εφαρμογή το Σχέδιο Δράσης που θα εγκρίνει το Συμβούλιο.

ΚΓ 2) Βελτίωση της παρεχόμενης πληροφόρησης για τις νόμιμες δυνατότητες εισδοχής στην Ε.Ε. καθώς και για τις συνέπειες της χρήσης παράνομων διαύλων:

- A) Δημιουργία υπηρεσιών ενημέρωσης σε τρίτες χώρες
- B) Συνεργασία και ανταλλαγή πληροφόρησης των προξενικών αρχών των κρατών-μελών στις χώρες καταγωγής, κυρίως αναφορικά με την πολιτική θεωρήσεων για αποτελεσματικότητα, διαφάνεια και εναρμόνιση μεταξύ των κρατών-μελών κατά την εξέταση των αιτήσεων εισδοχής στην Ε.Ε..
- Γ) Συνεργασία με τρίτες χώρες για την ευαισθητοποίηση στους κινδύνους της λαθρομετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων.

ΚΓ 3) Καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, της μεταφοράς λαθρομεταναστών και της εμπορίας ανθρώπων:

- A) Εξισορρόπηση μεταξύ ανθρωπιστικών καθηκόντων, νόμιμης μετανάστευσης και καταπολέμησης των δικτύων λαθρομετανάστευσης
- B) Παρακολούθηση των παράνομων διακινήσεων
- Γ) Θέσπιση κυρώσεων για τις εγκληματικές ενέργειες που συνδέονται με τη λαθρομετανάστευση και την εμπορία ανθρώπων
- Δ) Ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. στο πλαίσιο κοινών κανόνων.

β) ΕΙΣΔΟΧΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΚΓ 4) Καθιέρωση συνεπούς και διαφανούς πολιτικής και διαδικασιών για το άνοιγμα της αγοράς εργασίας σε υπηκόους τρίτων χωρών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση:

- A) Η εφαρμογή της στρατηγικής για την απασχόληση να είναι συμβατή με τη διαχείριση της συμβολής των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Οι οποιοσδήποτε προσαρμογές θα πρέπει να γίνουν κατόπιν συνεννόησης των κοινωνικών εταίρων: εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανώσεις μεταναστών και άλλες σχετικές οργανώσεις.
- B) Εθνική νομοθεσία που θα προβλέπει σαφείς και διαφανείς διαδικασίες για την επιλογή των αιτήσεων των υπηκόων τρίτων χωρών για να εισέλθουν στην αγορά εργασίας ανάλογα με τις κατηγορίες στις οποίες ανήκουν
- Γ) Συμμόρφωση με την υποχρέωση κοινοποίησης στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 30 του σχεδίου οδηγίας για την απασχόληση υπηκόων τρίτων χωρών
- Δ) Συμμόρφωση των υπηκόων τρίτων χωρών με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία για την απασχόληση όσον αφορά την καταπολέμηση της μη δηλωμένης εργασίας
- E) Ιδιαίτερη μέριμνα για τις γυναίκες υπηκόους τρίτων χωρών που επιθυμούν να εργαστούν την Ε.Ε..

γ) ΣΧΕΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΚΓ 5) Ενσωμάτωση των θεμάτων μετανάστευσης στις σχέσεις με τις τρίτες χώρες και ιδίως με τις χώρες καταγωγής

- A) Σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης και συνεργασίας σε θέματα, παιδείας, επαγγελματικής κατάρτισης και ισότητας των δύο φύλων
- B) Προώθηση μέτρων για τη μεγιστοποίηση των θετικών επιπτώσεων της μετανάστευσης ως παράγοντας ανάπτυξης στις χώρες καταγωγής των μεταναστών και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιδράσεων (brain drain)
- Γ) Ενθάρρυνση των μεταναστών να διατηρήσουν σχέσεις με τη χώρα καταγωγής τους (ρύθμιση της νομοθεσίας για την κυκλοφορία μεταξύ της χώρας υποδοχής και της χώρας καταγωγής, ενθάρρυνση της συμμετοχής των μεταναστών σε αναπτυξιακά, εκπαιδευτικά και επιχειρηματικά προγράμματα στις χώρες καταγωγής τους, υποστήριξη των χωρών καταγωγής για την επανενσωμάτωση των παλιννοστούντων υπηκόων τους).
- Δ) Υποστήριξη των προσπαθειών τρίτων χωρών για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και για τη θέσπιση νομοθεσίας και δομών σύμφωνων προς τους διεθνείς κανόνες.
- E) Λήψη μέτρων για την υποστήριξη της επανένταξης των θυμάτων παράνομης λαθρομετανάστευσης στη χώρα καταγωγής τους (11-12)

δ) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΥΠΗΚΟΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΚΓ 6) Χάραξη πολιτικών ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών που κατοικούν νόμιμα στα κράτη-μέλη

- A) Καθορισμός προτεραιοτήτων και πόρων για την πολιτική ένταξης των μεταναστών
- B) Θέσπιση πλαισίου που θα εξασφαλίζει τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής
- Γ) Εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης με στόχο την ενίσχυση των διαδικασιών ένταξης
- Δ) Ειδικά μέτρα για την κοινωνικο-οικονομική ένταξη των γυναικών και των μεταναστών δεύτερης γενιάς
- E) Κατάρτιση προγραμμάτων για τη γλωσσική εκπαίδευση και πολιτισμική, οικονομική και κοινωνικο-πολιτική πληροφόρηση των μεταναστών για τη χώρα υποδοχής
- ΣΤ) Κατάρτιση προγραμμάτων εγκατάστασης των καινούργιων μεταναστών και των οικογενειών τους
- H) Κοινωνική, υγειονομική και οικονομική στήριξη των θυμάτων λαθρομετανάστευσης κατά την διάρκεια διαμονής τους στις χώρες της Ε.Ε.
- Z) Αξιοποίηση της έννοιας της πολιτικής ιθαγένειας για τον καθορισμό δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μεταναστών.

Η Σύνοδος Κορυφής της Σεβίλλης

Τα θέματα του ασύλου και της μετανάστευσης αποτέλεσαν σημαντικότερα σημεία συζήτησης στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής της Σεβίλλης (Ιούνιος 2002). Στην Σεβίλλη δεν συζητήθηκαν τόσο διακηρύξεις αρχής, όσο ορίστηκαν μέτρα και συγκεκριμένες προθεσμίες υλοποίησης, όπως για παράδειγμα:

- Η ολοκλήρωση συμφωνιών επαναποδοχής (readmission agreements) που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σήμερα, και η αρχή συνομιλιών με χώρες που υποδείχθηκαν από το Συμβούλιο.
- Η ανάληψη κοινών επιχειρήσεων στα εξωτερικά σύνορα προ του τέλους του 2002.
- Η εισαγωγή κοινής βίζας μέχρι τον Μάρτιο του 2003.

Στην Σύνοδο Κορυφής της Σεβίλλης αναδείχθηκε με τρόπο σαφή, η αδυναμία επίλυσης των προβλημάτων που προκύπτουν από το φαινόμενο της μετανάστευσης σε εθνικό επίπεδο και η αναγκαιότητα πολιτικών και γενναίων αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Αναφορές:

1. Νόμιμη μετανάστευση

A. Ανακοινώσεις

- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, Βρυξέλλες 22.11.2002, COM (2000) 757 τελικό
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σχετικά με μια ανοιχτή μέθοδο συντονισμού για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, Βρυξέλλες, 11.7.2001, COM (2001) 387 τελικό.

B. Προτάσεις Οδηγιών

- Τροποποιημένη πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, Βρυξέλλες 2.5.2002, COM (2002) 225 τελικό
- Πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τη μισθωτή απασχόληση και την άσκηση ανεξάρτητων οικονομικών δραστηριοτήτων. , Βρυξέλλες 11.7.2001, COM (2001) 386 τελικό
- Proposal for a council directive concerning the status of third country nationals who are long term residents, COM(2001)127 final. 13.3.2001
- Proposal for a Council Directive on the right to family reunification, COM(1999)638 final of 1.12.99

2. Παράνομη μετανάστευση

A. Ανακοινώσεις

- Ανακοίνωση της επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, για μια κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης, Βρυξέλλες, 15.11.2001, COM (2001) 672 τελικό.

B. Προτάσεις της Επιτροπής

- Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on the short-term residence permit issued to victims of action to facilitate illegal immigration or trafficking in human beings who cooperate with the competent authorities. COM/2002/0071 final, 11.02.2002
- Proposal for a COUNCIL DECISION adopting an action programme for administrative co-operation in the fields of external borders, visas, asylum and immigration (ARGO), COM(2001)567 final, 16.10.2001

Γ. Πράσινη Βίβλος

- Green paper on a community return policy on illegal residents, COM /2002/0175 final

Δ. Συμβούλιο

- LAEKEN EUROPEAN COUNCIL(15/12/01) Συμπεράσματα Προεδρίας
- NICE EUROPEAN COUNCIL (08/12/00) Συμπεράσματα Προεδρίας
- TAMPERE EUROPEAN COUNCIL (16/10/99) Συμπεράσματα Προεδρίας

3. Άσυλο

A. Ανακοινώσεις της Επιτροπής

- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT «On the common asylum policy, introducing an open coordination method First report by the Commission on the application of Communication», COM(2001)710 final of 28.11.2001
- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT "Towards a common asylum procedure and a uniform status, valid throughout the Union, for persons granted asylum", COM(2000)755 Final of 22.11.2000

B. Προτάσεις της Επιτροπής

- Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on minimum standards for the qualification and status of third country nationals and stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection.
COM(2001)510 final 12.09.2001
- Proposal for a directive on minimum standards for conditions for the reception of asylum-seekers.
COM(2001)181 final of 3.4.2001
- Proposal for a Directive on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status.
COM(2000)578 final of 20.9.2000

- Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof.
COM(2000)303 final of 24.5.2000

Γ. Κείμενο Εργασίας

- COMMISSION WORKING DOCUMENT The relationship between safeguarding internal security and complying with international protection obligations and instruments, COM(2001)743 final of 05.12.2001

Δ. Συμβούλιο

- Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof. (of 20.07.2001).

4. EUROSTAT, Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Περίληψη, 2002

A2. ΟΙ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ : ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ

A2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μεγάλη ποικιλία προσεγγίσεων στην διαχείριση της μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο, είναι ένα αναπόφευκτο ιστορικό γεγονός που σχετίζεται με τις διαφορετικές εθνικές ιστορικές εξελίξεις, τα θεσμικά και νομικά συστήματα και κρατικές μορφές, τα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης και τις ανάγκες των αγορών εργασίας. Παρά ταύτα, το κύριο ρεύμα στην ακαδημαϊκή και πολιτική φιλολογία των τελευταίων 20 χρόνων τείνει να δίνει έμφαση στην σύγκλιση των εθνικών πολιτικών – τουλάχιστον μερικά αυτό μπορεί να αποδοθεί στην εμφάνιση της Συνθήκης Σένγκεν και στο αναδυόμενο προφίλ ενός ρόλου παραγωγού μεταναστευτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ύστερα και από την Συνθήκη του Άμστερνταμ.

Ωστόσο, κατά την δεκαετία του '90 έχει γίνει φανερό ότι αποκλίνουσες εθνικές πρακτικές εμφανίζονται όσον αφορά στην μετανάστευση, στην ένταξη των μεταναστών και στην πολιτογράφηση. Έτσι δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι τα σημερινά επιτεύγματα της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα αυτό είναι σχεδόν μηδενικά, αποτελούμενα κυρίως από νομικά κείμενα που περιγράφουν γενικές παραμέτρους πολιτικής για την Ένωση. Δεν μπορούμε λοιπόν να μιλήσουμε για εναρμόνιση ή συντονισμό πολιτικών. Κατά τους δύο τελευταίους μήνες είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ η Γερμανία προβάλλει την πολιτική της προσανατολισμένη στην πρόσληψη εξειδικευμένων στελεχών και μια περισσότερο ευνοϊκή πολιτική πολιτογράφησης, η Ιταλία έχει ανατρέψει τον μεταναστευτικό νόμο του 1998 (ο οποίος περιείχε καινοτόμες προβλέψεις και μέτρα για την ελαχιστοποίηση της παράνομης εισόδου και διαμονής) και τον αντικαθιστά με μια πολιτική περιορισμών η οποία φαίνεται να μην διδάσκεται από το πρόσφατο παρελθόν. Πράγματι, το χαρακτηριστικό πολλών ευρωπαϊκών πολιτικών τα τελευταία χρόνια φαίνεται να είναι μια βραχυπρόθεσμη πολιτική αντιμετώπιση η οποία πολύ λίγο λαμβάνει υπόψη προηγούμενες αποτυχημένες ή επιτυχημένες πολιτικές καθώς και τις σημερινές ανάγκες στην αγορά εργασίας. Η παρατηρούμενη απόκλιση πολιτικών στην Ευρωπαϊκή ήπειρο συνοδεύεται εξάλλου και από καθαρά αποκλίνοντα μεταναστευτικά πρότυπα :

- **Η αναζήτηση ασύλου** είναι σχετικά επουσιώδης στην Νότια Ευρώπη για παράδειγμα και φαίνεται να επικεντρώνεται τα τελευταία χρόνια στην Μ. Βρετανία, την Ολλανδία, στην Γερμανία και την Σουηδία. Οι πίνακες στο Παράρτημα Α δείχνουν σύνολα αιτήσεων για άσυλο και αντίστοιχα αναγνωρίσεων για την περίοδο

1990-99 στην Ευρώπη. Το θέμα του ασύλου είναι μη σημαντικό στην νότια Ευρώπη όπου και οι χαμηλότεροι ρυθμοί αναγνωρίσεων.

- **Η οικογενειακή μετανάστευση** είναι η σπουδαιότερη μορφή μετανάστευσης στην Βόρεια Ευρώπη, μαζί με την αναζήτηση ασύλου. Τα στοιχεία του ΟΟΣΑ για τις μορφές μετανάστευσης είναι πολύ ελλιπή και πολλές χώρες δεν τα παρέχουν. Ο πίνακας 1 δείχνει στοιχεία του 1990 για την μετανάστευση κατά τύπο σε μικρό αριθμό χωρών. Οι εθνικές πολιτικές φαίνονται στον πίνακα 2. Περίοδοι αναμονής δεν απαιτούνται μόνο στην Δανία και στην Ελλάδα. Η Αυστρία επιβάλλει όρια ποσοστώσεων. Η οικογενειακή επανένωση αποτελεί πρόσφατη νομική πρόβλεψη χρονολογούμενη από το 1990 στην Ιταλία, 1996 στην Ισπανία, και 1998 στην Πορτογαλία. Στην Νότια Ευρώπη, μόνον η Ιταλία έχει σημαντική οικογενειακή επανένωση, ανερχόμενη σε ποσοστό 23% των νόμιμων εισόδων. (ΟΟΣΑ, 2001). Πέραν αυτού στην Ιταλία επιτρέπεται επανένωση και για άλλα εξαρτημένα στενά οικογενειακά μέλη. Ο Πορτογαλικός νόμος του 2001 επιτρέπει την οικογενειακή επανένωση γονέων και καθορίζει τα 21 έτη ως ανώτερη ηλικία για εξαρτώμενα τέκνα. Η Ισπανία στον νόμο 4/2000 επίσης περιλαμβάνει εξαρτημένους οικογενειακούς συγγενείς. Έτσι οι Ελληνικές ρυθμίσεις είναι εξαιρετικά περιοριστικές συγκριτικά, καθώς περιλαμβάνουν διετή περίοδο αναμονής και μόνο εξαρτώμενα τέκνα κάτω των 18 ετών.
- **Η εποχιακή μετανάστευση εξειδικευμένου προσωπικού** καθίσταται αυξανόμενα σημαντική για τις περισσότερες χώρες της Βόρειας Ευρώπης, σε επεκτεινόμενους οικονομικούς κλάδους υψηλής τεχνολογίας και ελλείμματα προσωπικού με δεξιότητες πληροφορικής και άλλες. Αυτή η μορφή πρόσληψης επεκτάθηκε σε όλη την Ευρώπη εκτός από την Νότια όπου με την πρόσφατη εξαίρεση της Πορτογαλίας, είναι σχεδόν αδύνατο σε εξειδικευμένο προσωπικό να προσληφθεί (Σκόρδας, 2002, Girtazar, 2002. Di Pascale, 2002, de Sousa, 2002)
- **Οι εποχιακοί εργάτες** είναι μικρής σημασίας για το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης με εξαίρεση τον τομέα της γεωργίας στην Νότια Ευρώπη ο οποίος δεν είναι σε θέση λόγω μικρής κλίμακας και χαμηλής παραγωγικότητας να απασχολήσει επαρκή αριθμό εργατών προετοιμασμένων για τόσο χαμηλές αμοιβές. Σε όλη τη Νότια Ευρώπη έχουν συναφθεί διμερείς συμφωνίες που όμως δεν εφαρμόζονται στην πράξη λόγω του μεγάλου όγκου παράνομης εργασίας. Η Ελλάδα έχει συνάψει διμερείς συμφωνίες από το 1996 και το 1997 με την Αλβανία και την Βουλγαρία για απασχόληση 3000 και 800 ατόμων αντιστοίχως το καλοκαίρι του 2000 (ΟΟΣΑ, 2002)

Πίνακας 1

ΝΕΟΙ μετανάστες με άδεια διαμονής, κατά κατηγορία [%]

Χώρα	έτος	εργάτες	Οικογενειακή επανένωση	Πρόσφυγες
Μ.Βρετανία	1992	48	43	9
	1996	54	41	5
	1997	51	44	5
	1999	46	46	8
Σουηδία	1990	47	51	2
	1996	47	47	6
	1997	49	45	6
	1999	50	47	3
Γαλλία	1990	27	57	16
	1996	23	69	8
	1997	22	68	10
	1999	18	59	23
Δανία	1990	20	58	22
	1996	15	44	41
	1997	nd	nd	nd
	1999	17	74	9
Σουηδία	1990	2	62	36
	1996	3	77	20
	1997	3	50	47
	1999	2	78	20

Πηγή : ΟΟΣΑ (1998 , 2000, 2001)

Πίνακας 2

(Οικογενειακή Μετανάστευση (περίοδος αναμονής, απαιτήσεις κατά χώρα)

		Περίοδος αναμονής	Άλλες απαιτήσεις
A	Ποσόστωση	0	
B	Y	0	
Dk	Y	3	Άδεια-Άδεια παραμονής
Fi	Y	0	
F	Y	0	
G	Y	0	
Gr	Y	2	
Irl	Y	0	
I	Y	0	
L	Y	0	
N	Y	0	
P	Y	0	Άδεια παραμονής
Sp	Y	1	
Sw	Y	0	
UK	Y	0	

SOURCE: Groenendijk and Guild (2001) [updated]

A2.2 ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Αν και σχεδόν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν προβεί σε νομιμοποιήσεις παράνομων μεταναστών, με διάφορους τρόπους και σε διαφορετικούς χρόνους, στην Νότια Ευρώπη αυτό το εργαλείο πολιτικής είναι ιδιαίτερα σημαντικό, ώστε 80-90% των νόμιμα παρόντων εργατών να είναι νόμιμοι εξαιτίας της εφαρμογής προγραμμάτων νομιμοποίησης.

Έτσι, η απουσία νόμιμης απασχόλησης στην Νότια Ευρώπη είχε ως αποτέλεσμα προγράμματα νομιμοποίησης που αποτελούν τον ουσιαστικό μηχανισμό πολιτικής. Θα μπορούσαμε επίσης να προσθέσουμε ότι αυτή η αποτυχία πολιτικής συμβάλλει κατά μεγάλο μέρος στην επέκταση του ανεπίσημου τομέα σ' αυτές τις χώρες, που τροφοδοτείται με αυξανόμενο ρυθμό από παράνομους μετανάστες (Baldwin-Edwards, 1999).

Οι νομιμοποιήσεις στην Νότια Ευρώπη διακρίνονται από κάποια στοιχεία που τις διαφοροποιούν ως προς αυτές των χωρών της Βόρειας Ευρώπης. Αυτά είναι:

- Εφάπαξ νομιμοποίηση (σ' αντίθεση με την διαρκή), πολιτική που ακολουθείται σήμερα από την Πορτογαλία και την Ισπανία.
- Δεν απαιτείται διάρκεια παραμονής, μόνον παρουσία στη χώρα σε συγκεκριμένη ημερομηνία
- Έμφαση σε οικονομικές πλευρές που απαιτούν ένταξη στην αγορά εργασίας.

Αντίθετα με τις χώρες της Β.Ευρώπης, οι χώρες της νότιας Ευρώπης δεν επιτρέπουν ειδικά νομιμοποίηση για ανθρωπιστικούς λόγους, αλλά μάλλον αναγνώριση ως τετελεσμένο γεγονός, με σχετικά λίγες αντικειμενικές ανάγκες. Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες, από την άλλη πλευρά, τείνουν να κάνουν την διαδικασία περισσότερο απαιτητική. Μια άλλη σημαντική διαφορά είναι ότι το Βέλγιο, η Γαλλία και η Μ. Βρετανία δίνουν κατά προτίμηση ευνοϊκότερους όρους νομιμοποίησης σε οικογένειες με μικρά παιδιά, ενώ σε όλη την Ν.Ευρώπη δεν υπάρχει ειδική πολιτική για την προστασία μικρών παιδιών σε παράνομα παρούσες οικογένειες. Σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση την Ελλάδα, περίοδοι νόμιμης διαμονής λαμβάνονται υπόψη και παρέχουν ένα μικρό πλεονέκτημα. Στην Ελλάδα πάντως προτιμάται η πλήρης παρανομία έναντι της εποχιακής παρανομίας (Arap,2000: 294) Σύμφωνα με τον Arap οι διαδικασίες νομιμοποίησης στην Ν.Ευρώπη, αντιμετωπίζονται περισσότερο ως ένας αγώνας ενάντια στην ανεπίσημη οικονομία παρά ως ένα πρόβλημα παράνομης μετανάστευσης. Η φύση των προγραμμάτων, με έμφαση σε οικονομικά θέματα, διαμορφώνει μια δριμυία αντίθεση σε σχέση με τις νομιμοποιήσεις στην υπόλοιπη Ευρώπη. Θα προσθέταμε εδώ, ότι οι άδειες μικρού χρόνου είχαν ως αποτέλεσμα να ωθούν τους νόμιμους μετανάστες στην παρανομία πολύ σύντομα. Είναι άραγε αυτός ένας στόχος πολιτικής για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα ορισμένων οικονομικών τομέων, ή απλώς μια άρνηση των δικαιωμάτων παραμονής των μεταναστών σε μακροπρόθεσμη βάση;

A2.3 ΑΔΕΙΕΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες έχουν ένα ιεραρχικό σύστημα αδειών όπου ο μετανάστης μπορεί να προχωρήσει από το ένα στάτους στο άλλο συνήθως για ένα σχετικά μικρό χρονικό διάστημα καταλήγοντας έτσι σε ένα μόνιμο ή μακροπρόθεσμο στάτους με υψηλό βαθμό νομικής ασφάλειας.

Οι κανονικές περίοδοι νόμιμης παραμονής που απαιτούνται για την απόκτηση μακροπρόθεσμου στάτους παρουσιάζονται στον Πίνακα 3. Όπως φαίνεται, ο συνήθης χρόνος για την απόκτηση διαρκούς στάτους στις Ευρωπαϊκές χώρες είναι 3-5 χρόνια. Εξαιρέσεις αποτελούν η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία –ένα πρόβλημα, ειδικά όταν κάποιος

λαμβάνει υπόψη του την δυσκολία ν'αποκτήσει κανείς ή τον κίνδυνο να μην αποκτήσει καθόλου νόμιμο στάτους σ'αυτές τις χώρες.

Ο Πίνακας 3 επίσης δείχνει τις δύο συνθήκες κάτω απ'τις οποίες αυτή η «διαρκής» άδεια παραμονής μπορεί ν'απωλεσθεί –λόγω μη απασχόλησης ή απουσίας από τη χώρα- Στην περίπτωση αυτή φαίνεται ότι υπάρχει ασάφεια με την Ελλάδα και την Πορτογαλία, καθαρή απώλεια στην Αυστρία, Ιρλανδία και Λουξεμβούργο. Σε σχέση με την απουσία από τη χώρα, η Αυστρία, Ελλάδα και Ιταλία φαίνονται να είναι οι εξαιρέσεις που δεν απαιτούν συνεχή παρουσία στην χώρα. Τελικώς πολλές χώρες δεν είναι σε θέση να παρέχουν στοιχεία για τις αναλογίες νόμιμων μεταναστών. Αυτές πάντως που παρέχουν στοιχεία είναι όλες γύρω από το 50%, με εξαίρεση την Ελλάδα που δίνει ένα στατιστικό στοιχείο 0%.

Πίνακας 3

Άδεια παραμονής και εργασίας κατά χώρα

	Απαιτούμενα έτη	Διαρκής Παραμονή	Εργασία	Κοινωνική υποστήριξη	Απώλεια λόγω μη απασχόλησης	Απώλεια λόγω απουσίας	% νόμιμοι μετανάστες
A	5	O	OXI	OXI	N	O	45-55
B	5	O	N	N	OXI	>1 έτος	
Dk	3	O	N	N	O	>1	
Fi	2	O	N	N	O	>2	
F	3, 5, 10	10 έτη	N	N	O	>3	65
G	8	O	N	N	O	>6 μήνες	50
Gr	10	O	N	OXI	?	O	0
Irl	5/10	O	OXI	N	N	18 μήνες	
I	5	O	N	N	O	O	
L	5	5 έτη	OXI	OXI	N	6 μήνες	
N	5	O	N	N	O	9 μήνες	50
P	6/10	O	N	N	?	2 έτη	
Sp	5	O	N	N	O	?	
Sw	4	O	N	N	?	N	
UK	4	O	N	N	O	2	

Πηγή : Groenendijk and Guild, 2001 [updated]

A2.4 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η Βόρεια Ευρώπη παρουσιάζει- όπως φαίνεται παραπάνω- μια υπεροχή στην οικογενειακή μετανάστευση και στην αναζήτηση ασύλου. Τόσο στη μια όσο και στην άλλη περίπτωση εμφανίζονται μειωμένες δεξιότητες σε σχέση με τον γηγενή πληθυσμό και μάλλον λιγότερες δυνατότητες για εργασία στις αυξανόμενα προσανατολισμένες στον τομέα της παροχής υπηρεσιών οικονομίες. Έτσι τα ποσοστά συμμετοχής είναι χαμηλότερα σε σχέση με τους αυτόχθονες και τα ποσοστά ανεργίας υψηλότερα (βλ. πίνακα στο Ειδ. Παράρτημα Β)

Η Νότια Ευρώπη έχει ένα εντελώς διαφορετικής φύσεως πρόβλημα. Αν και τα επίσημα στοιχεία δείχνουν υψηλότερη συμμετοχή και χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας από τους αυτόχθονες παράλληλα με κάποια περιορισμένα στοιχεία που δείχνουν ισοδύναμα ή ακόμη και ελαφρά υψηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα των μεταναστών, υπάρχουν εξαιρετικά ανεπαρκή στοιχεία για τους νόμιμα απασχολούμενους ή τους εγκεκριμένους μετανάστες σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Τα Ελληνικά στοιχεία, για παράδειγμα, καλύπτουν μόνον 170000 Ευρωπαϊκής και άλλης προέλευσης μετανάστες ενώ ο πιθανός αριθμός ανέρχεται σε 700-900 χιλιάδες. Υπάρχουν ανάλογα, αν και λιγότερο σοβαρά προβλήματα σε άλλες Νοτιοευρωπαϊκές χώρες. Έτσι η συνεχιζόμενη παρανομία των μεταναστευτικών πληθυσμών μας εμποδίζει να γνωρίσουμε την σημερινή επιρροή τους στις οικονομίες της Νότιας Ευρώπης. Τόσο στην Βόρεια όσο και στη Νότια Ευρώπη, οι παράνομοι μετανάστες βρίσκουν μη σταθερή και χαμηλά αμειβόμενη απασχόληση. Σ' όλο τον προηγμένο κόσμο οι μαύρες οικονομίες έχουν επεκταθεί στην δεκαετία του '90 αν και με διαφορετικούς τρόπους στις διάφορες χώρες. Σε προηγμένες οικονομίες, η ιδιωτικοποίηση κρατικών υπηρεσιών υπήρξε μια σημαντική πηγή απασχόλησης για παράνομη εργασία, ταυτόχρονα με αυξημένες πιέσεις για περικοπή δαπανών σε περιβάλλον ταχέως αυξανόμενου σταθερού κόστους, όπως οι τιμές της ιδιοκτησίας. Στην Νότια Ευρώπη η απασχόληση τείνει να είναι μεγαλύτερη στην γεωργία, στον τουρισμό και στις υπηρεσίες νοικοκυριών, ταυτόχρονα με την κατασκευαστική βιομηχανία.

A2. 5 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΚΑΙ «ΚΑΛΥΤΕΡΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ» ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ.

Η Ισπανία, Ιταλία και σε μικρότερη έκταση η Πορτογαλία αντέδρασαν μάλλον ταχύτερα από την Ελλάδα απέναντι στην ανάγκη για αλλαγή πολιτικής. Σε όλες παρατηρούνταν πολυάριθμες νομιμοποιήσεις και μια ποικιλία πλαισίων και νόμων εφαρμογής ήδη από το 1981. Παρά τους ισχυρισμούς ενός σχολιαστή (Καβουνίδη) ότι η Ελλάδα είναι μια ιδιαίτερη

περίπτωση, λόγω των συνόρων της με πρώην κομμουνιστικές χώρες, θα επιλέγαμε την συμβατική άποψη ότι τα προβλήματα αγοράς εργασίας και κρατικού ελέγχου στην Ελλάδα παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες με αυτά της Ιταλίας και σε μικρότερη έκταση με αυτά της Ισπανίας (Baldwin-Edwards, 2002). Η Πορτογαλία δεν έχει σοβαρά προβλήματα με την ανεργία ή την συμμετοχή εργατικού δυναμικού και είναι ενδιαφέρον ότι η μεταναστευτική πολιτική της αρχίζει να είναι διαφορετική απ' αυτές της Ισπανίας, Ιταλίας και Ελλάδας. Στο κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζονται ορισμένες κατευθύνσεις πολιτικής κατά χώρα.

Πορτογαλία

Η βάση της Πορτογαλικής πολιτικής μετανάστευσης μέχρι την τελευταία σημαντική αναθεώρηση το 2001, ήταν ο νόμος του 1981 ο οποίος επέτρεπε σε μετανάστες με άδειες διαμονής να κινηθούν ελεύθερα στην αγορά εργασίας και στην Πορτογαλία καθώς επίσης και την αυτοαπασχόληση. Έτσι η προσέγγιση ήταν μάλλον αυτή των μόνιμων κατοίκων παρά των εποχιακών φιλοξενούμενων εργατών (Mendoza, 2000,9). Το 1998 ύστερα από ουσιαστικά παράνομη μετανάστευση και απασχόληση μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη (De Sousa, 2002) φάνηκε ότι ακόμη και ο νέος νόμος του 1998 ήταν ανεπαρκής ως προς την αντιμετώπιση της κατάχρησης σε τουριστικές και μικρής διάρκειας βίζες που διπλασιάζονταν με τις αυξανόμενες και μη προβλέψιμες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ο Νόμος λοιπόν του 2001 επιχειρεί τα παρακάτω:

- Να διευκολύνει και να επιταχύνει την έκδοση βίζας για εργασία
- Να επιτρέψει ένα νέο είδος άδειας παραμονής διαθέσιμης σε νόμιμους και παράνομους κατοίκους, δίδοντας δικαιώματα απασχόλησης.
- Να επιτρέψει διμερείς συμφωνίες απασχόλησης
- Να αυξήσει τα δικαιώματα οικογενειακής επανένωσης (για τους κατόχους άδειας παραμονής) και βίζες μικρής διάρκειας σε οικογένειες και κατόχους βίζας εργασίας και άδειας παραμονής.
- Να διευρύνει την παροχή αδειών, να καλύψει μερικές δύσκολες περιπτώσεις (όπως π.χ ανήλικους, πρώην πρόσφυγες, άδειες εργασίας που έχουν λήξει , πρώην βίζα εργασίας για 3 χρόνια νόμιμη παραμονή στην Πορτογαλία για 2 από τα τελευταία 4 χρόνια κ.λ.π)
- Να προβλέψει μέτρα κατά της διακίνησης και εκμετάλλευσης παράνομων εργατών.
- Για να εισέλθει στην Πορτογαλία, ο μετανάστης πρέπει να έχει ισχύοντα ταξιδιωτικά έγγραφα και βίζα. Στα σύνορα, η υπηρεσία μετανάστευσης μπορεί να εκδώσει τρία είδη βίζας, transit (5 ημέρες), επισκέπτη (15 ημέρες) και ειδική βίζα για εξαιρετικούς λόγους.

Τα Προξενεία στο εξωτερικό μπορούν να εκδώσουν 7 είδη βίζας:

- Μια βίζα τύπου «stop-over» δηλαδή μικρής διάρκειας διαμετακόμισης
- Βίζα διαμετακόμισης (5 ημέρες)

- Βίζα επισκεπτών (3 μήνες, με ισχύ 1 χρόνο)
- Βίζα διαμονής (για να επιτρέπει είσοδο για αίτηση άδειας παραμονής)
- Βίζα σπουδών
- Βίζα εργασίας
- Βίζα μικρής διάρκειας παραμονής (για ιατρικούς, και σπουδαστικούς λόγους, για συγγενείς κατόχων άδειας εργασίας και άδειας παραμονής)

Για να αποκτήσει βίζα με βάση τον νόμο 4/2001 ο μετανάστης πρέπει να έχει μια γραπτή προσφορά εργασίας ή συμβόλαιο. Μια αίτηση πρέπει να γίνει στο Προξενείο με έγγραφα που αναφέρονται σε εκπαίδευση, υγεία και αστυνομικό μητρώο. Μόνον οικονομικοί τομείς με ελλείμματα εργασίας μπορούν να είναι προσβάσιμοι. Στην πράξη αναμένεται ότι άρνηση απασχόλησης μπορεί να γίνει μόνο στο πλαίσιο των περιπτώσεων της Schengen ή ενός εγκληματικού μητρώου. Η Υπηρεσία Μετανάστευσης πρέπει να απαντήσει μέσα σε 30 ημέρες, διαφορετικά υποτίθεται σιωπηρή αποδοχή. Επίσης, η άρνηση μια βίζας εργασίας πρέπει να γίνεται αιτιολογημένα. Οι βίζες εργασίας είναι ισχύος ενός χρόνου με δυνατότητα ανανέωσης 2 έτη. Ύστερα από 3 έτη ο μετανάστης μπορεί να κάνει αίτηση για άδεια παραμονής. Η άδεια παραμονής δίνει περισσότερη ασφάλεια στην Πορτογαλία και επιτρέπει οποιοδήποτε τύπο εργασίας. Γενικά, ο αιτών θα πρέπει ήδη να κατέχει μια βίζα παραμονής που έχει εκδοθεί σε Προξενείο και να προσκομίσει ένα αστυνομικό μητρώο, πιστοποιητικό υγείας, συνθήκες κατοικίας, απόδειξη μέσων συντήρησής του.

Η Υπηρεσία μετανάστευσης μπορεί να ανταποκριθεί μέσα σε 30 ημέρες ειδάλλως θεωρείται ότι γίνεται σιωπηρή αποδοχή. Η εποχιακή άδεια παραμονής ισχύει για δύο χρόνια και ανανεώνεται μετά από εξασφάλιση είτε 10ετία ανάλογα με την περίπτωση. Είναι δυνατό να ζητήσει κανείς μια μόνιμη άδεια παραμονής υπό τον όρο ότι δεν υπάρχει καταδίκη σε φυλάκιση πέραν του 1 έτους.

Η άδεια παραμονής εισήχθη με τον νόμο 4/2001 ως ένας μηχανισμός για διαρκή νομιμοποίηση. Οι απαιτήσεις είναι: μια προσφορά απασχόλησης, μη ύπαρξη καταδίκης φυλάκισης για πάνω από 6 μήνες, μη απέλαση από την Πορτογαλία κ.λ.π. Η άρνηση πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς. Η άδεια ισχύει για 1 έτος με δυνατότητα ανανέωσης ανά έτος και μέχρι 5 χρόνια, αλλά εξαρτάται από την απασχόληση. Ύστερα από 5 χρόνια συνεχούς παραμονής, ο κάτοχος μπορεί να ζητήσει μια άδεια παραμονής.

Ισπανία

Οι θεμελιώδεις αρχές του πρώτου Ισπανικού μεταναστευτικού νόμου του 1985 εμπλουτίστηκαν το 1996 με όρους εφαρμογής που επιχειρούν να εισάγουν ένα πιο συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής. Στην πραγματικότητα αποδείχθηκαν ασύμβατοι με τον νόμο του 1985 και

έτσι το 1999 ένας νέος νόμος σχεδιάστηκε. Αυτός και πάλι αποδείχθηκε προβληματικός, ως προς το ότι η τότε Κυβέρνηση δεν είχε λάβει υπόψη της τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Τάμπερε και οι προσπάθειες για μεταρρύθμιση του προσχέδιου νόμου παρεμποδίζονταν από το Κοινοβούλιο. Ο νόμος ήταν ριζοσπαστικός στην προσπάθειά του να διαχειριστεί με ευελιξία παράνομους μετανάστες και την ίδια στιγμή να ενσωματώσει νόμιμους. Μέχρι το τέλος του έτους αντικαταστάθηκε ή τροποποιήθηκε από τον νόμο 8/2001 με την προφανή αιτιολόγηση ότι δεν ήταν σύμφωνος με τις Ευρωπαϊκές αρχές

Τρεις κύριες οδοί για την νόμιμη μετανάστευση προηγήθηκαν του νόμου στην Ισπανία. [Mendoza, 2000]. Η νόμιμη παραμονή με ή χωρίς το δικαίωμα εργασίας –το τελευταίο προϋποθέτει προηγουμένως έγκριση εργασίας από Προξενείο, μια προσφορά απασχόλησης και μια απόφαση του Υπουργείου Εργασίας ότι κανένας Ισπανός ή Ευρωπαίος πολίτης δεν ήταν διαθέσιμος για την κατάληψη της θέσης. Η δεύτερη μέθοδος ήταν ένα σύστημα ποσόστωσης [Contingente], που σχεδιάστηκε για την πρόσληψη στο εξωτερικό για λόγους ελλειμμάτων εργατικού δυναμικού αλλά είχε λίγους αποδέκτες το 1993 αφού οι εργοδότες προτιμούσαν να απασχολούν παράνομους μετανάστες τους οποίους μπορούσαν να δουν προσωπικά και επίσης χωρίς τις ουσιαστικές υποχρεώσεις που απαιτούνταν από το Κράτος. Αυτό το σύστημα άλλαξε το 1994 για να είναι διαθέσιμο σε παράνομους μετανάστες κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις (και με ποσόστωση στην εθνικότητα) ως μια ευκαιρία για νομιμοποίηση του στάτους τους. Η τρίτη οδός ήταν μέσω της περιοδικής αμνηστίας.

Νόμος 4/2000 που τροποποιήθηκε με τον νόμο 8/2000.

Ο νόμος 4/2000 έδωσε ουσιαστικά δικαιώματα σε όλους, νόμιμους και μη νόμιμους ξένους με σεβασμό σε βασικές ελευθερίες, στην παροχή εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα, επείγουσας ιατροφαρμακευτικής μέριμνας και δημόσιας μέριμνας για ανήλικους και εγκύους γυναίκες, όπως επίσης και στην παροχή δημόσιας υγειονομικής μέριμνας για όλους τους ξένους που έχουν απογραφεί στις δημοτικές απογραφές, σε διάφορες κοινωνικές υπηρεσίες και σε νομική βοήθεια. Σ' αυτά προστέθηκαν για τους νόμιμους ξένους μόνο το δικαίωμα εργασίας και ψήφου σε δημοτικές εκλογές μέσω αμοιβαίου διακανονισμού, κοινωνικής ασφάλισης με ίδιους όρους όπως οι Ισπανοί πολίτες, και το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης.

Ο Νόμος 8/2000 αφαίρεσε όλα τα δικαιώματα για τους παράνομους ξένους εκτός από την έκτακτη υγειονομική περίθαλψη, την περίθαλψη για ανήλικους και εγκύους γυναίκες και για όλους τους ξένους που έχουν συμμετάσχει στην απογραφή, την δημόσια υγειονομική περίθαλψη, τις βασικές κοινωνικές υπηρεσίες και την υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση.

Ο Νόμος 4/2000 διευκόλυνε μια **διαδικασία διαρκούς νομιμοποίησης** δημιουργώντας μια εποχιακή άδεια παραμονής στην Ισπανία για κάθε ξένο που θα μπορούσε ν' αποδείξει δύο χρόνια συνεχούς παραμονής στην Ισπανία, ήταν εγγεγραμμένος στην απογραφή και είχε οικονομικούς πόρους. Σ' αυτούς που εδίδετο αυτό το στάτους χορηγείτο και άδεια εργασίας για ένα χρόνο χωρίς τον όρο της προσφοράς επαγγέλματος ή των άλλων προϋποθέσεων χορήγησης άδειας εργασίας. Μια εφάπαξ νομιμοποίηση προβλεπόταν επίσης από το νόμο 4/2000 και αυτή η διαδικασία δεν επηρεάζονταν από τις τροποποιήσεις του νόμου 8/2000.

Οι ρυθμίσεις για την εποχιακή άδεια εργασίας τροποποιήθηκαν από τον νόμο 8/2000 όπως π.χ απαιτείται μια παραμονή 5 ετών. Επίσης προστέθηκαν δύο νέες περιπτώσεις, ατόμων που ήταν προηγουμένως κάτοχοι άδειας και είχε καταστεί αδύνατο να την ανανεώσουν καθώς και εξαιρετικές περιπτώσεις για ανθρωπιστικούς και άλλους λόγους. Άλλες σημαντικές νομικές αλλαγές περιελάμβαναν την καθιέρωση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης, που ευνοούσαν τον/την σύζυγο, το ανήλικο ή ανάπηρο παιδί, εξαρτώμενους προγόνους, και ακόμη κάθε άλλο συγγενή για ανθρωπιστικούς λόγους, κάτι που αφαιρέθηκε με τον νόμο 8/2000.

Η ετήσια υποχρέωση ποσόστωσης σε προσλήψεις για αυτόχθονες Ισπανούς καταργείται για πρώτη φορά δια νόμου ταυτόχρονα με τη θέσπιση μιας νέας πρόβλεψης που απαιτούσε από το Κράτος να παρέχει εξηγήσεις σε περίπτωση άρνησης χορήγησης βίζας. Η μόνιμη άδεια διαμονής αν και σε ισχύ ήδη από το 1996 καταργήθηκε επίσης δια νόμου για πρώτη φορά. Χορηγείται ύστερα από 5 χρόνια εποχιακής παραμονής και επιτρέπει στον κάτοχο να δουλέψει με τους ίδιους όρους όπως οι Ισπανικής εθνικότητας καθώς και να παραμείνει επ' αόριστον στην Ισπανία.

Οι τροποποιήσεις του Νόμου 8/2000 σε σχέση με τα παραπάνω περιλαμβάνουν ότι απαιτείται ενός χρόνου αναμονή για την αίτηση οικογενειακής επανένωσης, ότι οι δικαιολογημένες αρνήσεις χορήγησης βίζας θα αίρονται μόνο για εργασία και οικογενειακή επανένωση και ότι η προαπαιτούμενη πενταετής περίοδος για την απόκτηση διαρκούς άδειας παραμονής θα πρέπει να είναι συνεχής.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ενώ ο Νόμος 4/2000 έδινε έμφαση στο ότι η παράνομη παραμονή ή/και εργασία δεν αποτελούν επαρκή λόγο για απέλαση, ο Νόμος 8/2000 ανέτρεψε εντελώς αυτή την ρύθμιση. Η μη κανονική παρουσία στο Ισπανικό έδαφος χωρίς άδεια ή επειδή η άδεια έχει λήξει, ή η εργασία στην Ισπανία χωρίς άδεια εργασίας και χωρίς ισχύουσα άδεια παραμονής, αποτελούν όλοι σοβαρούς λόγους για απέλαση.

Ιταλία

Η Ιταλία έχει αντιμετωπίσει μια περισσότερο δραματική μεταστροφή της μεταναστευτικής πολιτικής της αν και ίσχυε για μια μακρά χρονική περίοδο ύστερα από μια σημαντική κυβερνητική αλλαγή. Η Μεταναστευτική Πράξη του 1998 είχε θέσει κάποιες καινοτόμες πολιτικές που εκτίναξαν την Ιταλία στην εμπροσθοφυλακή της ανθρωπιστικής πολιτικής (π.χ για τα θέματα της διακίνησης και της κατάχρησης πορνείας). Τον Μάιο του 2002 ένα νέο μεταναστευτικό σχέδιο νόμου εγκρίθηκε και ανέτρεψε πολλές από τις βασικές διατάξεις του νόμου του 1998. Στην πραγματικότητα εγκαθίδρυσε καινοτομικά κατασταλτικά μέτρα για έλεγχο, ενώ επαναφέρει ένα παλιό μοντέλο εργασιακής πρόσληψης. Υπογραμμίζουμε παρακάτω τις κύριες προβλέψεις των νόμων 1998 και 2002. Ο νόμος 40/1998 ουσιαστικά εξορθολόγησε πολλά από τα ετερόκλητα στοιχεία και επίσης εισήγαγε σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Αυτές περιλαμβάνουν κέντρα κράτησης για παράνομους μετανάστες, τρεις νομικές μορφές απέλασης, μέτρα για την καταπολέμηση της ανθρώπινης διακίνησης (με ειδική προστασία για τα θύματα), χορηγούμενη μετανάστευση για εύρεση εργασίας και ενισχυμένη οικογενειακή επανένωση. (Zincone, 1999, 56-58)

Τα κέντρα κράτησης δημιουργήθηκαν χωρίς κανονισμό λειτουργίας και οι τοπικές ανακριτικές αρχές είχαν την διακριτική ευχέρεια για την κράτηση παρανόμων μεταναστών σ' αυτά - αυτό το τελευταίο, προφανώς αποτελεί ένα τυπικό Ιταλικό συμβιβασμό μεταξύ της αριστεριστικής άρνησης να θεωρηθεί η παράνομη μετανάστευση ως έγκλημα και της δεξιάς απαίτησης για τον εγκλεισμό όλων των παράνομων μεταναστών. Η ειδική άδεια παραμονής για διακινούμενα θύματα θεωρήθηκε ομόφωνα ως ανθρωπιστική και ως επιτυχία πολιτικής, αποκλίνουσα από την υπόλοιπη Ευρώπη, λόγω του ότι εισάγει υπό όρους προστασία έναντι της κατάδοσης των διακινητών.

Η μετανάστευση για απασχόληση σ' ένα επίπεδο συνέχισε την παλαιά παράδοση των ποσοτώσεων με διάφορες Ενώσεις και εμπειρογνώμονες. Αυτή η ποσόστωση καταργήθηκε με ετήσιο διάταγμα που εδήλωνε τον αριθμό των ξένων που μπορούν να εισέλθουν για εργασία, εποχιακή εργασία ή αυτοαπασχόληση. Υπάρχουν εφεδρικές ποσοτώσεις για χώρες με συμφωνίες πρόσληψης ή επαναποδοχής (δεν υπάρχουν όμως στοιχεία). Εξαιρούνται από τις ποσοτώσεις οι επιχειρηματίες, τα άτομα με υψηλά προσόντα και οι αθλητές (D. Pascale, 2000)

Μια σημαντική καινοτομία είναι αυτή της χορηγούμενης μετανάστευσης. Οι Ιταλοί πολίτες, οι νόμιμα διαμένοντες ξένοι, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι εμπορικές ενώσεις και μια λίστα από ΜΗΚΥΟ μπορούν να εγγυηθούν και να υποστηρίξουν μετανάστες που ψάχνουν για εργασία.

Μια εποχιακή άδεια ενός έτους εκδίδεται μέσα στα προβλεπόμενα ποσοστά. (Zinccone, 1999)
Η άδεια παραμονής ισχύει κανονικά για 2 χρόνια εργασίας και οικογενειακής επανένωσης, μπορεί ν' ανανεωθεί και μετά από 5 χρόνια μπορεί να γίνει αίτηση για κάρτα παραμονής ή διαρκές στάτους. Η οικογενειακή επανένωση παρέχεται σε κατόχους καρτών διαμονής ή άδειας εργασίας σε ισχύ. Για ένα τουλάχιστον χρόνο έχουν το δικαίωμα για οικογενειακή επανένωση, σύμφωνα με σημαντική συνταγματική νομολογία σ' αυτό τον τομέα. Είναι υπό όρους ανάλογα με την διατιθέμενη κατοικία και τους οικονομικούς πόρους και εφαρμόζεται σε σύζυγο, ανήλικα παιδιά, εξαρτώμενους συγγενείς και άλλα εξαρτώμενα μέλη οικογένειας. Ήδη από το 1993 οι εγκύκλιοι του Υπουργείου απαιτούν να δίδεται απάντηση στον αιτούντα μέσα σε 90 ημέρες.

Άλλα θέματα που ρυθμίζονται είναι πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, σε δημόσια στέγη, εκπαίδευση και κοινωνική υποστήριξη. Περίθαλψη επειγόντων περιστατικών και εγκυμοσύνης διατίθενται σε όλους τους μετανάστες, όπως επίσης θεραπεία για σοβαρές ασθένειες και ατυχήματα και δωρεάν δημόσια περίθαλψη σε όλα τα παιδιά (χωρίς δικαιολογητικά). Στους νόμιμους μετανάστες παρέχεται η ίδια πρόσβαση σε δημόσια στέγη όπως και στους Ιταλούς πολίτες παρά την μεγάλη έλλειψη στέγης. Η είσοδος παιδιών (χωρίς δικαιολογητικά παραμονής) στα σχολεία και μια νόμιμη απαίτηση γι αυτά να παρακολουθήσουν επιβεβαιώνεται από τον νόμο του 1998 όπως απαιτείται από την Σύμβαση του 1989 των ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού.

Τελικώς, θα πρέπει να επισημανθεί ότι στο νόμο του 1998 αν και δεν υπήρχε ειδικότερη πρόθεση για νομιμοποιήσεις, χρησιμοποιήθηκε στην πραγματικότητα ως ένα σημαντικό εργαλείο γι αυτές.

Το σχέδιο νόμου του Μπερλουσκόνι του 2002 δεν πέρασε μέσα από την διαδικασία να εγκριθεί ως νόμος, αλλά φαίνεται να επιτυγχάνει. Οι κυριότερες προβλέψεις του είναι :

- Δακτυλικά αποτυπώματα σε όλους τους μετανάστες από τρίτες χώρες στην Ιταλία
- Η περίοδος που προαπαιτείται για άδεια διαρκούς παραμονής εκτείνεται από 5 σε 6 χρόνια.
- Απάλειψη της χορηγούμενης μεταναστευτικής κατηγορίας για ανεύρεση απασχόλησης
- Η οικογενειακή επανένωση περιορίζεται σε σύζυγο και παιδιά κάτω των 18 ετών
- Μείωση από 12 σε 6 μήνες για ένα άνεργο μετανάστη για να βρει εργασία
- Η χρήση στρατιωτικών πλοίων για να εμποδίζουν την προσέγγιση αιτούντων άσυλο ή μεταναστών δια θαλάσσης

- Άδεια παραμονής προ της εισόδου (2 χρόνια) μπορεί να εκδίδεται σε ξένα Προξενεία αν συνοδεύεται από σύμβαση απασχόλησης.
- Απόρριψη αιτήσεων για άλλες νομιμοποιήσεις εκτός από εργάτες νοικοκυριών

Ουσιαστικά, ο νέος νόμος αφ' ενός θα αποτρέψει την έννομη μετανάστευση στην Ιταλία και αφ' ετέρου δεν παρέχει μηχανισμό για νομιμοποίηση αυτών που είναι ήδη εκεί ή που αποτυγχάνουν ν' ανανεώσουν το νομικό τους στάτους.

ΕΙΔΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΙΣΡΟΕΣ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, 1990-2000 [000s]

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Αυστρία	23	27	16	5	5	6	7	7	14	20	18
Βέλγιο	13	15	18	27	15	12	12	12	22	36	43
Δανία	5	5	14	14	7	5	6	5	6	7	10
Φινλανδία	3	2	4	2	1	1	1	1	1	3	3
Γαλλία	55	47	29	28	26	20	17	21	22	31	39
Γερμανία	193	256	438	323	127	128	116	104	99	95	79
Ελλάδα	4	3	2	1	1	1	2	4	3	2	3
Ιταλία	5	32	3	1	2	2	1	1	11	33	18
Ολλανδία	21	22	20	35	53	29	23	34	45	43	44
Ισπανία	9	8	12	13	12	6	5	4	7	8	7
Σουηδία	30	27	84	38	19	9	6	10	13	11	16
Μ.Βρετανία	38	73	32	28	42	55	37	42	58	91	98

Πηγή : OECD (2001): Table A.1.3

Αιτήσεις ΑΣΥΛΟΥ, ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, 1990-99

Χώρα υποδοχής	Αιτήσεις ασύλου 1990-99 [000s]	Χορηγήσεις [%]	Συνολικές αναγνωρήσεις [%]	Βασικές Εθνικότητες			
Αυστρία	129.7	12	13	Γιουγκοσλαβία	Ρουμανία	Ιράκ	Ιράν
Βέλγιο	180.4	25	25	Γιουγκοσλαβία	Ρουμανία	Κογκό	India
Δανία	112.5	18	74	Αφγανιστάν	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Ιράκ	Σομαλία
Φινλανδία	18.3	1	51	Γιουγκοσλαβία	Σομαλία	Ρωσία	
Γαλλία	296.9	20	20	Τουρκία	Ρουμανία	Ιράν	Σρι Λάνκα
Γερμανία	1879.6	9	10	Γιουγκοσλαβία	Ρουμανία	Τουρκία	
Ελλάδα	24.6	9	12	Ιράκ	Τουρκία	Αλβανία	Ιράν
Ιρλανδία	18.4	15	18	Ρουμανία	Νιγηρία	Κογκό	Αλγερία
Ιταλία	89.5	13	16	Αλβανία	Γιουγκοσλαβία	Ιράκ	Ρουμανία
Ολλανδία	321.5	15	39	Ιράκ	Σομαλία	Γιουγκοσλαβία	Αφγανιστάν
Πορτογαλία	5.6	5	12	Ρουμανία	[insignif]	[insignif]	[insignif]
Ισπανία	83.6	6	8	Ρουμανία	Πολωνία	Αλγερία	Λιβύη
Σουηδία	245.5	3	50	Γιουγκοσλαβία	Βοσνία	Ιράκ	Σομαλία
Μ.Βρετανία	374.1	12	43	Γιουγκοσλαβία	Σομαλία	Σρι Λάνκα	
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	3746.4	11	21	Γιουγκοσλαβία	Ρουμανία	Τουρκία	Ιράκ

Πηγή : UNHCR (2000)

A3. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιούμε μια προσέγγιση της μετανάστευσης στην Ελλάδα σε δύο επίπεδα:

- I) Καταγραφή της μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας μέσα από το θεσμικό πλαίσιο και ανάδειξη των βασικών χαρακτηριστικών της.
- II) Περιγραφή και ανάλυση των στατιστικών και θεωρητικών δεδομένων για την μετανάστευση στην Ελλάδα.

A3.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Μεταναστευτική Πολιτική είναι όλο το φάσμα των πολιτικών και δράσεων που σχετίζονται τόσο με την είσοδο, την παραμονή, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των μεταναστών όσο και με τους στόχους, τις προτεραιότητες, τις ανάγκες και τις πολιτικές και οικονομικές επιδιώξεις της χώρας υποδοχής.

Η μεταναστευτική πολιτική της εκάστοτε χώρας δεν μπορεί να είναι αποκομμένη από το ευρύτερο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον της, πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και να έχει μια σαφή και συνεκτική αντίληψη για τις διεργασίες που συντελούνται σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο οι οποίες τροφοδοτούν τα μεταναστευτικά ρεύματα, καθώς και να θέτει με σαφήνεια τους στόχους της, για το κοινωνικό και οικονομικό μοντέλο που θα υιοθετήσει, όχι μόνο στο παρόν αλλά και στο μέλλον.

Το ελληνικό κράτος και η ελληνική κοινωνία ως τις αρχές της δεκαετίας του 1990 είχαν ταυτίσει την μετανάστευση με την αποδημία ελλήνων στις ανεπτυγμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, της Αμερικής και την Αυστραλία.

Η μετανάστευση προς την Ελλάδα απασχόλησε το ελληνικό κράτος μετά το μαζικό κύμα μετανάστευσης -πάνω από 300.000 μετανάστες στις αρχές της δεκαετίας του 1990- από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, παρόλο που η μετανάστευση ήταν υπαρκτή πολύ πριν το 1990. Από την δεκαετία του 1970 είχε αρχίσει σταδιακά να δέχεται η Ελλάδα μετανάστες από τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής ώστε να καλύψει τις ανάγκες για ανειδίκευτο και φτηνό εργατικό δυναμικό, ενδεικτικό είναι ότι στη Γενική Απογραφή Πληθυσμού του 1981 απογράφηκαν 176.119 αλλοδαποί.

Το κύμα μαζικής μετανάστευσης μαζί με την παλιννόστηση πολλών Ελλήνων από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ άλλαξαν τα δεδομένα για την μετανάστευση στην Ελλάδα μετατρέποντας την από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών, χωρίς όμως να υπάρχει ούτε το αναγκαίο νομικό πλαίσιο ούτε οι αναγκαίες δομές και πολιτικές, με αποτέλεσμα μέσα σε αυτές τις πρωτόγνωρες για την Ελλάδα συνθήκες μαζικής μετανάστευσης, να καταγραφούν,

δυστυχώς, πολλά ακραία φαινόμενα σε ότι αφορά την υποδοχή μεγάλων ομάδων λαθρομεταναστών, την αστυνόμευση, την εξυπηρέτηση των μεταναστών κατά την διαδικασία νομιμοποίησης αλλά και φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού.

Ως το 1991 η ελληνική μεταναστευτική πολιτική βασιζόταν στο νόμο 4310 του 1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικός έλεγχος διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων», ο οποίος, πέρα από τα ζητήματα εθνικής ασφάλειας και ελέγχου των αλλοδαπών, μεριμνούσε και για ζητήματα απασχόλησης, άσκησης επαγγέλματος και κατάρτισης στατιστικών³ καθώς και για ζητήματα επαναπατρισμού των ελλήνων ομογενών και μεταναστών.

Ο νόμος αυτός, μετά από εξήντα δύο χρόνια, αντικαταστάθηκε το 1991 με τον νόμο 1975/1991 «Είσοδος- έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασίες αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» που εναρμόνιζε την ελληνική νομοθεσία με την νομοθεσία της τότε ΕΟΚ και προσπαθούσε να θέσει όρια στην παράνομη μετανάστευση. Τα βασικά ζητήματα που ρύθμιζε ο νόμος αυτός ήταν: οι συνοριακοί έλεγχοι, οι συνθήκες εισόδου, παραμονής, εργασίας και εξόδου των αλλοδαπών, οι διαδικασίες απέλασης και τα κριτήρια εξέτασης αιτήσεων ασύλου. Την βασική ευθύνη με τον νόμο αυτό την είχε το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης. Η λογική του νόμου αντανάκλούσε την γενικότερη ευρωπαϊκή πολιτική της «Ευρώπης Φρούριο». Αποτέλεσμα του νόμου αυτού ήταν οι μαζικές απελάσεις και η εμφάνιση ανησυχητικών φαινομένων ξενοφοβίας. (βλέπε αύξηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού στην Ελλάδα, στοιχεία Ευρωβαρόμετρου)

Με τον 1975/91 η μετανάστευση τέθηκε υπό διωγμό με την εισαγωγή του όρου λαθρομετανάστευση. Οι δημόσιες υπηρεσίες υποχρεώθηκαν από τον ν.1975/91 να αρνούνται την παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας ακόμα και σε θέματα υγείας. Οι δήμοι υποχρεώθηκαν να αρνούνται την έκδοση αδειάς γάμου, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί διέκοψαν τις παροχές προς μη νομιμοποιημένους μετανάστες έστω και αν είχαν ήδη καταβάλει συχνά επί χρόνια εισφορές, ακόμα και τα σχολεία υποχρεώθηκαν για κάποιο διάστημα να αρνούνται την εγγραφή μαθητών που οι γονείς τους δεν είχαν άδεια παραμονής. Βέβαια στην πράξη υπήρξε μια σχετική ανοχή η οποία μετρίαζε την εκδίωξη των μεταναστών.

Τον νόμο 1975/91 εξειδίκευσαν μια σειρά από υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά διατάγματα ως το 1996 οπότε και τροποποιήθηκε με τον ν.2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός μεταξύ άλλων προέβλεπε την δημιουργία ειδικού σώματος συνοριακών φρουρών και τις διαδικασίες νομιμοποίησης των μεταναστών. Άλλαξε έτσι η προηγούμενη στάση της πολιτείας και η πολιτική για την μετανάστευση τέθηκε σε νέα βάση.

³ Γνώμη της ΟΚΕ « Μετανάστευση και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια» 2000

Τα προεδρικά διατάγματα Π.Δ.358/97 και Π.Δ. 359/97 ρύθμισαν τις διαδικασίες καταγραφής και νομιμοποίησης των μεταναστών σε δύο φάσεις: την πρώτη φάση με την απόκτηση της «Προσωρινής Κάρτας Παραμονής (Λευκή Κάρτα) και την δεύτερη φάση με την απόκτηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας (Πράσινη Κάρτα). Παρά την θετική οπτική που είχαν οι νέες αυτές ρυθμίσεις δυστυχώς τελικά δεν μπόρεσαν να αποτρέψουν τη δημιουργία νέων προβλημάτων σχετιζόμενα με τις νέες διαδικασίες.

Μετά από πέντε χρόνια εφαρμογής ο ν.2452/1996 αντικαταστάθηκε από τον ν.2910 του 2001 «Είσοδος και Παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με Πολιτογράφηση και άλλες Διατάξεις», ο οποίος μετά από ένα έτος εφαρμογής τροποποιήθηκε με νέο νόμο που πρόσφατα ψηφίσθηκε στην βουλή .

Το ελληνικό κράτος στην προσπάθεια του να αντιμετωπίσει έστω και καθυστερημένα τις νέες συνθήκες προχώρησε σε διάφορα μέτρα που όμως πολλές φορές ήταν αποσπασματικά, αντιφατικά, αναποτελεσματικά και χωρίς ξεκάθαρους στόχους.

Έτσι παράλληλα με τις εκσυγχρονιστικές προσπάθειες καταγραφής και νομιμοποίησης μεταναστών έχουμε παρεμβάσεις αστυνόμευσης (π.χ. διάφορες επιχειρήσεις «σκούπας») καθώς και απαγορεύσεις και κυρώσεις για όσους μετανάστες δεν κάλυπταν τα κριτήρια για νομιμοποίηση βάσει του ν.1975/91⁴.

Με την τροποποίηση του 1975/91 και την πρώτη διαδικασία νομιμοποίησης(1998-2000), η ιδιότητα του μετανάστη ταυτίστηκε με την ύπαρξη μόνιμης εργασίας και πολλοί προσωρινά άνεργοι και μη μετανάστες τέθηκαν στο περιθώριο. Οι όροι που έθεσε το ελληνικό κράτος ήταν για πολλούς μετανάστες δύσκολο ως αδύνατο να καλυφθούν, ιδιαίτερα όσον αφορούσε το ποινικό μητρώο και τις ασφαλιστικές εισφορές, τη στιγμή που πολλοί υποχρεώνονταν να εργάζονται ανασφάλιστοι από τους εργοδότες τους ή και στην ακόμα χειρότερη περίπτωση κατά την οποία είχαν χάσει τις ασφαλιστικές τους εισφορές από διάφορους εργοδότες.

Η πολιτική και η διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών που ακολούθησε η ελληνική πολιτεία ακολουθούσε τις κατευθύνσεις που είχαν ακολουθήσει όλες οι νοτιοευρωπαϊκές χώρες και εντασσόταν στο πλαίσιο της «εκ των υστέρων» ελέγχου της μετανάστευσης μέσω της συλλογής στοιχείων για τους μετανάστες.

Οι αυστηροί όροι νομιμοποίησης σε συνδυασμό με το περιορισμένο διάστημα ισχύος της άδειας παραμονής αναπαρήγαγαν την διατήρηση ενός σημαντικού τμήματος παράνομης μετανάστευσης στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός ελαστικού εργατικού δυναμικού, που ήταν αναγκαίος όρος για την ανταγωνιστικότητα στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης αγοράς⁵.

Η αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής ασφαλώς σχετίζεται με την αναγκαιότητα νομιμοποίησης των μεταναστών η οποία υπονοεί την ένταξη των μεταναστών στο σύστημα

⁴ Ι. Κούρτοβικ «Μετανάστες ανάμεσα στο δίκαιο και την νομιμότητα», στο συλλογικό έργο “Μετανάστευση στην Ελλάδα”, εκδόσεις: “Ελληνικά Γράμματα”, 2001, σελ 167

⁵ ο.π σελ. 209

κοινωνικής προστασίας και την τήρηση σχετικής βάσης δεδομένων⁶ με τη χρησιμοποίηση όμως περισσότερων μεταβλητών από ότι ο ΟΑΕΔ το 1998, όπως για παράδειγμα το είδος της δραστηριότητας σήμερα και κατά το παρελθόν, την ειδικότητα και το επάγγελμα στη χώρα προέλευσης, συνθήκες αμοιβής και εργασίας κτλ.

Πέρα όμως από αυτά τα βασικά βήματα, απαιτείται η κατανόηση κάποιων βασικών παραδοχών που στοιχειοθετούν τη φιλοσοφία μιας ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής:

1. Η ικανότητα ελέγχου των ροών εισόδου και απομάκρυνσης από και προς την αγορά εργασίας εξαρτάται άμεσα από το βαθμό ρύθμισης και οργάνωσης της αγοράς εργασίας.
2. Η θέση των μεταναστών στην αγορά εργασίας προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό το βαθμό κοινωνικής τους ενσωμάτωσης.
3. Η μακρόχρονη παραμονή πολλών μεταναστών στη χώρα συμβάλλει στη διαφοροποίηση εκδήλωσης του φαινομένου της μετανάστευσης και την εμφάνιση νέων αναγκών αντιμετώπισης των διαστάσεων του κοινωνικού αποκλεισμού από ότι πριν από δέκα ή δεκαπέντε χρόνια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ελληνική αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό ευκαμψίας. Πρόκειται όμως για μια ελαστικότητα, η οποία οφείλεται όχι τόσο στην ανυπαρξία ενός προστατευτικού θεσμικού πλαισίου, αλλά κυρίως στην αδυναμία ελέγχου των κείμενων από την εργατική νομοθεσία διατάξεων εξαιτίας της ατροφικής ανάπτυξης ελεγκτικών μηχανισμών και των παραδοσιακών προβλημάτων στην ανάπτυξη της μισθωτής εργασίας.

Συνεπώς, όπως τονίζει και ο Κουζής (2001), πρόκειται για μια «παράνομη» ευελιξία της οποίας κύριοι φορείς παραμένουν οι μετανάστες καθώς οι ίδιοι είναι πιο ευάλωτοι στις πιέσεις της εργοδοσίας λόγω του μη τυπικού ή προσωρινού χαρακτήρα της παραμονής τους, ενώ εμφανίζουν σαφώς πιο ελαστική προσφορά εργασίας σε σχέση με τις αμοιβές από το γηγενές εργατικό δυναμικό εξαιτίας των πιεστικών βιοποριστικών τους αναγκών, της μη ένταξής τους στα συνδικάτα και της μη λήψης ενός έμμεσου μισθού από την ένταξη τους στο κράτος-πρόνοιας (επιδόματα, παροχές σε είδος, κτλ).

Η επιμονή της κυκλικής μετανάστευσης και κυρίως των αδιάκοπων και χρονικά παρατεταμένων ρευμάτων μετανάστευσης στη χώρα, αποδεικνύει την ύπαρξη ζήτησης

---

⁶ τηρώντας πάντοτε την αρχή της προστασίας προσωπικών δεδομένων

ελαστικής εργασίας (King R. 1997). Άλλωστε αν οι μετανάστες γνώριζαν ότι δεν υπάρχουν επαγγελματικές ευκαιρίες στη χώρα ακόμα και σε μη τυπικά πλαίσια, δεν θα επεδίωκαν ποτέ να έρθουν ή θα αντιμετώπιζαν την Ελλάδα σαν ενδιάμεσο σταθμό μετανάστευσης σε άλλη χώρα. Είναι χαρακτηριστική η τάση αύξησης του μεταναστευτικού πληθυσμού της χώρας με βάση τα στοιχεία των απογραφών της ΕΣΥΕ. καθώς η σχετική απογραφή μεταξύ του 1981 ανέφερε την παρουσία 176.119 αλλοδαπών και η αντίστοιχη του 2001 797.093. Αν και τα στοιχεία αυτά δεν λαμβάνουν υπόψη σημαντικό αριθμό μεταναστών που ζουν και εργάζονται σε μη τυπικό πλαίσιο και κατά συνέπεια δεν συμμετείχαν στην απογραφή, εντούτοις καταγράφουν μια αύξηση 620.974 ατόμων ή περίπου 360% σε ποσοστιαία βάση.

Παρόλα αυτά αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι η δεύτερη γενιά μεταναστών επιδεικνύει μια διάθεση μόνιμης παραμονής στη χώρα, γεγονός που τεκμαίρεται από την φοίτηση σημαντικού αριθμού αλλοδαπών μαθητών σε δημόσια σχολεία, την αγορά κατοικίας και την ανάπτυξη αυτοαπασχόλησης από την πλευρά των μεταναστών⁷.

Από την άλλη πλευρά η ένταξη των μεταναστών με δυσμενέστερους όρους στην παραγωγική διαδικασία επιτείνει τις υπάρχουσες διαστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού. Σε αυτό το πλαίσιο η παρουσία των μεταναστών αποτελεί τη νέα βάση κατάτμησης της αγοράς εργασίας. Η καταπολέμηση των συνθηκών δημιουργίας άνισου ανταγωνισμού και η δημιουργία θυλάκων κοινωνικού dumping στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν επιτρέπει άλλα περιθώρια εφησυχασμού και καθυστερήσεων τα οποία εκθέτουν διεθνώς τη χώρα. Αντίστοιχα η εμφάνιση κατατμήσεων στην αγορά εργασίας διευρύνει τις κοινωνικές και εισοδηματικές ανισότητες και επισύρει σοβαρούς κινδύνους για την κοινωνική συνοχή. Η διαδικασία νομιμοποίησης δεν μπορεί να κατανοηθεί παρά μόνο σε αυτό το πλαίσιο και αναμφίβολα προετοίμασε το έδαφος για μια πιο ολοκληρωμένη πολιτική για τους μετανάστες.

Πιο συγκεκριμένα, παρά τα οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της εφαρμογής της, η τελευταία διαδικασία νομιμοποίησης (έκδοση άδειας παραμονής και εργασίας) έχει ορισμένα σημαντικά θετικά αποτελέσματα:

Α) Το ισχύον νομικό πλαίσιο υπερβαίνει την αστυνομική λογική και προσανατολίζεται προς την κατεύθυνση ενός συστήματος επισκεπτών εργατών με βασική προτεραιότητα την ελεγχόμενη μετανάστευση στοχεύοντας στην ρύθμιση της ένταξης στην αγορά εργασίας των

---

⁷ Δες σχετικά την πρόσφατη μελέτη των Λαμπριανίδη-Λυμπεράκη (2001) στο Ν. Θεσσαλονίκης και Ναζάκη Χ. (2001)

μεταναστών μέσω της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης και της «μαύρης εργασίας» στα πλαίσια της παραοικονομίας.

Β) Η νέα νομοθεσία αποκτά σημαντική διάσταση με την έννοια ότι μεταφέρει το κέντρο βάρους άσκησης της μεταναστευτικής πολιτικής από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης στο Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και τις υπαγόμενες σε αυτό υπηρεσίες. Ουσιαστικά είναι η πρώτη προσπάθεια συγκέντρωσης των αρμοδιοτήτων ρύθμισης θεμάτων αλλοδαπών σε μια εποπτεύουσα αρχή.

Γ) Στα πλαίσια του νέου νομικού πλαισίου πραγματοποιήθηκε ήδη το περασμένο καλοκαίρι και η δεύτερη διαδικασία νομιμοποίησης τα στοιχεία της οποίας καταγράφονται συνολικά σε ενιαία βάση δεδομένων και θα αποτελέσουν σημαντική πηγή για ανάλυση και εξειδικευμένη γνώση, ώστε να ασκηθούν αποτελεσματικότερες πολιτικές σε σχέση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου. Ωστόσο, από την όλη διαδικασία φάνηκε ξεκάθαρα ότι η οποία εμπειρία αποκτήθηκε από την προηγούμενη νομιμοποίηση του 1998 δυστυχώς δεν απέδωσε τον αναγκαίο συντονισμό και την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα στους μηχανισμούς καταγραφής και αξιολόγησης, κυρίως λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου αριθμού των μεταναστών.

Δ) Τέλος διαφαίνεται ότι συγκροτούνται σταδιακά οι προϋποθέσεις εξειδικευμένης και συνθετικής γνώσης για όλα τα βασικά προβλήματα των μεταναστών, και των καλών πρακτικών που αποσπασματικά έχουν αναπτυχθεί από τους φορείς της διοίκησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των ΜΗΚΥΟ. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλει τόσο το πρώτο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «για τους Μετανάστες την Ελλάδα» που εκπονήθηκε από το Ι.Α.Π.Α.Δ, ύστερα από ανάθεση του ΥΠΕΣΔΔΑ όσο και η συγκρότηση του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής που προβλέπεται από τον νέο νόμο.

Παρόλα αυτά θα πρέπει να υποστηριχθεί ότι η παραπάνω επιδίωξη πολιτικής βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο με αμφίβολη μάλιστα βιωσιμότητα στο μέλλον καθώς όπως φάνηκε και από τη δεύτερη απόπειρα νομιμοποίησης ούτε οι μηχανισμοί και οι φορείς άσκησης πολιτικής διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα εκπλήρωσης του έργου τους, ούτε η ελληνική αγορά εργασίας μπορεί να χαρακτηριστεί δομημένη. Συνεπώς το εγχείρημα ελέγχου των μεταναστευτικών ροών προς τη χώρα εμφανίζει εγγενείς αδυναμίες. Η πρωτοβουλία νομιμοποίησης των μεταναστών ωστόσο μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα σημαντικό θετικό βήμα στην κατεύθυνση εξορθολογισμού των ροών αυτών.

Δύο σημαντικές διαστάσεις της νομιμοποίησης θα πρέπει να ληφθούν ωστόσο σοβαρά υπόψη:

A) οι επιδράσεις που θα έχει στον μηχανισμό της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας

B) το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών στο επίσημο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας που υπονοεί η νόμιμη και τυπική παραμονή στη χώρα .

Η διαδικασία της νομιμοποίησης επιδρά τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και κυρίως από την πλευρά ζήτησης της εργασίας.

Οι νομιμοποιημένοι μετανάστες δηλαδή συνιστούν μια προσφερόμενη ποσότητα εργασίας πολύ διαφορετική από την μη-νομιμοποιημένη, κυρίως όσον αφορά τους μισθούς και τους όρους εργασίας. Η δυσκαμψία των μισθών από την άλλη αποτελεί βασικό επιχείρημα για την δυσκολία προσαρμογής των επιχειρήσεων στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες που επιβάλλει ο διεθνής ανταγωνισμός⁸.

Συνεπώς, καθώς ο νέος νόμος (ν.2910/2001) επιβάλλει νέους ρυθμιστικούς όρους απασχόλησης των μεταναστών, η ζήτηση εργασίας για τους ίδιους μεταβάλλεται. Παρόλα αυτά δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με ποιο τρόπο και σε ποια κατεύθυνση θα στραφεί η ζήτηση εργασίας, διότι απουσιάζουν όχι μόνο οι τεκμηριωμένες εμπειρικές μελέτες για ανάγκες σε εργατικό δυναμικό στο επίπεδο της τοπικής αγοράς εργασίας και τα λειτουργικά εργαλεία (βάσεις δεδομένων) άντλησης των σχετικών στοιχείων, αλλά και τα κριτήρια που διαμορφώνουν τις πολιτικές πρόσληψης και απασχόλησης των αλλοδαπών (recruitment and remuneration policy).

Επίσης το εγχείρημα νομιμοποίησης του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού λαμβάνει σοβαρές διαστάσεις με την έννοια ότι αποτελεί το διαβατήριο εισόδου αυτών στο σύστημα κοινωνικής προστασίας και φροντίδας καθώς παύουν να αποτελούν ένα διαρκώς εναλλασσόμενο και περιθωριακού χαρακτήρα εργατικό δυναμικό. Η νομιμοποίηση των αλλοδαπών συνεπάγεται με βάση τις αρχές του συντάγματος την αρχή της ισονομίας και τη ισότιμη μεταχείρισης τους από το κράτος, το οποίο σημαίνει ότι οι μετανάστες αποκτούν δικαιώματα πρόσβασης στις υπηρεσίες και λήψης κοινωνικών παροχών και βοηθημάτων. Η υπόθεση αυτή δεν μπορεί βέβαια να αγνοήσει το υπόβαθρο των συντελούμενων αλλαγών στο περιεχόμενο και την εμβέλεια της σύγχρονης μεταναστευτικής αλλά και κοινωνικής πολιτικής.

---

⁸ Η πρόσφατη διαδικασία συλλογικής διαπραγμάτευσης για την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας αποκάλυψε, αν και με σχετικά μεγάλη καθυστέρηση σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη, την ωρίμανση του παραπάνω επιχειρήματος και στη χώρα μας από πλευράς των αντίστοιχων τριτοβάθμιων εργοδοτικών φορέων ΣΕΒ και ΓΣΕΒΕΕ.

Η προσωρινότητα όμως της παραμονής του αλλοδαπού συνδέεται άμεσα με την εξάρτηση της παρουσίας του από την απασχόληση και ειδικά τις σχέσεις που αναπτύσσει με τον εργοδότη του, στον οποίο είναι υποκείμενος⁹.

Η διαδικασία νομιμοποίησης έτσι πέρα από τον έλεγχο της μετανάστευσης σχετίζεται και με την αναγκαιότητα της ελληνικής οικονομίας για φτηνά εργατικά χέρια καθώς και την ανάγκη για ευελιξία στην απασχόληση αλλά και με την υψηλή παραοικονομία που διαχέεται σε όλους σχεδόν τους παραγωγικούς κλάδους.

A3.2 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

A3.2.1. Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει την μετανάστευση προς την Ελλάδα τόσο σε επίπεδο στατιστικών μελετών και ερευνητικών δεδομένων όσο και σε επίπεδο θεωρητικών προσεγγίσεων.

Η μετανάστευση προς την Ελλάδα αποτελεί μέρος του ευρύτερου φαινομένου που ονομάζεται «διεθνής μετανάστευση», η οποία ορίζεται ως η μετακίνηση προσώπων από το κράτος προέλευσής τους προς ένα άλλο κράτος.¹⁰

Η διεθνής μετανάστευση εμπεριέχει την αλληλεπίδραση της παγκόσμιας και της εθνικής διάστασης, οι οποίες αποτελούν συστατικά της μέρη.¹¹ Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, οι πολιτικές και οι κοινωνικές ανακατατάξεις και οι αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης της παραγωγής, όχι απλώς επηρεάζουν την διεθνή μετανάστευση, αλλά επηρεάζονται και από αυτή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ευελιξία στην αγορά εργασίας και η αύξηση του τρίτου τομέα παροχής υπηρεσιών στην χώρα μας, μετά την είσοδο των μεταναστών την δεκαετία του 1990.

A3.2.2. Στατιστικά στοιχεία

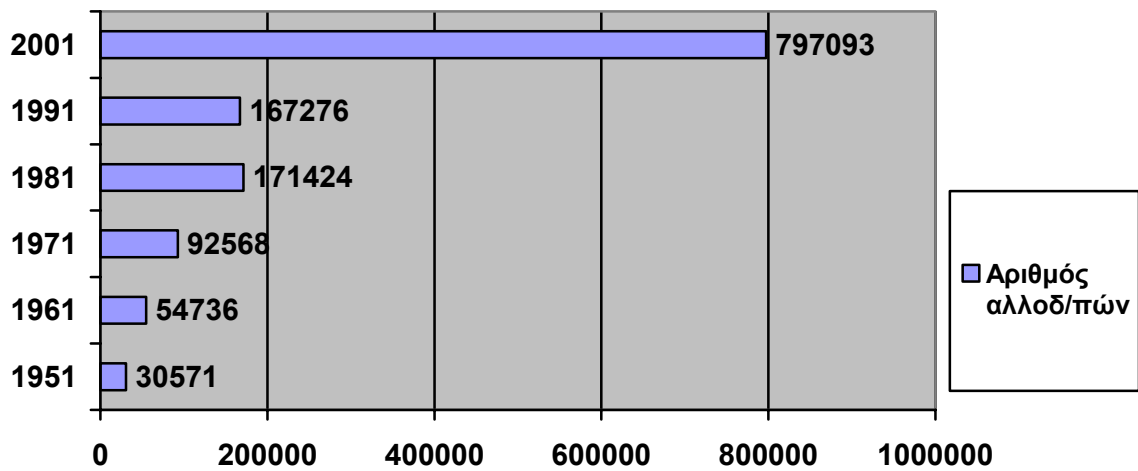
Η μετανάστευση προς την Ελλάδα άρχισε να εμφανίζεται από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Στην Απογραφή Πληθυσμού του 1981 καταγράφηκαν 176.119 αλλοδαποί, από όλες τις χώρες, ενώ το 1991 καταγράφηκαν 167.276 και το 2001 καταγράφηκαν 797.093 αλλοδαποί.

⁹ Σ. Γεωργούλας, «Η νέα μεταναστευτική κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίηση της», στο συλλογικό έργο «Μετανάστευση στην Ελλάδα», εκδόσεις: «Ελληνικά Γράμματα», 2001, σελ. 207

¹⁰ Ηλία Πετράκου, «Η κατασκευή της μετανάστευσης στην Ελληνική Κοινωνία», στο συλλογικό έργο «Μετανάστευση στην Ελλάδα», εκδόσεις: «Ελληνικά Γράμματα», 2001, σελ. 31-33

¹¹ ο.π.

Γράφημα 1: Αριθμός αλλοδαπών στην Ελλάδα

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-κατοικιών

Η τάση αύξησης του αριθμού των μεταναστών είναι εμφανής σε όλες τις στατιστικές για τον πληθυσμό. Με βάση στοιχεία της ΕΣΥΕ, το 1999 είχαμε αύξηση του πληθυσμού κατά 18.000 άτομα, από τα οποία 14.000 ήταν μετανάστες. Ενδεικτικό είναι επίσης ότι από τις 100.000 περίπου γεννήσεις ανά έτος οι 15.000 αφορούν αλλοδαπές οικογένειες¹².

Οι δημογραφικές αλλαγές που προκαλεί η μετανάστευση στη χώρα μας επηρεάζουν ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και τομέων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι σε πολλά χωριά η πλειοψηφία των μαθητών είναι πλέον παιδιά μεταναστών. Στο σύνολο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1995-1996 φοιτούσαν 47.700 παιδιά αλλοδαπών και το 1997-1998 φοιτούσαν 67.200, δηλαδή το 4,6% του μαθητικού πληθυσμού¹³.

Οι προβολές που γίνονται σχετικά με την εξέλιξη του πληθυσμού από διάφορους διεθνείς οργανισμούς δείχνουν ότι η μετανάστευση προς την Ελλάδα έχει μια γνησίως αύξουσα εξέλιξη. Ο ΟΗΕ προβλέπει ότι το 2015 στην Ελλάδα θα κατοικούν 14,2 εκατομμύρια άτομα από τα οποία 3 ως 3,5 εκατομμύρια άτομα θα είναι αλλοδαποί μη προερχόμενοι από την Ε.Ε.¹⁴.

Από την παράθεση και μόνο των παραπάνω αριθμών αντιλαμβανόμαστε ότι τόσο η μελέτη της εξέλιξης αλλά και των χαρακτηριστικών της μετανάστευσης δεν αποτελούν απλά ερευνητικό αντικείμενο αλλά βασικό εργαλείο για την χάραξη πολιτικής σε όλους τους

¹² Χάρης Ναζάκης, «Το οικονομικό θαύμα οφείλεται (και) στους μετανάστες», στο συλλογικό έργο «Μετανάστες και μετανάστευση», εκδόσεις Πατάκη, 2001, σελ. 184

¹³ ο.π.

¹⁴ ο.π.

τομείς. Μετά το πρώτο κύμα μετανάστευσης η αναγκαιότητα της διερεύνησης της μετανάστευσης και της εξέλιξης της έγινε άμεσα αντιληπτή και έτσι ξεκίνησε η μελέτη του φαινομένου την δεκαετία του 1990, με την διόγκωση του αριθμού των μεταναστών.

Τα τελευταία πέντε χρόνια, η ελληνική βιβλιογραφική παραγωγή, στον χώρο των κοινωνικών επιστημών, είναι σχετικά αυξημένη σε προσεγγίσεις και αναλύσεις του φαινομένου της μετανάστευσης. Ωστόσο δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι οι γνώσεις μας για το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι επαρκείς και πολύ περισσότερο όσον αφορά τις ανάγκες, τα προβλήματα και με τα κοινωνικά φαινόμενα με τα οποία συνδέονται και αφορούν την παρουσία των μεταναστών και την παραμονή τους στην Ελλάδα.¹⁵

Η πρώτη επίσημη ανάλυση των επίσημων στατιστικών δεδομένων για τους μετανάστες, είναι αυτή του Ο.Α.Ε.Δ. και του Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης, το 1998. Σε αυτήν γίνεται ανάλυση των στοιχείων του Ο.Α.Ε.Δ., από τις υποβληθείσες αιτήσεις των αλλοδαπών, προκειμένου να τους χορηγηθεί άδεια εργασίας και άδεια παραμονής για την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 1998 έως 31 Μαΐου 1998¹⁶.

Τα στοιχεία των αιτήσεων που υποβλήθηκαν για άδεια παραμονής, καταχωρήθηκαν σε μια βάση δεδομένων η οποία δημιουργήθηκε από το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης και παρουσιάστηκαν στην Έκθεση του σχετικά με την καταγραφή των αλλοδαπών που υπέβαλαν αίτηση για άδεια παραμονής το 1999.

Από τα στοιχεία της έκθεσης του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την Απασχόληση, την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε από στελέχη του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας¹⁷, τις απογραφές και τις Έρευνες Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, προκύπτουν για τους μετανάστες στην Ελλάδα τα παρακάτω στοιχεία σχετικά με τους μετανάστες στην Ελλάδα

1. Από τους αλλοδαπούς που υπόβαλλαν αίτηση, το 72,5% είναι άνδρες και το 27,5% είναι γυναίκες.
2. Το 64,9% των αιτούντων αλλοδαπών, είναι αλβανικής καταγωγής και ακολουθούν, με σαφώς πολύ μικρότερα ποσοστά, οι αιτούντες αλλοδαποί με βουλγαρική καταγωγή (6,5%), με ρουμάνικη καταγωγή με 4,5%, από το Πακιστάν με ποσοστό 4,2%, από την Ουκρανία με ποσοστό 2,6%, την Μολδαβία με ποσοστό 1,2%, την Συρία με ποσοστό 0,9% και από άλλες χώρες με ποσοστό 6,9 %

¹⁵ Α. Μαρβάκης, Δ. Παρσανόγλου, Μ. Παύλου “Μετανάστες στην Ελλάδα”, στο συλλογικό έργο “Μετανάστευση στην Ελλάδα”, εκδόσεις: “Ελληνικά Γράμματα”, 2001σελ. 14

¹⁶ Έκθεση Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης σχετικά με την καταγραφή των αλλοδαπών που υπέβαλαν αίτηση για άδεια παραμονής (25-2-1999)

¹⁷ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, «Αλλοδαποί που υπέβαλαν αίτηση για κάρτα παραμονής: Υπηκοότητα, φύλο και χωροθέτηση», Αθήνα, Μάρτιος 2000

3. Η οικογενειακή κατάσταση των αλλοδαπών που υπέβαλλαν αίτηση για άδεια παραμονής και εργασίας είναι η ακόλουθη:

- Σε ότι αφορά το σύνολο των αλλοδαπών το 51.2% είναι έγγαμοι.
- Η κατά φύλο κατανομή έχει ως εξής:

	ΕΓΓΑΜΟΙ	ΑΓΑΜΟΙ
ΑΝΔΡΕΣ	48.49 %	49,04 %
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	59,89 %	27,68 %

4. Ο κλάδος απασχόλησης των αλλοδαπών, βάσει της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού που έχει διεξαχθεί, έχει ως εξής:

- Η πλειοψηφία των αλλοδαπών ανδρών εργάζεται στον τομέα των κατασκευών (οικοδομές, τεχνικά έργα κ.λ.π.) σε ποσοστό 42,8%, ενώ στις μεταποιητικές βιομηχανικές μονάδες εργάζεται το 23,7%. Στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο απασχολείται το 13,7 % των αλλοδαπών ανδρών, σε ξενοδοχειακές μονάδες και εστιατόρια απασχολείται το 5,9%, στον τομέα της παροχής υπηρεσιών απασχολείται το 3,4% και τέλος στον γεωργικό τομέα απασχολείται το 3% των αλλοδαπών ανδρών.
- Η πλειοψηφία των αλλοδαπών γυναικών, εργάζεται ως βοηθητικό προσωπικό σε ιδιωτικά νοικοκυριά σε ποσοστό 54,9%, ακολουθούν οι αλλοδαπές εργαζόμενες σε ξενοδοχειακές μονάδες και εστιατόρια σε ποσοστό 14,1%, ενώ σε μεταποιητικές βιομηχανικές μονάδες απασχολείται το 9,9%. Στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο απασχολείται το 6,3%, στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας απασχολείται το 3,7%, και τέλος στον γεωργικό τομέα απασχολείται το 3% των αλλοδαπών γυναικών.¹⁸

5. Η γεωγραφική κατανομή των 797.093 μεταναστών ανά περιφέρεια της χώρας είναι η ακόλουθη¹⁹:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πρωτεύουσα	376.732	47,26 %
Δοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια	49.187	6,10 %
Πελοπόννησος	81.679	7,07 %
Ιόνια Νησιά	20.524	2,57 %
Ήπειρος	17.067	2,14 %
Θεσσαλία	33.782	4,23 %

¹⁸ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 1998

¹⁹ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Γενική Απογραφή Πληθυσμού 2001

Μακεδονία	125.973	15,8 %
Θράκη	5.743	0,72 %
Νησιά Αιγαίου	40.911	5,13 %
Κρήτη	45.495	5,7 %

6. Το ποσοστό των αλλοδαπών στο σύνολο του Ελληνικού Πληθυσμού είναι το 7,2% και κατανέμεται ανά περιφέρεια ως εξής:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πρωτεύουσα	10.01 %
Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια	5.92 %
Πελοπόννησος	7.07 %
Ιόνια Νησιά	9.63 %
Ήπειρος	4.82 %
Θεσσαλία	4.48 %
Μακεδονία	5.19 %
Θράκη	1.58 %
Νησιά Αιγαίου	8.04 %
Κρήτη	7.56 %

7. Το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών που ζουν στην Ελλάδα, από τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί είναι τα ακόλουθα:

- Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: 49.16%
- Απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: 37.05 %
- Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: 8.89%

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι από τα στοιχεία που υπάρχουν οι γυναίκες παρουσιάζουν υψηλότερο ποσοστό από τους άνδρες στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση.

8. Η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού των αλλοδαπών παρουσιάζει μια συγκέντρωση στις ηλικίες μεταξύ των 30 – 34 ετών, με την μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών που ζουν στην Ελλάδα να ανήκουν στις λεγόμενες «παραγωγικές» ηλικίες.

A.3.2.3. Βασικές διαφορές στα χαρακτηριστικά της μετανάστευσης μεταξύ Δυτικής Ευρώπης και Ελλάδας

Αν και καταγράφεται αύξηση της εισροής αλλοδαπών – κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990 – τόσο στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες όσο και στην Ελλάδα, εμφανίζονται επίσης και σημαντικές διαφορές:

4.1 Οι σημαντικότερες πηγές της αύξησης των μεταναστευτικών εισροών στην Δυτική Ευρώπη είναι οι αιτούντες άσυλο και η συνένωση οικογενειών (περίπου το 50% των

εισροών), ενώ στην Ελλάδα κυριαρχεί η έλευση οικονομικών μεταναστών²⁰. Οι αιτούντες άσυλο είναι συγκριτικά ελάχιστοι και ο αριθμός των μελών των οικογενειών των **νόμιμων** μεταναστών σχεδόν ανύπαρκτος, λόγω της καθυστερημένης νομοθετικής ρύθμισης του ζητήματος. (Αναμφισβήτητα υπάρχουν αρκετά μέλη οικογενειών που ήλθαν με τους παράνομους μετανάστες)

4.2 Η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό (με εξαίρεση το Λουξεμβούργο) μεταναστευτικού πληθυσμού (περίπου το 7 – 7.5%), το υψηλότερο ποσοστό παράνομων μεταναστών²¹ και έως τις πρόσφατες ρυθμίσεις (Π.Δ. του 1997 και Ν. 2910/2001), το χαμηλότερο ποσοστό αποθεμάτων **νόμιμων** μεταναστών.

4.3 Η Ελλάδα παρουσιάζει μαζί με τις άλλες Νοτιοευρωπαϊκές χώρες μια ιδιοτυπία ως προς την ηλικιακή διάρθρωση του αλλοδαπού πληθυσμού: Κυριαρχούν οι ομάδες «εργάσιμης ηλικίας» (25 – 34 ετών, 35 – 44 ετών και λιγότερο 15-24 ετών), ενώ υποαντιπροσωπεύονται οι μεγάλες ηλικίες. Αυτό εξηγείται πρώτα απο το γεγονός ότι οι εισροές αφορούν κατά κύριο λόγο οικονομικούς μετανάστες (όχι αιτούντες άσυλο και μέλη οικογενειών) και δεύτερον απο την δημογραφική δομή των (οικονομικά υποανάπτυκτων) χωρών προέλευσης.

4.4 Τέλος, σημαντική διαφορά είναι η πολύ μεγάλη συγκέντρωση των χωρών προέλευσης των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα. Τα στοιχεία απο την πρώτη νομιμοποίηση δείχνουν ότι το 76% των αιτήσεων για λευκή κάρτα το 1998 κατατέθηκαν απο μετανάστες απο τρεις όμορες χώρες:

Αλβανία 65%, Βουλγαρία 6.7% , Ρουμανία 4,5%

Η παρούσα κατάσταση των γνώσεών μας για τα μεγέθη των μεταναστευτικών αποθεμάτων και ροών κατά την τελευταία δεκαετία συνοψίζεται στο τέλος του κεφαλαίου (πίνακας: Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα 1990-2002)

A3.2.4. Έρευνες – μελέτες που ασχολούνται με το φαινόμενο της μετανάστευσης

Πέρα απο τα ποσοτικά στοιχεία απο την Ανάλυση της Έκθεσης του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας πολλά δεδομένα τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά περιλαμβάνονται σε σειρά ερευνών που έχουν πραγματοποιήσει κοινωνικοί και πολιτικοί επιστήμονες, η παράθεση του συνόλου των οποίων όμως δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του παρόντος έργου. Ενδεικτικά παραθέτουμε τις παρακάτω έρευνες οι οποίες έχουν εκπονηθεί τα τελευταία χρόνια και αναφέρονται στο φαινόμενο της μετανάστευσης:

- ❖ «Μετανάστευση απο τα Βαλκάνια» (1991-1995), Επιστημονικός Υπεύθυνος Ι.Ψημμένος, η μελέτη πραγματεύτηκε τις κοινωνικές επιπτώσεις στον μεταναστευτικό πληθυσμό μέσα απο την έρευνα περι την δημιουργία χώρων συλλογικής διαμονής και διαβίωσης στις

²⁰ Baldwin-Edwards, M., 1999

²¹ Στην Ισπανία για παράδειγμα το ποσοστό των παρανόμων υπολογίζεται μόνο στο 10%

περιοχές του κέντρου της Αθήνας και τις συνθήκες εργασίας. Η έρευνα αυτή προσέγγισε για πρώτη φορά στην Ελλάδα τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς χρησιμοποιώντας μια ιδιαίτερη μεθοδολογική προσέγγιση.

- ❖ «Μουσουλμανική Φωνή»(1996-1997), Επιστημονικός Υπεύθυνος καθ. Σ.Χτούρης, η έρευνα διερευνούσε τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των μειονοτήτων και των μεταναστών.
- ❖ «Μεταναστευτικές ομάδες στην Αθήνα»(1997-1998), Επιστημονικός Υπεύθυνος καθ. Σ.Χτούρης, η έρευνα κατέγραψε τις δημογραφικές τάσεις των μεταναστευτικών πληθυσμών στην Αθήνα.
- ❖ «Παιδική Εργασία»(1997), Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Ι.Ψημμένος και Σ.Γεωργούλας, η έρευνα αποτύπωσε τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των ανήλικων μεταναστών.
- ❖ «Μετανάστευση και εργασία στην Ευρώπη», Επιστημονικός Υπεύθυνος Γ. Μάρκου, η έρευνα πραγματοποίησε μια θεωρητική προσέγγιση της μετανάστευσης.
- ❖ «Παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και μεταναστευτικά δίκτυα στον μεσογειακό χώρο, (1998), Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Σ. Χτούρης και Ι.Ψημμένος,
- ❖ «Συνθήκες εργασίας τριών μεταναστευτικών ομάδων στην Αθήνα»,(1995-1996), του Θ. Ιωσηφίδη, η έρευνα αποτύπωσε το προφίλ και τις συνθήκες εργασίας τριών ομάδων μεταναστών (Αλβανοί, Φιλιππινέζοι, Αιγύπτιοι). Η έρευνα αυτή προσπάθησε να κάνει μια συγκριτική ανάλυση των δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών των μεταναστών από τις τρεις παραπάνω ομάδες και να εντοπίσει τις διαφορές τους τόσο σε θέματα απασχόλησης όσο και σε θέματα κοινωνικής οργάνωσης.
- ❖ «Η παρουσία των Βουλγάρων μεταναστών στην Ελληνική αγορά εργασίας και στην Ελληνική κοινωνία»(1996 και 1999), της Ε. Μάρκοβα, η έρευνα έγινε σε δύο φάσεις: η πρώτη το 1996 και η δεύτερη το 1999 και κατέγραψε το προφίλ και τις συνθήκες μετανάστευσης των Βουλγάρων στην Ελλάδα. Η δεύτερη έρευνα έκανε ένα «follow up» στους ερωτηθέντες στην πρώτη έρευνα και περιείχε και ερωτήματα σχετικά με την διαδικασία νομιμοποίησης.
- ❖ «Με την ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους πολωνούς στους αγρούς», (1997), μελέτη των Βάιου Ν.και Χατζημιχάλη Κ. για την εργασία των μεταναστών στον αγροτικό χώρο και συγκεκριμένα στους νομούς Πέλλας και Ημαθίας. Η ανάλυση της διαχρονικής εξέλιξης της εργασίας μεταναστών (Πολωνοί Βούλγαροι την δεκαετία του 1980' και Αλβανοί την δεκαετία του 1990') αποδεικνύει ότι η εργασία των μεταναστών είναι εποχιακή στον αγροτικό χώρο και κυρίως λόγω της ζήτησης για φτηνό εργατικό δυναμικό και όχι για ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό.
- ❖ «Αλλοδαποί που υπέβαλαν αίτηση για κάρτα παραμονής: Υπηκοότητα, φύλο και χωροθέτηση»(1999 και 2000), των Τ. Καβουνίδη και Λ. Χατζάκη του Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, η μελέτη ανάλυσε τα στοιχεία του ΟΑΕΔ από την πρώτη διαδικασία

νομιμοποίησης το 1998. Υπήρξε και δεύτερη έκδοση συμπληρωματική της πρώτης μετά την εισαγωγή στην βάση δεδομένων περίπου 3.000 μεταναστών που δεν είχαν συμπεριληφθεί στην πρώτη λόγω προσωρινής απώλειας των στοιχείων τους.

- ❖ «Στατιστικά δεδομένα των Αλβανών Μεταναστών στην Θεσσαλονίκη», (2000), Επιστημονικοί Υπεύθυνοι: Λαμπριανίδης Λόης, Brahimh Brikena. Η έρευνα βασίστηκε σε 500 ερωτηματολόγια με βάση ανάλυσης το νοικοκυριό και αφορά την καταγραφή δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων για τους αλβανούς μετανάστες στην Θεσσαλονίκη το πρώτο εξάμηνο του 2000.
- ❖ Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, η εμπειρική έρευνα του Λιανού- Σαρρή και Κατσέλη, διεξήχθη σε τέσσερεις νομούς της Βορείου Ελλάδος που υποδέχθηκαν σημαντικό αριθμό μεταναστών κατά τα τελευταία χρόνια. Είναι η πρώτη έρευνα η οποία αναδεικνύει τις επιπτώσεις της μετανάστευσης – νόμιμη και παράνομη- στις τοπικές αγορές εργασίας στην Β. Ελλάδα (Λιανός, Σαρρής, Κατσέλη 1996)
- ❖ Τρία χρόνια περίπου πριν την πρώτη νομιμοποίηση, το 1995, των παρανόμων μεταναστών στην Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε η έρευνα για τις επιπτώσεις των ξένων εργατών στην τοπική οικονομία και κοινωνία του Νομού Καβάλας (Καρασαβόγλου κ.ά 1996)
- ❖ Εμπειρική έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί για τους Αλβανούς μετανάστες στν Ελλάδα – την μεγαλύτερη ξένη κοινότητα στην χώρα. Δύο έρευνες πεδίου έχουν πραγματοποιηθεί στην Αλβανία (Χ. Παπαπανάγος και Ρ. Sanfey 1998; Αναγνωστάκης 2001) και μια – στην Ελλάδα, σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη (Germenji και Σαρρής 2000).
- ❖ Δύο έρευνες πεδίου διενεργήθηκαν στν περιοχή των Αθηνών και στην Κρήτη για την ανάλυση της συμπεριφοράς των Βουλγάρων μεταναστών στην Ελληνική αγορά εργασίας(οι Βούλγαροι αποτελούν την δεύτερη μεγαλύτερη ξένη κοινότητα στην Ελλάδα). Η πρώτη έρευνα περιλαμβάνει 107 και η δεύτερη 153 βούλγαρους μετανάστες (Μάρκοβα και Σαρρής 1997, Μάρκοβα 2001)
- ❖ Το οικονομετρικό μοντέλο των Σαρρή, Ζωγραφάκη αναλύει τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα (Σαρρής και Ζωγραφάκης 1999).

A3.2.5. Συμπεράσματα

Τα κυριότερα συμπεράσματα τα οποία έχουν προκύψει ως αποτελέσματα απο επιμέρους έρευνες – μελέτες συνοψίζονται παρακάτω:

Οι βασικές χώρες αποστολής των μεταναστών στην Ελλάδα, είναι κυρίως οι Βαλκανικές χώρες δηλαδή η Αλβανία, η Βουλγαρία η Ρουμανία, οι μετανάστες των οποίων αντιπροσωπεύουν περίπου τα 3/4 (76,4%), όλων των μεταναστών που υπέβαλλαν αίτηση για χορήγηση άδειας εργασίας και άδειας παραμονής.

Αυτή η επισήμανση για τις χώρες προέλευσης των μεταναστών διαμορφώνει ένα διαφορετικό πλαίσιο, τόσο για τον χρόνο παραμονής, όσο και για τον βαθμό ένταξης αυτών των πληθυσμών στην Ελληνική πραγματικότητα. Η εγγύτητα των παραπάνω Βαλκανικών χωρών με την Ελλάδα, επιτρέπει στους μετανάστες των χωρών αυτών, που διαμένουν στην χώρα μας, να επιστρέφουν στην πατρίδα τους, για μικρά χρονικά διαστήματα έως την χρονική στιγμή που θα επιθυμήσουν να ξαναέρθουν στην Ελλάδα. Αυτή η παλλινδρομική μετανάστευση, δημιουργεί ένα ιδιόμορφο μοντέλο ένταξής τους στην Ελληνική κοινωνία και αφορά κυρίως τους μετανάστες Αλβανικής καταγωγής.

Μια δεύτερη σχετική επισήμανση σχετίζεται με τα δύο μεγάλα κύματα μετανάστευσης που παρατηρήθηκαν στην χώρα μας. Οι μετανάστες του πρώτου κύματος (1991-1997) διαφοροποιούνται από τους μετανάστες του δεύτερου κύματος που είναι πιο πρόσφατα εγκατεστημένοι, κυρίως προς τον βαθμό ένταξης τους στην ελληνική πραγματικότητα από την άποψη συνθηκών διαβίωσης και εργασίας. Οι μετανάστες του πρώτου κύματος διαβιούσαν σε πολύ άσχημες συνθήκες σε παλαιά και αρκετές φορές εγκαταλελειμμένα σπίτια, στοιβαγμένοι με ελάχιστες ως ανύπαρκτες βασικές ανέσεις (νερό, ηλεκτρισμό)²². Οι μετανάστες στο δεύτερο κύμα είναι μεγαλύτερης ηλικίας, διαβιούν σε πολύ καλύτερες συνθήκες και έρχονται στην Ελλάδα με προοπτικές μόνιμης εγκατάστασης φέρνοντας και τις οικογένειες τους²³.

Σχετικά με την χώρα αποστολής αξιοσημείωτο είναι το τεράστιο ποσοστό των γυναικών μεταναστών, έναντι των ανδρών από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, που αγγίζει σε ποσοστό το 80,6% για την Ουκρανία, το 74,4% για την Μολδαβία και το 63,8% για την Γεωργία. Ιδιαίτερα υψηλά είναι τα ποσοστά της γυναικείας μετανάστευσης και από τις Φιλιππίνες με το ποσοστό να φθάνει το 8,27%.

Η παραπάνω επισήμανση μας επιτρέπει να μιλήσουμε και για την χώρα μας για την «θηλυκοποίηση» (feminization) της μεταναστευτικής κίνησης σε ότι αφορά την παροχή υπηρεσιών και την ανειδίκευτη εργασία. Τα ιδιαίτερα αυξημένα ποσοστά γυναικείας μετανάστευσης από τις ανατολικές χώρες επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό ότι στις χώρες αυτές δρουν οργανωμένα κυκλώματα, που εξειδικεύονται στην «εξαγωγή λευκής σαρκός».

Ενδιαφέρον είναι επίσης να σχολιασθεί το γεγονός της σχεδόν μηδενικής γυναικείας μετανάστευσης από τις Μουσουλμανικές και Ινδουιστικές χώρες (Αίγυπτο, Συρία, Πακιστάν, Ινδία κ.λ.π.), λόγω της θέσης της γυναίκας στις χώρες αυτές, αλλά και τον πρόσκαιρο χαρακτήρα της μετανάστευσης από τις χώρες αυτές.

Σε ότι αφορά τους τομείς της απασχόλησης, οι βασικότεροι από αυτούς είναι οι τομείς που επιτρέπουν την παραοικονομική δραστηριότητα και το καθεστώς της «μαύρης εργασίας»

²² Λ. Λαμπριανίδης και Α. Λυμπεράκη, «Αλβανοί μετανάστες στην Θεσσαλονίκη», Παρατηρητής, 2001, σελ. 173

²³ Γιώργος Κολλιάς και Δημήτρης Κατσορίδας, «Αλλοδαποί Εργαζόμενοι: Ένταξη ή καταστολή;», Περιοδικό Ενημέρωση του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ τεύχος 48, 1999.

(κατασκευές, μεταποίηση, παροχή υπηρεσιών), και δυσχεραίνουν τόσο τις διαδικασίες νομιμοποίησης, όσο και των έλεγχο των όρων και των συνθηκών απασχόλησης του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού.

A4. ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

A4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης, άρχισε να απασχολεί έντονα την ελληνική κοινωνία από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας. Σταδιακά με την αύξηση του αριθμού των μεταναστών πολλοί φορείς άρχισαν να παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες. Πρωτοπόροι στην παροχή υπηρεσιών προς τους μετανάστες ήταν ιδίως οι Μη κυβερνητικές Οργανώσεις, στην προσπάθεια τους να καλύψουν τις πρώτες βασικές ανάγκες και να υποστηρίξουν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Οι προσπάθειες αυτές εστιάστηκαν σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας και κάλυψης των αναγκών διαβίωσης (ξενώνες και καταυλισμοί).

Σταδιακά με πρώτους τους ΟΤΑ άρχισε και η ελληνική πολιτεία να σχεδιάζει και να αναπτύσσει υπηρεσίες και προγράμματα για τους μετανάστες κυρίως και πάλι για την κάλυψη εκτάκτων αναγκών υγείας και πρόνοιας.

Παράλληλα με την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου που αφορά τους μετανάστες, εξελίχθηκαν και αναπτύχθηκαν νέοι φορείς και θεσμοί, που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες. Το θεσμικό πλαίσιο στην δεκαετία του '90 καθορίζεται από τον νόμο 1975/1991 «Είσοδος- έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασίες αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις», ο οποίος εναρμόνιζε την ελληνική νομοθεσία με την νομοθεσία της τότε ΕΟΚ και προσπαθούσε να θέσει όρια στην παράνομη μετανάστευση.

Τον νόμο 1975/91 εξειδίκευσαν μια σειρά από υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά διατάγματα ως το 1996, οπότε και τροποποιήθηκε με τον 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός, μεταξύ άλλων, προέβλεπε την δημιουργία ειδικού σώματος συνοριακών φρουρών και τις διαδικασίες νομιμοποίησης των μεταναστών.

Μετά από πέντε χρόνια εφαρμογής ο ν.2452/1996 αντικαταστάθηκε από τον ν.2910 του 2001 «Είσοδος και Παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με Πολιτογράφηση και άλλες Διατάξεις», ο οποίος μετά από ένα έτος εφαρμογής τροποποιήθηκε με νέο νόμο που πρόσφατα ψηφίστηκε στην Βουλή (Μάιος 2002).

Στο πλαίσιο και του σύγχρονου θεσμικού πλαισίου, οι φορείς που προσεγγίστηκαν στα πλαίσια της έρευνας που διεξήχθη και οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες κατηγοριοποιούνται ως εξής (βλ. Παράρτημα):

1. Δημόσιοι Φορείς

- Η Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του ΥΠΕΣΔΔΑ
- Το Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης

- Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας
- Το Υπουργείο Εργασίας (Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και το τμήμα Απασχόλησης Αλλοδαπών)
- Ο ΟΑΕΔ
- Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ)
- Ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας
- Το ΙΚΑ
- Ο ΟΓΑ
- Τα Ελληνικά Προξενεία
- Τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών και η ανοικτή τηλεφωνική γραμμή 1464
- Εθνικό Σύστημα Υγείας (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας)
- Το Κέντρο Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων
- Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης
- ΕΡΑ 5
- ΚΕΘΕΑ

2. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, σύλλογοι και κοινότητες μεταναστών

- Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
- Εθνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- ACT UP
- Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία
- Γιατροί του Κόσμου
- Γιατροί Χωρίς Σύνορα
- Χαμόγελο του Παιδιού
- Ινστιτούτο Φιλανθρωπίας
- Άρσις
- Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών
- Κοινότητες- Σύλλογοι Μεταναστών

3. Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Περιφέρειες, Νομαρχίες, Δήμοι – Κοινότητες)

- Τα τμήματα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των 13 Περιφερειών της χώρας
- Οι Διευθύνσεις Εργασίας των Νομαρχιών
- Οι Δήμοι – Κοινότητες
- Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων – Δημοτικά Ιατρεία

4. Διεθνείς Οργανισμοί

- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης

5. Συνδικαλιστικές Οργανώσεις

- ΓΣΕΕ
- Εργατικό Κέντρο Αθήνας
- Εργατικό Κέντρο Πειραιά

Ο αριθμός των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες αυξήθηκε παράλληλα με την αύξηση του αριθμού των μεταναστών. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες καλύπτουν πλέον ένα ευρύ φάσμα παροχών και υπηρεσιών: πληροφόρηση, υποστήριξη, νομική αρωγή, προσωρινή στέγαση, πολυ-ιατρεία κ.α..

Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί συνολική καταγραφή και ταξινόμηση όλων αυτών των υπηρεσιών με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ο αναγκαίος συντονισμός και η κρατική υποστήριξη στους διάφορους φορείς. Η γνώση όμως των τομέων παροχής υπηρεσιών, του αριθμού των χρηστών των υπηρεσιών αυτών και του βαθμού κάλυψης των αναγκών του πληθυσμού-στόχου είναι όχι απλώς απαραίτητη αλλά κομβικής σημασίας για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της όποιας μεταναστευτικής πολιτικής. Έτσι στο πλαίσιο του σχεδιασμού του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» και του σχεδιασμού των δράσεών του, κρίθηκε απαραίτητη η καταγραφή των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους διάφορους φορείς, χωρίς όμως να μπορεί να γίνει πλήρης καταγραφή λόγω του περιορισμένου χρόνου και των περιορισμένων πόρων.

Βάσει των παραπάνω, στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί μια πρώτη καταγραφή των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες, όπως αυτή προέκυψε από την επεξεργασία των στοιχείων των φορέων που προσεγγίστηκαν μέσω της έρευνας που διεξήχθη στα πλαίσια της μελέτης για την εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα». Αρχικά θα παρουσιαστούν οι δράσεις που έχουν ενταχθεί σε διάφορα προγράμματα του Β' ΚΠΣ (1994-2000) και αφορούν τους μετανάστες.

A 4.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ Β' ΚΠΣ

Το Ελληνικό Κράτος αξιοποιώντας τις δυνατότητες χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση είχε εκπονήσει στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ, Επιχειρησιακά Προγράμματα τα οποία καλύπτουν σχεδόν όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα. Τα επιχειρησιακά αυτά προγράμματα αποτέλεσαν και αποτελούν (για το Γ' ΚΠΣ) το βασικό αναπτυξιακό εργαλείο μέσω των οποίων καταβάλλεται προσπάθεια τόσο για την οικονομική ανάπτυξη όσο και για την κοινωνική συνοχή. Σε ότι αφορά τα προγράμματα του κοινωνικού τομέα αυτά απευθύνονται κυρίως σε πληθυσμιακές ομάδες οι οποίες είναι κοινωνικά

ευάλωτες και αντιμετωπίζουν το φάσμα του κοινωνικού αποκλεισμού, της φτώχειας και της ανεργίας.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι για την κατηγορία των νόμιμων μεταναστών, όπου δεν αναφέρεται ρητά ως πληθυσμιακή ομάδα στόχου, εντάσσεται στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες που αντιμετωπίζουν το φάσμα του κοινωνικού αποκλεισμού και του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.

Η πρώτη ουσιαστική προσπάθεια σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων για μετανάστες πραγματοποιήθηκε στο Ε.Π. «Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας» του Β' ΚΠΣ, στα πλαίσια του οποίου υιοθετήθηκε η στρατηγική της στόχευσης εκείνων των κοινωνικών ομάδων που απειλούνται ή υφίστανται τον κοινωνικό αποκλεισμό και η αρχή των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.

Ειδικότερα το Υποπρόγραμμα 2 απευθυνόταν στους Πόντιους από την πρώην Σοβιετική Ένωση, Βορειοηπειρώτες, Παλινοστούντες από και εκτός Δυτικής Ευρώπης, Πρόσφυγες αναγνωρισμένους από τις εθνικές αρχές και Νόμιμους μετανάστες από τρίτες χώρες.

Με βάση τα στοιχεία του Φορέα Διαχείρισης κατά την περίοδο 1994-2001 για την ομάδα «Νόμιμοι μετανάστες από τρίτες χώρες» υλοποιήθηκαν μόλις 21 «ολοκληρωμένα προγράμματα» με συνολικό αριθμό ωφελουμένων 325 άτομα και συνολικό κόστος περίπου 2,9 MECU.²⁴

Ο μικρός αριθμός υλοποιούμενων προγραμμάτων και ο μικρός αριθμός ωφελουμένων – από την κοινωνική ομάδα των μεταναστών, οφειλόταν σύμφωνα με στοιχεία που παραχωρήθηκαν από τον Φορέα Διαχείρισης και την ΜΟΔ στα παρακάτω:

- Η αρχική σχεδίαση για την ποσοτικοποίηση των στόχων στο σύνολο του Ε.Π. είχε σοβαρές αδυναμίες
- Υπήρχε πολιτική κατεύθυνση από το Υπουργείο Εργασίας να δοθεί προτεραιότητα στην υλοποίηση προγραμμάτων για Ποντίους ομογενείς, έναντι των άλλων κοινωνικών ομάδων
- Τα ΚΕΚ δεν εκδήλωσαν, στον βαθμό που θα έπρεπε, ενδιαφέρον για την υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης για μετανάστες. Ένας από τους κύριους λόγους για αυτό ήταν ότι τα ΚΕΚ προτιμούσαν προγράμματα με μεγαλύτερη απόδοση, ενώ τα προγράμματα που αφορούσαν μετανάστες είχαν μεγάλο οικονομικό κόστος, λόγω μικρού αριθμού καταρτιζομένων.

---

²⁴ «Η εξέλιξη των παροχών για τους μετανάστες στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης: καταγραφή και προτάσεις για τη διαμόρφωση μεταναστευτικής πολιτικής» Συντάκτες: Αράπογλου Βασιλής- Μποζατζής Νίκος, Επιστημονική Υπεύθυνη: Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου Φωτεινή Τσαλίκογλου, Αθήνα, Απρίλιος 2002

- Η αναγκαιότητα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας στα πλαίσια της προκατάρτισης δρούσε αποτρεπτικά προς τα ΚΕΚ για την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων
- Δεν υπήρχε θεσμική κατοχύρωση φορέων που θα μπορούσαν να αναλάβουν δράσεις διαμεσολάβησης ή συνοδευτικές ενέργειες. Αυτό πρέπει να συνδυαστεί με τον καθοριστικό ρόλο των ΚΕΣΥΥ αλλά και την διαχειριστική υποβάθμισή τους στο ΕΠ συνολικά.
- Η ασταθής σχέση των μεταναστών με την αγορά εργασίας ερχόταν σε αντίθεση με το δεσμευτικό θεσμικό πλαίσιο, ως προς τον χρόνο υλοποίησης προγραμμάτων.
- Διαπιστώθηκε συνολικά αναποτελεσματικότητα στο «μέτρο πρόωθησης της απασχόλησης».
- Υπήρξε σημαντική υστέρηση στις οριζόντιες δράσεις (Κοινές Υποδομές) όμως μπορεί να αξιοποιηθεί η εμπειρία έκδοσης οδηγών, δημιουργίας διαμεσολαβητικών κέντρων

Στο Ε.Π. «Υγεία – Πρόνοια» του Β' ΚΠΣ (υποπρόγραμμα «Πρόνοια», μέτρο 3 και υποπρόγραμμα «Ανθρώπινοι Πόροι», μέτρο 2), οι μετανάστες δεν κατονομάζονται ως ομάδα στόχος. Στην περιγραφή των «ομάδων υψηλού κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού» περιλαμβάνονται οι ομάδες των «παλιννοστούντων ομογενών» και των «προσφύγων» χωρίς να γίνεται αναφορά στους μετανάστες ως ξεχωριστή κοινωνική ομάδα. Είναι ενδεικτικό μάλιστα το γεγονός ότι στην εισαγωγική ανάλυση των υφιστάμενων δημογραφικών τάσεων δεν υπάρχει αναφορά στη μετανάστευση ως σχετικό ζήτημα.

Συμπερασματικά διαπιστώνεται ότι κατά την διάρκεια υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Β' ΚΠΣ, δεν προβλεπόνταν σημαντικές δράσεις για μετανάστες. Αντίθετα οι περιορισμένες δράσεις χαρακτηρίζονται από το έλλειμμα συμπληρωματικότητας, συνέργιας και συνοχής, ενώ δεν είναι δυνατή μια συνθετική αποτίμηση των επιπτώσεων των αποσπασματικών δράσεων σχετικά με την αντιμετώπιση των προβλημάτων των μεταναστών. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο, στο γεγονός ότι κατά την περίοδο στην οποία σχεδιάστηκαν τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Β' ΚΠΣ (1992-1993), η μετανάστευση ως φαινόμενο δεν είχε πάρει την έκταση την οποία έχει πάρει σήμερα. Αυτό είχε ως συνέπεια το Ελληνικό Κράτος κατά την περίοδο που κορυφωνόταν η εισροή των μεταναστευτικών κυμάτων στην Ελλάδα να βρεθεί απροετοίμαστο και να μην έχει σχεδιάσει εγκαίρως μια ενιαία και ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική η οποία θα αντιμετώπιζε το πρόβλημα.

Το ζήτημα αυτό οφείλει να αντιμετωπίσει το σχεδιαζόμενο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα», το οποίο στοχεύει στην συμπληρωματικότητα και συνέργια

με άλλες δράσεις που έχουν ήδη ενταχθεί στα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' ΚΠΣ και στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (π.χ. EQUAL)

A4.3 ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η ανάλυση της παροχής υπηρεσιών προς τους μετανάστες σήμερα, εκτείνεται σε ένα ευρύτατο πεδίο υπηρεσιών που αφορούν:

- Παροχή υπηρεσιών από το Κράτος στα πλαίσια της διαδικασίας Νομιμοποίησης (έκδοση – ανανέωση άδειας εργασίας και παραμονής)
- Παροχή υπηρεσιών Πληροφόρησης και Υποστήριξης
- Παροχή υπηρεσιών για την ένταξη στην αγορά εργασίας
- Παροχή υπηρεσιών στον Πολιτισμό, τον Αθλητισμό και τα ΜΜΕ
- Παροχή υπηρεσιών στην Εκπαίδευση
- Παροχή υπηρεσιών Υγείας
- Αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων από την είσοδο «λαθρομεταναστών» στην Ελλάδα

A 4.3.1 Παροχή υπηρεσιών από το Κράτος και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, στα πλαίσια της διαδικασίας Νομιμοποίησης (έκδοση – ανανέωση άδειας εργασίας και παραμονής)

Οι Δημόσιοι Φορείς που παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες, εμπλέκονται τόσο στην διαδικασία νομιμοποίησης, όσο και σε άλλες εκφάνσεις της παρουσίας τους στην Ελλάδα.

Οι Υπηρεσίες αυτές, εκτός από την παραλαβή και την διεκπεραίωση των αιτήσεων των μεταναστών παρέχουν, ουσιαστικά, και υπηρεσίες ενημέρωσης (οδηγίες για την συμπλήρωση των αιτήσεων, πληροφορίες για τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν, διάφορες απορίες και ερωτήματα των μεταναστών που προκύπτουν από την διαδικασία για την έκδοση άδειας παραμονής και εργασίας)

Οι υπηρεσίες που εμπλέκονται σε αυτή την διαδικασία είναι **οι Διευθύνσεις Εργασίας των Νομαρχιών, τα Τμήματα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Περιφερειών της Χώρας, οι Δήμοι και οι Κοινότητες** που είναι εγκατεστημένοι οι μετανάστες. Ο ρόλος των παραπάνω υπηρεσιών στην διαδικασία έκδοσης ή ανανέωσης της άδειας παραμονής και εργασίας συνίσταται στην παραλαβή των αιτήσεων των αλλοδαπών, στην κατάθεση των απαραίτητων δικαιολογητικών, στην διαβίβαση των φακέλων των αιτήσεων σε άλλες υπηρεσίες είτε για έλεγχο, είτε για έκδοση διαφόρων πιστοποιητικών. Από τις παραπάνω υπηρεσίες ο αλλοδαπός παραλαμβάνει την άδεια παραμονής και εργασίας. Επίσης στην διαδικασία εμπλέκονται και άλλες υπηρεσίες του Κράτους, όπως **το Υπουργείο Δικαιοσύνης** για την έκδοση αντιγράφου Ποινικού Μητρώου, **το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης** για τον

έλεγχου του ποινικού μητρώου των αλλοδαπών, ο **Ο.Α.Ε.Δ.**, για τον έλεγχο της αγοράς εργασίας – διαδικασία απαραίτητη για την είσοδο αλλοδαπών στην Ελλάδα που επιθυμούν να εργαστούν νόμιμα. Επίσης σημαντικός είναι και ο ρόλος των **Ελληνικών Προξενείων** της χώρας προέλευσης των αλλοδαπών, μέσω των οποίων θεωρείται η είσοδος των αλλοδαπών στην Ελλάδα (για τις διαδικασίες που απαιτούνται, τους φορείς που εμπλέκονται και τα προβλήματα που υπάρχουν βλ. Παράρτημα 1).

A 4.3.2 Παροχή υπηρεσιών Πληροφόρησης και υποστήριξης

Στην κατηγορία αυτή παρέχονται υπηρεσίες οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύτατο πεδίο. Οι φορείς οι οποίοι παρέχουν αυτές τις υπηρεσίες είναι δημόσιοι φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Οι φορείς οι οποίοι παρέχουν πληροφοριακές και υποστηρικτικές υπηρεσίες σε μετανάστες, σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε είναι Δημόσιοι φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Οι Δημόσιοι φορείς είναι τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών και το τηλεφωνικό κέντρο 1464, το Ι.Κ.Α, οι κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων και τα Δημοτικά Ιατρεία, η Εκκλησία, οι μονάδες του ΕΣΥ. Οι σημαντικότερες ΜΚΟ που αναπτύσσουν δράσεις για μετανάστες είναι η ΑΡΣΙΣ και το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, το Χαμόγελο του Παιδιού, οι Γιατροί του Κόσμου, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα, το Ινστιτούτο Φιλανθρωπίας και ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός κ.α..

Αναλυτικά:

Η Ελληνική Πολιτεία, στα πλαίσια διαφόρων υπηρεσιών που έχει δημιουργήσει, παρέχει υπηρεσίες οι οποίες στοχεύουν στην καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη. Η κυριότερη δράση της Ελληνικής Πολιτείας προς αυτή την κατεύθυνση είναι τα **Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών** και το **τηλεφωνικό κέντρο 1464**. Στην περίπτωση των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών, παρέχεται πληροφόρηση επίσης για τις διαδικασίες αίτησης, για χορήγηση πιστοποιητικών πρωτοδικείου, ληξιαρχικών πράξεων, βιβλιαρίων ασθενοίας και γνήσιου υπογραφής (οι υπηρεσίες αυτές απευθύνονται πέραν των μεταναστών και στον γενικό πληθυσμό) αλλά και για επικύρωση της άδειας παραμονής (απευθύνεται στους μετανάστες). Επίσης υπάρχει θεσμοθετημένη πρόβλεψη για τους μετανάστες σε θέματα προφορικής γλώσσας και επικοινωνίας. Σε αυτά τα πλαίσια υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας μέσω της **ανοικτής τηλεφωνικής γραμμής 1464**, στα Βουλγαρικά, τα Ρωσικά, τα Αλβανικά, τα Αραβικά και τα Αγγλικά. Η πλειονότητα των άλλων φορέων που παρέχουν υπηρεσίες πληροφόρησης και έρχονται σε επαφή με τους μετανάστες, καλύπτουν τις ανάγκες διερμηνείας από τις υπάρχουσες γνώσεις των στελεχών τους .

Σημαντικός είναι ο ρόλος των κρατικών υπηρεσιών και σε άλλους τομείς πληροφόρησης – υποστήριξης και παροχής υπηρεσιών.

Έτσι όσον αφορά τα ασφαλιστικά δικαιώματα των μεταναστών, **το Ι.Κ.Α** παρέχει υπηρεσίες τόσο πληροφόρησης προκειμένου ο μετανάστης να γνωρίζει τα ασφαλιστικά του δικαιώματα, όσο και υπηρεσίες που άπτονται στην παροχή ασφαλιστικών παροχών (ένσημα, θεώρηση βιβλιαρίου υγείας κ.λπ.).

Όσον αφορά στην υγεία και στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη παρέχονται υπηρεσίες πληροφόρησης για την υγεία τόσο στα πλαίσια του **Ε.Σ.Υ, (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας)**, όσο και στα πλαίσια των **κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και των Δημοτικών Ιατρείων** (συνταγογραφία, παραπομπές).

Ο ρόλος των **Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων** που παρέχουν υπηρεσίες στους μετανάστες είναι κυρίως υποστηρικτικός και ενημερωτικός. Επίσης στα πλαίσια των Μ.Κ.Ο, αναπτύσσονται δράσεις ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης στα ζητήματα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, αλλά και πολιτιστικές δράσεις στα πλαίσια της προαγωγής της πολυπολιτισμικότητας και της ισότιμης συμμετοχής των μεταναστών στα δρώμενα της Ελληνικής Κοινωνίας.

Οι ΜΚΟ που αναπτύσσουν τις σημαντικότερες δράσεις πληροφόρησης που απευθύνονται σε μετανάστες είναι **το Εθνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η ΑΡΣΙΣ και το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών**. Οι υπόλοιποι φορείς παρέχουν υπηρεσίες πληροφόρησης και υποστήριξης μέσα από τα ευρύτερα πλαίσια λειτουργίας τους, χωρίς να αναφέρεται κάποια ειδική πρόβλεψη σε επίπεδο δομής ως προς την διάσταση της πληροφόρησης – υποστήριξης. Τέτοιες Μ.Κ.Ο. είναι **το Χαμόγελο του Παιδιού, οι Γιατροί του Κόσμου, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα, το Ινστιτούτο Φιλανθρωπίας και ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός**.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις διοργανώνουν εξειδικευμένες ενημερωτικές εκδηλώσεις οι οποίες αφορούν τις νομικές εξελίξεις στο μεταναστευτικό ζήτημα και απευθύνονται στους εκπροσώπους των συλλογικών φορέων των μεταναστών.

Επίσης το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών και η Άρσις έχουν αναπτύξει υπηρεσίες όπως η **χρήση ανοικτής τηλεφωνικής γραμμής** στην οποία απευθύνονται οι μετανάστες για ζητήματα που τους αφορούν. Διαθέτουν επίσης έντυπο υλικό πληροφόρησης – ενημερωτικά φυλλάδια και ειδικές εκδόσεις, όπως **το «Δικαίωμά σου» της ΑΡΣΙΣ** ή η έκδοση **«Για τα 10 χρόνια μετανάστευσης των Αλβανών στην Ελλάδα»**, από **το Φόρουμ Αλβανών Μεταναστών**. Παρέχεται επίσης πληροφόρηση σε γραπτή μορφή η οποία αφορά εγκυκλίους και νόμους που αφορούν την μετανάστευση.

Στην περίπτωση του Δικτύου Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών υπάρχει η διαχείριση και η προώθηση των συλλογικών αιτημάτων των Μεταναστών προς τους αρμόδιους φορείς. Επίσης στα πλαίσια του Δικτύου διοργανώνεται το Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ κάθε χρόνο.

Παράλληλα με τις υπηρεσίες πληροφόρησης, οι υποστηρικτικές υπηρεσίες ενυπάρχουν σε όλα τα θέματα που άπτονται άμεσα της καθημερινότητας των μεταναστών. Καλύπτουν από τα πιο απλά πράγματα, όπως οι μετακινήσεις με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, μέχρι τα πιο σύνθετα όπως η οικογενειακή επανένωση. Η υποστήριξη πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο με την συμβουλευτική, η οποία προϋποθέτει την σύναψη και διατήρηση επαγγελματικής σχέσης ανάμεσα στον επαγγελματία και τον εξυπηρετούμενο και η οποία θα πρέπει να είναι σαφώς οροθετημένη και να διέπεται από τις αρχές του σεβασμού της προσωπικότητας και της εμπιστοσύνης από τις δύο πλευρές.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δημόσιους – κρατικούς φορείς και σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Συλλόγους και κοινότητες μεταναστών, κατέδειξε ότι η υποστήριξη που παρέχεται από φορείς προς τους μετανάστες πραγματοποιείται με βάση τα στοιχεία που δίνουν οι μετανάστες προς τους φορείς. Οι Δημόσιοι Φορείς που παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες είναι κατά κύριο λόγο **οι κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων και οι κοινωνικές υπηρεσίες των Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων**. Σημαντικές υποστηρικτικές δράσεις αναπτύσσει και **η Εκκλησία την Ελλάδος, στα πλαίσια των κατά τόπους Ενοριών**. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι οι υποστηρικτικές υπηρεσίες που παρέχονται στα πλαίσια των Δημοσίων Φορέων, πραγματοποιούνται με πολλά προβλήματα τα οποία αφορούν κυρίως στην έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και στην έλλειψη των κατάλληλων πόρων και υποδομών.

Οι περισσότερες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έχουν ως βασικό τους κομμάτι την συμβουλευτική και την υποστήριξη προς τους μετανάστες. Αυτή λαμβάνει χώρα είτε σε εβδομαδιαία βάση με ατομικές ή ομαδικές συνεδρίες για την εμπύχωση και την ενδυνάμωση των ατόμων, είτε σε επίπεδο καθημερινής πληροφόρησης. Πολλοί από τους πιο πάνω φορείς θέτουν ως προτεραιότητά τους την επικοινωνία, την ενδυνάμωση και την εμπύχωση, μέσω κοινωνικών, ψυχολογικών και νομικών υπηρεσιών. Μερικές από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που αναπτύσσουν υποστηρικτικές δράσεις είναι: **η ΑΡΣΙΣ, το Χαμόγελο του Παιδιού, οι Γιατροί του Κόσμου και το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών**.

Πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η υποστήριξη προς την ομάδα των μεταναστών, πραγματοποιείται τόσο με την μορφή της συμβουλευτικής, όσο και μέσω των παραπομπών, συνοδειών και διασύνδεσης του εξυπηρετούμενου μετανάστη με τους φορείς της κοινότητας. Γίνεται κατά κύριο λόγο από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, με αρκετά προβλήματα τόσο από την πλευρά των μεταναστών, όσο και από την πλευρά των επαγγελματιών του χώρου. Προσπάθειες στην κατεύθυνση την παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών καταβάλλονται και από τους δημόσιους φορείς, ωστόσο τα αποτελέσματα δεν είναι τα αναμενόμενα με αποτέλεσμα να υπάρχουν προβλήματα στην διάχυση της πληροφόρησης και της υποστήριξης των μεταναστών.

Παρ' όλα τα προβλήματα και τα εμπόδια που παρουσιάζονται και τα οποία αναφέρονται στο επόμενο κεφάλαιο, σε αυτή την κατηγορία οι τομείς πληροφόρησης που παρέχονται σε μετανάστες αφορούν:

- Πληροφόρηση για θέματα σχετικά με τη διαδικασία νομιμοποίησης, τις νομικές εξελίξεις, και γενικότερα θέματα νόμου, τα οποία παρέχονται από αρκετούς φορείς.
- Πληροφόρηση για θέματα σχετικά με την κάλυψη πρώτων αναγκών, κυρίως σίτιση και στέγαση, ενώ παρέχονται και κάποιες πληροφορίες τις δομές/ υπηρεσίες υποστήριξης και φιλοξενίας.
- Πληροφόρηση για θέματα ασφάλισης και κοινωνικών παροχών κυρίως σε σχέση με την υγεία αλλά και κάποια που σχετίζονται με το Δημόσιο Τομέα (βλ. Παρακάτω)
- Άλλοι τομείς πληροφόρησης που υπάρχουν σε σχέση με την **εκπαίδευση και την εργασία** απευθύνονται κατά κύριο λόγο στον ευρύτερο πληθυσμό, στα πλαίσια του οποίου εξυπηρετούνται χωρίς διάκριση και οι μετανάστες (βλ. Παρακάτω).
- Επίσης, κάποιοι από τους φορείς απευθύνονται σε ειδικούς πληθυσμούς, με συνέπεια να παρέχεται εξειδικευμένη πληροφόρηση για θέματα όπως η νομική ενημέρωση στους χώρους κράτησης και η διαδικασία αποφυλάκισης, και η ενημέρωση σε ότι αφορά στα παιδιά και στις δομές που απευθύνονται σε αυτά. Επισημαίνεται ότι οι παραπάνω πληροφορίες απευθύνονται στην πλειονότητά τους σε μετανάστες, καθώς αποτελούν την πλειοψηφία των αποδεκτών των συγκεκριμένων υπηρεσιών των φορέων.

Επίσης ασκείται και σημαντική παραπτεμπτική δραστηριότητα από την πλειονότητα των φορέων που παρέχουν υπηρεσίες πληροφόρησης. Οι κύριες παραπομπές αφορούν θέματα υγείας, στέγασης, εργασίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επίσης γίνονται παραπομπές σε νοσοκομεία, σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, σε κρατικούς φορείς, σε κοινωνικές υπηρεσίες και υπουργεία, όπως επίσης σε δημοτικούς φορείς

A4.3.3 Παροχή υπηρεσιών σχετικά με την αγορά εργασίας

Στα πλαίσια της προκαταρκτικής φάσης κατάρτισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» προσεγγίστηκαν ορισμένοι οργανισμοί, οι οποίοι άμεσα ή έμμεσα εμπλέκονται με ζητήματα διαμόρφωσης/ υλοποίησης των πολιτικών για την αγορά εργασίας και το εργατικό δυναμικό και κατ' επέκταση με θέματα μετανάστευσης και μεταναστευτικής πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα οι φορείς των οποίων οι πολιτικές διερευνήθηκαν είναι το **Υπουργείο Εργασίας (Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το τμήμα Απασχόλησης Αλλοδαπών, Ο.Α.Ε.Δ. (Τμήματα Ειδικών**

Κοινωνικών Ομάδων, Κατάρτισης, Παροχών Ασφάλισης, ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης(Διευθύνσεις Κατάρτισης ,Έρευνών – Μελετών και τμήμα Πιστοποίησης) , ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας και τα Εργατικά Κέντρα Αθηνών και Πειραιώς και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης²⁵ :

Στόχος της διερεύνησης αυτής που έλαβε χώρα με τη μορφή επισκέψεων και συνεντεύξεων από επιτελικά στελέχη κάθε οργανισμού, ήταν η συλλογή χρήσιμων πληροφοριών και στοιχείων προκειμένου να αποτυπωθεί τεκμηριωμένα η υπάρχουσα κατάσταση των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, η διαδικασία αυτή στόχευε στην ανεύρεση ενδεχόμενων κενών πολιτικής, ώστε να διατυπωθούν τροποποιητικές προτάσεις και δράσεις που βελτιστοποιούν την αποτελεσματικότητα του Ν.2910/2001 («Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση»).

Δύο βασικές παρατηρήσεις θα πρέπει να γίνουν αναφορικά με την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών στους μετανάστες, όπως ανέδειξε και η επιχειρησιακή μελέτη:

1. Η άσκηση πολιτικής για τους μετανάστες πραγματοποιείται χωρίς οι ίδιοι οι φορείς να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες τους καθώς δεν υπάρχουν στοιχεία και δεν τηρούνται ειδικές βάσεις δεδομένων. Το πρόβλημα της έλλειψης γνώσης για την ομάδα-στόχο ωστόσο δεν αφορά μόνο τους μετανάστες καθώς δεν υπάρχουν στοιχεία ούτε για τους ελληνικής υπηκοότητας εξυπηρετούμενους. Πρόκειται επομένως για ένα ζήτημα που αφορά την ανάγκη γενικότερου εκσυγχρονισμού των δημοσίων υπηρεσιών.
2. Με κάποιες εξαιρέσεις, οι περισσότεροι φορείς δεν αναλαμβάνουν ειδικά σχεδιασμένες δράσεις για τους μετανάστες στη λογική της ισότιμης μεταχείρισης τους με το γηγενές εργατικό δυναμικό. Η αντίληψη αυτή αν και περιέχει ένα πυρήνα ορθότητας, γιατί η επιλεκτική μεταχείριση μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να συμβάλλει στη δημιουργία ανισοτήτων στην πρόσβαση των παροχών από κάποιες κοινωνικές ομάδες, εντούτοις αγνοεί τις ειδικές προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες ζει και εργάζεται η πλειοψηφία των μεταναστών στη χώρα. Η έλλειψη εξειδικευμένων πολιτικών για τους μετανάστες δεν μπορεί να ενισχύσει τη θέση των μεταναστών στην αγορά εργασίας και να επιλύσει επιμέρους προβλήματα που αντιμετωπίζουν από την ένταξη τους στην αγορά εργασίας.

---

²⁵ Η ομάδα εργασίας άντλησε επίσης στοιχεία και ήλθε σε επαφή με τις Νομαρχιακές Διευθύνσεις Αττικής και Θεσσαλονίκης (Διευθύνσεις Απασχόλησης-Τμήματα Αδειών Εργασίας), την Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του ΥΠΕΣΔΔΑ και την Περιφέρεια Αττικής (Τμήμα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης), τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στην περιγραφή των κρατικών υπηρεσιών προς τους μετανάστες αναφορικά με τις διαδικασίες νομιμοποίησης τους.

Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να τονίσουμε και την γενικότερη αδυναμία συντονισμού των υπηρεσιών ή την έλλειψη συνεργατικών, εταιρικών δράσεων, το οποίο ως ένα βαθμό απεικονίζει προβλήματα οργάνωσης και διασύνδεσης του συστήματος εκτελεστικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών για την αγορά εργασίας. Παρόλα αυτά δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί το έργο που παρέχουν οι διάφοροι οργανισμοί με δεδομένες τις ελλείψεις και τις αδυναμίες άσκησης μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής πολιτικής για τους μετανάστες.

Ο **Ο.Α.Ε.Δ.** αποτελεί το βασικό φορέα πολιτικής για την αγορά εργασίας στην Ελλάδα. Αν και δεν ασκεί επιλεκτική πολιτική για τους μετανάστες εντούτοις διαθέτει μια εξειδικευμένη υπηρεσία (Υπηρεσία Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων), η οποία σχεδιάζει και υλοποιεί ειδικά προγράμματα για μειονεκτούσες κοινωνικές ομάδες. Οι πιο σημαντικές δράσεις που αναλαμβάνει ο Ο.Α.Ε.Δ. για τους μετανάστες σχετίζονται κατά βαθμό σπουδαιότητας με την επιδότηση της απασχόλησης σε προγράμματα νέων θέσεων εργασίας και νέων ελεύθερων επαγγελματιών καθώς και την εξατομικευμένη προσέγγιση των καταγεγραμμένων ανέργων μεταναστών. Παράλληλα, ο Οργανισμός πρόσφατα ανέλαβε πρωτοβουλίες εκπαίδευσης ειδικών στελεχών και υπαλλήλων για την καλύτερη εξυπηρέτηση της ομάδας-στόχου. Ωστόσο πρέπει να υπομνηστεί εδώ ότι σύμφωνα με την πρόσφατη υπουργική απόφαση (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων), ωφελούμενοι του νέου προγράμματος επιδότησης νέων θέσεων απασχόλησης μπορεί να είναι μόνο οι Έλληνες Υπήκοοι (ή Υπήκοοι άλλου κράτους – μέλους της Ε.Ε.)

Συνεπώς πέρα από αυτές τις δράσεις ο ΟΑΕΔ παρέχει στις κατηγορίες των μεταναστών που πληρούν τις ίδιες προϋποθέσεις με τους Έλληνες πολίτες τις παρακάτω υπηρεσίες :

- A. Εκπαίδευση – Κατάρτιση
- B. Επαγγελματικός Προσανατολισμός
- Γ. Ασφάλιση – Επιδόματα – Παροχές
- Δ. Προγράμματα τοποθέτησης ανέργων
- E. Προγράμματα απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας.

Παρόλα αυτά λείπουν τα ακριβή στοιχεία για να εκτιμηθεί ποσοτικά και χωροταξικά η αποτελεσματικότητα των παραπάνω δράσεων και οι δράσεις προσέλκυσης των μεταναστών στα κατά τόπους γραφεία του ΟΑΕΔ. όπως η μετάφραση των δικαιολογητικών που απαιτούνται για την εξασφάλιση των παροχών και η άσκηση συμβουλευτικής με βάση τις ειδικές ανάγκες τους στην αγορά εργασίας.

Ο **Ο.Ε.Ε.** αποτελεί τον αρχαιότερο μηχανισμό κοινωνικής πολιτικής της χώρας, ο οποίος λειτουργεί σε ανταποδοτική βάση. Πιο συγκεκριμένα το έργο του Οργανισμού περιλαμβάνει τα παρακάτω προγράμματα/ δράσεις:

1. Παροχή προγραμμάτων εκδρομών (Κοινωνικός Τουρισμός/ θερινές, χειμερινές και εαρινές εκδρομές κλπ.)
2. Παροχή εισιτηρίων για διάφορα πολιτιστικά προγράμματα και εκδηλώσεις (καλλιτεχνικά φεστιβάλ, θέατρο, κινηματογράφος κλπ.)
3. Παροχή φροντίδας και φύλαξης παιδιών στους 20 περίπου πρότυπους βρεφονηπιακούς σταθμούς του Οργανισμού
4. Δημιουργική ενασχόληση και επιμόρφωση των νέων στα ειδικά Κέντρα Εργαζόμενης Νεότητας του Οργανισμού.

Δικαίωμα συμμετοχής στις παροχές του έχουν όσοι καταβάλλουν (100 ένσημα τουλάχιστον στο προηγούμενο οικονομικό έτος) ή κατέβαλλαν κατά το παρελθόν εισφορές υπέρ του Ο.Ε.Ε. καθώς και ειδικές κοινωνικές ομάδες, οι οποίες δεν εκπληρώνουν τις παραπάνω προϋποθέσεις, όπως οι άνεργοι και τα ΑΜΕΑ. **Στις ομάδες αυτές δεν περιλαμβάνονται οι μετανάστες.** Συνεπώς, ο Οργανισμός παρέχει τις υπηρεσίες του μόνο σε όσους μετανάστες πληρώνουν τις εν λόγω εισφορές.

Αν και το φάσμα των παροχών του Οργανισμού εμφανίζει εξαιρετική ποικιλία, εντούτοις δεν μπορεί να εκτιμηθεί η συμμετοχή των μεταναστών καθώς δεν υπάρχει ειδική βάση δεδομένων και σύστημα μηχανογράφησης, ώστε να γίνεται αντιληπτό ποιοι είναι οι δικαιούχοι. Παρόλα αυτά η αρχή της ανταποδοτικότητας, αν και εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις ισότιμης μεταχείρισης των αλλοδαπών εργαζομένων έναντι των Ελλήνων δεν μπορεί από μόνη της να μετριάσει το έλλειμμα πληροφόρησης για τις δραστηριότητες του Οργανισμού. Εξάλλου, δεν έχει υλοποιηθεί μέχρι σήμερα καμία δράση ειδικής ενημέρωσης σε συλλογικούς φορείς μεταναστών ή παρουσίασης των προγραμμάτων του Οργανισμού σε άλλη γλώσσα ή έκδοση μεταφρασμένου φυλλαδίου κ.λπ. Στην πραγματικότητα δηλαδή, δεν έχουν γίνει προσπάθειες ενθάρρυνσης των μεταναστών που εκπληρώνουν τις προϋποθέσεις να συμμετάσχουν στα υλοποιούμενα προγράμματα.

Επίσης η εξυπηρέτηση ορισμένων κατηγοριών μεταναστών (π.χ. Φύλαξη τέκνων των μεταναστών στους βρεφονηπιακούς σταθμούς, δημιουργική ενασχόληση στα Κέντρα Νεότητας κλπ.) από άλλες δράσεις του ΟΕΕ δεν αποτελεί αποτέλεσμα μιας διακριτής πολιτικής πρόνοιας προς αυτούς τους πληθυσμούς. Αντίθετα υπονοεί την ικανότητα του μεμονωμένου μετανάστη, λαμβάνοντας τυχαία πληροφόρηση από τα προσωπικά του δίκτυα

γνωριμιών, να εισέλθει στο επίσημο σύστημα προνοιακών παροχών στο οποίο και ο ίδιος έχει συνεισφέρει.

Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ), αποτελεί το βασικό εκφραστή και αρχιτέκτονα της πολιτικής για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση της χώρας. Η εισαγωγή κάποιου ενδιαφερόμενου στο σύστημα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης απαιτεί την ικανοποίηση των παρακάτω βασικών προϋποθέσεων:

α) τη γνώση της ελληνικής γλώσσας και γραφής σε πολύ καλό επίπεδο, β) την αναγνώριση τίτλου σπουδών (απολυτήριο ή πτυχίο) μέσης τεχνικής-επαγγελματικής σχολής και γ) την δυνατότητα καταβολής των διδάκτρων, τα οποία στην περίπτωση φοίτησης σε ιδιωτικό Ι.Ε.Κ. αγγίζουν το καθόλου αμελητέο ποσό για μια χαμηλής εισοδήματος οικογένεια των 3.000 ευρώ.

Με αυτές τις συνθήκες και δεδομένου ότι ο Οργανισμός δεν ασκεί εξειδικευμένη πολιτική για ειδικές κοινωνικές ομάδες²⁶ όπως είναι οι μετανάστες με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, μπορεί να θεωρηθεί βάσιμος ο ισχυρισμός ότι οι μετανάστες βρίσκονται ουσιαστικά έξω από το σύστημα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης²⁷.

Αναλύοντας τη βάση δεδομένων που τηρείται στο Τμήμα Πιστοποίησης από το 2000 έως σήμερα²⁸, μπορεί κανείς να διαπιστώσει το υψηλό ποσοστό συμμετοχής αλλοδαπών προερχόμενων από βασικές χώρες προέλευσης μεταναστών, όπως η Αλβανία και οι πρώην χώρες της ΕΣΣΔ. Παρόλα αυτά, η βάση δεν είναι ιδιαίτερα οργανωμένη και κατάλληλα σχεδιασμένη, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την άντληση στοιχείων σχετικά με τις ειδικότητες του συγκεκριμένου τμήματος των μεταναστών. Ο αριθμός των αιτήσεων τα δύο τελευταία χρόνια δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλος (περίπου 3.500) γεγονός που ως ένα βαθμό οφείλεται σε γραφειοκρατικά εμπόδια και έλλειψη ενημέρωσης των μεταναστών. Άλλωστε, οι περισσότεροι μετανάστες στη χώρα μας δεν έχουν λύσει ακόμη πιο βασικά προβλήματα σχετικά με τις συνθήκες παραμονής τους.

Το ΥΠΕΠΘ, το οποίο είναι ο εποπτεύων φορέας του Ο.Ε.Ε.Κ. δεν δείχνει προθυμία να θέσει, στο άμεσο μέλλον, ως διακριτό στόχο τη μαζική ενσωμάτωση των μεταναστών στο σύστημα αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ακόμη και των νομιμοποιημένων

²⁶ Εκτός βέβαια από κάποιες ελαφρύνσεις, υπό προϋποθέσεις, στο ύψος των διδάκτρων στα δημόσια ΙΕΚ

²⁷ Η ανυπαρξία στατιστικών δεδομένων στον ΟΕΕΚ για τη συμμετοχή μεταναστών γενικώς ή ακόμη και αλλοδαπών στις δημόσιες και ιδιωτικές σχολές ΙΕΚ ενισχύει τη βασιμότητα του ισχυρισμού τον οποίο συμμερίστηκαν και τα στελέχη του Οργανισμού με τα οποία ήλθαμε σε επαφή.

²⁸ Ο ΟΕΕΚ πιστοποιεί τίτλους σπουδών μέσης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης από χώρες του εξωτερικού. Μέσω της πιστοποίησης αυτής αναγνωρίζονται και κατοχυρώνονται ρητά επαγγελματικά δικαιώματα, τα οποία βελτιώνουν τη διαπραγματευτική ικανότητα και συνεπώς τη θέση κάποιου αλλοδαπού στην εγχώρια αγορά εργασίας.

μεταναστών. Ο Ο.Ε.Ε.Κ. σήμερα εξυπηρετεί μετανάστες - απόφοιτους επαγγελματικών και μέσων τεχνικών σχολών, οι οποίοι μάλλον έχουν προσαρμοστεί αρκετά στην ελληνική αγορά εργασίας καθώς η συμμετοχή τους στα προγράμματα του Οργανισμού υπονοεί νόμιμο καθεστώς παραμονής, υψηλού επιπέδου γνώση της ελληνικής γλώσσας και κυρίως δυνατότητα ελεύθερου χρόνου, η οποία με την σειρά της προϋποθέτει συγκεκριμένες οικονομικές δυνατότητες. Η απόφαση τους δε να ενταχθούν σε δομές του τεχνικό-επαγγελματικού εκπαιδευτικού συστήματος υποδεικνύει διάθεση μόνιμης παραμονής τους στη χώρα και αναμφίβολα αποτελεί ένα σημαντικό βήμα κατοχύρωσης της επαγγελματικής τους θέσης.

Δυστυχώς η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών, όπως διάφορες εμπειρικές έρευνες έχουν καταδείξει, αν και εντάσσεται στον εγχώριο καταμερισμό εργασίας στις διάφορες τοπικές αγορές εργασίας (π.χ. Πακιστανοί και Μπαγκλαντέςιοι αγροεργάτες, Αλβανοί εργατοτεχνίτες στην οικοδομή), δεν μπορούν να θεμελιώσουν επαγγελματικά δικαιώματα και να πιστοποιήσουν την ειδίκευση τους με άμεσο αποτέλεσμα την ευκαμνία των αποδοχών τους και την άσκηση διακρίσεων σε βάρος τους.

Εκτός όμως από τους επίσημους φορείς παροχής υπηρεσιών προς τους μετανάστες για ζητήματα απασχόλησης θα πρέπει να τονίσουμε και την προσφορά υπηρεσιών από τους οργανωμένους συλλογικούς φορείς εργαζομένων. Τα συνδικάτα αποτελούν βασικό θεσμό της αγοράς εργασίας με παρεμβατικό ρόλο που στοχεύουν στην υπεράσπιση και τη διεκδίκηση αιτημάτων που αμβλύνουν την άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος. Με βάση τις κλαδικές αναδιαρθρώσεις που λαμβάνουν χώρα τα τελευταία χρόνια και άλλες σοβαρές μεταβολές στη σύνθεση και την κατανομή του εργατικού δυναμικού, οι μετανάστες αποτελούν μια σημαντική πηγή εργατικής δύναμης, η οποία δεν εντάσσεται ακόμη στους επίσημους κόλπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων.

Τόσο το **Εργατικό Κέντρο Αθηνών (ΕΚΑ)** όσο και το **Εργατικό Κέντρο Πειραιά (ΕΚΠ)** δεν εξυπηρετούν σημαντικό αριθμό αλλοδαπών εργατών γεγονός το οποίο μπορεί να αποδοθεί στον ελαστικό και περιθωριακό χαρακτήρα της εργασίας πολλών μεταναστών και την υψηλή γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα που εμφανίζουν. Οι χώροι εργασίας άλλωστε που χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό σταθερότητας της απασχόλησης εμφανίζουν συντριπτικά μεγάλη συνδικαλιστική πυκνότητα.

Τα δύο Εργατικά Κέντρα εξυπηρετούν και αντιπροσωπεύουν περίπου 1 εκατ. εργαζόμενους από τα οποία μόλις το 2% - 3% είναι αλλοδαποί. Παρόλα αυτά ασκούν συνειδητές

προσπάθειες ενσωμάτωσης των τελευταίων στις εργατικές ενώσεις και παρέχουν πολλαπλές υπηρεσίες υποστήριξης. Οι πιο βασικές από αυτές είναι:

1. Στέγαση εθνοτικών σωματείων στους χώρους του ΕΚΑ και ΕΚΠ
2. Έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων σχετικά με τα απαιτούμενα έγγραφα νομιμοποίησης και τα εργατικά και ασφαλιστικά δικαιώματα
3. Νομική υποστήριξη
4. «Εκστρατείες αντιρατσιστικού χαρακτήρα και συνδιοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων με φορείς μεταναστών.

Στο ΕΚΠ λειτουργεί ειδικό Γραφείο Αλλοδαπών, ενώ αντίστοιχη μονάδα υπάρχει στο ΚΕΠΕΑ/ ΓΣΕΕ (Κέντρο Πληροφόρησης Ανέργων και Εργαζομένων) σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι στην πρώτη απόπειρα νομιμοποίησης εκπρόσωποι των συνδικάτων συμμετείχαν στις Επιτροπές Μετανάστευσης με βάση τις οριζόμενες διατάξεις των ΠΔ 357 και ΠΔ 358, γεγονός το οποίο λειτούργησε θετικά στην προσέλκυση πολλών μεταναστών στις κεντρικές εργατικές ενώσεις.

A4.3.4 Παροχή υπηρεσιών στον Πολιτισμό, τον Αθλητισμό και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Σε γενικές γραμμές, όπως διαπιστώνεται από τους φορείς που προσεγγίστηκαν μέσω της έρευνας που διεξήχθη, δεν υπάρχει μία συγκροτημένη και συνεκτική πολιτική των διάφορων φορέων όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών στον πολιτιστικό και τον αθλητικό τομέα. Οι φορείς άλλοτε δηλώνουν ότι δεν υπάρχει οξύ πρόβλημα ρατσισμού και άλλοτε αναφέρονται σε κοινά αποδεκτές αρχές για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Και στις δύο πάντως περιπτώσεις επισημαίνεται ότι οι αναλαμβανόμενες δράσεις δεν έχουν συνέχεια και συνέπεια εξαιτίας, κυρίως, αντικειμενικών προβλημάτων (έλλειψη συντονισμού, υποδομών, προσωπικού, ελλιπής χρηματοδότηση, κ.λπ.). Αξίζει, ωστόσο, να σημειώσουμε και τις δυσκολίες που προκύπτουν λόγω της δυσπιστίας των μεταναστών προς τους δημόσιους φορείς, καθώς και της άγνοιας της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας, γεγονός που δυσχεραίνει τις κοινωνικές επαφές και τις διαδικασίες ένταξής τους.

Μερικοί από τους φορείς που σύμφωνα με την έρευνα που διεξήχθη πραγματοποιούν δράσεις και παρέχουν υπηρεσίες στον Πολιτισμό, τον Αθλητισμό και τα ΜΜΕ είναι η ΕΡΑ 5 ο Δήμος Αιγάλεω, η Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και οι Σύλλογοι και Κοινότητες των Μεταναστών, όπως το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών και το Διεθνές Δίκτυο Μέσων.

Ενδεικτικά:

Ο **Δήμος Αιγάλεω** κάνει προσπάθειες για την ανάπτυξη πολιτιστικών δράσεων οι οποίες απευθύνονται στους μετανάστες, ο οποίος διοργανώνει πολιτιστικά και αθλητικά δρώμενα για τον μεταναστευτικό πληθυσμό και διοργανώνει εκδηλώσεις που απευθύνονται σε αυτόν.

Επίσης η **Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού της Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων**, στα πλαίσια της ενασχόλησης της με προγράμματα διαπολιτισμικού χαρακτήρα, τα οποία έχουν ως στόχο την δημιουργική συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και συμμετέχει στην διοργάνωση εκδηλώσεων με άλλους φορείς.

Πιο σημαντικές και ουσιαστικές παρεμβάσεις στον τομέα του Πολιτισμού κάνουν οι **Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και οι Σύλλογοι και Κοινότητες των Μεταναστών**, όπως το **Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών**, το οποίο στα πλαίσια του **Στεκιού των Μεταναστών** που λειτουργεί, διοργανώνει εορτές και εκδηλώσεις πολιτιστικού χαρακτήρα τόσο από μετανάστες όσο και από Ελληνικές Κοινωνικές και Πολιτικές Ενώσεις.

Σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης από την Ελληνική Κοινωνία, αποτελεί η παρουσίασή του από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η τεράστια επικοινωνιακή επιρροή που ασκούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην κοινωνία και ο τρόπος με τον οποίο μεταδίδουν τα μηνύματα τους σε αυτήν, τροφοδοτούν την ανάπτυξη φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Τα ΜΜΕ, λόγω της προνομιακής θέσης που κατέχουν θα μπορούσαν να παίξουν καταλυτικό ρόλο στην καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, ευνοώντας την πολιτιστική προσέγγιση των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, με στόχο την διατήρηση και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, όμως οι σχετικές δράσεις τους είναι πολύ περιορισμένες.

Φωτεινή εξαίρεση στην παραπάνω κατάσταση αποτελεί η προσπάθεια της **ΕΡΑ 5 (γνωστή και ως φωνή της Ελλάδας)**, η οποία εκπέμπει ένα ξενόγλωσσο πρόγραμμα που μεταδίδεται καθημερινά σε 12 γλώσσες από τα μεσαία κύματα και απευθύνεται σε ξενόγλωσσα ακροατήρια εντός και εκτός Ελλάδας. **Το πρόγραμμα αυτό ονομάζεται «Φιλία» και μεταδίδεται από τα μεσαία κύματα (1386kHz) και περιλαμβάνει ενημερωτικές και πολιτιστικές εκπομπές.** Οι γλώσσες στις οποίες μεταδίδεται το πρόγραμμα είναι η αραβική, γερμανική, ρωσική, ισπανική, ρουμανική, τουρκική, σερβική, βουλγαρική, αλβανική, γαλλική, πολωνική και αγγλική γλώσσα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικός παράγοντας στην υλοποίηση της εκπομπής του προγράμματος «Φιλία», αποτελεί η συμμετοχή στο πρόγραμμα, μη Κυβερνητικών Οργανώσεων όπως **οι Γιατροί του Κόσμου, οι Γιατροί χωρίς Στόρα, το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών και οι Κοινότητες των Μεταναστών**, οι οποίες καλύπτουν χρονικά ένα μεγάλο μέρος του προγράμματος.

Το Διεθνές Δίκτυο Μέσων Ε.Π.Ε. ασχολείται με την έκδοση εφημερίδων και βιβλίων. Η εταιρεία είναι εκδοτική και περιλαμβάνει δύο μικρούς εκδοτικούς οίκους, ο ένας εκ των οποίων εκδίδει στα ελληνικά και ο άλλος στα αλβανικά. Όσον αφορά στο είδος τους, τα

ελληνικά βιβλία είναι κυρίως ιστορικά, (αυτο)βιογραφικά και πολιτικά, ενώ τα αλβανικά είναι πολιτικά, ρεπορταζιακού περιεχομένου, λογοτεχνικά. Η εταιρεία εκδίδει εβδομαδιαίες εφημερίδες στην Πολωνική (Kourier Ateński), Αλβανική (Gazeta é Athines), Ρωσική (Ομονοία), Βουλγαρική (Atinski ВЕСТИ), Γαλλική (Tribune Hellenique) και Ρουμανική γλώσσα. Από αυτές, η Tribune Hellenique και η Gazeta é Athines διανέμονται επίσης στην Αλβανία, και οι Tribune Hellenique, Ομονοία και Kourier Ateński στην Κύπρο

44.3.5 Παροχή υπηρεσιών στην Εκπαίδευση

Οι φορείς που εμπλέκονται σε μεγαλύτερο βαθμό στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών οι οποίες απευθύνονται σε μετανάστες είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσω του ΕΠΕΑΕΚ, η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων και η Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης Δυτικής Αττικής.

Αναλυτικά:

Οι σημαντικότερες υπηρεσίες σε εκπαιδευτικό επίπεδο προέρχονται από το **Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων** στο πλαίσιο των προγραμμάτων **ΕΠΕΑΕΚ**. Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ Ι, ανετέθη στο **Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών**, πρόγραμμα παρέμβασης για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση που αφορά την εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Οι σημαντικότερες δομές - υπηρεσίες εστιάζονται στη λειτουργία των διαπολιτισμικών σχολείων και των τάξεων υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα :

- **Τα διαπολιτισμικά σχολεία** (26 σε ολόκληρη τη χώρα) ιδρύθηκαν με σκοπό να λειτουργήσουν ως «πυρήνες» καθοδήγησης και υπόλοιπων «συμβατικών» σχολείων στην υιοθέτηση εκπαιδευτικών πρακτικών σύμφωνα με το πνεύμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ακρογωνιαίος λίθος αυτής της «ιδανικής» διαδικασίας είναι η κατάλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των διαπολιτισμικών σχολείων, οι οποίοι στη συνέχεια θα αναλάβουν την επιμόρφωση άλλων εκπαιδευτικών. Ωστόσο, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των διαπολιτισμικών σχολείων δεν έχει προχωρήσει ακόμη τόσο ώστε να είναι σε θέση να εκπαιδεύσουν άλλους.
- **Τάξεις Υποδοχής Ι** (φροντιστήριο):
Οι τάξεις υποδοχής –στην αρχική τους «φροντιστηριακή» μορφή- λειτουργούν μέσα στα «συμβατικά» σχολεία όταν συμπληρωθεί ένας ικανός αριθμός μαθητών. Προσφέρουν μαθήματα ελληνικής γλώσσας και απευθύνονται κυρίως σε νέο-αφιχθέντες μαθητές. Η φοίτηση σε αυτά είναι διάρκειας 1 έτους και στη συνέχεια οι μαθητές εντάσσονται σε «κανονικές» τάξεις. Η δημιουργία τέτοιων τάξεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την διαθεσιμότητα πιστώσεων για την πληρωμή του εκπαιδευτικού καθώς και από την ύπαρξη στο σχολείο κατάλληλου χώρου.

- **Τάξεις Υποδοχής II:**

Στη δεύτερη εκδοχή τους, οι τάξεις υποδοχής έχουν πάρει τη μορφή ενός υποστηρικτικού εκπαιδευτικού πλαισίου. Απευθύνονται σε παιδιά που έχουν ήδη ενταχτεί σε «κανονικές» τάξεις αλλά χρειάζονται στήριξη, κυρίως στην ελληνική γλώσσα αλλά και σε άλλα μαθήματα. Ως μειονέκτημα αυτού του τύπου τάξης υποδοχής αναφέρεται το γεγονός ότι τα μαθήματα γίνονται μετά το τέλος του σχολικού προγράμματος, γεγονός που κουράζει τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τα παιδιά.

Εκτός όμως από το επίσημο σχολικό σύστημα εκπαιδευτικές δράσεις οργανώνονται και από άλλους φορείς:

Η Γ.Γ. Εκπαίδευσης Ενηλίκων παρέχει εκπαιδευτικό/ επιμορφωτικό έργο σε ενήλικες (άνω των 15 ετών). Στην παροχή του έργου αυτού δεν υπάρχουν διαχωρισμοί και περιορισμοί, όπως, για παράδειγμα, πολίτες / μη πολίτες ή νόμιμοι μετανάστες / μη νόμιμοι μετανάστες και διοργανώνει προγράμματα για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε όλη την επικράτεια. Η Γενική Γραμματεία παρείχε επίσης προς τους μετανάστες υπηρεσίες κατάρτισης με χρηματοδότηση από το Ε.Π. του Υπουργείου Εργασίας για την Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας.

Η Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης Δυτικής Αττικής παρέχει εκπαιδευτική και επιμορφωτική υπηρεσία σε άτομα άνω των 15 ετών. Στόχος είναι η ομαλή ένταξη στην ελληνική κοινωνία είτε ειδικών ομάδων του πληθυσμού (π.χ. τσιγγάνοι, μετανάστες), είτε μειονεκτούντων ομάδων του γενικού πληθυσμού (π.χ. αναλφάβητοι).

A4.3.6 Παροχές υπηρεσιών υγείας

Για την παροχή υπηρεσιών υγείας σημαντικός είναι ο ρόλος τόσο των δημόσιων δομών στην παροχή υγείας, όσο και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων παρόλα τα προβλήματα που εντοπίζονται. Η παροχή υπηρεσιών υγείας προς τους μετανάστες καλύπτει τόσο τους τομείς της παροχής υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και νοσηλείας, όσο και στους τομείς της ψυχικής υγείας και των τοξικοεξαρτήσεων.

Η υφιστάμενη κατάσταση στη χώρα μας στον τομέα της υγείας των μεταναστών χαρακτηρίζεται από μια επίσημη πολιτική που βασίζεται στη λογική ότι οι μετανάστες πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, όπως ο οποιοσδήποτε πολίτης.

Οι φορείς που εμπλέκονται στην παροχή υπηρεσιών υγείας, ψυχικής υγείας και καταπολέμησης των τοξικοεξαρτήσεων είναι το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας, η Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου, το ΚΕΕΛ, το ΚΕΘΕΑ, το Αιγινήτειο Νοσοκομείο (Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών), οι Γιατροί του Κόσμου, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα και η οργάνωση ACT UP για σεξουαλικές μεταδιδόμενες ασθένειες. Άλλες οργανώσεις όπως ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός και η Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία

παραπέμπουν σε υπηρεσίες υγείας μετανάστες οι οποίοι ζητάνε την βοήθειά τους και την υποστήριξή τους.

Αναλυτικά:

Τον Ιούνιο του 2001 το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας ανάθεσε στο ειδικό Γραφείο Μετακινούμενων Πληθυσμών και Ταξιδιωτικής Ιατρικής του Κέντρου Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων (ΚΕΕΛ), τον στρατηγικό σχεδιασμό δράσεων για τους μαζικά αφιχθέντες μετανάστες και γενικότερα τους μετακινούμενους πληθυσμούς.

Στις στρατηγικές αυτές δράσεις περιλαμβάνονται τα παρακάτω προγράμματα:

- Αξιολόγησης κινδύνων στην Δημόσια Υγεία από μετακινούμενους πληθυσμούς σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Επιτήρησης και ελέγχου νοσημάτων Δημόσιας Υγείας σε Μετακινούμενους Πληθυσμούς.
- Εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων για τον χειρισμό θεμάτων υγείας σε μετακινούμενους πληθυσμούς
- Ενημέρωση σε συνεργασία με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας και την Ε.Ε για τους μηχανισμούς αντιμετώπισης μετακινούμενων πληθυσμών σε Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο Επίπεδο.

Για τους λαθρομετανάστες , υπάρχει πρόβλεψη για:

- την οργάνωση δομών για άμεση παρέμβαση(Task force) στους χώρους μαζικών αφίξεων αλλοδαπών, για την αξιολόγηση του επιπέδου υγείας των, μέσω κλινικής εξέτασης και διαγνωστικού εργαστηριακού ελέγχου
- την ειδική βοήθεια σε ευάλωτες ομάδες και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης , σύμφωνα με τους κανόνες υγιεινής.

Στους στόχους του προγράμματος είναι η συστηματική πρώτη καταγραφή των μεταναστών και η εν συνεχεία επιδημιολογική επιτήρηση με την παρακολούθηση τους στους χώρους μετακίνησης τους .

Η υλοποίηση των δράσεων αυτών περιλαμβάνει:

- Άμεση μετακίνηση ομάδας δράσης με τις κινητές μονάδες, μετά την εντολή παρέμβασης
- Άφιξη ομάδας και διασύνδεση με τοπικές υπηρεσίες
- Κλινικός και εργαστηριακός έλεγχος των αλλοδαπών από το προσωπικό της ομάδας. Σε κάθε δράση θα υπάρχει και ψυχοκοινωνική υποστήριξη.
- Διαλογή του πληθυσμού στόχου και αντιμετώπιση των επειγόντων προβλημάτων τοπικά ή την παραπομπή σε ειδικές μονάδες (Κ.Υ, νοσοκομεία κτλ)
- Εμβολιασμός ατόμων στα οποία υπάρχει ένδειξη
- Καταγραφή μεταναστών και χορήγηση μια μορφής « κάρτα υγείας»

Στα πλαίσια αυτά το **Κ.Ε.Ε.Α** έχει δημιουργήσει ένα μηχανισμό άμεσης υγειονομικής παρέμβασης και επιτήρησης για τους μετακινούμενους πληθυσμούς με μέχρι στιγμής παρεμβάσεις στην Ζάκυνθο, στην Ιεράπετρα, Ραφήνα, Μυτιλήνη, Κάρυστο Ευβοίας και τελευταία στον καταυλισμό λαθρομεταναστών στην Κω.

Στις επιτόπου υγειονομικές παρεμβάσεις του Κ.Ε.Ε.Α διενεργείται επιτόπια ιατρική εξέταση, αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών, παροχή φαρμακευτικής αγωγής εν ήδη νοσηλείας, εμβολιασμοί βρεφών, παιδιών και ενηλίκων, αιμοληψίες και συλλογή πτυέλων εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο, ακτινογραφικός έλεγχος με την παραμικρή κλινική υποψία μολυσματικού νοσήματος.

Στον τομέα της **ψυχικής υγείας και της τοξικοεξάρτησης των μεταναστών υπάρχει ένα ειδικό πρόγραμμα (ΨΥΧΑΔΕΛΦΕΙΑ)** το οποίο απευθύνεται σε πολιτισμικά διαφοροποιημένους πολίτες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι μετανάστες αλλά και οι πρόσφυγες.

Αν και η **Δ/ση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας**, που εμπλέκεται στην διαδικασία, δεν έχει πρόβλημα να εγκρίνει προτάσεις που υποβάλλονται στο πλαίσιο του ΨΥΧΑΔΕΛΦΕΙΑ και αφορούν υπηρεσίες για μετανάστες, η πολιτική που προάγεται είναι εκείνη της δημιουργίας «πυλών εισόδου» των μεταναστών στο ΕΣΥ και όχι η δημιουργία ειδικών και ad hoc υπηρεσιών μόνιμου χαρακτήρα για αυτούς.

Ως προς τις **μονάδες υγείας και τις παροχές τους** (είτε του κρατικού τομέα είτε των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων), εκεί παρατηρούμε ότι αρχίζουν σταδιακά ν' αναζητούνται λύσεις για την παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες.

Για παράδειγμα, **στο Αιγινήτειο Νοσοκομείο (δηλ. την Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών) έχει ήδη ιδρυθεί και λειτουργεί το Διαπολιτισμικό Τακτικό Ιατρείο για μετανάστες** (λειτουργεί δύο φορές την εβδομάδα και εργάζονται σε αυτό τέσσερις ψυχίατροι).

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και οι Γιατροί του Κόσμου λειτουργούν τα **πολυιατρεία** (με γενικά ιατρεία, κοινωνική και νομική υπηρεσία), **οργανώνουν δράσεις Δημόσιας Υγείας** σε συγκεκριμένες ομάδες Υψηλού κινδύνου και στις φυλακές Κορυδαλλού, **προγράμματα street work** και προτείνουν την ενδυνάμωση της συνεργασίας με άλλες υπηρεσίες προκειμένου να δημιουργηθούν δίκτυα υποστήριξης και πληροφόρησης. Η οργάνωση **ACT UP** οργανώνει δράσεις πρόληψης και παροχής υπηρεσιών ειδικά για εκδιδόμενες γυναίκες και άτομα με σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις και AIDS, σε χώρους που αυτοί συχνάζουν, κυρίως μέσω προγραμμάτων street work.

Στο χώρο των τοξικοεξαρτήσεων, το **ΚΕΘΕΑ** προτείνει τη δημιουργία και λειτουργία του **«Μεταβατικού Κέντρου Ένταξης Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων»** που θα έχει ως στόχο την παροχή υπηρεσιών πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης μέσα από την ενεργοποίηση ευρέως φάσματος υπηρεσιών και μονάδων που θα περιλαμβάνουν

Συμβουλευτικό Σταθμό ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, προγράμματα street work, ξενώνα ενώ ιδιαίτερη σημασία έχουν και οι συνεργασίες με άλλες υπηρεσίες προκειμένου να δημιουργηθούν δίκτυα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

A4.3.7 Αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων από την είσοδο λαθρομεταναστών στην Ελλάδα

Τέλος θα πρέπει να γίνει αναφορά στον τρόπο με τον οποίο το Ελληνικό Κράτος αντιμετωπίζει τις έκτακτες καταστάσεις εισόδου λαθρομεταναστών στην χώρα μας. Το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί την πύλη εισόδου του μεταναστευτικού πληθυσμού στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την παράλληλη ύπαρξη κυκλωμάτων δουλεμπόρων οι οποίοι «με το αζημίωτο», μεταφέρουν μεγάλο πλήθος ανθρώπων, σε απαράδεκτες συνθήκες, καθιστά αναγκαίο το Ελληνικό Κράτος να αναπτύξει τις απαραίτητες υποδομές για την αντιμετώπιση αυτών των εκτάκτων καταστάσεων.

Από το 1995 για την αντιμετώπιση της εισόδου λαθρομεταναστών στην Ελλάδα έχουν προβλεφθεί και κατά περίπτωση έχουν εφαρμοστεί τρία σχέδια αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών που κατά το θεσμικό πλαίσιο που υπάρχει είναι σχέδια υποδοχής προσφύγων.

Τα Σχέδια αυτά είναι:

- **Σχέδιο ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ** «Είσοδος Προσφύγων Πολέμου από Γιουγκοσλαβία»
- **Σχέδιο ΒΑΛΚΑΝΙΟΝ (αρμοδιότητας Υπουργείου Δημόσιας Τάξης)** «Είσοδος Λαθρομεταναστών από Βόρεια όμορα Κράτη»
- **Σχέδιο ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΝ (αρμοδιότητας Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας)** «Είσοδος Λαθρομεταναστών από θαλάσσια σύνορα».

Τα σχέδια είναι απόρρητα και δεν είναι εφικτή η πρόσβαση στους μελετητές. Τα σχέδια συντάσσονται σε τρία επίπεδα: α) Βασικό Σχέδιο (Εθνική κλίμακα) που εξειδικεύεται σε: β) Περιφερειακά Σχέδια και γ) Νομαρχιακά Σχέδια.

Σε κάθε ένα από τα εμπλεκόμενα στα Σχέδια υπουργεία αρμόδια είναι η **υπηρεσία Πολιτικού Σχεδιασμού Εκτάκτων Αναγκών (ΠΣΕΑ)**. Αντίστοιχες υπηρεσίες προβλέπονται σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο. Για το έτος 2001 το Υπουργείο Εσωτερικών διέθεσε 455 εκατομμύρια για την προσωρινή διαμονή, περίθαλψη και σίτιση λαθρομεταναστών.

A4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση που προηγήθηκε και αφορούσε του φορείς και τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους μετανάστες μπορούν να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Οι περισσότεροι από τους φορείς παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες στα πλαίσια των υπηρεσιών που παρέχουν σε κάθε Έλληνα πολίτη. Θα πρέπει να

- διευκρινισθεί όμως ότι οι Δημόσιοι φορείς παρέχουν υπηρεσίες στους νόμιμους μετανάστες, όπως ο νόμος ορίζει.
- Όσον αφορά στις υπηρεσίες που εμπλέκονται στην διαδικασία έκδοσης ή ανανέωσης αδειών παραμονής ή εργασίας των αλλοδαπών, θα πρέπει να επισημανθεί η πολυπλοκότητα των διαδικασιών και η αλληλοεπικάλυψη των αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Αυτό, σε συνδυασμό με τον τεράστιο αριθμό των αιτούντων αλλοδαπών και με τα προβλήματα οργάνωσης που παρουσιάζονται, έχει ως συνέπεια τόσο την αποθάρρυνση των αλλοδαπών να εμπλέκουν στην διαδικασία νομιμοποίησης, όσο και την συσταλτική ερμηνεία των διατάξεων του νόμου από τους υπαλλήλους.
  - Η οργάνωση, διαχείριση και διάχυση έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της άσκησης κοινωνικής πολιτικής, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά για την άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής. Για την αποτελεσματικότερη και δικαιότερη λειτουργία της, θεωρείται πλέον αναγκαία η ανάπτυξη υποστηρικτικών μέτρων, τόσο για τους αποδέκτες των υπηρεσιών όσο και για τα στελέχη παροχής, αλλά ευρύτερα και για το κοινωνικό σύνολο. Σημαντική επίσης είναι και η δομή μέσω της οποίας παρέχεται και διαχέεται η πληροφορία. Η ποιότητα και ο χαρακτήρας της πληροφόρησης αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της ουσιαστικής συμμετοχής και των δημοκρατικών διαδικασιών που πρέπει να διέπουν την οργάνωση μιας κοινωνία.
  - Οι υπηρεσίες πληροφόρησης και υποστήριξης εντάσσονται στο σύστημα των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών και ιδιαίτερα στην κατηγορία που ονομάζεται σε ορισμένες χώρες υπηρεσίες εκ του σύνεγγυς. Τα βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να εκφράζουν την λογική και την λειτουργία τους είναι ότι οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να βρίσκονται κοντά στον πολίτη και να είναι εύκολα προσβάσιμες χωροταξικά και οργανωτικά, αλλά επίσης μέσα από τον τρόπο λειτουργία και διοίκησής τους να δίνεται έμφαση στην συμμετοχή των χρηστών και στην καλλιέργεια κλίματος αμεσότητας, εμπιστοσύνης και, όπου χρειάζεται προστασίας.
  - Η παροχή υπηρεσιών προς τους μετανάστες οι οποίες αποσκοπούν στην ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας εντάσσονται στην λογική – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων - της ισότιμης μεταχείρισης με το γηγενές εργατικό δυναμικό. Στα πλαίσια οργανισμών όπως ο ΟΑΕΔ υλοποιούνται προγράμματα ένταξης νομίμων μεταναστών στην αγορά εργασίας τα οποία χρηματοδοτούνται κυρίως στα πλαίσια Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (π.χ. EQUAL). Σημαντικές όμως δράσεις στην υποστήριξη των μεταναστών για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας παρέχονται από συνδικαλιστικές οργανώσεις όπως η ΓΣΕΕ και

εργατικά κέντρα, με την λειτουργία εξειδικευμένων δομών στην υποστήριξη και πληροφόρηση των μεταναστών για εργασιακά θέματα.

- Η παροχή υπηρεσιών στον Πολιτισμό, τον Αθλητισμό και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αποτελεί το βασικό εργαλείο για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στην ελληνική κοινωνία. Η παροχή τέτοιου είδους υπηρεσιών πρέπει να κινείται σε δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη πρέπει να στοχεύει στην ομαλή ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, σεβόμενη παράλληλα τις πολιτισμικές τους ιδιαιτερότητες και να αναπτύσσονται δράσεις μέσω των οποίων να παρέχεται εκπαίδευση, πληροφόρηση και ενημέρωση για την ελληνική κουλτούρα και τρόπο ζωής, ώστε οι μετανάστες να εξοικειώνονται με τις ιδιαιτερότητες του τόπου κατοικίας και εργασίας τους αλλά και να διευκολύνεται η ένταξή τους στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Η δεύτερη πρέπει να στοχεύει στην ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας προκειμένου να προλαμβάνονται φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας. Πολλές ελληνικές οικογένειες έχουν βρεθεί στην θέση που βρίσκονται οι μετανάστες σήμερα μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν αναγκάστηκαν σε αναζήτηση καλύτερης τύχης να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες. Τα βιώματα και οι εμπειρίες που αντιμετώπισε τότε η Ελληνική Κοινωνία, πρέπει να είναι οδηγός για την αντιμετώπιση που πρέπει να έχουν οι οικονομικοί μετανάστες στην Ελλάδα σήμερα.
- Η παροχή υπηρεσιών υγείας αποτελεί υποχρέωση της Ελληνικής Πολιτείας σε όλους τους ανθρώπους οι οποίοι ζουν και εργάζονται στην επικράτειά της. Η παροχή υπηρεσιών υγείας προς τους μετανάστες καλύπτει τόσο τον τομέα παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, όσο και στους τομείς ψυχικής υγείας και των τοξικοεξαρτήσεων.
- Με δεδομένο την αύξηση της μετανάστευσης και το γεγονός ότι η Ελλάδα στην ουσία αποτελεί την πύλη εισόδου των μεταναστευτικών κυμάτων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι μετακινούμενοι πληθυσμοί μεταφέρουν στον τόπο προορισμού τους το επιδημιολογικό πρότυπο της περιοχής προέλευσης τους. Κατά συνέπεια οι κίνδυνοι εμφάνισης νέων ασθενειών αποτελούν μια σημαντική διάσταση του προβλήματος, την οποία το σύστημα υγείας της χώρας μας, οφείλει να αντιμετωπίσει.
- Η δημιουργία μάλιστα των μηχανισμών οι οποίοι θα αποτυπώσουν κατ' αρχήν το μέγεθος του προβλήματος και στη συνέχεια θα το περιορίσουν στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, επιβάλλεται τόσο για λόγους που συνδέονται με τη δημόσια υγεία, όσο και για λόγους ανθρωπιστικούς και ηθικούς, όπως αρμόζει σε κάθε σύγχρονο κράτος,

το οποίο με δεδομένες τις διεθνείς εξελίξεις, οφείλει να έχει χαράξει συγκεκριμένη μεταναστευτική πολιτική.

- Τα προβλήματα υγείας των πληθυσμών οι οποίοι μεταναστεύουν προς την Ελλάδα ιδιαίτερα από άλλες βαλκανικές χώρες, μπορούν να προκαλέσουν πιθανούς μελλοντικούς κινδύνους στο εσωτερικό της χώρας, με αποδέκτες είτε τους ίδιους τους μετανάστες, είτε τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής.
- Ο συνδυασμός των παραπάνω ιδιαιτεροτήτων των μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων, μπορεί να αποτελέσει παράγοντα εκδήλωσης των νοσημάτων στις περιοχές υποδοχής, εάν δεν υπάρξει η πρόληψη η οποία επιβάλλεται τόσο για λόγους ανθρωπιστικούς, όσο και για λόγους προάσπισης της δημόσιας υγείας.
- Η χώρα μας, η οποία έως τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας δεν είχε βρεθεί στην αντίστοιχη θέση άλλων χωρών οι οποίες αποτέλεσαν χώρο υποδοχής μεταναστών, βρέθηκε αντιμέτωπη με το πρόβλημα, χωρίς να έχει σχεδιάσει τη μεταναστευτική πολιτική η οποία θα επέτρεπε την ομαλή και χωρίς κινδύνους αφομοίωση των εισερχόμενων πληθυσμών.
- Οι εξελίξεις όμως των τελευταίων ετών στην περιοχή γύρω από τα βόρεια σύνορα της χώρας, καθιστούν αναγκαία τη διαμόρφωση μιας υποδομής, η οποία θα επιτρέπει την αποτύπωση του υγειονομικού προτύπου των μεταναστών και θα οδηγεί στην αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων υγείας θα παρουσιάζουν. Όπως γίνεται αντιληπτό, μια τέτοια πολιτική, εντάσσεται στα πλαίσια μιας γενικότερης προσπάθειας προγραμματισμού και οργάνωσης της εισόδου μεταναστών στη χώρα, με συγκεκριμένο σκοπό και προορισμό και υπό το καθεστώς της παραχώρησης ίδιων δικαιωμάτων για όλους.

A5. ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

A5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική πολιτεία και η ελληνική κοινωνία όπως ήδη έχει αναφερθεί αντιμετώπισαν το πρόβλημα της μετανάστευσης μόλις την τελευταία δεκαετία τόσο νομοθετικά όσο και πολιτικά με την χάραξη διάφορων πολιτικών.

Στην Ελλάδα τα προβλήματα της μετανάστευσης είναι ιδιαίτερα σύνθετα και πολύπλευρα και απαιτείται η πλήρης και σε βάθος κατανόησή τους πριν διατυπωθούν, σχεδιαστούν και εφαρμοστούν οι όποιες πολιτικές, δυστυχώς όμως λόγω τις σχετικά πρόσφατης εμφάνισης τους δεν υπάρχουν οι απαραίτητες μελέτες και έρευνες για την αποτύπωση και αξιολόγηση τους.

Στο πλαίσιο, λοιπόν της σχεδίασης και της ανάπτυξης του Ε.Π . «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» και στην προσπάθεια να εντοπίσουμε και να ιεραρχήσουμε τα προβλήματα της μετανάστευσης και τις ανάγκες των μεταναστών, εντοπίζοντας και την έλλειψη ποσοτικών αλλά και ποιοτικών δεδομένων σχετικών με το παραπάνω ζήτημα, η ερευνητική ομάδα συμπεριέλαβε και μια σειρά σχετικών ερωτημάτων στην έρευνα που εκπόνησε σχετικά με τις ανάγκες και τα προβλήματα των μεταναστών.

Στη βάση των απαντήσεων που λάβαμε από τους διάφορους φορείς των μεταναστών αλλά και των φορέων που παρέχουν υπηρεσίες προς μετανάστες, καθώς και τα όποια δεδομένα από τις σχετικές έρευνες τα προβλήματα των μεταναστών στην Ελλάδα εντοπίζονται και ταξινομούνται ως εξής:

- **Προβλήματα με το κράτος, την Αυτοδιοίκηση και τις υπηρεσίες τους (διαδικασία νομιμοποίησης, σχέσεις με την αστυνομία και τον νόμο, παροχή υπηρεσιών, πληροφόρηση)**
- **Προβλήματα στην απασχόληση (παράνομη εργασία, σχέσεις με τους εργοδότες, αμοιβές, κοινωνική ασφάλιση)**
- **Προβλήματα κοινωνικής ένταξης και προσαρμογής στο νέο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον (ρατσισμός, κοινωνικός αποκλεισμός, συνθήκες διαβίωσης, υγεία, διαμονή).**

Πιο συγκεκριμένα:

Α5.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ, ΤΗΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥΣ

Τα προβλήματα με το κράτος που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες άπτονται τόσο στο νομικό πλαίσιο όσο και στην μη ύπαρξη αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής.

Ο νόμος 2910/2001, «Είσοδος και Παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με Πολιτογράφηση και άλλες Διατάξεις» καθώς και οι πρόσφατες τροποποιήσεις του, επιχειρούν να δώσουν λύσεις στην ισότιμη ένταξη των νόμιμων μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία και σαφέστατα αποτελούν μια θετική εξέλιξη. Παρόλα αυτά όμως τα προβλήματα που έχουν προκύψει και αντιμετωπίζουν οι μετανάστες οι οποίοι θέλουν να επωφεληθούν από τα ευεργετήματα του νόμου είναι πολλά και εν πολλοίς δρουν ανασχετικά και αποθαρρυντικά στην διαδικασία νομιμοποίησής τους. Τα προβλήματα που εντοπίζονται αφορούν κατά κύριο λόγο τα παρακάτω:

- Η έλλειψη προσωπικού και μάλιστα εξειδικευμένου για την εξυπηρέτηση των μεταναστών. Αυτό σε συνδυασμό με τον τεράστιο όγκο των φακέλων που πρέπει να εξεταστούν έχει ως συνέπεια μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση ή ανανέωση αδειών παραμονής ή εργασίας των αλλοδαπών. Οι υπηρεσίες που έχουν αναλάβει την διαδικασία νομιμοποίησης αδυνατούν να ανταποκριθούν στον τεράστιο φόρτο εργασίας και στην τεράστια αύξηση του αντικειμένου της δουλειάς που έχει προκύψει και στα προβλήματα των νέων και πρωτόγωνων για το προσωπικό τους αρμοδιοτήτων.
- Δεν υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές ούτε η απαραίτητη τεχνολογική υποστήριξη. Οι χώροι υποδοχής των αιτούντων αλλοδαπών δεν επαρκούν με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλος συνωστισμός στις υπηρεσίες με αποτέλεσμα την μη ικανοποιητική και αποδοτική λειτουργία τους.
- Οι οδηγίες που έχουν λάβει οι δημόσιοι υπάλληλοι για την εφαρμογή του νόμου 2910/2001, σε συνδυασμό με την άγνοια και τον φόβο τους μπροστά στις ποινικές κυρώσεις που προβλέπονται, οδηγούν σε περιοριστικές ερμηνείες του νόμου, συσταλτική εφαρμογή του και άδικες λύσεις προς τους εξυπηρετούμενους μετανάστες.
- Προκειμένου ο μετανάστης να αποκτήσει άδεια εργασίας ζητείται από τον ενδιαφερόμενο να προσκομίσει αντίγραφο της φορολογικής δήλωσης του εργοδότη καθώς και βεβαίωση του τελευταίου ότι ο ενδιαφερόμενος εργάζεται σε αυτόν. Πολλοί όμως εργοδότες αρνούνται να διαθέσουν τα παραπάνω έγγραφα, ενθαρρύνοντας έτσι την παράνομη εργασία, η οποία είναι ιδιαίτερα επωφελής για αυτούς αφού μειώνεται σημαντικά το κόστος εργασίας.

- Οι μετανάστες αδυνατούν να ανταποκριθούν στον δαίδαλο της γραφειοκρατίας – όπως και οι Έλληνες Πολίτες- την οποία απαιτείται να αντιμετωπιστεί κατά την διαδικασία νομιμοποίησης με αποτέλεσμα να οδηγούνται στην εξάρτηση από διάφορους μεσάζοντες και διάφορα «γραφεία διαμεσολάβησης και διεκπεραίωσης».
- Ο διαχωρισμός που υπάρχει ανάμεσα στην διαδικασία έκδοσης άδειας παραμονής και άδειας εργασίας αυξάνει σημαντικά τόσο την πολυπλοκότητα των διαδικασιών, όσο και το κόστος (οικονομικό και κατασπατάλησης χρόνου) το οποίο απαιτείται για την διαδικασία νομιμοποίησης. Η διαδικασία νομιμοποίησης όπως προβλέπεται από τον 2910/2001, είναι πολύπλοκη, χρονοβόρα και με σημαντικό οικονομικό κόστος για τον μετανάστη. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το κόστος που απαιτείται για κάποιον μετανάστη ο οποίος επιθυμεί να διεκδικήσει την Ελληνική Ιθαγένεια, είναι ιδιαίτερα υψηλό (1467,36 ΕΥΡΩ), την στιγμή μάλιστα κατά την οποία στην περίπτωση απόρριψης της αίτησης το πιο πάνω ποσό δεν επιστρέφεται.
- Η μικρή χρονική διάρκεια της άδειας παραμονής και της άδειας εργασίας επιφέρουν ένα δυσβάσταχτο κόστος τόσο για τους μετανάστες όσο και για το ελληνικό κράτος αφού το κόστος εφαρμογής των Π.Δ.358/97 και Π.Δ. 359/97 ανέρχεται ετησίως σε ένα πολύ υψηλό κόστος. (με βάσει υπολογισμούς των Γ.Αμίτση και Γ. Λαζαρίδη σε 500.000.000δρχ. ή 1.467.351Ευρώ)²⁹.
- Οι προϋποθέσεις και τα απαιτούμενα για την υποβολή αίτησης έγγραφα είναι για πολλούς μετανάστες αδύνατο να βρεθούν ώστε να τα υποβάλλουν λόγω αντικειμενικών δυσκολιών (π.χ. ποινικό μητρώο σε πολλές χώρες δεν υφίσταται).
- Η ομάδα των μεταναστών αντιμετωπίζει έναν θεσμοθετημένο κοινωνικό αποκλεισμό με την μορφή του αποκλεισμού από τις υπηρεσίες αφού οι μη νόμιμοι μετανάστες βάσει του νομικού πλαισίου είναι αποκλεισμένοι από την παροχή οποιασδήποτε δημόσιας υπηρεσίας πλην αυτών των εκτάκτων αναγκών.

Τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι υπηρεσίες που εμπλέκονται σε αυτήν την διαδικασία άμεσα δηλαδή οι Διευθύνσεις Εργασίας των Νομαρχιών, τα τμήματα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Περιφερειών και η Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών επηρεάζουν άμεσα την εξυπηρέτηση των αλλοδαπών έχουν ως συνέπεια την μη σωστή εφαρμογή του νόμου 2910 /2001.

Ο κακός συντονισμός και οι μεγάλες καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην επικοινωνία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών (ΙΚΑ, ΟΑΕΔ, ΔΟΥ) οι οποίες είναι συναρμόδιες στην παροχή δικαιολογητικών, για την έκδοση ή ανανέωση των αδειών παραμονής ή εργασίας των αλλοδαπών είναι ένας ακόμη παράγοντας ο οποίος συντελεί αποφασιστικά στην μεγιστοποίηση του χρόνου έκδοσης των παραπάνω αδειών παραμονής ή εργασίας.

Διαπιστώνεται επίσης ότι οι συναρμόδιες υπηρεσίες (ΟΑΕΔ, ΙΚΑ, ΔΟΥ κ.λ.π.), εφαρμόζουν εγκυκλίους που πολλές φορές έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους (για παράδειγμα απαραίτητο δικαιολογητικό για την έκδοση άδειας παραμονής αλλοδαπού που έρχεται στην Ελλάδα για εργασία – αρθ. 19 ν.2910/2001 - είναι η βεβαίωση από το ΙΚΑ. Το ΙΚΑ όμως για να εγγράψει τον αλλοδαπό στα μητρώα του ζητά φορολογικό μητρώο από την εφορία, αλλά η εφορία για να το χορηγήσει ζητά πρώτα άδεια παραμονής που φυσικά ο αλλοδαπός δεν διαθέτει λόγω της πρόσφατης έλευσής του για εργασία)

Η έλλειψη ερμηνευτικών εγκυκλίων και εμπειρίας καθιστούν την διαδικασία όχι μόνο χρονοβόρα αλλά και πρακτικά δύσκολη (για παράδειγμα στην περίπτωση έλευσης αλλοδαπού στην Ελλάδα για άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος – αρθ.25 ν. 2910/2001). Δεν υπάρχει σχετική ενημέρωση των Περιφερειών για το ποιοι είναι αρμόδιοι φορείς για τον έλεγχο της εσωτερικής αγοράς και σε ποιούς πρέπει να απευθυνθούν για την αποστολή του ερωτήματος. Επίσης δεν έχει καθοριστεί το απαιτούμενο κεφάλαιο το οποίο πρέπει να διαθέτει ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός για να ασκήσει ελεύθερο επάγγελμα στην Ελλάδα. Γενικά απαιτείται ερμηνευτική εγκύκλιος προς τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες για την σχετική δραστηριότητα.

Η έλλειψη μηχανοργάνωσης και τήρησης αρχείου αποτελεί επίσης ένα βασικό εμπόδιο στην οργάνωση των υπηρεσιών και στην καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού.

Βασικό πρόβλημα αποτελεί επίσης η ύπαρξη νομοθετικών κενών στο νομικό πλαίσιο με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα στην εξυπηρέτηση ορισμένων κατηγοριών. Όπως για παράδειγμα η άδεια παραμονής ανηλίκων (2-14 χρόνων), οι οποίοι δεν μπορούν να ταξιδέψουν μόνοι, αφού αναγράφεται το όνομά τους στην άδεια παραμονής των γονέων τους. Βασικά προβλήματα παρατηρούνται επίσης στην οικογενειακή συνένωση, κυρίως με την απαραίτητη προϋπόθεση ότι τα μέλη της οικογένειας θα πρέπει να βρίσκονται στο εξωτερικό. Λόγω έλλειψης ενημέρωσης οι αλλοδαποί φέρνουν τις οικογένειές τους με απλή τουριστική visa ενώ απαιτείται ειδική θεώρηση από τις ελληνικές αρχές ύστερα από απαίτηση του αλλοδαπού στο εσωτερικό.

Σημαντική πηγή προβλημάτων για τους μετανάστες αποτελεί επίσης η μη νομιμοποίηση τους είτε λόγω μη κάλυψης των απαραίτητων πιστοποιητικών είτε λόγω μη έγκαιρης υποβολής αίτησης και η καταστρατήγηση βασικών αρχών του Συντάγματος και θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων τους ως «λαθρομετανάστες». Έτσι παρατηρείται συχνά η αλόγιστη, παράνομη και καταχρηστική βία εις βάρος μεταναστών από τα αστυνομικά όργανα ή από άλλα εντεταλμένα όργανα της Ελληνικής Πολιτείας για την τήρηση της τάξης. Τα ιδιαίτερα προβλήματα των μεταναστών με τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές δημιουργήθηκαν από τον νομικό πλαίσιο που εισήγαγε ο ν.1975/91 ο οποίος ουσιαστικά

---

²⁹ Γ. Αμίτσης, Γ.Λαζαρίδη, «Οι πολιτικές ρύθμισης της μετανάστευσης» στο «Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα», Εκδόσεις Παπαζήση, 2001,σελ. 44

ποινικοποίησε τη μετανάστευση και απαγόρευε την πρόσβαση στους κρατικούς θεσμούς στους μη νόμιμα ευρισκόμενους στην χώρα μετανάστες. Χιλιάδες μετανάστες οδηγήθηκαν στα αστυνομικά τμήματα και στα κρατητήρια μη έχοντας διαπράξει κανένα άλλο αδίκημα πλην αυτού της παράνομης εισόδου ή παραμονής στην χώρα³⁰, με πάνω από 2.000.000 απελάσεις ως το 2000.

Οι δημόσιες υπηρεσίες υποχρεώθηκαν από τον ν.1975/91 να αρνούνται την παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας ακόμα και σε θέματα υγείας. Οι δήμοι υποχρεώθηκαν να αρνούνται την έκδοση αδειάς γάμου, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί διέκοψαν τις παροχές προς μη νομιμοποιημένους μετανάστες έστω και αν είχαν ήδη καταβάλει συχνά επί χρόνια εισφορές, ακόμα και τα σχολεία υποχρεώθηκαν για κάποιο διάστημα να αρνούνται την εγγραφή μαθητών που οι γονείς τους δεν είχαν άδεια παραμονής. Ευτυχώς σε πολλές αν όχι σε όλες τις περιπτώσεις η εφαρμογή των διατάξεων ήταν ελαστική στην βάση των ανθρωπιστικών αρχών των στελεχών των διάφορων υπηρεσιών.

Στα πλαίσια της διαδικασίας νομιμοποίησης και τις απαραίτητες ενέργειες για την απόκτηση της από τους μετανάστες παρατηρήθηκαν οξύμωρα και αντιφατικά φαινόμενα όπως: μετανάστες μετά από σημαντικό χρόνο εργασίας στην Ελλάδα και την καταβολή των απαραίτητων ασφαλιστικών εισφορών, να εγγράφονται στον ΟΑΕΔ και να λαμβάνουν επίδομα ανεργίας, αλλά να μην έχουν δικαίωμα έκδοσης και ανανέωσης της άδειας εργασίας και ακόμα πιο ακραία όπως το ΙΚΑ να λαμβάνει τις ασφαλιστικές εισφορές κανονικά αλλά στα ιατρεία του να αρνείται την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών με το αιτιολογικό ότι ο μετανάστης δεν είναι νόμιμος.

Παρατηρείται επίσης το φαινόμενο, όσοι μετανάστες προμηθεύονται την πράσινη κάρτα να υποχρεούνται να βγάζουν πιστοποιητικό υγείας σε ετήσια βάση, έστω και εάν το οποιαδήποτε πρόβλημα υγείας που αντιμετωπίζουν σχετίζεται με την παραμονή τους στην Ελλάδα. Σε πολλές περιπτώσεις όμως, η καθυστέρηση της έκδοσης πιστοποιητικού υγείας για την ανανέωση της άδειας παραμονής έχει ως αποτέλεσμα να εκδίδεται το πιστοποιητικό 2-3 μήνες αφού έχει λήξει η άδεια.

Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης και η ταλαιπωρία που υφίστανται οι Έλληνες Πολίτες οι οποίοι εμπλέκονται στην διαδικασία νομιμοποίησης για λογαριασμό των αλλοδαπών συζύγων τους.

Όλες οι παραπάνω αντιφάσεις, τα προβλήματα που έχουν προκύψει και η ασάφεια που επικρατεί στην εφαρμογή του ν. 2910/2001, αποτελεί σημαντικό ανασχετικό παράγοντα για τον μετανάστη, ο οποίος θα πρέπει να προσεγγίσει τις διοικητικές και γραφειοκρατικές δομές για να επιτύχει την νομιμοποίησή του.

³⁰ Ι. Κούρτοβιτς «Μετανάστες ανάμεσα στο δίκαιο και την νομιμότητα», στο συλλογικό έργο «Μετανάστευση στην Ελλάδα», εκδόσεις: «Ελληνικά Γράμματα», 2001, σελ 167

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει σημαντικά την ισότιμη ένταξη των μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία και ο οποίος αποτελεί επίσης σημαντική πηγή προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, είναι η καταστρατήγηση ενός από τα σημαντικότερα «σύγχρονα» δικαιώματα, αυτό του δικαιώματος στην πληροφόρηση και της ισότιμης πρόσβασής τους σε αυτό.

Εδώ θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι δεν υπάρχουν εξειδικευμένες δομές πληροφόρησης οι οποίες να απευθύνονται σε μετανάστες, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων. Η συντριπτική πλειοψηφία των φορέων παρέχουν υπηρεσίες πληροφόρησης μέσα από τα ευρύτερα πλαίσια λειτουργίας τους, χωρίς να έχει προβλεφθεί κάποια ειδική υπηρεσία σε επίπεδο δομής, τουλάχιστον ως προς την διάσταση της πληροφόρησης – ενημέρωσης η οποία να απευθύνεται σε μετανάστες.

Επίσης στην πλειοψηφία των δημόσιων φορέων δεν υπάρχει θεσμοθετημένη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών για τους μετανάστες σε θέματα επικοινωνίας και προφορικής γλώσσας με αποτέλεσμα να είναι δύσκολη έως αδύνατη η προσβασιμότητα των μεταναστών στις όποιες υπηρεσίες πληροφόρησης από διάφορους φορείς.

Παράλληλα παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού σε θέματα μετανάστευσης και αδυναμία παροχής πληροφόρησης σε μετανάστες, λόγω έλλειψης διερμηνέων και απουσίας κατάλληλων χώρων και υποδομής (κτιριακής και υλικοτεχνικής).

Ένας σημαντικός ανασχετικός παράγον πρόσβασης σε πηγές πληροφόρησης είναι η αδρανοποίηση κοινωνικών υπηρεσιών που η λειτουργία τους προβλέπεται μεν θεσμικά, ουσιαστικά όμως δεν λειτουργούν με αποτέλεσμα σημαντικές δομές οι οποίες θα μπορούσαν να δώσουν λύσεις σε προβλήματα που προκύπτουν να είναι ουσιαστικά ανενεργές (κοινωνικές υπηρεσίες φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.λ.π.).

Η χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου, ως μέσο διάχυσης της πληροφορίας, είναι περιορισμένη από τους φορείς (κρατικούς – ΜΚΟ – συλλόγους και κοινότητες μεταναστών), και όπου χρησιμοποιείται είναι απλά ως μέσο επικοινωνίας. Η επέκταση της χρήσης του θα είχε ως αποτέλεσμα να αποσυμφορευθούν οι ήδη υπάρχουσες υπηρεσίες από τον μεγάλο φόρτο εργασίας.

Τέλος παρατηρείται μεγάλη έλλειψη ενημέρωσης των στελεχών των φορέων σχετικά με τα δικαιώματα των μεταναστών με αποτέλεσμα να είναι δύσκολη έως αδύνατη η ισότιμη εξυπηρέτησή τους από τους παραπάνω δημόσιους φορείς.

Μια πληθυσμιακή ομάδα, όπως αυτή των μεταναστών, είναι ιδιαίτερα ευάλωτη και όπως όλες οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, χρήζουν των υποστηρικτικών εκείνων δομών οι οποίοι είναι απαραίτητες για την ισότιμη ένταξή τους στην Ελληνική Κοινωνία.

Υποστηρικτικές υπηρεσίες παρέχονται, εκτός των κρατικών φορέων και των φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και από μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, η παροχή τους όμως, όπου γίνεται, πραγματοποιείται με μεγάλες δυσκολίες και μέσω προβλημάτων, με τρόπο που να είναι αναποτελεσματική και ατελέσφορη.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχουν φορείς (ιδιαίτερα κρατικοί) που να ασχολούνται αποκλειστικά με την υποστήριξη της ομάδας των μεταναστών. Οι περισσότεροι φορείς περιλαμβάνουν τους μετανάστες στα προγράμματα που υλοποιούν ενταγμένους ως μια από τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες.

Επίσης οι φορείς που παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τους μετανάστες, κυρίως Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, έχουν μεγάλα προβλήματα χρηματοδότησης, παρατηρείται έλλειψη προσωπικού και κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής και τους παρέχονται ανεπαρκείς κρατικές χρηματοδοτήσεις για την υλοποίηση των δράσεών τους.

Δεν παρέχονται ίσες ευκαιρίες για όσους μετανάστες επιθυμούν να σπουδάσουν ή να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους, ακόμα και εάν επιθυμούν απλά να μάθουν την Ελληνική Γλώσσα.

Παρατηρείται «κόπωση» των εργαζομένων στις δημόσιες υπηρεσίες στην εξυπηρέτηση των μεταναστών, λόγω των γραφειοκρατικών διαδικασιών, του τεράστιου φόρτου εργασίας που υπάρχει και της μη σταθερής παραμονής των εργαζομένων σε μια συγκεκριμένη υπηρεσία, λόγω αποσπάσεων, μεταθέσεων και άλλων μεταβολών που γίνονται στην υπηρεσιακή τους κατάσταση. Η έλλειψη οικονομικού κινήτρου αποτελεί μια ακόμη παράμετρο του προβλήματος, αφού οι εργαζόμενοι αναγκάζονται να δουλεύουν υπερωριακά χωρίς οικονομικό αντίκρισμα. Επίσης παρατηρούνται ελλείψεις στις δημόσιες υπηρεσίες σε εξειδικευμένο προσωπικό και κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής, όπως επίσης παρατηρείται έλλειψη επιμόρφωσης και ενημέρωσης του ήδη υπάρχοντος προσωπικού σε θέματα μεταναστών.

Η προσέγγιση των μεταναστών από υποστηρικτικές δομές της τοπικής κοινωνίας μπορεί να κινείται προς την σωστή κατεύθυνση, δεν γίνεται όμως με τον καλύτερο τρόπο. Δεν ενθαρρύνει τον μετανάστη να καλλιεργήσει την αυθύπαρκτη προσωπικότητά του και αυτονομία του, αλλά τον μετατρέπει σε παθητικό δέκτη, ο οποίος κάθε φορά που προκύπτει κάποιο πρόβλημα απευθύνεται σε αυτές τις υποστηρικτικές δομές για να το επιλύσει, χωρίς να αναπτύσσει εκείνους τους μηχανισμούς και δεξιότητες έτσι ώστε να είναι σε θέση να το επιλύσει από μόνος του.

Τέλος, σημαντικός είναι ο υποστηρικτικός ρόλος των συλλόγων και των κοινοτήτων των μεταναστών, οι οποίοι όμως αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα σε σχέση με την έλλειψη οργάνωσης, μέσων, πόρων και στελεχών.

Α5.3 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Οι μετανάστες ανέκαθεν αποτελούσαν μια ομάδα ευπαθή στον κοινωνικό αποκλεισμό κυρίως εξαιτίας των διακρίσεων που υφίστανται στην αγορά εργασίας. Δεδομένου των πιεστικών αναγκών διαβίωσης στη χώρα υποδοχής, αλλά και των γλωσσικών δυσκολιών καθώς και των γενικότερων προβλημάτων ένταξης στο σύστημα κοινωνικής προστασίας, οι μετανάστες καθίστανται περισσότερο ευάλωτοι και «προσοιτοί» στις γενικότερες απαιτήσεις των εργοδοτών και της ζήτησης χαμηλού κόστους εργασίας.

Στη χώρα μας τα προβλήματα των μεταναστών αναφορικά με την απασχόληση εστιάζονται: α) στην ουσιαστική απουσία ελεγκτικών μηχανισμών της αγοράς εργασίας και β) στο γεγονός ότι σημαντικό τμήμα αυτών ζει και εργάζεται στη χώρα εκτός του πλαισίου ρύθμισης. Τα προβλήματα δηλαδή αφορούν τόσο τους μη νομιμοποιημένους μετανάστες, οι οποίοι εκ των πραγμάτων βρίσκονται σε κατάσταση μειονεξίας, αλλά και τους νομιμοποιημένους με την έννοια της παραβίασης των εργατικών και ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων και της μη σύνδεσης τους με κρατικούς φορείς κοινωνικής προστασίας και τους συνδικαλιστικούς φορείς.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ελληνική αγορά εργασίας εμφανίζει ορισμένες ιδιαιτερότητες σε σύγκριση κυρίως με τη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη, όπως:

1. Σχετικά χαμηλά αν και ανερχόμενα ποσοστά μισθωτής εξαρτημένης εργασίας και αντίστοιχα υψηλά ποσοστά αυτοαπασχόλησης (τριπλάσιο από το μέσο όρο της Ε.Ε.), η οποία κυρίως αφορά οικογενειακές επιχειρήσεις και μεμονωμένους ελεύθερους επαγγελματίες.
2. Χαμηλά ποσοστά συμμετοχής του εργατικού δυναμικού εξαιτίας κυρίως της χαμηλής συμμετοχής των γυναικών και των νέων. Παρόλα αυτά η διαχρονική τάση αύξησης του δείκτη συμμετοχής των γυναικών αντανακλά σημαντικές μεταβολές στην κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης και το υψηλό ποσοστό συσχέτισης της ένταξης στην αγορά εργασίας με το επίπεδο εκπαίδευσης (Δεδουσόπουλος, 2002).
3. Υψηλό ποσοστό ανεργίας και μάλιστα μακροχρόνιας ανεργίας (περίπου το 60% του συνολικού ποσοστού), η οποία αφορά κυρίως τους νέους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες. Παρόλα αυτά οι γυναίκες εμφανίζουν μεγαλύτερη ευπάθεια απασχόλησης καθώς εμφανίζουν συνολικά σχεδόν διπλάσια ποσοστά ανεργίας από τους άνδρες.
4. Σημαντικές διαφοροποιήσεις στα επίπεδα συνδικαλιστικής παρουσίας ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, το 98% του οποίου αποτελείται από επιχειρήσεις μικρής κλίμακας παραγωγής απασχολώντας 1 έως 20 άτομα και στις οποίες δεν στοιχειοθετείται δικαίωμα σύστασης εργατικής ένωσης (Ν.1264/1982)

5. Πολύ υψηλά ποσοστά σταθερότητας της απασχόλησης (διατήρηση της ίδιας θέσης εργασίας για πάνω από 2 έτη) συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη, γεγονός το οποίο οφείλεται εν μέρει στην ύπαρξη υψηλών ποσοστών ανεργίας τα οποία μειώνουν τις εκούσιες επιλογές και την κινητικότητα των ατόμων στην αγορά εργασίας αλλά και στο καθεστώς μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων.
6. Υψηλά ποσοστά πολυαπασχόλησης και αδήλωτης εργασίας τα οποία συνοδεύονται από την αύξηση ευέλικτων μορφών εργασίας και την αποφυγή κοινωνικο-ασφαλιστικής κάλυψης.
7. Υψηλό ποσοστό «μαύρης» απασχόλησης (μη δηλωμένη, χωρίς ασφαλιστική κάλυψη) στο πλαίσιο της μεγάλης παραοικονομίας που υπάρχει σε όλους τους κλάδους.

Σε γενικές γραμμές θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ελληνική αγορά εργασίας δεν είναι ιδιαίτερα δομημένη και εμφανίζει συμπτώματα κατακερματισμού συμβαδίζοντας ταυτόχρονα με την «ευεργετική» παρουσία της οικογένειας και άλλων άτυπων δικτύων κοινωνικής προστασίας, τα οποία ανακουφίζουν τα μέλη τους από τις αρνητικές συνέπειες της ανεργίας και της υποαπασχόλησης και καθορίζουν σημαντικά τις συνθήκες ένταξης τους στη αγορά εργασίας. Οι συντελούμενες αναδιαρθρώσεις στο δημόσιο τομέα σε ορισμένες περιπτώσεις μάλλον επιτείνουν παρά ορθολογικοποιούν τις ανισοροπίες της αγοράς εργασίας και τις τάσεις ελαστικοποίησης των εργασιακών σχέσεων σε μια κατεύθυνση εξατομίκευσης και περιορισμού των θεσμικών ρυθμίσεων που αυξάνουν το κόστος εργασίας και μειώνουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Σε αυτό το πλαίσιο υποβάθμισης της εργασίας, οι μετανάστες, όπως και πολλές κατηγορίες του γηγενούς δυναμικού εντάσσονται εκ των πραγμάτων με δυσμενείς μάλλον όρους στην αγορά εργασίας. Οι οργανωτικές και λειτουργικές αδυναμίες που χαρακτηρίζουν τα όργανα ελέγχου της εργατικής νομοθεσίας (παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει) δεν έχουν καταστήσει ακόμη εφικτή την προστασία των μεταναστών (όπως και των ελλήνων) από αυθαιρεσίες και παραβιάσεις στους χώρους εργασίας.

Παράλληλα, η μη ένταξή τους στο σύστημα κοινωνικής ρύθμισης της εργασίας και τα συνδικάτα εντείνει την αδυναμία υπεράσπισης βασικών δικαιωμάτων που θεμελιώνει το εθνικό και κοινοτικό δίκαιο, το οποίο διέπει την απασχόληση. Ασφαλώς η διαδικασία της νομιμοποίησης του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού και η ανάληψη συμπληρωματικών δράσεων στρατηγικού χαρακτήρα, όπως το συγκεκριμένο υπό σχεδίαση Επιχειρησιακό Πρόγραμμα λειτουργεί στην κατεύθυνση αντιμετώπισης των «στεγανών κοινωνικού αποκλεισμού» που εμφανίζονται από την εργασία των μεταναστών. Άλλωστε η εργασία των

αλλοδαπών έξω ή παράπλευρα από τα όρια του νόμου δεν μπορεί παρά να είναι περιθωριακού χαρακτήρα.

Η πρώτη φάση προετοιμασίας και εκπόνησης του ΕΠ «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» συνεπώς ανέδειξε τόσο από τη βιβλιογραφική μελέτη που πραγματοποιήθηκε και την εμπειρική έρευνα που ακολούθησε τα προβλήματα του περιθωριακού και συμπληρωματικού χαρακτήρα της απασχόλησης των μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα αυτά θα μπορούσαν να συνοψισθούν στα παρακάτω:

- Κακές συνθήκες εργασίας (υπερβολικός φόρτος εργασίας, πολλές ώρες αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας, εργασιακές συνθήκες υψηλού επαγγελματικού κινδύνου και έλλειψη μέτρων προστασίας της υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, κτλ.)
- Χαμηλές αμοιβές που σε ορισμένες περιπτώσεις δεν εναρμονίζονται με τα κατώτατα όρια αμοιβών και τις προσαυξήσεις που προβλέπει η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΕΓΣΣΕ)
- Δυσκολίες κοινωνικο-ασφαλιστικής κάλυψης και θεμελίωσης δικαιωμάτων συνταξιοδότησης και λήψης άλλων παροχών
- Δυσκολίες αναγνώρισης και εξασφάλισης επαγγελματικών δικαιωμάτων καθώς ουσιαστικά δεν συμμετέχουν στο σύστημα αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Δυσκολίες καταγγελίας παραβιάσεων του εργατικού δικαίου και νομικής υποστήριξης
- Προβλήματα πληροφόρησης για τις προϋποθέσεις (νομικές, οικονομικές, χρηματοπιστωτικές, κ.λ.π.) για την δημιουργία ατομικής επιχείρησης.

Τα παραπάνω προβλήματα δημιουργούν «νησίδες εκμετάλλευσης» στην ελληνική αγορά εργασίας προκαλώντας κοινωνικές κατατμήσεις και διασπώντας την κοινωνική συνοχή. Θύματα αυτής της εξέλιξης δεν είναι μόνο οι αλλοδαποί εργαζόμενοι, αλλά και τμήματα του γηγενούς εργατικού δυναμικού. Σύμφωνα, άλλωστε, με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας για το 2000, το ¼ των ελλήνων και αλλοδαπών εργαζομένων εργάζονται σήμερα ανασφάλιστοι, ενώ ο ΟΟΣΑ εκτιμά ότι η παραοικονομία στη χώρα παράγει προϊόν ίσο με το 30% του ΑΕΠ (Κουζής, 2001). Επομένως πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες δεν εξαντλούνται ή δεν περιορίζονται στην παρουσία τους, αλλά απλώνονται σε ευρύτερες ευπαθείς κατηγορίες του εργατικού δυναμικού της χώρας.

Η διαδικασία νομιμοποίησης των αλλοδαπών με τον πρόσφατο νόμο 2910/2001, αν και αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου σε σχέση με το παρελθόν δεν μπόρεσε να μεταφέρει ένα σημαντικό αριθμό αλλοδαπών που ζούν και εργάζονται στην χώρα απο την κατάσταση της παρανομίας σε κατάσταση νομιμότητας. Αυτό το γεγονός απο μόνο του τροφοδοτεί την κατάτμηση του εργατικού δυναμικού. Η κατάτμηση αυτή συνιστά δομικό χαρακτηριστικό της Ελληνικής αγοράς εργασίας και πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν όχι μόνο στην κατάρτιση πολιτικής για την αγορά εργασίας, αλλά και στην κατάρτιση πολιτικής για την μετανάστευση.

Οι νόμιμοι μετανάστες εντάσσονται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (ΣΚΑ), έχουν συγκεκριμένο αντικείμενο και ωράριο εργασίας, ενώ δεν μπορούν να αμείβονται παρά μόνο με βάση τις αποφάσεις των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Παράλληλα με βάση τις αρχές του Συντάγματος απολαμβάνουν ίσα εργασιακά δικαιώματα και παροχές όπως και το ημεδαπό εργατικό δυναμικό (π.χ. ασφάλιση κατά της ανεργίας, επίδομα προϋπηρεσίας κτλ.). Αντίθετα οι μετανάστες οι οποίοι δεν κατάφεραν να νομιμοποιηθούν εντάσσονται στην παραοικονομία και οι όροι εργασίας και αμοιβής τους αποτελούν μια «γκρίζα ζώνη εκμετάλλευσης» καθώς οι ίδιοι δεν μπορούν επισήμως να υπερασπίσουν τον εαυτό τους³¹.

Πρόκειται δηλαδή για δύο διαφορετικές κατηγορίες εργατικού δυναμικού τα όρια των οποίων είναι αγνά καθώς:

- το χρονικό διάστημα ανανέωσης των αδειών παραμονής παραμένει σχετικά μικρό και επομένως αναμένεται σοβαρή διαρροή ως προς τον αριθμό των μεταναστών που θα ανανεώσουν τη σχετική άδεια, εξαιτίας και του γραφειοκρατικού δαίδαλου και της μη αποτελεσματικής λειτουργίας των ελεγκτικών μηχανισμών της αγοράς εργασίας
- ο νόμος δεν συνοδεύεται μέχρι σήμερα από επιμέρους συμπληρωματικές πολιτικές και δράσεις, όπως το συγκεκριμένο ΕΠ ή του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής.
- δεν έχει ενισχυθεί ο έλεγχος της αγοράς εργασίας από τους εμπλεκόμενους αρμόδιους φορείς
- δεν έχουν εκσυγχρονιστεί, σε ικανοποιητικό βαθμό, οι υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής, ώστε να μπορούν να εντάξουν και να προσελκύσουν ευρύτερες κατηγορίες αλλοδαπών-δικαιούχων.

³¹ Το συγκριτικό τους επίσης πλεονέκτημα ως συντελεστές χαμηλού κόστους εργασίας διακυβεύεται από τους ελέγχους των επιθεωρητών του ΙΚΑ, του ΣΕΠΕ, της Αστυνομίας, ακόμη και του Ευρωστρατού, οι οποίοι αναμένεται να ενταθούν τα επόμενα χρόνια με βάση και τις διακηρυκτικές επιλογές της ΕΕ, όπως επισημάνθηκε και στη Σύνοδο Κορυφής της Σεβίλλης.

Α5.4 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Όπως ήδη έχει αναφερθεί οι μετανάστες αντιμετωπίζουν έναν ιδιόμορφο θεσμοθετημένο κοινωνικό αποκλεισμό από τις δημόσιες υπηρεσίες και λειτουργίες. Οι διατάξεις τόσο του ν.1975/91 αλλά και των μεταγενέστερων νόμων που απαγορεύουν την παροχή υπηρεσιών σε μη νόμιμα διαμένοντες στην Ελλάδα μετανάστες σε συνδυασμό με τα αντικειμενικά προβλήματα παροχής υπηρεσιών σε έναν μη γνώστη της γλώσσας αλλά και των διαδικασιών οδήγησαν στο περιθώριο όσους μετανάστες δεν είχαν κάποιο ανεπίσημο-άτυπο δίκτυο υποδοχής μετά την είσοδο τους στην χώρα.

Πολλά προβλήματα πηγάζουν για τους μετανάστες και από την διαδικασία ένταξής τους σε ένα νέο κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο κυριαρχούν φαινόμενα κοινωνικού ρατσισμού, απομόνωσης και κοινωνικού αποκλεισμού. Τα ενταξιακά αυτά προβλήματα πηγάζουν, εκτός των άλλων και από τους γλωσσικούς φραγμούς που αντιμετωπίζουν στην επικοινωνία από την κοινωνία υποδοχής, το πολιτισμικό σοκ που υφίστανται με την επαφή τους με μια κοινωνία με εντελώς διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο από την δική τους και την απότομη αλλαγή και μετάβασή τους στο οικονομικοκοινωνικό υπόβαθρο της κοινωνίας προέλευσής τους, το οποίο είναι τελείως διαφορετικό με αυτό της κοινωνίας υποδοχής τους.

Αρκετές φορές αντιμετωπίζονται από τους υπόλοιπους πολίτες της χώρας υποδοχής χωρίς τον απαιτούμενο σεβασμό ή ακόμα και χωρίς ενδιαφέρον για το πρόβλημά τους. Επίσης αντιμετωπίζουν αντιδράσεις βίαιες και απότομες οι οποίες οφείλονται στο γεγονός ότι είναι μετανάστες. Αυξημένα είναι επίσης τα φαινόμενα βίας στο σπίτι και στο οικογενειακό τους περιβάλλον, τα οποία αιτιολογούνται από τις πιέσεις που υφίστανται από το γεγονός ότι είναι μετανάστες.

Επίσης σημαντικός παράγοντας ανασφάλειας των μεταναστών είναι και η έλλειψη των οικογενειών τους οι οποίες βρίσκονται στον τόπο καταγωγής τους και οι οποίες αναμένουν από τους μετανάστες που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα την οικονομική τους στήριξη. Βασικό αίτημα των μεταναστών αποτελεί και αυτό της οικογενειακής ένωσης ή επανένωσης, το οποίο είναι σημαντικός παράγοντας της εξάλειψης της ανασφάλειας που αισθάνονται.

Εκτός των άλλων οι μετανάστες αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εξυπηρέτησή τους όσον αφορά την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών. Αυτά συνίστανται στο ότι το θεσμικό πλαίσιο παροχής υγειονομικών υπηρεσιών είναι από θολό έως εχθρικό για κάποιον μετανάστη ο οποίος θα θελήσει να προστρέξει σε μια δημόσια υγειονομική μονάδα για κάποιο πρόβλημα υγείας που αντιμετωπίζει. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο μετανάστης θα απευθυνθεί σε μια υγειονομική μονάδα μόνο στην περίπτωση που αντιμετωπίζει κάποιο έκτακτο πρόβλημα υγείας – δικό του ή μέλους της οικογενείας του. Σε αυτά τα προβλήματα θα πρέπει να

προστεθούν, το γεγονός ότι η θεραπευτική αγωγή και θεραπεία που θα του συστηθεί γίνεται σε άγνωστη ή σχετικά άγνωστη σε αυτόν γλώσσα, η έλλειψη ενημέρωσης για τις διαθέσιμες παροχές που δικαιούται, η υπερχορήγηση φαρμάκων, ως η εύκολη λύση στο πρόβλημα υγείας που αντιμετωπίζει και τέλος η άσκοπη «περιπλάνησή» του στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, ως απόρροια της έλλειψης πληροφόρησης και ενημέρωσης όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρουσιάζονται σε ευρεία κλίμακα προβλήματα διακρίσεων κατά των μεταναστών στις δομές υγείας, είτε για οικονομικούς λόγους(δεν έχουν χρήματα να πληρώσουν), είτε γιατί δεν είναι νόμιμοι, είτε γιατί λόγω αμέλειας του εργοδότη δεν έχουν την ασφάλιση που θα έπρεπε, είτε γιατί οι επαγγελματίες του χώρου επιδεικνύουν ρατσιστική συμπεριφορά.

Επίσης δεν υπάρχει σεβασμός των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των μεταναστών από το προσωπικό υγείας (για παράδειγμα άντρας γιατρός εξετάζει μουσουλμιάνα γυναίκα).

Το πρώτο πρόβλημα με το οποίο έρχονται αντιμέτωποι οι μετανάστες από την στιγμή που θα εγκατασταθούν στην Ελλάδα είναι αυτό της στέγης. Η ανεπάρκεια στεγαστικών και προνοιακών υποδομών λόγω της υψηλής αναλογίας μη στεγασμένου και στεγασμένου πληθυσμού επιτείνει το πρόβλημα της στέγης, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την επιδείνωση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και απομόνωσης που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες.

Ο «επεισοδιακός» και περιοδικός χαρακτήρας της έλλειψης στέγης, λόγω της έλλειψης προγραμμάτων κοινωνικής κατοικίας και στεγαστικών επιδομάτων, η αποσπασματική ανάπτυξη ξενώνων εκτάκτου χαρακτήρα, οι ασταθείς σχέσεις των μεταναστών με την αγορά εργασίας, το καθεστώς παρανομίας στο οποίο κινούνται πολλοί μετανάστες και η γεωγραφική κινητικότητα των μεταναστών λόγω της φύσης της εργασίας τους (αγροτικές ή άλλες εποχιακές εργασίες), επιδεινώνουν ακόμα περισσότερο το στεγαστικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο μεταναστευτικός πληθυσμός.

Η έλλειψη στέγης και η στεγαστική ανασφάλεια οφείλεται κυρίως στους παρακάτω λόγους:

- Στο καθεστώς παράνομης ενοικίασης κατοικιών, εξώσεις κ.λ.π.
- Στον συνεχή κίνδυνο παραβίασης του ασύλου της κατοικίας και της ιδιωτικής ζωής
- Στην εξάρτηση από εργοδότες που προσφέρουν στέγη πρακτική η οποία είναι αντίθετη με την εργατική νομοθεσία
- Στο είδος και την φύση της εργασίας που ασκείται από μετανάστες (οικιακοί βοηθοί, εργαζόμενοι σε εποχιακές τουριστικές επιχειρήσεις, ναυτικοί, αγροτικές εργασίες κ.λ.π.)
- Στα λειτουργικά προβλήματα ενοικιαζόμενων κατοικιών τα οποία συνίστανται σε βασικές ελλείψεις σε μέσα υγιεινής, ύδρευσης, θέρμανσης. Ειδικότερα σε

περιπτώσεις ασθένειες ή κοινωνικής ανάγκης οι ελλείψεις αυτές καθιστούν αδύνατη την παροχή περίθαλψης και κοινωνικής φροντίδας.

- Στην ανεπάρκεια χώρων σε περιπτώσεις συγκατοίκησης και φιλοξενίας, φαινόμενο ιδιαίτερα διαδεδομένο σε οικογένειες μεταναστών.

A5.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την συνοπτική παρουσίαση των προβλημάτων των μεταναστών και της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας μας γίνεται άμεσα αντιληπτό ότι τα προβλήματα τους κυρίως πηγάζουν από την μη προετοιμασία της ελληνικής πολιτείας και κοινωνίας να αντιμετωπίσουν με οργανωμένες και αποτελεσματικές πολιτικές αυτό το νέο φαινόμενο.

Τα προβλήματα στην πλειοψηφία τους αφορούν την διαδικασία νομιμοποίησης και τον τεράστιο όγκο των νεοεισερχομένων μεταναστών καθώς και την προσπάθεια κοινωνικής ένταξης τους.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι υπηρεσίες που εμπλέκονται στην διαδικασία νομιμοποίησης (Νομαρχίες, Δήμοι, Περιφέρειες), δεν έχουν «εφοδιαστεί» κατάλληλα από την Ελληνική Πολιτεία για να αντιμετωπίσουν τον τεράστιο όγκο των ατόμων που θέλουν να εξυπηρετηθούν. Η έλλειψη προσωπικού και μάλιστα εξειδικευμένου, η ανεπάρκεια των χώρων υποδοχής, οι ελλείψεις σε υλικοτεχνική υποδομή και η έλλειψη μηχανοργάνωσης, δυσχεραίνουν σε μεγάλο βαθμό το έργο των λιγοστών υπαλλήλων. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με την γραφειοκρατική αντίληψη που επικρατεί στις διαδικασίες νομιμοποίησης συνθέτουν έναν σύμπλεγμα προβλημάτων που δημιουργούν σημαντικά εμπόδια στην απρόσκοπτη και ομαλή εξυπηρέτηση των αιτούντων, όπως πρέπει να συμβαίνει σε κάθε ευνομούμενη πολιτεία.

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, παρά τις καλές προθέσεις τους, αντιμετωπίζουν και αυτές σημαντικά προβλήματα στην εξυπηρέτηση των μεταναστών. Η έλλειψη χρηματοδότησης, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού οι ελλείψεις σε χώρους και σε υλικοτεχνική υποδομή και ο αποσπασματικός χαρακτήρας των δράσεων εντοπίζονται ως προβλήματα που δημιουργούν – στον βαθμό που τους αναλογεί – σημαντικά προβλήματα στην ομαλή ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Σημαντικά όμως είναι και τα προβλήματα που αφορούν στην ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Οι χαμηλές αμοιβές και το καθεστώς «μαύρης εργασίας» με συνέπεια την απουσία ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών παροχών εντείνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό της πληθυσμιακής ομάδας των μεταναστών με έντονες κοινωνικές συνέπειες, οι οποίες πρέπει να προληφθούν. Επίσης ο περιστασιακός και εποχικός χαρακτήρας της απασχόλησης των μεταναστών, οι άθλιες συνθήκες εργασίας, η απουσία κατοχύρωσης των επαγγελματικών δικαιωμάτων τους και η καταπάτηση βασικών κανόνων του εργατικού

δικαίου, αποτελούν «σύνολα» προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν στην κατεύθυνση της ισότιμης μεταχείρισής τους από την ελληνική πολιτεία και της διασφάλισης των εργασιακών τους δικαιωμάτων όπως οι νόμοι ορίζουν.

Τα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας τα οποία εμφανίζονται στην Ελληνική Κοινωνία είναι, σε μεγάλο βαθμό, αποτέλεσμα των αρνητικών στερεότυπων με τα οποία ταυτίζονται οι μετανάστες. Ο ρόλος των ΜΜΕ είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην καλλιέργεια αυτών των αρνητικών στερεοτύπων. (με την εξαίρεση της ΕΡΑ 5 η οποία διαθέτει μια ραδιοφωνική συχνότητά της μέσω της εκπομπής του προγράμματος «Φιλία», το οποίο απευθύνεται στους μετανάστες).

Τα ενταξιακά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, πηγάζουν εκτός των άλλων και από την άγνοια της ελληνικής γλώσσας, στοιχείο απαραίτητο για την ομαλή κοινωνική τους ένταξη, όπως επίσης και το πολιτισμικό σοκ το οποίο υφίστανται ερχόμενοι αντιμέτωποι με την είσοδό τους σε μια κοινωνία με διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα.

Βλέποντας όμως κανείς την διαχρονική εξέλιξη του είδους των προβλημάτων θα μπορούσε να πει ότι για τους μετανάστες στις αρχές της δεκαετίας του 1990 τα προβλήματα ήταν κυρίως διαβίωσης ενώ για τους μετανάστες των τελευταίων χρόνων τα προβλήματα αφορούν κυρίως στην ένταξη στην αγορά εργασίας και γενικότερα την κοινωνική ένταξη.

Τα προβλήματα των μεταναστών σε πολλούς τομείς ταυτίζονται με τα προβλήματα των ελλήνων πολιτών αλλά εμφανίζονται με έναν πιο οξύ χαρακτήρα λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτής της ομάδας στόχο.

Οι παρεμβάσεις για την επίλυση των προβλημάτων των μεταναστών πρέπει να στοχεύσουν κυρίως στην βελτίωση της πρόσβασης τους στα διάφορα αγαθά και την ισότιμη παροχή τους ανεξάρτητα χρώματος, φυλής ή θρησκείας και στην καταπολέμηση του όποιου κοινωνικού αποκλεισμού.

Κομβικό σημείο για την επιτυχία της όποιας πολιτικής είναι η αναγνώριση των μεταναστών ως ισότιμων χρηστών των διαφόρων υπηρεσιών, κάτι το οποίο πρέπει να αποτελεί βασική αρχή του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα».

A6. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

A6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως για την εκπόνηση όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων έτσι και την εκπόνηση του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» απαιτείται η καταγραφή των Καλών Πρακτικών που υλοποιούνται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ώστε να επιλεγούν οι πιο αποτελεσματικές και οι πιο άμεσα αναγκαίες προς υλοποίηση ώστε να ενταχθούν στα μέτρα και τις ενέργειές του. Με τον όρο Καλές Πρακτικές αναφερόμαστε στις πιο αποτελεσματικές και πιο καινοτόμες από τις διάφορες πολιτικές – δράσεις που υλοποιούνται. Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι πρακτικές των φορέων που προσεγγίστηκαν μέσω της έρευνας που διεξήχθη και στην οποία αναφερθήκαμε και στις προηγούμενες παραγράφους, και αξιολογήθηκαν ως «Καλές Πρακτικές».

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί η καταγραφή των καλών πρακτικών από φορείς ανά τομέα παροχής υπηρεσίας. Σε γενικές γραμμές, οι Καλές Πρακτικές που καταγράφηκαν ανεξάρτητα από την κατηγορία του φορέα υλοποίησης δηλαδή εάν είναι του Κράτους, του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα, των ΟΤΑ και του Τρίτου Τομέα, είναι οι εξής κατά άξονα προτεραιότητας:

A6.2 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ:

α) Ανοιχτή Τηλεφωνική Γραμμή. Πρόκειται για μια πολιτική που εφαρμόζεται τόσο από κρατικούς φορείς (βλ. ΥΠΕΣΔΑ – 1464) όσο και από ΜΚΟ (βλ. Άρσις, Χαμόγελο του Παιδιού – 1056, Ινστιτούτο Φιλανθρωπίας). Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης πρακτικής οι φορείς παρέχουν υπηρεσίες Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης μέσω τηλεφώνου και με την υποστήριξη Βάσεων Δεδομένων τις οποίες δημιουργούν και επικαιροποιούν οι ίδιοι οι φορείς.

β) Βάσεις Δεδομένων. Πρόκειται για την χρήση νέων τεχνολογιών όπου κρατικοί φορείς (με πιο σημαντική την προσπάθεια του Κέντρου Εξυπηρέτησης του Πολίτη και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις) , μπαίνουν σε μια διαδικασία οργάνωσης και δικτύωσης των αρχείων τους και της πληροφόρησης που παρέχουν, σε ηλεκτρονική μορφή, με στόχο την πληρέστερη και ταχύτερη εξυπηρέτηση των μεταναστών και γενικότερα των ατόμων που ζητούν την βοήθεια τους. Εδώ μπορούμε να εντάξουμε και την προσπάθεια του Ινστιτούτου Φιλανθρωπίας με την έκδοση του οδηγού «*Οργανώσεων Φιλανθρωπίας Ανθρωπιστικής Βοήθειας για όλη την Ελλάδα*» καθώς επίσης και η υπό κατασκευή βάση δεδομένων του ΥΠΕΣΔΔΑ για την καταχώριση των δεδομένων της τελευταίας διαδικασίας νομιμοποίησης.

γ) Δράσεις για Παροχή Βοήθειας & Υποστήριξης. Πρόκειται για δράσεις που στοχεύουν:

I. στην ικανοποίηση των πρωταρχικών αναγκών του μεταναστευτικού πληθυσμού (και γενικότερα των ευπαθών κοινωνικών ομάδων) όπως: στέγαση, σίτιση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- Ανοιχτό Πολυϊατρείο – Γιατροί του Κόσμου. Παροχή δωρεάν ιατροφαρμακευτικής βοήθειας σε συνδυασμό με ψυχοκοινωνική στήριξη και νομική συμβουλευτική
- Σπίτι Φιλοξενίας & Κτίριο Πολλαπλών Χρήσεων, Νίκαια – Χαμόγελο του Παιδιού. Χώρος φιλοξενίας παιδιών 12 – 18 ετών που βρίσκονται σε κίνδυνο, κατόπιν εισαγγελικής εντολής. Στον ίδιο χώρο στεγάζεται η κοινωνική υπηρεσία του Συλλόγου, η τηλεφωνική γραμμή SOS 1056, η Τράπεζα Ειδών Πρώτης Ανάγκης, οδοντιατρείο, ιατρείο και φυσιοθεραπευτήριο, χώρος αναψυχής και αίθουσα πληροφορικής για τα παιδιά του Σπιτιού
- «Παιδιά Στα Φανάρια» – Χαμόγελο του Παιδιού. Επαναλειτουργία του Προγράμματος στο εγγύς μέλλον με επιχορήγηση του Υπουργείου Υγείας & Πρόνοιας και στόχο την απομάκρυνση των παιδιών από τους δρόμους και την επαιτεία
- Κινητές Ιατρικές Μονάδες Άμεσης Βοήθειας – Χαμόγελο του Παιδιού & Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας. Εφαρμογή του Προγράμματος στο εγγύς μέλλον με στόχο την άμεση αντιμετώπιση και παροχή βοήθειας σε παιδιά και σε ενήλικες με παιδιά
- Παροχή Σίτισης – Ιερά Μητρόπολη Πειραιώς, Δήμος Αθηναίων
- Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών, Δημοτικά Ιατρεία – Δήμος Αθηναίων

II. Στην υποστήριξη, την εκπαίδευση και κινητοποίηση των μεταναστών καθώς και στην ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- ΕλληνοΠολωνικό Σχολείο – ΕλληνοΠολωνικός Σύλλογος. Το σχολείο λειτουργεί με βάση το πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα και υπό την αιγίδα της Πολωνικής πρεσβείας
- «Τα Πίσω Θρανία» - Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων & Μεταναστών. Παροχή μαθημάτων ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες μετανάστες και πρόσφυγες, ενημέρωση και βοήθεια των οικογενειών των μεταναστών σε θέματα που αφορούν την φοίτηση των παιδιών τους στο ελληνικό σχολείο
- Το Στέκι των Μεταναστών – Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων & Μεταναστών. Ανοιχτός, αυτοδιαχειριζόμενος χώρος όπου συγκεντρώνονται μετανάστες, συνεδριάζουν, ανταλλάσσουν απόψεις
- Forum Αλβανών Μεταναστών. Μετάφραση του νόμου περί μετανάστευσης στην αλβανική γλώσσα καθώς και έκδοση «Για τα 10 χρόνια μετανάστευσης των Αλβανών στην Ελλάδα»

- Συντονιστικό των Μεταναστευτικών & Αντιρατσιστικών Οργανώσεων – Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων & Μεταναστών. Πρόκειται για ένα forum το οποίο λειτούργησε σε άτυπη βάση για την οργάνωση του Αντιρατσιστικού Φεστιβάλ
- «Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι» – Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Forum κοινωνικών οργανώσεων και νεολαίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα ενάντια στον ρατσισμό και την βία το οποίο είναι πλέον ανενεργό
- Αντιρατσιστικό Βαλιτσάκι – Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Εκπαιδευτικά πακέτα διαπολιτισμικής αγωγής και εκπαίδευσης προς τους μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Μολονότι η συγκεκριμένη πρωτοβουλία έχει πλέον ατονήσει πολλοί δάσκαλοι καταφεύγουν στην υπηρεσία ζητώντας το βαλιτσάκι
- Κέντρα Υποστήριξης Νέων (ΚΥΝ) – ΑΡΣΙΣ, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων. Παροχή υπηρεσιών σε νέους που σχετίζονται με: ατομική και ομαδική υποστήριξη, στέγαση, νομική συμβουλευτική, κατάρτιση, γραφείο εργασίας.

III. Επιμόρφωση – Εξειδίκευση του Απασχολούμενου Προσωπικού. Πρόκειται για την διεξαγωγή και παρακολούθηση σεμιναρίων από το έμμισθο και εθελοντικό προσωπικό του φορέα με στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων τους, την εκπαίδευση τους σε νέες εξελίξεις και τεχνολογίες και σε νέα κοινωνικά μοντέλα (βλ. ΑΡΣΙΣ)

Α6.3 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενα σημεία της μελέτης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην αγορά εργασίας παρατηρείται αποσπασματικότητα και έλλειψη συνοχής των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Η κατάσταση αυτή σε συνδυασμό με τις ιδιαιτερότητες που εμφανίζει η ελληνική αγορά εργασίας λειτουργεί αρνητικά στην προσπάθεια ολοκληρωμένης ένταξης των μεταναστών στον κοινωνικό ιστό και το πλαίσιο κοινωνικής ρύθμισης της εργασίας.

Σε καμία περίπτωση ωστόσο δεν μπορεί να ισχυριστούμε ότι δεν γίνονται προσπάθειες εναρμόνισης των εφαρμοζόμενων πολιτικών και δράσεων με τα προβλήματα που έχουν οι μετανάστες και τις συνθήκες μέσα στις οποίες αυτά αναπτύσσονται. Οι προσπάθειες αυτές ωστόσο δεν επαρκούν και δεν μπορούν να καλύψουν τον όγκο των ζητημάτων που προκύπτουν από την απασχόληση των μεταναστών στη χώρα μας.

Αξίζει να επισημάνουμε μερικές καλές πρακτικές στον τομέα της απασχόλησης :που έχουν ήδη υλοποιηθεί ή πρόκειται να υλοποιηθούν στο μέλλον, ενώ θα πρέπει να αναμένονται θετικές δράσεις από την υλοποίηση της κοινοτικής πρωτοβουλίας EQUAL :

α) Υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης και εξατομικευμένης παρέμβασης για την ένταξη και επανένταξη στην αγορά εργασίας από ειδικούς συμβούλους εργασίας, β) συνεργασία με τη ΓΣΕΕ και χρηματοδότηση του ΚΕΠΕΑ/ ΓΣΕΕ στο οποίο λειτουργεί ειδικό Γραφείο Μεταναστών

Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης : Τον Οκτώβριο του 1998, υπογράφηκε Διακρατική Συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας, στην οποία προβλέπεται ότι θα υλοποιηθεί, μεταξύ άλλων, η παροχή τεχνογνωσίας και η ίδρυση Ι.Ε.Κ. στα Τίρανα και στο Αργυρόκαστρο.

Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και ημερίδων διαφόρων από τους παρακάτω φορείς: ΔΟΜ, ΕΚΑ, ΕΚΠ, ΟΕΕ σε συνεργασία με συλλογικούς και συνδικαλιστικούς φορείς μεταναστών. Στις εκδηλώσεις αυτές προβάλλονται οι ανάγκες και τα προβλήματα απασχόλησης των μεταναστών στη χώρα. Μάλιστα ο ΔΟΜ, αλλά και το ΕΚΑ με τον ΟΕΕ αναπτύσσουν πολλαπλές εταιρικές δράσεις σε αυτή την κατεύθυνση. Πρόσφατα ο ΔΟΜ υλοποίησε μεγάλη καμπάνια για τους πρόσφυγες και προχωρά στην υλοποίηση αντίστοιχων δράσεων κατά το τρέχον έτος.

ΓΣΕΕ: Λειτουργία ειδικού Γραφείου Μεταναστών στο Κέντρο Πληροφόρησης Εργαζομένων και Ανέργων (ΚΕΠΕΑ/ ΓΣΕΕ) στο κέντρο της Αθήνας. Αντίστοιχες δομές λειτουργούν στα Εργατικά Κέντρο Πειραιά και Αθηνών, τα οποία επίσης παρέχουν υπηρεσίες νομικής υποστήριξης και στέγασης των συλλογικών φορέων διαφόρων μεταναστευτικών ομάδων.

Συνήγορος του Πολίτη: Ο θεσμός αυτός αν και ανταποκρίνεται στις ανάγκες του συνόλου των κατοίκων της χώρας, εντούτοις δείχνει ιδιαίτερη ευαισθησία στα προβλήματα των μεταναστών και αποτελεί αποτελεσματικό θεσμό καταγγελίας και καταπολέμησης των διακρίσεων σε βάρος των μεταναστών στην αγορά εργασίας στο βαθμό που οι αρμόδιοι ελεγκτικοί μηχανισμοί του ΙΚΑ και του Υπουργείου Εργασίας παραμένουν ασθενείς.

Οργανισμός Εργατικής Εστίας: Παροχή φροντίδας και φύλαξης παιδιών στους 20 περίπου πρότυπους βρεφονηπιακούς σταθμούς του Οργανισμού, η οποία λειτουργεί στην κατεύθυνση συμφιλίωσης της εργασίας με τις οικογενειακές υποχρεώσεις. Εξίσου σημαντική θεωρείται η πρόσφατη απόφαση της διοίκησης του Οργανισμού να μεταφέρει πόρους για την ενίσχυση των βρεφονηπιακών σταθμών φύλαξης και την επέκτασή τους σε όλους τους νομούς της χώρας. Συμπληρωματική αλλά εξίσου σημαντική είναι και η δράση του Υπουργείου Υγείας για την επέκταση των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ)

Α6.4 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΜΕ

Από την πλευρά της επίσημης πολιτιστικής δράσης και των ΜΜΕ η σημαντικότερη πρωτοβουλία αφορά τη δημιουργία ραδιοφωνικών προγραμμάτων για τους μετανάστες στις γλώσσες τους (ΕΡΑ1 και πρόγραμμα ΦΙΛΙΑ της ΕΡΑ 5)

Στο πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης και των ΜΚΟ οι δράσεις εντοπίζονται στα εξής:

Διοργάνωση ενημερωτικών συγκεντρώσεων, ημερίδων, συμποσίων, διαδηλώσεων, συναυλιών, εκθέσεων, κ.λπ με αντιρατσιστικό και πολυπολιτισμικό περιεχόμενο

Μεταφράσεις σημαντικών κειμένων (νομοσχέδια, κ.ά.) αλλά και άλλων επιστημονικών και λογοτεχνικών έργων στις ξένες γλώσσες και στην ελληνική

Συνδιοργάνωση των Αντιρατσιστικών Φεστιβάλ σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Γιάννενα.

Δημιουργία (το Φεβρουάριο του 1996) μιας μόνιμης δομής συνεργασίας των κοινοτήτων των μεταναστών και των αντιρατσιστικών οργανώσεων με το όνομα “Συντονιστικό των Μεταναστευτικών και Αντιρατσιστικών Οργανώσεων” (συμμετέχουν 22 κοινότητες μεταναστών και 28 αντιρατσιστικές οργανώσεις)

Α6.5 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι σημαντικότερες καλές πρακτικές που εμφανίζονται στο χώρο της εκπαίδευσης-επιμόρφωσης, είναι :

- Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού:
- Η παραγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού από το ΥΠΕΠΘ αποτελεί δραστηριότητα «αιχμής» και περιγράφεται ως «καλή πρακτική». Το υλικό αυτό στην απλούστερη μορφή του είναι υποστηρικτικό των σχολικών βιβλίων και συμπεριλαμβάνει επίσης λεξικά. Παράγονται επίσης CDs με ελληνικά και ξενόγλωσσα τραγούδια, συνοδευόμενα από έντυπο υλικό με στίχους, τα οποία χρησιμοποιούνται στην τάξη.
- Το "αντιρατσιστικό βαλιτσάκι". Πρόκειται για δύο πακέτα εκπαιδευτικού υλικού ευαισθητοποίησης στη διαφορετικότητα και απευθύνεται σε μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο η διανομή του στα σχολεία δεν είναι συστηματική, καθώς εναπόκειται στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς να το προμηθεύονται από τη Γ.Γ. Επισημαίνεται ότι αυτή η "καλή πρακτική" φαίνεται να έχει ατονήσει τον τελευταίο καιρό.
- Στα διάφορα εκπαιδευτικά-επιμορφωτικά προγράμματα επιτελείται σημαντικό πληροφοριακό έργο, καθώς ως εκπαιδευτικό υλικό χρησιμοποιούνται πολύ συχνά σημαντικά «κείμενα» της καθημερινής πραγματικότητας των μεταναστών, όπως έντυπα λογαριασμών, διοικητικά έντυπα και αποσπάσματα από τον τύπο. Τα

προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας με αυτό τον τρόπο αποτιμώνται ως «καλή πρακτική».

- Μία καλή πρακτική που δοκιμάστηκε στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΥΠΕΠΘ ήταν η «συνεργατική μέθοδος». Η μέθοδος αυτή συνίσταται στην παράλληλη ύπαρξη μέσα στη τάξη ενός δεύτερου, ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού, ο οποίος αναλαμβάνει κατά την ώρα του μαθήματος την βοήθεια του μαθητή όπου και όταν χρειάζεται. Το έργο αυτό αναλαμβάνουν συχνά αλλοδαποί μετά από κατάλληλη επιμόρφωση. Ωστόσο η πρακτική προσέκρουσε στην αρνητική στάση των Ελλήνων εκπαιδευτικών που δεν ανέχονται την ύπαρξη "δεύτερου δασκάλου" στην τάξη.

A6.6 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Ως καλές πρακτικές στον Ελληνικό χώρο καταγράφονται οι δράσεις του ειδικού γραφείου Μετακινούμενων Πληθυσμών του ΚΕΕΛ, στο οποίο έχει ανατεθεί από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας ο στρατηγικός σχεδιασμός των δράσεων για τους μαζικά αφιχθέντες μετανάστες και γενικότερα για τους μετακινούμενους πληθυσμούς. Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται τα παρακάτω :

- Αξιολόγησης κινδύνων στην Δημόσια Υγεία από μετακινούμενους πληθυσμούς σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο , δεδομένου ότι η χώρα μας αποτελεί «το υγειονομικό σύνορο» της Ευρώπης
- Επιτήρησης και ελέγχου νοσημάτων Δημόσιας Υγείας σε Μετακινούμενους Πληθυσμούς
- Εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων (ιατρονοσηλευτικό προσωπικό, τοπικούς φορείς και τοπικές κοινωνίες, ΜΗΚΥΟ κτλ) για τον χειρισμό θεμάτων υγείας σε μετακινούμενους πληθυσμούς
- Ενημέρωση σε συνεργασία με Π.Ο.Υ και Ε.Ε για τους μηχανισμούς αντιμετώπισης μετακινούμενων πληθυσμών σε Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο Επίπεδο.

Η υλοποίηση των δράσεων αυτών περιλαμβάνει:

- Άμεση μετακίνηση ομάδας δράσης με τις κινητές μονάδες , μετά την εντολή παρέμβασης
- Άφιξη ομάδας και διασύνδεση με τοπικές υπηρεσίες
- Κλινικός και εργαστηριακός έλεγχος των αλλοδαπών από το προσωπικό της ομάδος , με τη χρήση του ιατρικού και μηχανολογικού εξοπλισμού της ομάδας. Σε κάθε δράση θα υπάρχει και ψυχοκοινωνική υποστήριξη.
- Διαλογή του πληθυσμού στόχου και αντιμετώπιση των επειγόντων προβλημάτων τοπικά ή την παραπομπή σε ειδικές μονάδες (Κ.Υ, νοσοκομεία κτλ)

- Εμβολιασμός ατόμων στα οποία υπάρχει ένδειξη
- Καταγραφή μεταναστών και χορήγηση μια μορφής « κάρτα υγείας»

Στον τομέα της ψυχικής υγείας και της τοξικοεξάρτησης των μεταναστών υπάρχει ένα ειδικό πρόγραμμα (ΨΥΧΑΔΕΛΦΕΙΑ) το οποίο απευθύνεται σε πολιτισμικά διαφοροποιημένους πολίτες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι μετανάστες αλλά και οι πρόσφυγες

Αν και η Δ/ση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, που εμπλέκεται στην διαδικασία, δεν έχει πρόβλημα να εγκρίνει προτάσεις που υποβάλλονται στο πλαίσιο του ΨΥΧΑΔΕΛΦΕΙΑ και αφορούν υπηρεσίες για μετανάστες, η πολιτική που προάγεται είναι εκείνη της δημιουργίας «πυλών εισόδου» των μεταναστών στο ΕΣΥ και όχι η δημιουργία ειδικών και ad hoc υπηρεσιών μόνιμου χαρακτήρα για αυτούς.

Ως προς τις μονάδες υγείας και τις παροχές τους (είτε του κρατικού τομέα είτε των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων), εκεί παρατηρούμε ότι αρχίζουν σταδιακά ν' αναζητούνται λύσεις για την παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες.

Για παράδειγμα, στο Αιγινήτειο Νοσοκομείο (δηλ. την Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών) έχει ήδη ιδρυθεί και λειτουργεί το Διαπολιτισμικό Τακτικό Ιατρείο για μετανάστες (λειτουργεί δύο φορές την εβδομάδα και εργάζονται σε αυτό τέσσερις ψυχίατροι).

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και οι Γιατροί του Κόσμου λειτουργούν τα πολυιατρεία (με γενικά ιατρεία, κοινωνική και νομική υπηρεσία), οργανώνουν δράσεις Δημόσιας Υγείας σε συγκεκριμένες ομάδες Υψηλού κινδύνου και στις φυλακές Κορυδαλλού προγράμματα street work και προτείνουν την ενδυνάμωση της συνεργασίας με άλλες υπηρεσίες προκειμένου να δημιουργηθούν δίκτυα υποστήριξης και πληροφόρησης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και οι δύο παραπάνω οργανώσεις εκδίδουν φυλλάδια σε διάφορες γλώσσες για την πληροφόρηση των μεταναστών όσον αφορά τις υπηρεσίες υγείας (που μπορούν να τις βρουν και ποιές είναι οι διαδικασίες) και για τα βασικά προβλήματα υγείας που αντιμετωπίζουν ανάλογα με την χώρα προέλευσης

Η οργάνωση ACT UP παρέχει υπηρεσίες πρόληψης και πληροφόρησης σε εκδιδόμενες γυναίκες και άτομα με σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις και AIDS διοργανώνονται ομάδες πληροφόρησης στους χώρους τους μέσα από προγράμματα street work κυρίως. Επίσης στο νοσοκομείο «Συγγρός» λειτουργεί μονάδα παροχής ιατροφαρμακευτικής κάλυψης και πληροφόρησης (εκεί παραπέμπονται άτομα και από άλλες υπηρεσίες και φορείς).

Στο χώρο των τοξικοεξαρτήσεων, το ΚΕΘΕΑ προτείνει τη δημιουργία και λειτουργία του «Μεταβατικού Κέντρου Ένταξης Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων» που θα έχει ως στόχο την παροχή υπηρεσιών πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης μέσα από την ενεργοποίηση ευρέως φάσματος υπηρεσιών και μονάδων που θα περιλαμβάνουν Συμβουλευτικό Σταθμό ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, προγράμματα street work, ξενώνα ενώ

ιδιαίτερη σημασία έχουν και οι συνεργασίες με άλλες υπηρεσίες προκειμένου να δημιουργηθούν δίκτυα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

Α6.7 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε φορείς που παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες εντοπίστηκαν Μη-κυβερνητικές οργανώσεις που υλοποιούν καινοτόμα για την ελληνική πραγματικότητα προγράμματα και έχουν υιοθετήσει καλές πρακτικές, κυρίως στην εξυπηρέτηση προσφύγων, οι οποίες μπορούν υπό προϋποθέσεις να εφαρμοστούν και στην περίπτωση των μεταναστών. Οι πρακτικές αυτές δίνουν επιχειρησιακό νόημα στην αρχή της πρόσβασης σε «ασφαλή κατοικία» και υποδεικνύουν ότι πλέον αποτελεσματικά είναι εκείνα τα παραδείγματα που ευθύς εξαρχής παρέχουν ένα ελάχιστο πλαίσιο ασφάλειας και αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης. Τα παραδείγματα αυτά :

- Αναγνωρίζουν το μεταβατικό χαρακτήρα της στέγασης, αλλά η αφετηρία της διαδικασίας ένταξης ξεκινά από ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης και ένα πλαίσιο προσωπικής και κοινωνικής ασφάλειας.
- Είναι μονάδες μικρής κλίμακας με εξειδίκευση ως προς τις ανάγκες φροντίδας
- Χρησιμοποιούν μεθόδους προσέγγισης ομάδων που δε διαθέτουν υποστηρικτικό δίκτυο. Αναδεικνύουν την ανάγκη προστασίας νόμιμων και μη μεταναστών που είναι ευάλωτοι σε πολλαπλές διακρίσεις, σε εξαναγκασμούς και σε κυκλώματα παρανομίας και ειδικότερα: Εφήβους-Μετέφηβους (άνδρες και γυναίκες) χωρίς συγγενικά δίκτυα στη χώρα, Γυναίκες αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών, Ανήλικοι
- Υιοθετούν τη διαπολιτισμική προσέγγιση και διεργασίες ομάδας για την δημιουργία πλαισίου κοινής διαβίωσης και επίλυσης προβλημάτων ατόμων με διαφορετική εθνικότητα, φύλο, ηλικία, και θρήσκευμα και χρησιμοποιούν την πολιτιστική έκφραση ως εργαλείο ενδυνάμωσης
- Προκρίνουν την αυτοδιαχείριση ξενόνων και διαμερισμάτων
- Αναπτύσσουν εργαλεία διαμεσολάβησης και τοπικής δικτύωσης. Κινητοποιούν αλλά και ελέγχουν τη λειτουργία τοπικών αρχών και φορέων
- Αναπτύσσουν πολύμορφες δράσεις επιδοματικής ενίσχυσης- απασχόλησης- στέγασης.

Α6.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για να χαρακτηριστεί μια πρακτική «καλή» και να αποτελεί πρότυπο για την εφαρμογή της από άλλους φορείς ή υπηρεσίες και πρέπει να συντρέχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Να είναι αποτελεσματική
- Να είναι καινοτόμος
- Να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των χρηστών
- Να έχει συνέχεια
- Να έχει υπερβεί το στάδιο της πιλοτικής εφαρμογής

Τα προγράμματα και οι δράσεις που καταγράφηκαν στα πλαίσια της έρευνάς μας παρουσίασαν μια συνεχώς αυξανόμενη τάση στον αριθμό και τα πεδία παρέμβασης. Όπως προέκυψε από την προσέγγιση των φορέων, οι Καλές Πρακτικές διαφοροποιούνται ανάλογα με την νομική μορφή του φορέα υλοποίησης τους. Πιο συγκεκριμένα, η ευελιξία που χαρακτηρίζει, κατά κύριο λόγο, τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, διευκολύνει την ανάληψη από πλευράς τους ποικίλων πρωτοβουλιών οι οποίες σαν στόχο έχουν την παροχή πολύπλευρης βοήθειας και υποστήριξης προς τους μετανάστες. Ωστόσο, η οικονομική αστάθεια των πηγών χρηματοδότησης των ΜΚΟ αποτελεί σημαντικό εμπόδιο και λειτουργεί συχνά ως ανασταλτικός παράγοντας συνέχισης πολλών τέτοιων πρωτοβουλιών προκειμένου να εξοικονομηθούν πόροι και προσωπικό. Από την άλλη πλευρά, ο εγκλωβισμός των κρατικών φορέων σε έναν αυστηρά γραφειοκρατικό και δυσκίνητο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας, συχνά καθυστερεί (αν όχι παρεμποδίζει) την γένεση νέων πολιτικών ή/και την εξέλιξη των ήδη υπαρχόντων.

Παρόλα αυτά εφαρμόζονται αρκετές καλές πρακτικές, κυρίως από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (π.χ. Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, Πολυιατρεία), αλλά και από Συνδικαλιστικές Οργανώσεις (π.χ. ΓΣΕΕ, Εργατικά Κέντρα), οι οποίες πραγματοποιούν δράσεις σε ζητήματα μεταναστών και οι οποίες έχουν την μορφή ολοκληρωμένης προσέγγισης και παρέμβασης, με μεγάλη ανταπόκριση από τους μετανάστες.

Αναγκαία φάνηκε να είναι η στενότερη συνεργασία τόσο των ίδιων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων μεταξύ τους όσο και με τους κρατικούς φορείς. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται ως βασική αρχή του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» **η αρχή της συνέργειας των κρατικών φορέων και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων καθώς και η δημιουργία περισσότερων δικτύων.**

Από την μελέτη των καλών πρακτικών συμπεραίνουμε ότι η συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων δεν είναι απλώς απαραίτητη αλλά βασική και αναγκαία

προϋπόθεση για την επιτυχία του Ε.Π. λόγω της αποκτηθείσας τεχνογνωσίας και της εμπειρίας στην υλοποίηση προγραμμάτων για τον πληθυσμό στόχο.

B. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΡΧΩΝ – ΣΤΟΧΩΝ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

B1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Το Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» έχει σαν βασικό στόχο και σαν κύρια αρχή την ανάπτυξη ενός βέλτιστου προτύπου ενσωμάτωσης των μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία με παράλληλο σεβασμό της διαφορετικότητας και της πολυπολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μεταναστών στο πλαίσιο της προσπάθειας για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των μεταναστών στην Ελλάδα και της εύρυθμης ένταξής τους στην κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και θεσμική πραγματικότητα της Ελλάδας

Οι βασικές αρχές που διέπουν το ΕΠ στο επίπεδο του σχεδιασμού είναι:

- Η αρχή της αποφυγής διακρίσεων και της εφαρμογής της ισότιμης μεταχείρισης για όλους τους πολίτες και τους νόμιμα εγκατεστημένους ξένους, στα πλαίσια των θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η προστασία των θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων καθώς και των κοινωνικών δικαιωμάτων όλων των ατόμων που βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια, εκτός από συνταγματική επιταγή είναι και ηθική και πολιτική υποχρέωση ενός σύγχρονου κράτους δικαίου.
- Ο σεβασμός και η προστασία της διαφορετικότητας, της πολυπολιτισμικής ιδιαιτερότητας και πολιτισμικής ταυτότητας αποτελούν μείζονες αρχές και προκλήσεις που απαιτούν την δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων, τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος. Διατηρώντας πάντα τις πολιτισμικές και ιστορικές τους ρίζες με την χώρα καταγωγής τους καθώς και παρέχοντας όλες τις δυνατές διευκολύνσεις ώστε να είναι εφικτός ο επαναπατρισμός τους όταν εκείνοι το επιθυμήσουν.
- Βάσει της συνταγματικής επιταγής για την καθολική εξασφάλιση παροχής των αναγκαίων υπηρεσιών για την κάλυψη των κοινωνικών δικαιωμάτων κρίνεται επίσης αναγκαίος ο συνδυασμός της αρχής της καθολικότητας, με την αρχή της «εξειδίκευσης» στον χρήστη. Απόρροια αυτών των αρχών είναι η αποφυγή της ομογενοποίησης των μεταναστών και η αναγνώριση σε αυτούς (όπως και στους πολίτες της χώρας) της ύπαρξης διαφοροποιημένων αναγκών και συνθηκών,

σύμφωνα με το φύλο, την ηλικία, τη θρησκεία, την ιδιαίτερη εθνική προέλευση, τυχόν αναπηρίες κ.λ.π.

- Η κοινωνική ενσωμάτωση δεν μπορεί να επιτευχθεί με επιβολή άνωθεν προστασίας, χωρίς ατομική και συλλογική βούληση. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι η αίσθηση και έμπρακτη ανάδειξη της ίδιας συμβολής των ανθρώπων στο κοινωνικό γίνεσθαι, της αυτοβοήθειας και της συμμετοχής στην βελτίωση της ποιότητας ζωής. Αυτό συμβάλλει στην αποφυγή κατασπατάλησης πόρων και αποτρέπει την αποδοχή της κοινωνικής κατασκευής των μεταναστών ως παθητικών αποδεκτών, βάρους και απειλής για την ευημερία και συνοχή των πολιτών της χώρας.
- Μια πολιτική ισότιμης και ουσιαστικής ένταξης πρέπει να αποσκοπεί στη στήριξη της συνοχής της οικογένειας των μεταναστών και της ενίσχυσης των υπάρχοντων άτυπων υποστηρικτικών δικτύων καθώς και να επιδιώκει την ανάδειξη συλλογικοτήτων.
- Η αρχή της ενδυνάμωσης στηρίζεται στο συνδυασμό ενίσχυσης της ουσιαστικής συμμετοχής, οργάνωσης στο επίπεδο της κοινωνίας των πολιτών και της ανάπτυξης ισχυρών κοινωνικών δικτύων. Στόχος πρέπει να είναι η ενδυνάμωση και η ουσιαστική ισότιμη ένταξη. Όχι ως ένταξη αδυνάμων, «κατώτερων», και εξαρτημένων «ευπαθών ομάδων», αλλά ανθρώπων ικανών να δημιουργήσουν και να προσφέρουν στους ίδιους και στους άλλους, αξιοποιώντας τις γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητές τους.

Οι βασικές αρχές που διέπουν το Ε.Π. σε επίπεδο εφαρμογής:

- Η εφαρμογή των όποιων μέτρων και πολιτικών θα πρέπει να διέπεται από την ολιστική προσέγγιση του μετανάστη στην παροχή υπηρεσιών όχι ως παθητικό αντικείμενο αλλά ως ενεργό υποκείμενο, ανεξάρτητη ψυχοσωματική οντότητα και ολοκληρωμένη προσωπικότητα στο πλαίσιο πάντα της προσπάθειας αποφυγής του στιγματισμού, του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των συνταγματικών ελευθεριών
- Η αρχή της δημοσιότητας όλων των ενεργειών και αποφάσεων
- Η αρχή της οικονομικής και διαχειριστικής διαφάνειας
- Η διασφάλιση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και των εκπροσώπων των μεταναστών στην χάραξη και εφαρμογή των μέτρων και των πολιτικών.
- Η θέσπιση της δυνατότητας προσφυγής τόσο του χρήστη όσο και των τελικών δικαιούχων ενάντια σε μέτρα και αποφάσεις της διαχειριστικής αρχής σε πρώτο βαθμό και της επιτροπής παρακολούθησης σε δεύτερο βαθμό.

B2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Σύμφωνα με τα στατιστικά και θεωρητικά δεδομένα που υπάρχουν, τόσο από τα στοιχεία της Απογραφής του Πληθυσμού που διεξήχθη το 2001, όσο και από μελέτες – έρευνες που έχουν εκπονηθεί και έχουν αναλύσει τα στοιχεία από τις έως τώρα διαδικασίες νομιμοποίησης των μεταναστών και παρά την θετική προσπάθεια θεσμικής κατοχύρωσης ενός πλαισίου μέσω του οποίου θα ασκείται η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα (ν. 2910/20010), διαπιστώνεται ένα σοβαρό έλλειμμα σχεδιασμού πολιτικών και δράσεων οι οποίες θα αντιμετωπίσουν ενεργητικά το φαινόμενο της μετανάστευσης.

Η αποσπασματικότητα, η αναντιστοιχία εκφρασμένης πολιτικής βούλησης και εφαρμοζόμενων πρακτικών, η αναποτελεσματικότητα, η αντιφατικότητα, η γραφειοκρατία, η έλλειψη συντονισμού και οι δυσλειτουργίες στις μέχρι τώρα ασκούμενες πολιτικές από το Ελληνικό Κράτος, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, κυριαρχούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης και βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με τις αρχές που πρέπει να διέπουν την λειτουργία μιας σύγχρονης και κοινωνικά δίκαιης πολιτείας.

Η μεγάλη αύξηση των μεταναστών στην Ελλάδα και οι κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές συνέπειες που έχει η ένταξή τους στην Ελληνική Κοινωνία, μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με ενεργητικές πολιτικές σε όλες της εκφάνσεις της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτιστικής πραγματικότητας που υπάρχουν αυτή την στιγμή στην Ελλάδα.

Στα πλαίσια αυτά, ο πρωταρχικός στόχος των ενεργών αυτών πολιτικών δεν μπορεί να είναι άλλος από τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας της κοινωνικής ομάδας των μεταναστών, την ισότιμη αντιμετώπισή τους από τους θεσμούς, τις δομές και τα όργανα της Ελληνικής Πολιτείας τον σεβασμό της «διαφορετικότητας» και την ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας. Η διασφάλιση των παραπάνω αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την καταπολέμηση των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας που αναπτύσσονται, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής μέσα σε μια κοινωνία αλληλεγγύης. Η ομαλή ένταξη των μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία θα δράσει ευεργετικά στην κοινωνική συνοχή η οποία αποτελεί αναγκαία και ικανή συνθήκη για ένα κράτος δικαίου, ισονομίας και ισοπολιτείας.

Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του φαινομένου της μετανάστευσης στην Χώρα, το οποίο διαρθρώνεται κυρίως στον αποκλεισμό των μεταναστών από τα κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά δρώμενα της Ελλάδας και σύμφωνα με τα αποτελέσματα των μέχρι τώρα παρεμβάσεων υπέρ των μεταναστών (Β και Γ ΚΠΣ), απαιτείται σειρά αλληλοσυνδεόμενων παρεμβάσεων, τόσο για το σύνολο του πληθυσμού των μεταναστών, όσο και για τις

υπηρεσίες και δομές του Ελληνικού Κράτους, προκειμένου να ανταποκριθούν στις νέες κοινωνικές συνθήκες που προκύπτουν από τον μεγάλο όγκο των μεταναστών, στον οποίο πρέπει να παρέχουν υπηρεσίες

Με βάση τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τις συνθήκες που δημιουργούνται λόγω του παγκοσμιοποιημένου τρόπου οργάνωσης της οικονομίας, την έντονη ανταγωνιστικότητα των οικονομιών, τις νέες εξελίξεις στις τεχνολογίες και στην κοινωνία των πληροφοριών και τις νέες κοινωνικές και εργασιακές συνθήκες που διαμορφώνονται παγκόσμια, με το φαινόμενο της μετακίνησης των πληθυσμών, διαμορφώνεται το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Για τους Μετανάστες στην Ελλάδα” για το χρονικό διάστημα 2002 – 2006.

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο οι κοινωνικές συνέπειες της μετανάστευσης στην Ελλάδα και μέσω της δημιουργίας των κατάλληλων μηχανισμών, δομών και υπηρεσιών από την Ελληνική Πολιτεία θα υπάρξουν οι κατάλληλες υποστηρικτικές δομές οι οποίες θα συνδράμουν στην ομαλή ένταξη των μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία, σεβόμενη πάντα τα δικαιώματά τους ως ανθρώπινες οντότητες και την πολιτιστική, κοινωνική και θρησκευτική διαφορετικότητά τους.

Ιδιαίτερη βαρύτητα στον σχεδιασμό του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα», έχουν οι κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Μετανάστευση και συγκεκριμένα οι αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής του Τάμπερε που συνοψίζονται ως εξής:

1. Προσδιορισμός και διαχείριση μεταναστευτικών αναγκών και ροών (διαβούλευση κοινωνικών εταίρων)
2. Παράνομη μετανάστευση, έλεγχος συνόρων, πολιτική βίζας, ασφάλεια και διακίνηση και εμπορία ανθρώπων.
3. Εισδοχή και παραμονή, επανένωση οικογενειών.
4. Ένταξη/ενσωμάτωση, δίκαιη και ίση μεταχείριση, πολιτογράφηση
5. Εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες
6. Εσωτερική μετανάστευση στην Ε.Ε.
7. Ανταλλαγή πρακτικών και πληροφόρησης
8. Διαχείριση της μετανάστευσης σε ενωσιακό επίπεδο, διοικητική και κανονιστική σύγκλιση των πολιτικών των Κρατών Μελών και Σχέδια Δράσης
9. Καταπολέμηση διακρίσεων, ρατσισμού και ξενοφοβίας.

Οι παραπάνω αρχές διαπνέουν όλο το Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα», τόσο σε επίπεδο αρχών όσο και σε επίπεδο μέτρων και πολιτικών.

Ως εκ τούτου στο πλαίσιο της διαμόρφωσης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα», όπως περιγράφεται και στην πρόταση που υπεβλήθη στο Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ως κυρίαρχος στόχος

τίθεται η διατύπωση προτάσεων, πολιτικών και δράσεων οι οποίες θα δρουν υποστηρικτικά στο νέο θεσμικό πλαίσιο για την μετανάστευση στην χώρα μας όπως αυτό διαμορφώνεται και εξειδικεύεται από τον ν.2910/2001 και τις τροποποιήσεις του. Οι πολιτικές και οι δράσεις αυτές πρέπει να είναι ολοκληρωμένες, αποτελεσματικές, λειτουργικές, αξιόπιστες και άμεσες. Αφορούν τους μετανάστες που εισέρχονται στην χώρα μας και παραμένουν σε αυτή και – μέσω αυτών των πολιτικών - επιδιώκεται η δημιουργία ή η βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών στους τομείς: υγείας και πρόνοιας, κοινωνικής και εργασιακής ένταξης, συμβουλευτικής και πληροφόρησης, εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, εκτάκτων αναγκών, προσωρινής στέγασης και πολιτισμού. Στο πλαίσιο αυτό το υπό διαμόρφωση Επιχειρησιακό Πρόγραμμα αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη ολοκληρωμένη διεπιστημονική προσέγγιση για την ανάπτυξη πολιτικών για τους μετανάστες, συμπληρωματικά στα άλλα επιχειρησιακά προγράμματα του Β' και του Γ' ΚΠΣ και στα Εθνικά Σχέδια Δράσης τα οποία έχει εκπονήσει η ελληνική πολιτεία για την αντιμετώπιση οξυμένων κοινωνικών ζητημάτων (Απασχόληση, Ανεργία, Κοινωνική Ενσωμάτωση κ.λ.π.) καθώς και των Κοινοτικών πρωτοβουλιών και προγραμμάτων όπως αυτό του EQUAL.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» ανταποκρίνεται στην στρατηγική του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και κατ' επέκταση της Ελληνικής Κυβέρνησης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πληθυσμοί των μεταναστών στην Ελληνική Επικράτεια και στοχεύει στην ομαλή και λειτουργική ένταξή τους στον κοινωνικό και παραγωγικό ιστό της χώρας.

Στο πλαίσιο της παραπάνω στρατηγικής οι γενικοί στρατηγικοί στόχοι – άξονες προτεραιότητας - του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

1. **Δημιουργία Υπηρεσιών πληροφόρησης, συμβουλευτικής και εξυπηρέτησης** των μεταναστών τόσο εντός της ελληνικής επικράτειας όσο και εκτός αυτής στις πρεσβείες και τα προξενεία στις χώρες προέλευσης των μεταναστών.
2. **Ανάπτυξη & Προώθηση των Ευκαιριών Επαγγελματικής Ένταξης των Μεταναστών στην Ελληνική Αγορά Εργασίας**
3. **Πολιτισμική προσέγγιση της ελληνικής κοινωνίας με τις ομάδες των μεταναστών** στα πλαίσια της καταπολέμησης των στερεοτύπων, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.
4. Βελτίωση των δυνατοτήτων **παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης των μεταναστών**
5. **Αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών υγείας και προληπτικής ιατρικής** σε ομάδες των μεταναστών
6. Δημιουργία **υποστηρικτικών δομών αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών** για την υποδοχή και προσωρινή στέγαση των μεταναστών .

7. Την εξειδικευμένη γνώση και συλλογή πληροφορίας για τους μετανάστες και τις μεταναστευτικές ροές.

Ιδιαίτερη βαρύτητα για το Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» έχει η υποστήριξη των δομών που εμπλέκονται στην διαδικασία νομιμοποίησης τόσο σε επίπεδο Νομαρχιών όσο και σε επίπεδο Περιφερειών καθώς και η ενίσχυση των διαύλων πληροφόρησης των μεταναστών και των υποστηρικτικών υπηρεσιών ώστε το Ελληνικό κράτος να καταστεί προσβάσιμο και «φιλικό» για τους μετανάστες ως απαραίτητη και αναγκαία προϋπόθεση για την ένταξη τους στην ελληνική πραγματικότητα. Σημαντικό εργαλείο για την προώθηση των παραπάνω στόχων αποτελεί ο σχεδιασμός και η δημιουργία βάσης δεδομένων για τους μετανάστες, με βάση τα στοιχεία που διαθέτουν για τον σκοπό αυτό οι σχετικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, τα τμήματα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των 13 Περιφερειών της χώρας και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η βάση δεδομένων (παραδίδεται τον Σεπτέμβριο του 2002), θα είναι στην διάθεση του ΥΠΕΣΔΔΑ τόσο για την περαιτέρω αξιοποίηση των στοιχείων όσο και για την συνεχή επικαιροποίησή τους.

Μέσω των προβλεπόμενων δράσεων, επιδιώκεται η προώθηση των ίσων ευκαιριών των ατόμων που ανήκουν στην ευπαθή ομάδα κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών ώστε να αναπτυχθούν υποστηρικτικές δομές και υπηρεσίες, που είναι απαραίτητες, για την ομαλή και λειτουργική ενσωμάτωσή τους στο επαγγελματικό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Επίσης, επιδιώκεται η ανάπτυξη εταιρικών δικτύων για κοινωνική προσφορά και αλληλεγγύη και οριζόντιων δράσεων με τη συμμετοχή της ίδιας της ομάδας-στόχου και με βάση τις αρχές του mainstreaming και της ισότητας ανδρών – γυναικών.

Κυρίαρχο στοιχείο δε των παρεμβάσεων μέσω του συγκεκριμένου Επιχειρησιακού Προγράμματος, είναι και η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες από το Ελληνικό Κράτος (πληροφόρηση, υποστήριξη, αγορά εργασίας, πολιτισμός, εκπαίδευση, υγεία) με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους στην εξυπηρέτηση της ομάδας στόχου.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην διατύπωση πολιτικών και δράσεων οι οποίες θα συμβάλλουν θετικά στην ουσιαστικότερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία των υπηρεσιών οι οποίες εμπλέκονται στην διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών. Η απλούστευση των διαδικασιών, ο καλύτερος συντονισμός των υπηρεσιών, η καταπολέμηση φαινομένων γραφειοκρατίας και η επίλυση ορισμένων κομβικών προβλημάτων στην εξυπηρέτηση των μεταναστών (έλλειψη πληροφόρησης και υποστήριξης, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, έλλειψη μηχανοργάνωσης, προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής), θα συντελέσουν στην

αποτελεσματικότερη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης. Αυτό θα έχει ως συνέπεια την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες και την διευκόλυνση του έργου των στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης, το οποίο δυσχεραίνεται σήμερα, τόσο από τα προβλήματα τα οποία υπάρχουν στις υπάρχουσες δομές και υπηρεσίες, όσο και από τον τεράστιο όγκο των μεταναστών που θέλουν να επωφεληθούν από τα ευεργετήματα του ν. 2910/2001.

Έμφαση επίσης θα δοθεί στον σχεδιασμό πολιτικών και δράσεων οι οποίες θα αφορούν στην ομαλή ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Οι ανισότητες που υπάρχουν στην αγορά εργασίας, η ανεργία, η υποαπασχόληση, η ετεροαπασχόληση η παραβίαση βασικών κανόνων του εργατικού δικαίου, οι άθλιες συνθήκες εργασίας, η μη τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας και το καθεστώς «μαύρης εργασίας», χωρίς ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα, απαιτούν παρεμβάσεις από την πλευρά της πολιτείας οι οποίες θα είναι αποτελεσματικές και σύγχρονες και θα δίνουν λύση στο πρόβλημα. Η διατύπωση ενεργών πολιτικών απασχόλησης και κατάρτισης, η κατοχύρωση και προώθηση των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μεταναστών είναι αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να αρθούν οι ανισότητες που υπάρχουν σήμερα στην αγορά εργασίας και από τις οποίες πλήττονται κυρίως οι μετανάστες και οι οποίες αποτελούν την βάση για την γενεσιουργό αιτία του κοινωνικού αποκλεισμού, συνέπεια του οποίου είναι και η ανάπτυξη φαινομένων ρατσισμού.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι καινοτόμο συστατικό στοιχείο της ακολουθούμενης στρατηγικής, αποτελεί η ενεργός συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, η εμπειρία των οποίων είναι πολύτιμη και σημαντική στον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες όπως οι μετανάστες. Συστατικό στοιχείο της στρατηγικής αποτελεί και η αξιοποίηση της μέχρι τώρα Ευρωπαϊκής και Διεθνούς Εμπειρίας στον σχεδιασμό και υλοποίηση πολιτικών και δράσεων για μετανάστες.

Οι παραπάνω κυρίαρχοι στόχοι εκφράζονται και εξειδικεύονται, καθώς και συμπληρώνονται με άλλους επί μέρους στόχους, στους Άξονες Προτεραιότητας και στα Μέτρα του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα», συνθέτοντας τη συνολική στρατηγική για την μετανάστευση στην Ελλάδα, ένα σημαντικό μέρος των οποίων υλοποιείται με το υπό εκπόνηση Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Β3. ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης όπως αναλύσαμε στις προηγούμενες παραγράφους είναι πολυδιάστατο και απαιτεί πολύπλευρη και συντονισμένη παρέμβαση. Οι όποιες πολιτικές ασκούνται από τα διάφορα υπουργεία πρέπει να αποτελούν τμήμα της ενιαίας ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής που σύμφωνα και με τον νόμο ν.2910/01 συντονίζεται από το ΥΠΕΣΔΔΑ.

Σύμφωνα με αυτά το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΥΠΕΣΔΔΑ «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» πέρα από τον βασικό του στόχο για την ενίσχυση των υπηρεσιών που παρέχονται από τους εποπτευόμενους από το ΥΠΕΣΔΔΑ φορείς το προτεινόμενο Ε.Π. στοχεύει και στον συντονισμό των διάφορων δράσεων που υλοποιούνται στα διάφορα Επιχειρησιακά Προγράμματα, στις διάφορες Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και στα Εθνικά Σχέδια Δράσης των άλλων υπουργείων δρώντας ταυτόχρονα συντονιστικά και συμπληρωματικά προς αυτά και αξιοποιώντας αποτελεσματικότερα τους πόρους του Γ.ΚΠΣ. Πιο συγκεκριμένα στις επόμενες παραγράφους θα αναλύσουμε την συμπληρωματικότητα του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» με :

- ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ
- ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ» 2000-2006
- ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ»
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ» 2000 – 2006
- ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL
- ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
- ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Η συμπληρωματικότητα του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» με τα άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες έγκειται στην ενίσχυση των δράσεων τους για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού της ομάδας στόχου, δηλαδή τους μετανάστες και την βελτίωση της πρόσβασης τους στην αγορά εργασίας.

Τα άλλα Ε.Π. εντάσσουν την ομάδα στόχο του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» ως μια από της ευάλωτες ομάδες από κοινωνικό αποκλεισμό. Μόνο η Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL θέτει ως αυτόνομη ομάδα στόχο τους μετανάστες με συγκεκριμένα μέτρα (Υποπρόγραμμα 1 «Απασχολησιμότητα», Μέτρο 1.2 «Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας»).

Η προσέγγιση των μεταναστών από τις δράσεις των υπολοίπων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων γίνεται:

- Για το ΕΠΕΑΕΚ στοχεύοντας στη μείωση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής των αλλοδαπών μαθητών κάτι που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αύξηση της κοινωνικής συνοχής και τη μείωση της απειλής του κοινωνικού αποκλεισμού, διατηρώντας και αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την πολυπολιτισμικότητα.
- Για το Ε.Π. «Υγεία και Πρόνοια» στοχεύοντας στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με την παροχή υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, δρώντας προληπτικά στην περιθωριοποίηση και των κοινωνικό αποκλεισμό των μεταναστών.
- Για το Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας» στοχεύοντας στην προσφορά ίσων δυνατοτήτων πρόσβασης στις ευκαιρίες, τις γνώσεις, τις αγορές και γενικότερα τις ωφέλειες από τις νέες τεχνολογίες διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα τα δικαιώματα των πολιτών.
- Για το Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση στοχεύοντας στην αποφυγή του αποκλεισμού από την αγορά και κατ' επέκταση του κοινωνικού αποκλεισμού των μειονεκτουσών ομάδων, βελτιώνοντας τις δυνατότητες ένταξης στην αγορά εργασίας των πληθυσμών στόχων.
- Για την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL στοχεύοντας στην άρση των ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, όπως οι μετανάστες και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας ως μέσο καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.

Η ταύτιση των στόχων των άλλων Ε.Π. με τους στόχους του Ε.Π «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» μας επιτρέπει να δράσουμε συμπληρωματικά σε αυτούς και τις δράσεις που τους υλοποιούν παρεμβαίνοντας σε εξειδικευμένες πτυχές τους.

Από την παρουσίαση των δράσεων των άλλων Ε.Π. στο Παράρτημα 1 και τις δράσεις που αναφέρονται παρακάτω στην περιγραφή των Αξόνων του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» γίνεται αντιληπτός και ο συντονιστικός ρόλος του σε σχέση με τις ελλείψεις των άλλων Ε.Π. σε σχέση με την εξειδικευμένη παρέμβαση που απαιτείται για την ισότιμη και όσο το δυνατό ευκολότερη ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και στην ελληνική αγορά εργασίας.

Για να επιτευχθεί ο συντονισμός των δράσεων και να μην υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις στις δράσεις που αφορούν στους μετανάστες με τα άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα θα πρέπει να υπάρχει θεσμοθετημένη πρόβλεψη έτσι ώστε στις Επιτροπές Παρακολούθησης των παραπάνω Επιχειρησιακών να συμμετέχει εκπρόσωπος, είτε του ΥΠΕΣΔΔΑ, είτε

εκπρόσωπος της Επιτροπής Παρακολούθησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα»

Β4. ΑΡΧΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» σχεδιάστηκε και θα υλοποιηθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης στα πλαίσια της μεταναστευτικής πολιτικής της κυβέρνησης της οποίας την ευθύνη έχει το ΥΠΕΣΔΔΑ βάσει του ν.2910/01.

Ως ομάδα στόχος του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» έχει οριστεί σύμφωνα και με το ισχύον νομικό πλαίσιο το σύνολο του νόμιμα παραμένοντος πληθυσμού των μεταναστών στην Ελλάδα. Σχετικά με τον ορισμό της ομάδας στόχου του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» η επιτελική ομάδα της Μελέτης-Έρευνας του ΙΑΠΑΔ έχει θέσει μερικά ερωτήματα για το αν και κατά πόσο ένα τέτοιο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα πρέπει να περιορίζει τον ωφελούμενο πληθυσμό μόνο στα άτομα που καλύπτουν τις νόμιμες προϋποθέσεις θεωρώντας ότι τα κοινωνικά δικαιώματα και κατ' επέκταση οι παρεχόμενες κοινωνικές υπηρεσίες, σύμφωνα και με το Σύνταγμα, απευθύνονται καθολικά σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια ανεξάρτητα διακρίσεων.

Η χρονική διάρκεια του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» έχει ορισθεί να είναι η τετραετία 2003-2006.

Για την υλοποίηση του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» θα πρέπει να συσταθεί μια Επιτροπή Παρακολούθησης και μια Ειδική Διαχειριστική Αρχή από το ΥΠΕΣΔΔΑ στα πρότυπα της οργάνωσης και υλοποίησης των λοιπών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» θα πρέπει να συσταθεί με Υπουργική Απόφαση η οποία θα ορίζει τα μέλη και τις αρμοδιότητες της. Ως μέλη της προτείνεται να είναι:

1) Με δικαίωμα ψήφου:

Α. Εκπρόσωποι συναρμόδιων Υπουργείων

Απο το ΥΠΕΣΔΔΑ τρεις εκπρόσωποι, και απο ένας εκπρόσωπος απο τα Υπουργεία Εξωτερικών, Δημόσιας Τάξης, Παιδείας*, Εργασίας*, Υγείας Πρόνοιας*, Πολιτισμού*. Τα υπουργεία που σημειώνονται με αστερίσκο μπορούν να εκπροσωπηθούν στην Επιτροπή Παρακολούθησης με εκπροσώπους των Διαχειριστικών Αρχών των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που υλοποιούν. Αυτά τα Επιχειρησιακά Προγράμματα είναι:

- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ»
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ»
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ»

- ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL

Β. Εκπρόσωποι από την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση

Γ. Εκπρόσωποι από: την Γενική Γραμματεία Επιμόρφωσης Ενηλίκων, την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και την Γενική Γραμματεία Ισότητας

Δ. Εκπρόσωποι από τις σχετιζόμενες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και συλλόγων μεταναστών

Ε. Εκπρόσωποι από τις Συνδικαλιστικές οργανώσεις (ΓΣΕΕ, ΕΚΑ κλπ)

ΣΤ. Εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος

Ζ. Εκπρόσωπος του Ινστιτούτου Μετανάστευσης

Π)Χωρίς δικαίωμα ψήφου

Α. Ένας επιστημονικός σύμβουλος Διεθνών Σχέσεων

Β. Ένας επιστημονικός σύμβουλος Κοινωνικής Πολιτικής

Γ. Ένας επιστημονικός σύμβουλος σε θέματα απασχόλησης

Δ. Ένας επιστημονικός σύμβουλος σε θέματα υγείας

Η Επιτροπή Παρακολούθησης θα έχει ως κύρια αρμοδιότητα τον συντονισμό των πολιτικών και δράσεων του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα», την αξιολόγηση της εξέλιξης του, τον επανασχεδιασμό των δράσεων, την συνέργια με τα άλλα υπουργεία και φορείς, την έγκριση των προτεινόμενων για ένταξη δράσεων, την εποπτεία των διαδικασιών υλοποίησης και την τελική αξιολόγηση.

Την προεδρία της Επιτροπής Παρακολούθησης θα την έχει ή ο Γενικός Γραμματέας του ΥΠΕΣΔΔΑ ή ο Διευθυντής της Αρχής Διαχείρισης του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα».

Η Αρχή Διαχείρισης του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» θα δημιουργηθεί στο ΥΠΕΣΔΔΑ με Υπουργική Απόφαση και θα είναι υπεύθυνη για την αποτελεσματικότητα και την κανονικότητα της διαχείρισης και της εφαρμογής του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα». Οι αρμοδιότητες της Διαχειριστικής Αρχής θα είναι:

- Η προκήρυξη της υλοποίησης του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα»
- Η παρακολούθηση της υλοποίησης του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα»
- Η υποστήριξη της Επιτροπής Παρακολούθησης του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα»
- Η σύνταξη και υποβολή προς την Επιτροπή Παρακολούθησης των Αξιολογητικών Εκθέσεων του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα»
- Ο έλεγχος και η αξιολόγηση των προτάσεων που θα υποβληθούν για τις προς υλοποίηση δράσεις

- Η χρηματοδότηση και ο έλεγχος της για τις προτάσεις που θα εγκριθούν
- Η σύνταξη και εφαρμογή του κανονισμού διαχείρισης.

Οι Φορείς Υλοποίησης του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» θα ορισθούν ανά Άξονα και Μέτρο αντίστοιχα από την Επιτροπή Παρακολούθησης, για το σύνολο του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» προτείνεται να συμμετέχουν στην υλοποίηση του φορείς από τις παρακάτω κατηγορίες:

- Κρατικοί φορείς (Υπουργεία – Οργανισμοί)
- Περιφέρειες
- Ινστιτούτο Μετανάστευσης (ΥΠΕΣΔΔΑ)
- Οργανισμοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Σύλλογοι Μεταναστών
- ΑΕΙ και ΤΕΙ
- Ερευνητικά Ιδρύματα, Ινστιτούτα
- Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
- Διεθνείς Οργανισμοί

Η υλοποίηση ενός επιχειρησιακού προγράμματος απαιτεί συνεχή και τεκμηριωμένη αξιολόγηση ώστε να είναι εφικτός ο επαναπροσδιορισμός στόχων και πολιτικών σε κάθε φάση υλοποίησης ανάλογα με τα αποτελέσματα.

Στο παρόν Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα χρησιμοποιηθούν τρεις κατηγορίες αξιολόγησης: η εκ των προτέρων αξιολόγηση, με προσδιορισμό των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, η κατά την διάρκεια αξιολόγηση, ώστε να έχει δυναμικό χαρακτήρα και η εκ των υστέρων αξιολόγηση με την λήξη του.

Βασικό εργαλείο για την αξιολόγηση του «Ε.Π. για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» και την μέτρηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων του είναι η εφαρμογή κάποιων δεικτών μέτρησης της αποτελεσματικότητας καθώς και τα τριμηνιαία και ετήσια δελτία αξιολόγησης των ενεργειών του Ε.Π.

Η πρώτη κατηγορία δεικτών είναι οι δείκτες πραγματοποίησης, (φυσικού αντικειμένου) και τους δείκτες αποτελέσματος (επιπτώσεων).

Οι δείκτες πραγματοποίησης θέτουν τους στόχους που επιδιώκει το Ε.Π. να πετύχει κατά την διάρκεια της υλοποίησής του. Οι δείκτες αυτοί είναι κυρίως ποσοτικοί και βοηθούν να έχουμε μια άμεση εικόνα της πορείας υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος και της αποτελεσματικότητά του.

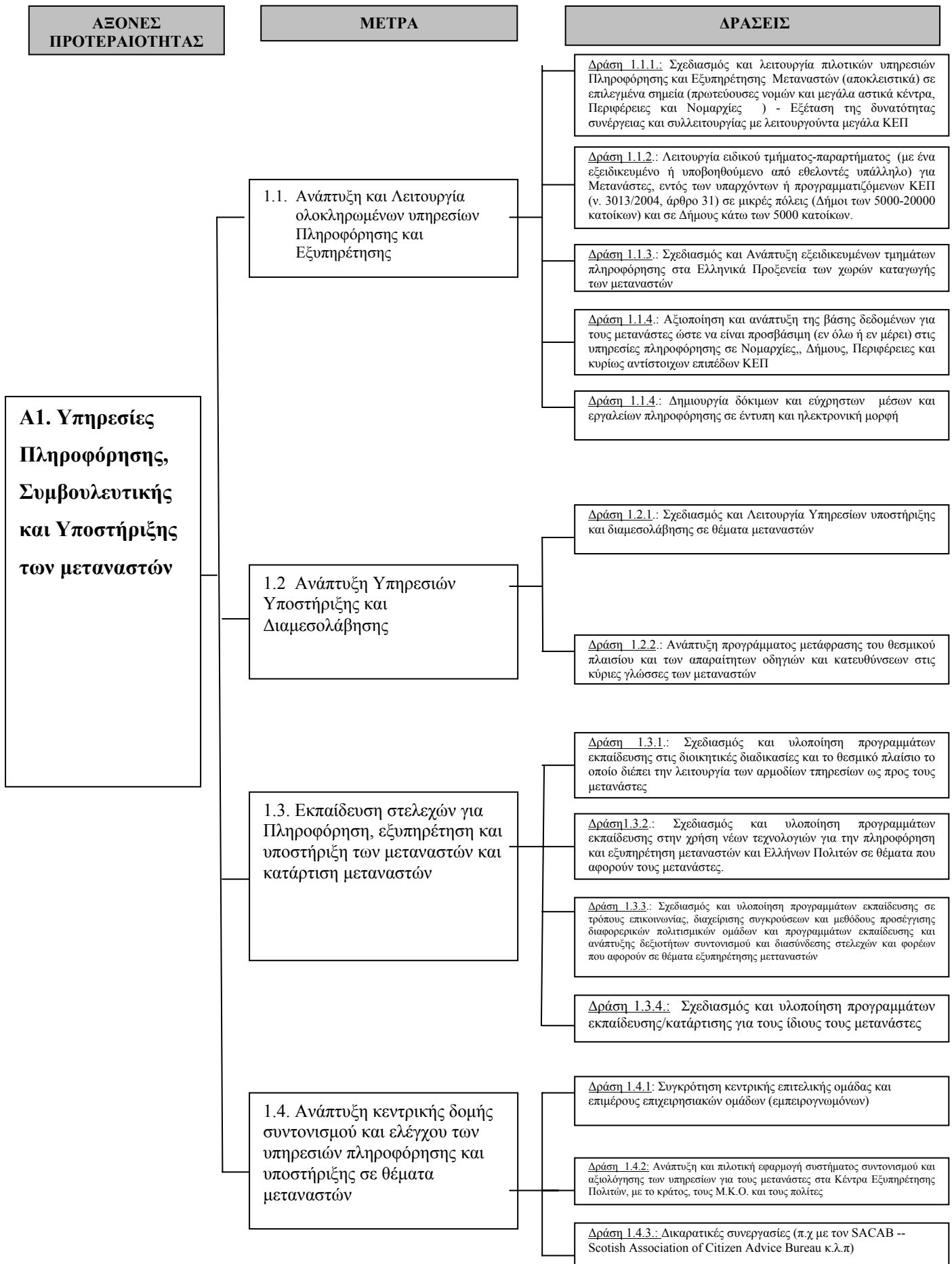
Οι δείκτες αποτελέσματος αποτυπώνουν τον βαθμό επιτυχίας των υλοποιούμενων ενεργειών και τον βαθμό επάρκειάς τους σε σχέση με τους στόχους του Ε.Π.

Ο συνδυασμός των δεικτών πραγματοποίησης και των δεικτών αποτελέσματος μαζί με την αξιολόγηση κατά την διάρκεια του Προγράμματος, θα μας επιτρέψουν την συνεχή αξιολόγηση του Ε.Π. και τον συνεχή επαναπροσδιορισμό των στόχων και των πολιτικών του, ανάλογα με την αποτελεσματικότητά του.

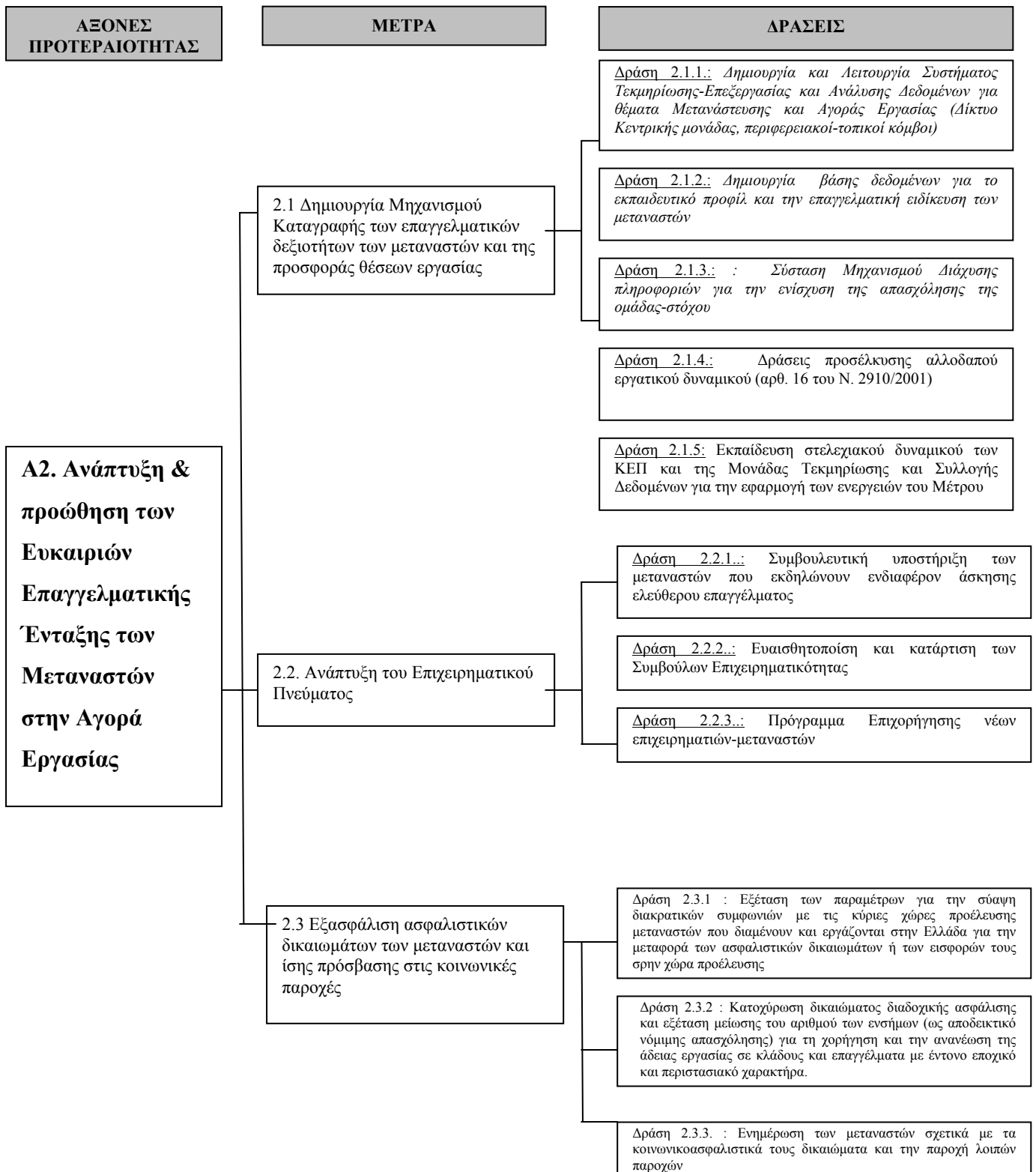
Ο δυναμικός χαρακτήρας που έχουν αυτές οι μέθοδοι, θα επιτρέψουν την συνεχή παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του Ε.Π., το οποίο λόγω του ότι εφαρμόζεται πρώτη φορά , πρέπει να έχει συνεχή μέτρηση της αποτελεσματικότητας του, στην Ελληνική Κοινωνική Πραγματικότητα.

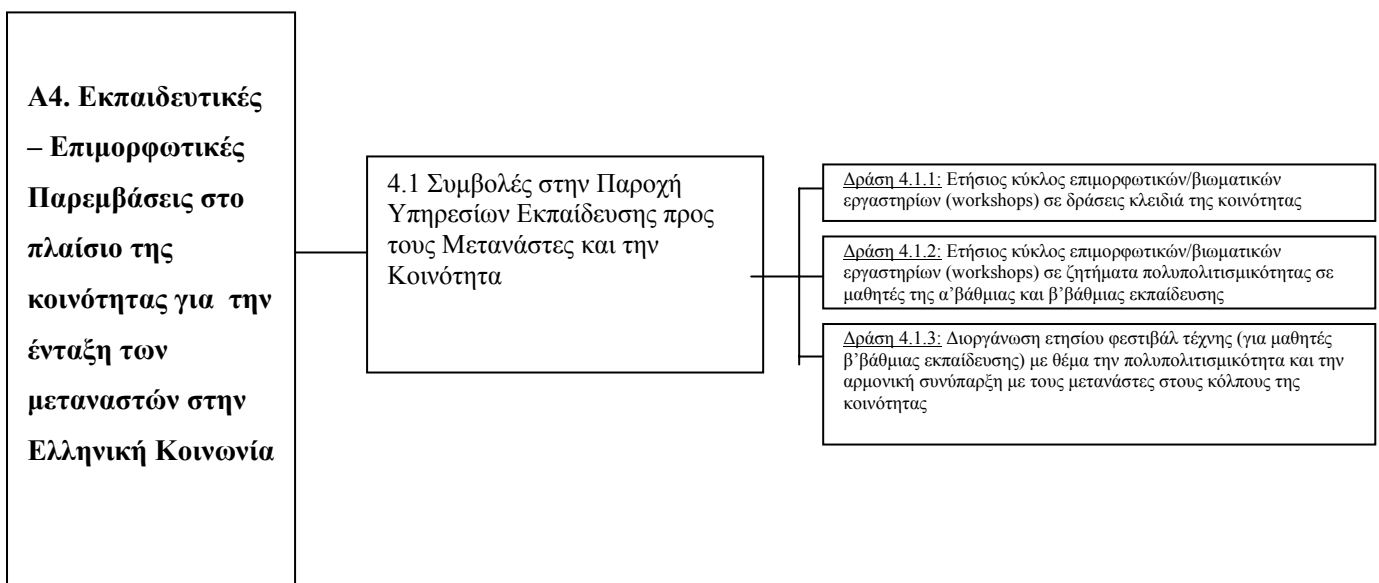
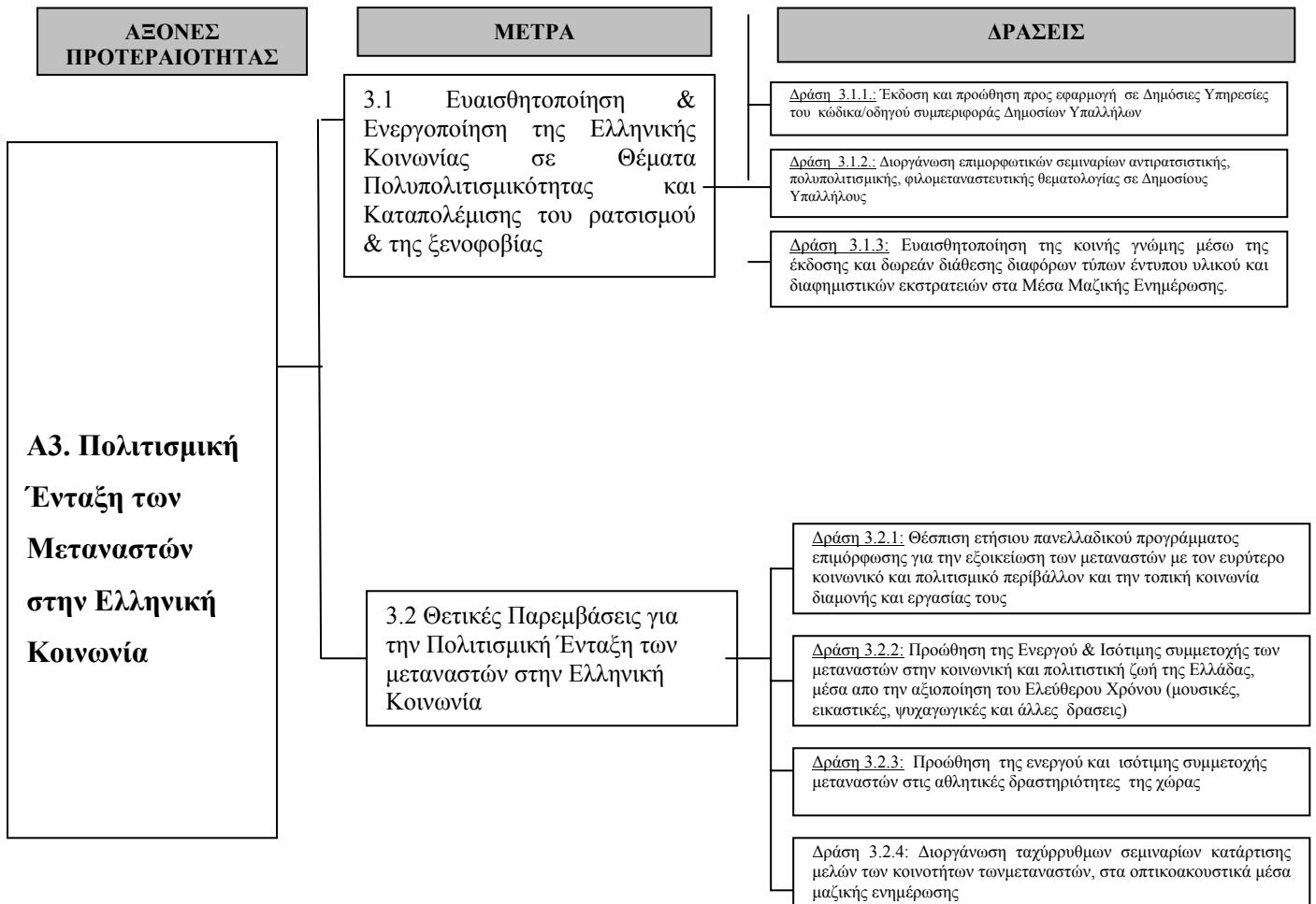
Γ. ΑΞΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΜΕΤΡΑ – ΔΡΑΣΕΙΣ

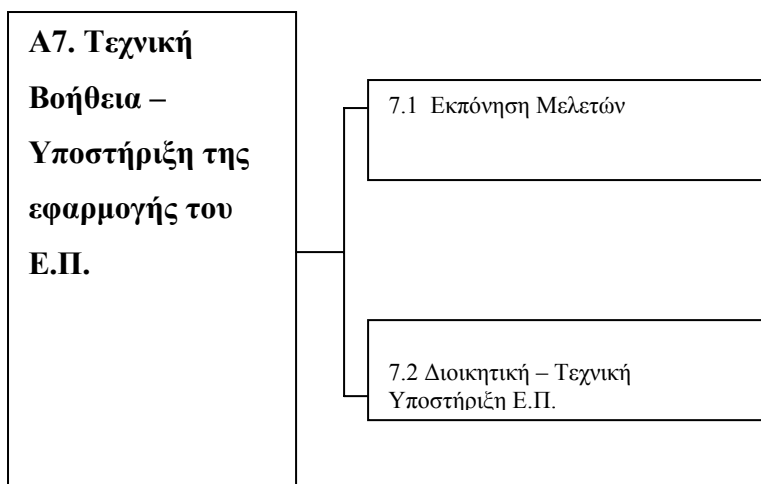
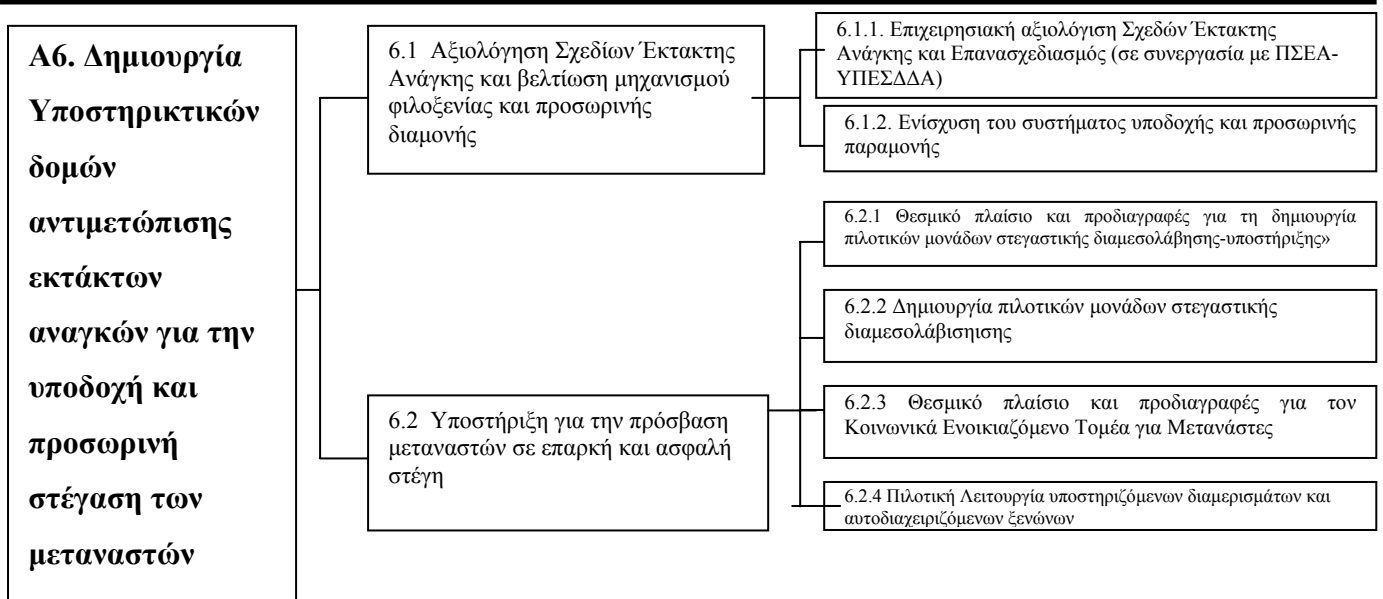
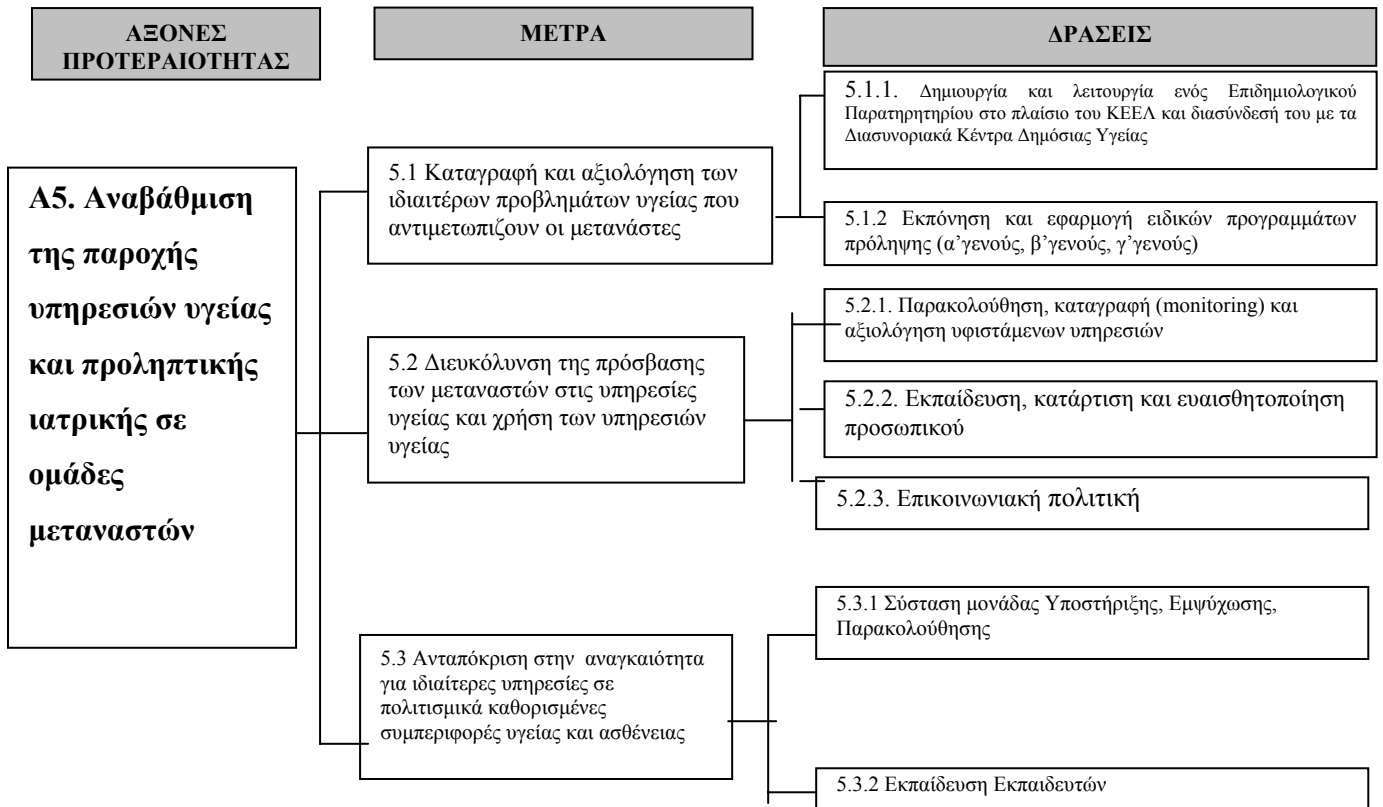
ΔΟΜΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του άξονα

Η μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης καταδεικνύει με γλαφυρή αμεσότητα την αναγκαιότητα της ανάπτυξης υπηρεσιών πληροφόρησης και συμβουλευτικής τουλάχιστον ως προς τις εξής βασικές παραμέτρους:

α. Τη λειτουργία του Νόμου 2910/2-5-2001 στην πράξη

β. Την υλοποίηση των θεμελιωδών ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων των μεταναστών σύμφωνα με τα ισχύοντα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνών συμβάσεων.

γ. την εξασφάλιση των αναγκαίων συνθηκών παραμονής και εργασίας των μεταναστών στη χώρα μας, είτε με στόχο την ένταξη, όταν αυτό είναι δόκιμο, επιθυμητό και εφικτό (π.χ. η ένταξη δεν απαιτείται ως στόχος για τους μετανάστες οι οποίοι επιθυμούν να παραμείνουν για περιορισμένο χρονικό διάστημα στη χώρα μας ή την βλέπουν ως ενδιάμεσο σταθμό) είτε με στόχο τη νόμιμη και ομαλή παραμονή τους ως αλλοδαπών εργαζομένων στη χώρα μας. Έτσι, θα αποφεύγονται αρνητικά φαινόμενα αφ' ενός εξαθλίωσής τους που τους καθιστούν πιο ευάλωτους στην επιρροή παρανόμων κυκλωμάτων αφ' ετέρου καλλιέργειας της ξеноφοβίας και του ρατσισμού. Επίσης, με το μέτρο αυτό εξασφαλίζεται η βελτίωση της καθημερινότητας του μετανάστη στην Ελλάδα.

δ. την αποφυγή υπερφόρτωσης και αυξημένης δυσλειτουργίας των υπαρχουσών υπηρεσιών και δομών που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση των πολιτών, τόσο σε επίπεδο κεντρικό (όπως Νοσοκομεία, ΟΑΕΔ) όσο και σε επίπεδο αποκέντρωσης (Νομαρχίες, Δήμοι), και την καλύτερη έτσι εξυπηρέτηση τόσο των ελλήνων πολιτών όσο και των μεταναστών, κάτι που θα συμβάλει και στην ομαλή και αρμονική συνύπαρξη.

Η ανάγκη οργάνωσης των υπηρεσιών πληροφόρησης και συμβουλευτικής προκύπτει από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς:

- Του Δημοσίου Τομέα (Νομαρχίες, Περιφέρειες, Δήμοι και τα Αστυνομικά Τμήματα)
- Του τρίτου τομέα (ΜΚΟ και σύλλογοι εκπροσώπησης μεταναστών)
- Την Εκκλησία
- Υπηρεσίες στο χώρο της Υγείας (ιδίως Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας)

Ειδικότερα

Ως προς τη Νομιμοποίηση και την άδεια εργασίας:

Η “ροή” των απαιτούμενων διαδικασιών για την απόκτηση Άδειας Παραμονής και Εργασίας Αλλοδαπών όσων ήδη βρίσκονται στη χώρα και για ανανέωση της Πράσινης Κάρτας, αλλά και όσων επιθυμούν να εισέλθουν για εργασία στην Ελλάδα, αναδεικνύει την πολυπλοκότητα και τη δυσκολία πρωτίστως της κατανόησης των διαδικασιών, της ετοιμότητας σε απαιτούμενα έγγραφα και στοιχεία από πλευράς των μεταναστών, αλλά και των στελεχών που επιφορτίζονται με την εξυπηρέτησή τους. Η ανάπτυξη δομών διάχυσης της πληροφόρησης στις αρμόδιες υπηρεσίες και υποστήριξης των μεταναστών και των αρμόδιων στελεχών στην ολοκλήρωση των απαιτούμενων διαδικασιών πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας του όλου συστήματος.

Ως προς τα ζητήματα ομαλής διαβίωσης ή/και ένταξης, θα πρέπει να εξασφαλίζεται η πληροφόρηση, συμβουλευτική και υποστήριξη των μεταναστών και των αρμόδιων στελεχών, σε τοπικό επίπεδο, με τη συνέργια των ΟΤΑ, των συλλόγων των μεταναστών και άλλων μορφών αυτενέργειάς τους και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που έχουν ιδιαίτερη εμπειρία στο θέμα .

Ιδιαίτερα βοηθητική κρίνεται η εμπειρία από τη λειτουργία σε ευρωπαϊκό επίπεδο των Γραφείων Πληροφόρησης, εξυπηρέτησης και συμβουλευτικής πολιτών, των γραφείων « one-stop-shops» στην Βρετανία, των ‘maisons de services publics’ στη Γαλλία κ.λ.π .Ο συνδυασμός με τα “Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών” του ΥΠΕΣΔΔΑ κρίνεται επιβεβλημένος, για λόγους τόσο οικονομίας όσο και καλύτερης ένταξης των μεταναστών, κάτι που τονίζεται ιδιαίτερα σε αγροτικές περιοχές. Σε μεγάλα αστικά κέντρα, κρίνεται σκόπιμος ο διαχωρισμός από τα ΚΕΠ - όπου βεβαίως κριθεί ότι δεν είναι εφικτός ο συνδυασμός- για λόγους αποφυγής υπερφόρτωσης και όχλησης που μπορεί να οδηγήσει σε δυσλειτουργία και κακή εξυπηρέτηση τόσο πολιτών όσο και μεταναστών (μεγάλος όγκος αναμονής σε περιόδους αιχμής κ.λ.π) . Για το λόγο αυτό, στις περιπτώσεις των Δήμων με πληθυσμό άνω των 20000 κατοίκων (βλέπετε και κατηγοριοποίηση ΚΕΠ, νόμος 3013/2002, άρθρο 31) προτείνεται η διερεύνηση- μέσω μελέτης σκοπιμότητας- της μορφής που μπορεί να πάρει ο συνδυασμός και η συνέργια με τα υπάρχοντα είτε προγραμματιζόμενα ΚΕΠ.

Ο άξονας προτεραιότητας 1 εξειδικεύεται στα παρακάτω μέτρα:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: Υπηρεσίες Πληροφόρησης, Συμβουλευτικής και Εξυπηρέτησης των Μεταναστών

ΜΕΤΡΟ	Π/Υ	Βαρύτητα στο σύνολο του ΕΠ (%)	Βαρύτητα στον Άξονα (%)
1.1. Ανάπτυξη και Λειτουργία ολοκληρωμένων υπηρεσιών πληροφόρησης και εξυπηρέτησης	61.329.728	25,6%	60%
1.2 Ανάπτυξη υπηρεσιών Υποστήριξης και Διαμεσολάβησης	28.973.144	12,1%	28%
1.3 Εκπαίδευση στελεχών για Πληροφόρηση/Εξυπηρέτηση/Υποστήριξη των μεταναστών και κατάρτιση μεταναστών	8.240.236	3,4%	8%
1.4 Ανάπτυξη κεντρικής δομής συντονισμού και ελέγχου των υπηρεσιών πληροφόρησης και υποστήριξης σε θέματα μεταναστών	3.800.000	1,6%	4%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ	102.343.108	42,6%	100%

ΜΕΤΡΟ 1.1: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 1.1

		ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΜΕΤΡΟ 1.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΣΗΜΕΙΑ (πρωτεύουσες νομών και μεγάλα αστικά κέντρα, Περιφέρειες, Νομαρχίες)	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
	ΑΜΕΣΑ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	400.000 ΝΟΜΙΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	20032006 (2003– 2004 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ, 2004 – 2006 ΕΠΑΝΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ)	
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	61.329.728	60 %	25,6%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	61.329.728		

A. Τεκμηρίωση αναγκαιότητας Μέτρου 1.1 – Ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων

Η αναγκαιότητα του μέτρου όπως προκύπτει από τη γνώση της υφιστάμενης κατάστασης συνίσταται:

1. Στην ανάγκη πληροφόρησης των μεταναστών για δικαιώματα – υποχρεώσεις- νόμιμες διαδικασίες- υπηρεσίες για κάλυψη των αναγκών διαβίωσης, υγείας, εκπαίδευσης, κλπ
2. Στην ανάγκη πληροφόρησης των υπευθύνων στελεχών στις υπηρεσίες που εξυπηρετούν μετανάστες για τις υπάρχουσες ρυθμίσεις αλλά και για θέματα που αφορούν το φαινόμενο της μετανάστευσης.
3. Στην ανάγκη δημιουργίας χρηστικών εργαλείων:
  - Βάσεις δεδομένων για ρυθμίσεις και ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, τρόπους επίλυσης προβλημάτων κλπ – και στις γλώσσες των μεταναστών
  - Χρηστικών μέσων πληροφόρησης σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, μέσα από τοπικά και εθνικά ΜΜΕ
4. Στην ανάγκη ανάπτυξης εξειδικευμένων δομών και στελεχών.
5. Στην αναγκαιότητα καλλιέργειας σχέσεων αλληλοκατανόησης και αλληλοεκτίμησης μεταξύ μεταναστών και ελλήνων πολιτών.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η εξέταση της δυνατότητας συνέργειας και συλλειτουργίας με ήδη λειτουργούντα μεγάλα ΚΕΠ (δηλαδή «Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών» του ΥΠΕΣΔΔΑ σε Σύνταγμα, Περιστερί, Μαρούσι, Ηράκλειο, Θεσσαλονίκη, Ν. Ερυθραία, Χανιά, Ρέθυμνο, Χερσόνησο, Άγιο Νικόλαο). Η επέκταση των Κέντρων Εξυπηρέτησης του Πολίτη, ώστε να έχουν τμήματα για αλλοδαπούς και μετανάστες με εξειδικευμένη υποδομή και στελεχιακό δυναμικό ή η δημιουργία αποκλειστικών Κέντρων Εξυπηρέτησης Μεταναστών στα μεγάλα πάντα αστικά κέντρα και αστικούς μεγάλους Δήμους (όπως π.χ Περιστερί ή Μαρούσι) πρέπει ν' αποτελέσει αντικείμενο μιας σύντομης μελέτης σκοπιμότητας. Τα κριτήρια επιλογής της τελικής λύσης είναι :

- Κριτήρια οικονομικότητας που σχετίζονται με τα κόστη υποδομής, στελέχωσης και λειτουργίας των ΚΕΠ , και το κόστος δημιουργίας αποκλειστικών ανάλογων δομών μόνον για τους μετανάστες.
- Κριτήρια λειτουργικότητας, δηλ. καλύτερης λειτουργίας των υπαρχόντων ΚΕΠ που σχετίζονται με την δυναμικότητα και χωρητικότητά τους και την δυνατότητα ανταπόκρισης σε αυξημένες ροές εξυπηρέτησης σε περιόδους αιχμής.
- Κριτήρια που σχετίζονται με τις βασικές αρχές της ισότιμης μεταχείρισης , της αποφυγής κλίματος ξενοφοβίας και ρατσισμού, της καλύτερης ένταξης των

μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, με σεβασμό της πολιτισμικής διαφορετικότητας, καθώς και της δημιουργίας πρόσφορου κλίματος καθημερινής επαφής και συμβίωσης ελλήνων πολιτών και αλλοδαπών.

- Κριτήρια χωρικών και γεωγραφικών διαφοροποιήσεων που σχετίζονται με τις διαφορετικές συνθήκες παρουσίας και ένταξης των μεταναστών στον αγροτικό και στον αστικό χώρο. Είναι προφανές ότι π.χ στον αγροτικό χώρο -όπου σε πολλές περιπτώσεις σε μικρούς οικισμούς ο αλλοδαπός πληθυσμός υπερτερεί του αυτόχθονα πληθυσμού-, ο συνδυασμός των σημείων εξυπηρέτησης ελλήνων πολιτών και μεταναστών κρίνεται επιβεβλημένος. Η τελική πάντως επιλογή θα κριθεί και από την γνώμη της τοπικής κοινωνίας. Αντίθετα, στον αστικό χώρο σε ορισμένες περιπτώσεις, η συνύπαρξη μπορεί να δημιουργήσει συμφόρηση και κακή εξυπηρέτηση για όλους.

Έτσι το μέτρο, προτείνεται να περιλαμβάνει μικτές δράσεις δηλαδή :

- για μεν τον αστικό χώρο και σε σχέση με τα λειτουργούντα μεγάλα ΚΕΠ και τα προγραμματιζόμενα της ίδιας κλίμακας, την ενδεχόμενη ανάπτυξη διαφορετικών μονάδων πληροφόρησης και εξυπηρέτησης (περιορισμένου βεβαίως αριθμού και σε κομβικά σημεία)
- για τις μικρές πόλεις και τον αγροτικό χώρο (Δήμοι με πληθυσμό 5000-20000 κατοίκους και Δήμοι κάτω των 5000 κατοίκων) και με βάση και τις κατηγοριοποιήσεις των ΚΕΠ (νόμος 3013/2002), συνδυασμός με την προβλεπόμενη δομή ΚΕΠ μέσω της δημιουργίας μιας ακόμη θέσης εργασίας εξειδικευμένου στελέχους και με πολλαπλές δεξιότητες (γνώση ξένων γλωσσών, πληροφορική και χειρισμός INTRANET και ειδικών πακέτων, ικανότητα υποδοχής και δημιουργίας πρόσφορου κλίματος εξυπηρέτησης) που θα δέχεται, θα πληροφορεί και θα εξυπηρετεί μετανάστες και έλληνες πολίτες σε θέματα μετανάστευσης (π.χ εργοδότες, επιχειρήσεις, ιδιώτες για παροχή στέγης κ.λ.π)

Έτσι θα ωφεληθεί όλο το κοινωνικό σύνολο από το μέτρο που απευθύνεται κατ'εξοχήν στους μετανάστες, η παρουσία των οποίων αποτελεί έναυσμα για βελτιώσεις στη ζωή των ελλήνων πολιτών, καταπολεμώντας έμπρακτα τις διακρίσεις και την ξενοφοβία.

Τέλος το μέτρο περιλαμβάνει πρόβλεψη ανάπτυξης υπηρεσιών πληροφόρησης για τους μετανάστες στα Ελληνικά Προξενεία των χωρών από τις οποίες κατάγονται οι μετανάστες.

Οι υπηρεσίες αυτές (εντός ή εκτός ΚΕΠ, αλλά με ανάλογη μορφή) θα είναι προσβάσιμες σε όλους – έλληνες πολίτες και αλλοδαπούς και θα είναι επίσης πολύ βοηθητικές για τους

υπαλλήλους σε φορείς του Δημοσίου τομέα οι οποίοι ασχολούνται με θέματα μετανάστευσης. Η υλοποίηση του μέτρου θα ωφελήσει όλους και όχι μόνο τους μετανάστες και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη και βελτίωση των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών γενικώς, αλλά και άλλων υπηρεσιών. Προϋποθέτει ορισμένες επί μέρους ενέργειες και δράσεις οι οποίες αναφέρονται και κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Αξιολόγηση λειτουργίας των ΚΕΠ, αποτύπωση των παρεχόμενων σήμερα υπηρεσιών από τα ΚΕΠ σε μετανάστες, καταγραφή βελτιωτικών προτάσεων, εμπλουτισμός με νέες διαδικασίες ύστερα από απλούστευσή τους.
2. Επέκταση υφιστάμενης δομής, ανάπτυξη κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής και χρηστικών εργαλείων
3. Εξασφάλιση – εκπαίδευση εξειδικευμένου στελεχιακού δυναμικού με τη συμμετοχή μεταναστών (ποσοστό 50%)
4. Ανάπτυξη κατάλληλων, ολοκληρωμένων διαδικασιών αμφίδρομης πληροφόρησης, με την τοπική κοινωνία και τους αρμόδιους φορείς
5. Προσέλκυση, εκπαίδευση και αξιοποίηση εθελοντών

B. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων που εντάσσονται στο μέτρο 1.1

Δράση 1.1.1.: Σχεδιασμός και λειτουργία πιλοτικών υπηρεσιών Πληροφόρησης και Εξυπηρέτησης Μεταναστών (αποκλειστικά) σε επιλεγμένα σημεία (πρωτεύουσες νομών και μεγάλα αστικά κέντρα, Περιφέρειες και Νομαρχίες) - Εξέταση της δυνατότητας συνέργειας και συλλειτουργίας με λειτουργούντα μεγάλα ΚΕΠ («Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών» του ΥΠΕΣΔΔΑ, σε Σύνταγμα, Περιστερί, Μαρούσι, Ηράκλειο, Θεσσαλονίκη)

Δράση 1.1.2.: Λειτουργία ειδικού τμήματος-παραρτήματος (με ένα εξειδικευμένο ή υποβοηθούμενο από εθελοντές υπάλληλο) για Μετανάστες, εντός των υπαρχόντων ή προγραμματιζόμενων ΚΕΠ (ν. 3013/2004, άρθρο 31) σε μικρές πόλεις (Δήμοι των 5000-20000 κατοίκων) και σε Δήμους κάτω των 5000 κατοίκων. Η δράση αυτή προϋποθέτει τροποποίηση του νόμου 3013/2004 όσον αφορά στις κατηγορίες προσωπικού που στελεχώνουν τα ΚΕΠ και ενδεχομένως πρόσθετη υλικοτεχνική υποδομή, καθώς επίσης και καταγραφή των διαδικασιών και αντιστοίχων παρεχόμενων υπηρεσιών σε μετανάστες, με χρονοδιάγραμμα συνεχούς εμπλουτισμού με περισσότερες διαδικασίες. (Κατά το διάστημα δημιουργίας αυτών των υπηρεσιών, η εξυπηρέτηση θα γίνεται από τις υπάρχουσες δομές, Δήμους, Νομαρχίες, Περιφέρειες) .

Δράση 1.1.3: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη εξειδικευμένων τμημάτων πληροφόρησης στα Ελληνικά Προξενία των χωρών καταγωγής των μεταναστών και σε επιλεγμένους ΜΚΟ.

Μέσω της παραπάνω δράσης επιδιώκεται η παροχή πληροφόρησης σε μετανάστες οι οποίοι σκοπεύουν να έλθουν στην Ελλάδα και η οποία αφορά στην:

- Πληροφόρηση τις συνθήκες που επικρατούν στην Ελληνική Αγορά Εργασίας και την ζήτηση για εργατικό δυναμικό που υπάρχει σε αυτή.
- Πληροφόρηση για τις διαδικασίες και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται και τις υπηρεσίες που εμπλέκονται, προκειμένου να ενταχθούν στο καθεστώς νομιμοποίησης, όπως προβλέπεται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την μετανάστευση (ν. 2910/2001).
- Δημιουργία υπηρεσιών πληροφόρησης και εξυπηρέτησης μεταναστών και πολιτών σε θέματα μετανάστευσης με εξειδικευμένο προσωπικό σε επιλεγμένες ΜΚΟ

Δράση 1.1.4.: Αξιοποίηση και ανάπτυξη της βάσης δεδομένων για τους μετανάστες ώστε να είναι προσβάσιμη (εν όλω ή εν μέρει) στις υπηρεσίες πληροφόρησης σε Νομαρχίες,, Δήμους, Περιφέρειες και κυρίως αντίστοιχων επιπέδων ΚΕΠ μέσω:

- Χρηστικής βάσης δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή
- Σειράς ενημερωτικών σε έντυπη μορφή και τοπικός περιοδικός τύπος
- Συνεργασίας με τοπικά και εθνικά ΜΜΕ, σποτς και εκπομπές για πληροφόρηση και ενημέρωση μεταναστών και ελλήνων πολιτών

Δράση 1.1.5: Δημιουργία δόκιμων και εύχρηστων μέσων και εργαλείων πληροφόρησης σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, μέσω:

- Μετάφρασης στις κύριες γλώσσες των μεταναστών του νομοθετικού πλαισίου και βασικές πληροφορίες για α) δικαιώματα-υποχρεώσεις β)υφιστάμενες αρμόδιες υπηρεσίες
- Ανάπτυξης μεθόδου και χρηστικών εργαλείων (δελτίο εξυπηρετούμενου) καταγραφής και στατιστικής επεξεργασίας των στοιχείων από τους χρήστες των κέντρων (χαρακτηριστικά αιτούντα, κύρια σημεία αιτήματος, έκβαση του αιτήματος – δυσκολίες κλπ)

Γ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής χρονική διάρκεια

Άμεσα ωφελούμενοι του Μέτρου 1.1. προβλέπεται να είναι το σύνολο των 400.000 νομίμων μεταναστών και τα μέλη των οικογενειών τους.

Έμμεσα ωφελούμενοι του Μέτρου 1.1. θα είναι το σύνολο των Δημόσιων υπηρεσιών για τις οποίες θα παρέχονται πληροφορίες από τις δομές πληροφόρησης, καθώς αφενός θα είναι πιο εύκολη η πληροφόρηση των μεταναστών για αυτές και αφετέρου θα εξοικονομούν τους πόρους που θα απαιτούνταν για να παρέχουν οι ίδιες την αντίστοιχη πληροφόρηση. Περιοχή εφαρμογής θεωρείται όλη η χώρα και η χρονική του διάρκεια εφαρμογής του είναι:

Από το 2002-2004: πιλοτική εφαρμογή

Από 2004-2006: επανεκτίμηση της αναγκαιότητας και αποτελεσματικότητας

Δ. Δείκτες

α) Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- Η δημιουργία σε κάθε νομό της χώρας ενός τουλάχιστον ΚΕΠ
- Η δημιουργία υπηρεσίας πληροφόρησης σε όλα τα Προξενεία και τις Πρεσβείες στις βασικές χώρες αποστολής μεταναστών στην χώρα

β) Αποτελέσματος (επιπτώσεων)

- Ο αριθμός των χρηστών των υπηρεσιών των ΚΕΠ
- Ο αριθμός των χρηστών των υπηρεσιών πληροφόρησης στα προξενεία και τις Πρεσβείες
- Ο βαθμός επάρκειάς της παρεχόμενης πληροφόρησης

Ε. Αναμενόμενα Αποτελέσματα - Επιπτώσεις

Το παρόν Μέτρο θα καλύψει τις ανάγκες πληροφόρησης των μεταναστών για δικαιώματα – υποχρεώσεις- νόμιμες διαδικασίες- υπηρεσίες για κάλυψη των αναγκών διαβίωσης, υγείας, εκπαίδευσης, κλπ. και θα ενισχύσει όλες τις δράσεις του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» στο πλαίσιο της προβολής και παροχής πληροφόρησης για αυτές μέσω των διάφορων ΚΕΠ. Οι δράσεις επιμόρφωσης και κατάρτισης των υπευθύνων στελεχών στις υπηρεσίες που εξυπηρετούν μετανάστες για τις υπάρχουσες ρυθμίσεις αλλά και για θέματα που αφορούν το φαινόμενο της μετανάστευσης, θα μειώσει σημαντικά τόσο τον αριθμό των ερωτήσεων από τους μετανάστες όσο και τον φόρτο εργασίας των στελεχών στις υπηρεσίες που απευθύνονται στην συνέχεια οι μετανάστες. Τα χρηστικά εργαλεία που θα δημιουργηθούν (βάση δεδομένων, έντυπα) θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Οι υπηρεσίες πληροφόρησης των Προξενείων και των Πρεσβειών που θα έχουν προσφέρει στους μετανάστες τις αναγκαίες βασικές πληροφορίες για τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης στην Ελλάδα καθώς και τις προϋποθέσεις νόμιμης διαμονής τους θα βοηθήσουν

ΣΤ. Εφαρμογή - Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης: ΥΠΕΣΔΔΑ, ΥΠ. ΕΞ.

β) Τελικοί Δικαιούχοι: Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών, Πρεσβείες, Προξενεία ΟΤΑ, ΜΚΟ

Ζ. Συνέργια με άλλα Προγράμματα

Το Μέτρο 1.1 δρα σε συνέργια με τα παρακάτω:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας»
- Πρόγραμμα «Αστερίας» για τα νησιά του Αιγαίου
- Πρόγραμμα για την ανάπτυξη των «Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών» σε Δήμους Νομαρχίες και Περιφέρειες, το οποίο υλοποιείται από το ΥΠΕΣΔΔΑ, με βάση τον νόμο 3013/2002.
- Πρόγραμμα «Εθελοντική Προσφορά: Η Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια Υποχρέωση όλων μας» του Δήμου Καλλιθέας

ΜΕΤΡΟ 1.2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 1.2

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»			
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΜΕΤΡΟ 1.2	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΝΟΜΑΡΧΙΕΣ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ, ΔΗΜΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΑ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΧΩΡΑ. ΘΑ ΛΗΦΘΟΥΝ ΥΠΟΨΗ ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΕΠ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΕΣΔΔΑ.	
	ΑΜΕΣΑ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	400.000 ΝΟΜΙΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003 - 2006 (2002 – 2004 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ, 2004 – 2006 ΕΠΑΝΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ)	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	28.973.144	28 %	12.1%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	28.973.144		

A. Τεκμηρίωση αναγκαιότητας Μέτρου 1.2 – Ιεράρχηση αναγκών και Προτεραιοτήτων

Η αναγκαιότητα του μέτρου όπως προκύπτει από τη γνώση της υφιστάμενης κατάστασης συνίσταται:

1. Στην ανάγκη υποστήριξης των μεταναστών από την στιγμή που εισέρχονται στην χώρα μας, στην βάση της αρχής της προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του σεβασμού των μεταναστών ως ψυχοσωματικών οντοτήτων, καθώς και της υποστήριξής τους, ώστε να αναλαμβάνουν οι ίδιοι πρωτοβουλίες επίλυσης προβλημάτων (ατομικά και συλλογικά)
2. Στην ανάγκη στήριξης των στελεχών των φορέων της δημόσιας διοίκησης και των αρμόδιων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, που εξυπηρετούν μετανάστες.
3. Στην ανάγκη υποστήριξης των τοπικών κοινωνιών και των πολιτών τους, στις περιοχές που ζουν και εργάζονται μετανάστες.
4. Στην ανάγκη ανάπτυξης υπηρεσιών μέσω των οποίων θα παρέχεται ολοκληρωμένη προσέγγιση υποστήριξης, η οποία συνίσταται στην ανάπτυξη μεθόδων:
  - Συμβουλευτικής για θέματα προτεραιότητας (θεσμικά, διοικητικά, υγείας, εργασίας, κατοικίας και οικογενειακής ζωής)
  - Παραπομπής σε αρμόδιους φορείς
  - Διαμεσολάβηση (με ή χωρίς συνοδεία) με άλλους φορείς
5. Στην ανάγκη ανάπτυξης εξειδικευμένων δομών και στελεχών (επαγγελματιών και εθελοντών). Υποστήριξης και διαμεσολάβησης
6. Στην ανάγκη εκπαίδευσης/κατάρτισης:
  - Των μεταναστών, με προτεραιότητα στην εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας.
  - Μεταναστών και Ελλήνων πολιτών, ώστε να δράσουν ως διερμηνείς
  - Στελεχών υποστήριξης και διαμεσολάβησης σε δημόσιους φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.
7. Στην ανάγκη μετάφρασης των κυρίων διατάξεων του θεσμικού πλαισίου που αφορά τους μετανάστες.
8. Στην ανάγκη διαμόρφωσης μιας σταθερής ορολογίας σε θέματα μεταναστών, και όπου κρίνεται απαραίτητο, αλλαγής της υπάρχουσας.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η ανάπτυξη – μέσα στα υπάρχοντα και τα άμεσα προβλεπόμενα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών των Δήμων και των Νομαρχιών – καθώς και σε επιλεγμένες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, υπηρεσιών υποστήριξης και διαμεσολάβησης, για θέματα που αφορούν μετανάστες, με εξειδικευμένη υποδομή και στελεχιακό δυναμικό. Οι υπηρεσίες

αυτές θα προσφέρονται κατ' αρχήν σε μετανάστες, αλλά στο μέλλον μπορεί να προβλεφθεί και η εξυπηρέτηση Ελλήνων Πολιτών, οι οποίοι απευθύνονται στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών. Έτσι θα υποστηριχθεί η μελλοντική διεύρυνση των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών και θα ωφεληθεί όλο το κοινωνικό σύνολο, καταπολεμώντας έμπρακτα τις διακρίσεις και την ξενοφοβία.

Πέραν λοιπόν της πληροφόρησης και εξυπηρέτησης, η ανάπτυξη λειτουργιών υποστήριξης και διαμεσολάβησης μπορεί να γίνεται, σε τοπικό επίπεδο, από τα ίδια Κέντρα (σε συνεργασία με Συλλόγους Μεταναστών και ΜΚΟ). Η ανάπτυξη τέτοιων δραστηριοτήτων προτείνεται να γίνει κατά το πρότυπο του Citizens Advice Bureau, της Βρετανίας, το οποίο έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που το καθιστούν πιο δόκιμο:

1. Προϋποθέτει και αυτό ένα οργανωμένο, λειτουργικό σύστημα πληροφόρησης με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, χωρίς όμως να στηρίζεται αποκλειστικά για την διεκπεραίωση διαδικασιών και υποθέσεων στην τεχνολογική υποδομή.
2. Λειτουργεί αμφίδρομα τόσο προς τους εξυπηρετούμενους πολίτες και μετανάστες, όσο και προς τις δημόσιες υπηρεσίες και τους φορείς διαμόρφωσης πολιτικής.
3. Δεν σταματά στην διαχείριση και παροχή πληροφορίας αλλά δίνει τη δυνατότητα σειράς υποστηρικτικών υπηρεσιών, με στόχο να βοηθηθούν οι πολίτες να αναπτύξουν τις δικές τους ικανότητες και δεξιότητες. Τους δραστηριοποιεί με υπευθυνότητα και δεν τους παθητικοποιεί. Επίσης, με τη διαμεσολαβητική του δράση δημιουργεί λειτουργική σχέση με άλλους φορείς προς όφελος όλων.
4. Διασυνδέει το κέντρο με την περιβάλλουσα κοινωνία (την τοπική κατ' εξοχήν και σε δεύτερο λόγο την ευρύτερη εθνική) με την αξιοποίηση εθελοντικών στελεχών στα τοπικά γραφεία, αλλά και την ίδια την δομή οργάνωσής του, η οποία προβλέπει δίκτυο εκπροσώπησης του φορέα σε επιτελικό επίπεδο.
5. Έχει δομή αποκεντρωτική, με ορθολογικό τρόπο σύνδεσης κεντρικής μονάδας υποστήριξης και τοπικών δομών.

Επίσης, η δημιουργία ενός θεσμού σε κεντρικό επίπεδο τύπου **«Συνηγόρου (Ombudsman) του Μετανάστη»** προτείνεται να εξετασθεί προκειμένου να αποτελέσει δράση στο πλαίσιο του Μέτρου 1.2. Ο θεσμός αυτό μπορεί και πάλι για λόγους οικονομικότητας ν' αποτελέσει ειδικό τμήμα της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής του «Συνηγόρου του Πολίτη». Υπονοείται η διασύνδεσή του με αντίστοιχους θεσμούς άλλων Ευρωπαϊκών χωρών και Ευρωπαϊκού Επιπέδου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) και η ανάληψη πρωτοβουλιών, κάτι που θα έχει ευρύτερη σημασία για την εκπλήρωση των στόχων της Ευρωπαϊκή πολιτικής για την μετανάστευση και την δημιουργία ενιαίου ευρωπαϊκού πλαισίου, προσέγγισης και σύγκλισης των εθνικών πολιτικών.

B. Συνοπτική περιγραφή των ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο 1.2

Δράση 1.2.1: Σχεδιασμός και Λειτουργία υπηρεσιών υποστήριξης και διαμεσολάβησης σε θέματα μεταναστών και ειδικότερα:

- Υπηρεσιών Υποδοχής και Συμβουλευτικής
- Υπηρεσιών Παραπομπής
- Υπηρεσιών Διαμεσολάβησης (με ή χωρίς συνοδεία)
- Λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής (κατά το πρότυπο της τηλεφωνικής γραμμής 1464)

Δράση 1.2.2: Ανάπτυξη προγράμματος μετάφρασης του θεσμικού πλαισίου και των απαραίτητων οδηγιών και κατευθύνσεων στις κύριες γλώσσες των μεταναστών

Στα πλαίσια της παραπάνω ενέργειας περιλαμβάνεται η συγκρότηση ομάδας εμπειρογνομόνων, με έργο την διαμόρφωση, σταθεροποίηση και αλλαγή(όπου είναι σκόπιμο), της τρέχουσας ορολογίας σε θέματα μεταναστών, ώστε να αποφεύγονται οι συγχύσεις και η καλλιέργεια αρνητικών στερεοτύπων.

Γ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής χρονική διάρκεια

Άμεσα ωφελούμενοι του Μέτρου 1.2. προβλέπεται να είναι το σύνολο των 400.000 νομίμων μεταναστών και τα μέλη των οικογενειών τους.

Έμμεσα ωφελούμενοι του Μέτρου 1.2. θα είναι το σύνολο των Δημοσίων Υπηρεσιών, ιδίως Νομαρχίες, Δήμοι, Αστυνομικά Τμήματα, Δικαστήρια, Νοσοκομεία και Υπηρεσίες Υγείας, διότι οι μετανάστες θα απευθύνονται σε αυτές κατόπιν «φιλτραρίσματος» των αναγκών, ορθής διαδικασίας παραπομπής και με την κατάλληλη πληροφόρηση, υποστήριξη. Έτσι δεν θα υπερφορτώνονται και θα μπορούν να διεκπεραιώνουν υποθέσεις και να παρέχουν υπηρεσίες με λιγότερο κόστος και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Επίσης το μέτρο αυτό θα συμβάλλει στην καλλιέργεια θετικών στάσεων, επικοινωνίας και συνεργασίας – ιδίως μέσω της συμμετοχής εθελοντών – με την περιβάλλουσα κοινωνία, προς όφελος όλων.

Όσον αφορά την χρονική διάρκεια του μέτρου 1.2, προβλέπεται αρχικά πιλοτική εφαρμογή του σε δύο μεγάλες Νομαρχίες με έντονο πρόβλημα μεταναστών και σε επιλεγμένα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών Δήμων των Νομαρχιών αυτών για την περίοδο από το 2002 – 2004. Ύστερα από το παραπάνω δοκιμαστικό στάδιο, προβλέπεται η εφαρμογή του για τα έτη 2004 – 2006 σε όλη την χώρα (Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών των Νομαρχιών και των Δήμων).

Δ. Δείκτες

α) Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- ❖ Η δημιουργία υπηρεσίας υποστήριξης και διαμεσολάβησης σε κάθε ΚΕΠ
- ❖ Η λειτουργία γραμμής ενημέρωσης για κάθε μια από τις γλώσσες των μεταναστών
- ❖ Η έκδοση οδηγού για τον μετανάστη σε κάθε μια από τις γλώσσες των μεταναστών

β) Αποτελέσματος (δείκτες επιπτώσεων)

- ❖ Ο αριθμός παραπομπών και διαμεσολαβήσεων ανά ΚΕΠ
- ❖ Ο αριθμός τηλεφωνικών πληροφοριών που θα δίνουν οι γραμμές πληροφόρησης
- ❖ Ο βαθμός χρηστικότητας του οδηγού για τον μετανάστη που θα εκδοθεί ανά γλώσσα

Ε. Αναμενόμενα Αποτελέσματα - Επιπτώσεις

Η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης και διαμεσολάβησης που προβλέπει ο παρόν άξονας θα λειτουργήσουν υποστηρικτικά σε όλες τις δράσεις βελτίωσης της ενσωμάτωσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα μέσα από την κατάρρευση των όποιων αποκλεισμών στην παροχή υπηρεσιών αφενός λόγω της διαμεσολάβησης και αφετέρου λόγω της κατάρριψης των όποιων δυσκολιών συνεννόησης μέσω των μεταφρασμένων οδηγών για τους μετανάστες στις γλώσσες τους. Οι υπηρεσίες υποστήριξης που θα παρέχουν οι διάφοροι φορείς θα ελαχιστοποιήσουν τα όποια προβλήματα παρουσιάζονται στην ζωή των μεταναστών λόγω της μη ύπαρξης υποστηρικτικών δικτύων στον νέο και άγνωστο χώρο για αυτούς της χώρας μας σε όλα τα επίπεδα.

ΣΤ. Εφαρμογή - Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης: ΥΠΕΣΔΔΑ

β) Τελικοί Διακούς: ΚΕΠ, ΟΤΑ, ΜΚΟ, ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

Ζ. Συνέργια με άλλα Προγράμματα

Το Μέτρο 1.2 δρα σε συνέργια με τα παρακάτω:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας»
- Πρόγραμμα «Αστερίας» για τα νησιά του Αιγαίου
- Πρόγραμμα για την ανάπτυξη των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών σε Δήμους και Νομαρχίες, το οποίο υλοποιείται από το ΥΠΕΣΔΔΑ.
- Πρόγραμμα «Εθελοντική Προσφορά: Η Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια Υποχρέωση όλων μας» του Δήμου Καλλιθέας

ΜΕΤΡΟ 1.3: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 1.3

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ			
«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»			
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΜΕΤΡΟ 1.3	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΦΟΡΕΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΜΚΟ - 400.000 ΝΟΜΙΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006	
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	8.240.236	8%	3.4%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	8.240.236		

Α. Τεκμηρίωση αναγκαιότητας Μέτρου 1.3 – Ιεράρχηση αναγκών και Προτεραιοτήτων

Η εκπαίδευση εξειδικευμένων στελεχών σε θέματα πληροφόρησης και εξυπηρέτησης μεταναστών αφορά κυρίως στο προσωπικό των Περιφερειών και των Νομαρχιακών

Αυτοδιοικήσεων, καθώς αποτελούν τις υπηρεσίες εκείνες που είναι άμεσα εμπλεκόμενες με τη ροή χορήγησης άδειας παραμονής και εργασίας στους μετανάστες.

Η υφιστάμενη κατάσταση σχετικά με το απασχολούμενο προσωπικό στις προαναφερόμενες υπηρεσίες, σύμφωνα με τα στοιχεία που παραχωρήθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες και τα οποία επισυνάπτονται με την παρούσα έκθεση, χαρακτηρίζεται από μια πολυμορφία και μεταβατικότητα καθώς αρκετές από τις τρέχουσες διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού είναι υπό εξέλιξη. Σημαντικό είναι εδώ να αναφερθεί ότι η εως τώρα διεκπεραίωση των διαδικασιών που αφορούν στους μετανάστες βασίστηκε κυρίως σε έκτακτο προσωπικό με 12μηνη σύμβαση, ενώ δεν κατέσται δυνατή η εκτίμηση του μεγέθους απασχόλησης του μόνιμου προσωπικού.

Συγκεκριμένα:

Όσον αφορά στις *Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις* και βάσει του καταλόγου με τις εγκρίσεις συμβάσεων μίσθωσης έργου για τις υπηρεσίες που εξυπηρετούν αλλοδαπούς σε 54 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, η συνοπτική εικόνα είναι η εξής:

Από τις 486 συνολικές εγκρίσεις, 130 (26.7%) αφορούν Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, 112 (23.1%) Τεχνολογική, 234 (48.1%) Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και 10 (2.1%) Υποχρεωτική.

Ο μεγαλύτερος αριθμός εγκρίσεων αφορά στη ΝΑ Αθηνών-Πειραιώς/Ν.Δ. Αθηνών (N=140) και ακολουθούν η ΝΑ Κοζάνης (N=43) και Θεσσαλονίκης (N=25).

Σημειώνεται ότι οι συμβάσεις αυτές έχουν 12μηνη διάρκεια (η ανανέωση των οποίων έγκειται σε πολιτική απόφαση) ενώ δεν συμπεριλαμβάνονται στοιχεία για την απασχόληση μόνιμου προσωπικού.

Όσον αφορά στις *Περιφέρειες*, και βάσει των στοιχείων που αφορούν στις προσλήψεις προσωπικού σε 13 περιφέρειες για την κάλυψη αναγκών οργανικών θέσεων στις υπηρεσίες Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, η εικόνα διαμορφώνεται ως εξής:

Αναφορικά με τις προσλήψεις τακτικού προσωπικού από τους κλάδους ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού, ΠΕ Κοινωνιολόγων και ΤΕ Διοικητικού – Λογιστικού, επισημάνθηκε ότι οι θέσεις αυτές προκηρύχθηκαν μέσω ΑΣΕΠ, και εκκρεμεί η τοποθέτηση του προσωπικού (η διαδικασία είναι εν εξέλιξη). Φαίνεται πάντως ότι από την προκήρυξη δίδεται έμφαση στη διοικητική διεκπεραίωση των διαδικασιών της ροής, καθώς προβλέπεται μικρότερος αριθμός θέσεων για την ειδικότητα των κοινωνιολόγων σε σχέση με εκείνες που προβλέπονται για τις ειδικότητες των διοικητικών.

Επίσης, από τα στοιχεία διαφαίνεται μια ισοδύναμη κατανομή θέσεων τακτικού προσωπικού σε κάθε περιφέρεια (20 θέσεις) με εξαίρεση την Περιφέρεια Αττικής, η οποία συγκεντρώνει

μεγαλύτερο αριθμό προβλεπόμενων θέσεων (36). Αυτή η αυξημένη αναλογία του έκτακτου προσωπικού (N=50) έναντι του προβλεπόμενου τακτικού (N=36) στην περίπτωση της περιφέρειας Αττικής θα μπορούσε εξηγηθεί λόγω του φόρτου αναγκών στον οποίο έπρεπε να ανταποκριθούν οι υπηρεσίες κατά την αρχική φάση της διαδικασίας εφαρμογής του νέου νόμου.

Σημειώνεται ότι το έκτακτο προσωπικό με 12μηνη σύμβαση καλύπτει έως σήμερα τις βασικές ανάγκες εξυπηρέτησης των μεταναστών ενώ δεν ήταν διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία για την απασχόληση μόνιμου προσωπικού στις Περιφέρειες.

Από τα παραπάνω στοιχεία, διαφαίνεται η άμεση αναγκαιότητα εκπαίδευσης αυτών των στελεχών που ήδη εργάζονται και αυτών που θα προσληφθούν βάσει ΑΣΕΠ, η οποία θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και τη ροή της διαδικασίας. Επισημαίνεται η αναγκαιότητα διαφοροποίησης των εκπαιδευτικών αναγκών ανάλογα με τη μορφή απασχόλησης του προσωπικού και τη διάκρισή του σε τακτικό/μόνιμο και έκτακτο. Στην περίπτωση των τελευταίων, τα εκπαιδευτικά προγράμματα θα πρέπει να είναι περιορισμένης διάρκειας και να συνδυάζονται με την πρακτική εφαρμογή (on the job training). Επίσης, επισημαίνεται και η αναγκαιότητα διαφοροποίησης ανάμεσα στις δεξιότητες που απαιτούνται για την διασφάλιση της ομαλής ροής των διαδικασιών και την αποφυγή άσκοπων καθυστερήσεων όπως η εσωτερική επικοινωνία μεταξύ των υπηρεσιών και η διασύνδεση μεταξύ τους. Σε αυτά τα πλαίσια, επισημαίνεται η ανάγκη ανάπτυξης ιδιαίτερων δεξιοτήτων εκτός από τις γενικές για τα στελέχη τα οποία εργάζονται στις διάφορες υπηρεσίες που εμπλέκονται στη διαδικασία. Η εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες, στην επικοινωνία με τους μετανάστες αλλά και στην εσωτερική (διαυπηρεσιακή) επικοινωνία είναι κάποιες από αυτές, καθώς τόσο η προσέγγιση των αλλοδαπών όσο και οι ίδιες οι διαδικασίες όπως φαίνεται της ροής, προϋποθέτουν ειδικές δεξιότητες χειρισμού από τα στελέχη.

Γενικότερα, όσον αφορά τις ΤΑ ' βαθμού, δεν είμαστε σε θέση αυτή τη στιγμή να γνωρίζουμε πόσοι ασχολούνται ειδικά με τους μετανάστες. Από την εως σήμερα έρευνά μας μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι περισσότεροι δήμοι δεν απασχολούν ειδικό προσωπικό γι' αυτό τον σκοπό αλλά αναθέτουν αυτό τον ρόλο σε διοικητικούς υπαλλήλους μαζί με τα άλλα τρέχοντα καθήκοντά τους. Δεν μπορούμε όμως να αποκλείσουμε και την πιθανότητα σε ορισμένες περιπτώσεις να απασχολείται εξειδικευμένο προσωπικό για το σκοπό αυτό. Στην παρούσα φάση, λαμβάνουμε υπόψη αυτές τις πραγματικότητες στο σχεδιασμό των ενεργειών που αναπτύσσονται στο μέτρο 1.3. Προκειμένου πάντως να μπορέσουν να στηριχθούν οι προτεινόμενες ενέργειες του παρόντος μέτρου, καθίσταται αναγκαία η εκπόνηση ειδικής μελέτης για τα χαρακτηριστικά του προσωπικού, τις δεξιότητές του αλλά και τις στάσεις του απέναντι στους μετανάστες, προκειμένου να διαμορφωθούν τα κατάλληλα προγράμματα

εκπαίδευσης και ουσιαστικής στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού στις υπηρεσίες εξυπηρέτησης μεταναστών.

Θεωρούμε, ωστόσο, ότι η ανάπτυξη στα ΚΕΠ των ΟΤΑ ειδικών τμημάτων για την εξυπηρέτηση των μεταναστών και άλλων αλλοδαπών με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό (βλ. δράσεις μέτρου 1.3), θα συμβάλλει ουσιαστικά στην κάλυψη των αναγκών σε επίπεδο Δήμων, αλλά και θα διευκολύνει την όλη ροή διαδικασιών, καθώς τα τμήματα αυτά θα είναι η πρώτη και κύρια πύλη εισόδου στην ροή. Αυτό όμως επαυξάνει την αναγκαιότητα δεξιοτήτων και συστημάτων εσωτερικής διυπηρεσιακής επικοινωνίας και διεκπεραίωσης.

Η αναγκαιότητα του μέτρου όπως προκύπτει από τη γνώση της υφιστάμενης κατάστασης συνίσταται:

1. Στην ανάγκη στελέχωσης των αρμοδίων υπηρεσιών – ιδιαίτερα όσων εμπλέκονται στην ροή της διαδικασίας έκδοσης άδειας παραμονής και άδειας εργασίας – με εξειδικευμένα και κατάλληλα εκπαιδευμένα στελέχη.
2. Στην ανάγκη – άμεσα – της εκπαίδευσης των στελεχών στην διοίκηση φορέων του Δημοσίου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, οι οποίες καλούνται να εξυπηρετήσουν μετανάστες
3. Στην ανάγκη εκπαίδευσης στελεχών, ΜΚΟ, οι οποίοι έχουν σημαντικό ρόλο στην εξυπηρέτηση των μεταναστών.

B. Συνοπτική περιγραφή των ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο 1.3

Το μέτρο 1.3 εξειδικεύεται στις παρακάτω ενέργειες:

Δράση 1.3.1: Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης στις διοικητικές διαδικασίες και το θεσμικό πλαίσιο το οποίο διέπει την λειτουργία των αρμοδίων υπηρεσιών ως προς τους μετανάστες

Κρίνεται αναγκαία η κατάρτιση των στελεχών των ΚΕΠ μεταναστών καθώς και των στελεχών που τοποθετούνται στα υπάρχοντα και προγραμματιζόμενα ΚΕΠ ειδικά για την εξυπηρέτηση μεταναστών και που οφείλουν να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες σε πολλαπλά ζητήματα πληροφόρησης και εξυπηρέτησης του πληθυσμού-στόχου.

Τα προγράμματα (διάρκειας 70 ωρών) θα παρέχουν, μεταξύ άλλων, γνώσεις και δεξιότητες στα παρακάτω:

1. στις διοικητικές διαδικασίες με έμφαση σε αυτές που αφορούν τους μετανάστες
2. στο θεσμικό πλαίσιο (ευρύτερα για την μετανάστευση και ειδικότερα αυτό που διέπει την λειτουργία των αρμοδίων υπηρεσιών ως προς τους μετανάστες)
3. στην διεθνή και ευρωπαϊκή εμπειρία σε ζητήματα και μορφές πληροφόρησης – εξυπηρέτησης πολιτών και ειδικών ομάδων (maisons de services publics, Γαλλία,

- one-stop shops, Βρετανία , lojas de cidadao, Πορτογαλία, sportellos unicos, Ιταλία κ.λ.π)
4. στην εμπειρία και τα προβλήματα από τα λειτουργούντα ΚΕΠ στην Ελλάδα (Σύνταγμα, Μαρούσι, Χαλάνδρι, Περιστερί κ.λ.π)
  5. Στον χειρισμό νέων τεχνολογιών
  6. Σε ζητήματα συμπεριφοράς κατά την υποδοχή και εξυπηρέτηση των μεταναστών

Τα Προγράμματα αυτά απευθύνονται και στους υπαλλήλους των Μονάδων Εσωτερικής Ανταπόκρισης της διοίκησης που είναι αναγκαίες για την εξέλιξη της λειτουργίας πληροφόρησης-εξυπηρέτησης μέσω ΚΕΠ. Γενικότερα η κατηγορία αυτή των Προγραμμάτων απευθύνεται σε στελέχη της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης ή γενικότερα σε στελέχη που θα λογοδοτούν στην διοίκηση.

Δράση 1.3.2.: Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης στην χρήση νέων τεχνολογιών για την πληροφόρηση και εξυπηρέτηση μεταναστών και Ελλήνων Πολιτών σε θέματα που αφορούν τους μετανάστες.

Κρίνεται αναγκαία η κατάρτιση σώματος στελεχών με έμφαση στην χρήση νέων τεχνολογιών και στην ηλεκτρονική διαχείριση της πληροφορίας που αφορά και απευθύνεται στον πληθυσμό-στόχο σε διασύνδεση και με την βάση δεδομένων του ΥΠΕΣΔΔΑ, τις βάσεις δεδομένων άλλων φορέων, ελληνικών και μη, Συλλόγων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, Προξενείων κ.λ.π. Η εγκαθίδρυση ενός δικτύου με μεγάλη εμβέλεια για την εξυπηρέτηση των μεταναστών, προϋποθέτει ένα ολιγομελές Σώμα εξειδικευμένων ατόμων για την παρακολούθηση, επίλυση προβλημάτων, δημιουργία νέων διασυνδέσεων κ.λ.π

Δράση 1.3.3: Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης σε τρόπους επικοινωνίας, διαχείρισης συγκρούσεων και μεθόδους προσέγγισης διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και προγραμμάτων εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων συντονισμού και διασύνδεσης στελεχών και φορέων που αφορούν σε θέματα εξυπηρέτησης μεταναστών

Κρίνεται αναγκαία η κατάρτιση για τα στελέχη των ΚΕΠ που θα ασχολούνται αποκλειστικά με την διαμεσολάβηση και υποστήριξη των μεταναστών και που δεν θα λογοδοτούν απαραίτητα στην διοίκηση, θα παρέχουν όμως εξειδικευμένο κοινωνικό έργο και κατά συνέπεια θα πρέπει να αποκτήσουν ένα ευρύ φάσμα γνώσεων και δεξιοτήτων. Εδώ συμπεριλαμβάνονται σε μεγάλο βαθμό και εθελοντές από τον ίδιο τον πληθυσμό στόχο.

Δράση 1.3.4.: Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης/κατάρτισης για τους ίδιους τους μετανάστες

Η δράση αυτή αφορά στους:

1. Μετανάστες, για την εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας και τον προσανατολισμό τους στην Ελληνική Κοινωνία και τους αρμόδιους φορείς.
2. Μετανάστες για την εκμάθηση των κυρίων γλωσσών των μεταναστών, ως στοιχείο διευκόλυνσης, προαγωγής κουλτούρας και επανένταξης στις κοινωνίες των χωρών προέλευσης. (μπορεί να γίνεται σε συνεργασία με ΝΕΛΕ)
3. Διερμηνείς των κυριότερων γλωσσών των μεταναστών
4. Εξειδικευμένα στελέχη υποδοχής (intake), συμβουλευτικής παραπομπής και διαμεσολάβησης. Τα στελέχη αυτά θα είναι δημόσιοι υπάλληλοι και εργαζόμενοι σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
5. Εκπαιδευτές Εθελοντών, οι οποίοι θα παρέχουν υπηρεσίες, κυρίως παραπομπής και διαμεσολάβησης, καθώς και την καλλιέργεια θετικών σχέσεων των μεταναστών με την περιβάλλουσα κοινωνία.
6. Μετανάστες και στα μέλη των συλλόγων τους, σε μεθόδους οργάνωσης, εκπροσώπησης, επίλυσης συγκρούσεων και συνεργασίας με άλλους φορείς.

Γ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής χρονική διάρκεια

Άμεσα ωφελούμενοι του Μέτρου 1.3 είναι όλα τα στελέχη στις υπηρεσίες φορέων του Δημοσίου που καλούνται να εξυπηρετήσουν μετανάστες και εμπλέκονται στην ροή των διοικητικών διαδικασιών, καθώς και στελέχη των ΟΤΑ και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, που έχουν σημαντικό ρόλο στην εξυπηρέτηση των μεταναστών και στην αντιμετώπιση προβλημάτων που προκύπτουν όσον αφορά τις σχέσεις μεταναστών και Ελλήνων Πολιτών.

Έμμεσα ωφελούμενοι είναι οι 400.000 νόμιμοι μετανάστες και οι οικογένειές τους, καθώς και οι Έλληνες Πολίτες, ιδιαίτερα όσοι αντιμετωπίζουν υπερφόρτωση, συρροή μεταναστών και ένταση στην επικοινωνία, καθώς και πιθανές καθυστερήσεις στην διεκπεραίωση των δικών τους υποθέσεων (βλ. Νοσοκομεία για εξετάσεις ρουτίνας)

Περιοχή εφαρμογής είναι όλη η χώρα, με άμεση προτεραιότητα, τα κομβικά σημεία επαφής, ιδίως Δήμοι, Νομαρχίες και αρμόδιοι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί. Χρονική διάρκεια: 2002 - 2006

Δ. Δείκτες

α) Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- ❖ Η πραγματοποίηση ενός τουλάχιστον προγράμματος κατάρτισης ανά θεματικό πεδίο σε κάθε διοικητική περιφέρεια
- ❖ Η συμμετοχή ενός τουλάχιστον στελέχους από κάθε ΚΕΠ και από κάθε ΟΤΑ πληθυσμού άνω των 20.000
- ❖ Η κάλυψη όλων των θεματικών πεδίων που προβλέπει το παρόν τεχνικό δελτίο

β)Αποτελέσματος (δείκτες επιπτώσεων)

- ❖ Ο αριθμός των προγραμμάτων κατάρτισης ανά περιφέρεια
- ❖ Ο αριθμός των καταρτισθέντων στελεχών ανά νομό
- ❖ Ο βαθμός κάλυψης των θεματικών πεδίων από τα προγράμματα μαθημάτων των προγραμμάτων κατάρτισης

Ε. Αναμενόμενα Αποτελέσματα – Επιπτώσεις

Η υλοποίηση των προτεινόμενων προγραμμάτων κατάρτισης στα στελέχη των διάφορων υπηρεσιών αναμένεται να βελτιώσει την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες και έμμεσα να μειώσει τα όποια αρνητικά στερεότυπα έχουν τα στελέχη των υπηρεσιών για τους μετανάστες.

Η κατάρτιση των στελεχών θα ενισχύσει σημαντικά την προσπάθεια καταπολέμησης του όποιου αποκλεισμού των μεταναστών από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί επίσης στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών στην ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών και ΜΚΟ μέσα από την από κοινού κατάρτιση των στελεχών τους πράξη που αναμένεται να λειτουργήσει καταλυτικά στην προσπάθεια ανάπτυξης της συνέργιας των δημόσιων φορέων και των ΜΚΟ, πράγμα που έως σήμερα υφίσταται σε πολύ χαμηλό βαθμό.

ΣΤ. Εφαρμογή - Υλοποίηση

α)Φορείς Υλοποίησης:ΥΠΕΣΔΔΑ

β)Τελικοί Δικαιούχοι: Πιστοποιημένες Δομές Κατάρτισης (ΚΕΚ)

Ζ. Συνέργια με άλλα Προγράμματα

Το Μέτρο 1.3 δρα σε συνέργια με τα παρακάτω:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας»
- Πρόγραμμα «Αστερίας» για τα νησιά του Αιγαίου
- Πρόγραμμα για την ανάπτυξη των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών σε Δήμους και Νομαρχίες, το οποίο υλοποιείται από το ΥΠΕΣΔΔΑ.
- Πρόγραμμα «Εθελοντική Προσφορά: Η Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια Υποχρέωση όλων μας» του Δήμου Καλλιθέας

ΜΕΤΡΟ 1.4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 1.4

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»			
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΜΕΤΡΟ 1.4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ, ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ - ΝΟΜΑΡΧΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΑ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΧΩΡΑ	
	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΦΟΡΕΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΜΚΟ - 400.000 ΝΟΜΙΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006 (2003– 2004 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ, 2004 – 2006 ΕΠΑΝΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ)	
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	3.800.000	4 %	1.6%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	3.800.000		

A. Τεκμηρίωση αναγκαιότητας Μέτρου 1.4 – Ιεράρχηση αναγκών και Προτεραιοτήτων

Η αναγκαιότητα του μέτρου όπως προκύπτει από τη γνώση της υφιστάμενης κατάστασης συνίσταται:

1. Στην ανάγκη λειτουργίας ολοκληρωμένου συστήματος πληροφόρησης, συμβουλευτικής και υποστήριξης, όπως αναπτύσσεται και τεκμηριώνεται με τα μέτρα 1.1 και 1.2 του άξονα προτεραιότητας 1
2. Στην ανάγκη σχεδιασμού και συνεχούς τροφοδότησης του συστήματος αυτού με έγκυρες πληροφορίες, διαχείριση και επικαιροποίηση των αναγκαίων βάσεων δεδομένων
3. Στην ανάγκη σχεδιασμού και λειτουργίας έγκριτων μεθόδων συμβουλευτικής, παραπομπής και διαμεσολάβησης που θα ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής (γεωγραφικές, κοινωνικές, πολιτισμικές, οικονομικές)
4. Στην ανάγκη σχεδιασμού πρότυπων προγραμμάτων εκπαίδευσης επαγγελματικών στελεχών και εθελοντών των υπηρεσιών πληροφόρησης, συμβουλευτικής και υποστήριξης μεταναστών στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών και στους επιλεγμένους Μ.Κ.Ο.
5. Στην ανάγκη στήριξης του έργου των υπηρεσιών εσωτερικής ανταπόκρισης ιδίως τα δύο πρώτα χρόνια πιλοτικής εφαρμογής, στα αιτήματα διευκρίνησης και βελτιωτικών αλλαγών.
6. Στην ανάγκη συντονισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης του έργου των υπηρεσιών πληροφόρησης, συμβουλευτικής και υποστήριξης
7. Στην ανάγκη εκπροσώπησης των κυριότερων κοινωνικών εταίρων και άντλησης από κοινού της σημαντικής εμπειρίας και γνώσης τους σχετικά με τους μετανάστες.

B. Συνοπτική περιγραφή των ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο 1.4

Το μέτρο 1.4 εξειδικεύεται στις παρακάτω δράσεις:

Δράση 1.4.1: Συγκρότηση κεντρικής επιτελικής ομάδας (εκπροσωπούμενη στο ΥΠΕΣΔΔΑ), με εκπροσώπους από το ΥΠΕΣΔΔΑ, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την Εκκλησία και επιλεγμένους Μ.Κ.Ο, γνωστούς για την πολυετή πείρα και δράση τους στην υποστήριξη μεταναστών και εκπροσώπους Συλλόγων Μεταναστών, καθώς και *Συγκρότηση επιμέρους επιχειρησιακών ομάδων (εμπειρογνομόνων)* στην:

- Πληροφόρηση (Μονάδα σχεδιασμού και διαχείρισης κεντρικής βάσης δεδομένων)

- Συμβουλευτική και Υποστήριξη
- Εκπαίδευση
- Ανάπτυξης θετικών στάσεων και λειτουργικών σχέσεων στους μετανάστες και την Ελληνική κατοικία

Δράση 1.4.2: Ανάπτυξη και πιλοτική εφαρμογή συστήματος συντονισμού και αξιολόγησης των υπηρεσιών που παρέχονται στους μετανάστες στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών, με το κράτος, τους Μ.Κ.Ο. και τους πολίτες. (Διασύνδεση με τις υπηρεσίες εσωτερικής ανταπόκρισης, όπου αυτές λειτουργούν)

Δράση 1.4.3.: Διακρατικές συνεργασίες λ.χ με τον SACAB (Scottish Association of Citizen Advice Bureau), με στόχο την άντληση από την πολύχρονη εμπειρία τους σε θέματα οργάνωσης και λειτουργίας ολοκληρωμένου συστήματος πληροφόρησης, συμβουλευτικής και υποστήριξης πολιτών σε μια χώρα η οποία έχει αστικές και αγροτικές περιοχές (μερικές αρκετά απομακρυσμένες).

Γ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής χρονική διάρκεια

Άμεσα ωφελούμενοι του Μέτρου 1.4 είναι όλα τα στελέχη στις υπηρεσίες φορέων του Δημοσίου που καλούνται να εξυπηρετήσουν μετανάστες και εμπλέκονται στην ροή των διοικητικών διαδικασιών, καθώς και στελέχη των ΟΤΑ και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, που έχουν σημαντικό ρόλο στην εξυπηρέτηση των μεταναστών και στην αντιμετώπιση προβλημάτων που προκύπτουν όσον αφορά τις σχέσεις μεταναστών και Ελλήνων Πολιτών.

Έμμεσα ωφελούμενοι είναι οι 400.000 νόμιμοι μετανάστες και οι οικογένειές τους, καθώς και οι Έλληνες Πολίτες, ιδιαίτερα όσοι αντιμετωπίζουν υπερφόρτωση, συρροή μεταναστών και ένταση στην επικοινωνία, καθώς και πιθανές καθυστερήσεις στην διεκπεραίωση των δικών τους υποθέσεων

Αρχικά προβλέπεται πιλοτική εφαρμογή της λειτουργίας της επιτελικής ομάδας για δύο χρόνια, σε δύο περιφέρειες με επιλεγμένες Νομαρχίες και Δήμους. Σε αυτή την φάση θα συγκροτηθεί η Κεντρική Ομάδα και θα λειτουργήσουν άμεσα σε περιοχές αιχμής, υπηρεσίες πληροφόρησης. Τον δεύτερο χρόνο θα σχεδιαστεί ο ρόλος των ΚΕΠ των περιφερειών, ώστε η λειτουργία της επιτελικής ομάδας να αποσυγκεντρωθεί με στόχο την καλύτερη προσαρμογή και ανταπόκριση στις ιδιαίτερες συνθήκες των περιοχών αυτών. (βλ. Σχήμα 1)

Δ. Δείκτες

α) Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- ❖ Η δημιουργία μιας Κεντρικής μονάδας πληροφόρησης και Κεντρικής βάσης δεδομένων για όλους τους τομείς πληροφόρησης για τους μετανάστες
- ❖ Η δημιουργία ενός δικτύου φορέων παροχής υπηρεσιών στους μετανάστες
- ❖ Η δημιουργία task force για τους μετανάστες υπό το ΥΠΕΣΔΔΑ

β) Αποτελέσματα (Δείκτες Επιπτώσεων)

- ❖ Η εγκυρότητα και η ευρύτητα της κεντρικής βάσης δεδομένων και των παρεχόμενων πληροφοριών
- ❖ Η αποτελεσματικότητα του συντονισμού των δράσεων των διάφορων φορέων από την task force
- ❖ Ο αριθμός των συμμετεχόντων φορέων στο δίκτυο και η εμβέλεια του

Ε. Αναμενόμενα Αποτελέσματα – Επιπτώσεις

Το παρόν μέτρο αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στον συντονισμό και την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες μέσα από:

1. Την ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών στα πλαίσια του δικτύου
2. Την συμμετοχή στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των όποιων ενεργειών όλων των εμπλεκόμενων υπουργείων και φορέων

Σημαντικότερος θα είναι ο ρόλος του στην τροφοδότηση με όλες τις αναγκαίες πληροφορίες στο σύνολο των φορέων έγκαιρα και έγκυρα όλων των αναγκαίων πληροφοριών και την συνεχή επικαιροποίηση της Κεντρικής Βάσης Δεδομένων.

Η διασύνδεση των διάφορων φορέων εκτός από τον συντονισμό θα έχει άμεση επίπτωση και στην βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών μέσα από την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.

ΣΤ. Εφαρμογή – Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης : ΥΠΕΣΔΔΑ

β) Τελικοί Δικαιούχοι: Ερευνητικά Ινστιτούτα, ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΚΕΠ, ΜΚΟ, ΟΤΑ

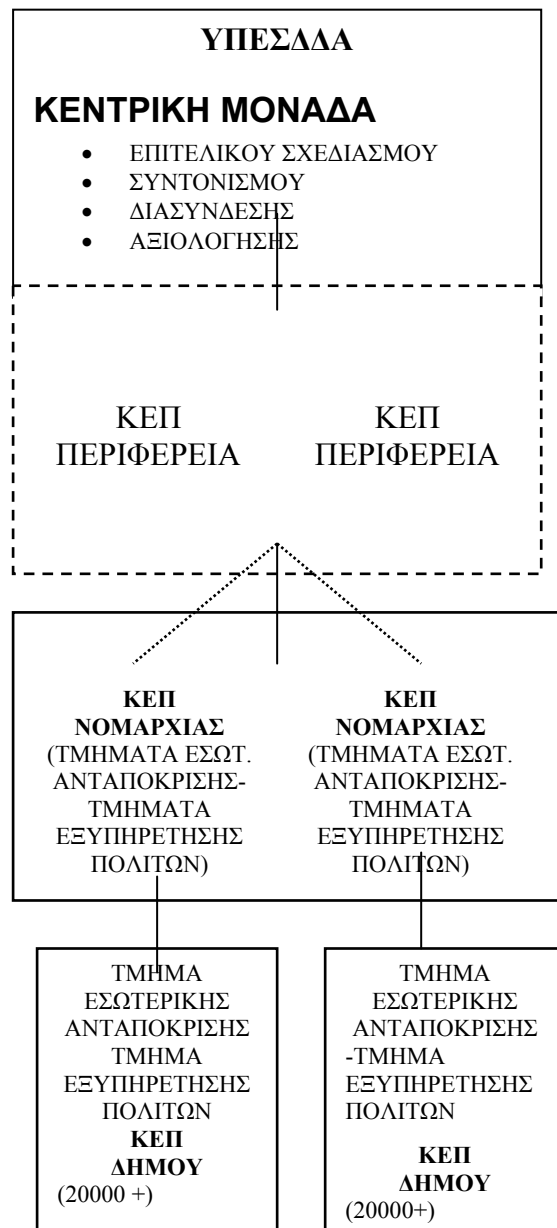
Ζ. Συνέργια με άλλα Προγράμματα

Το Μέτρο 1.4 δρα σε συνέργια με τα παρακάτω:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας»
- Πρόγραμμα «Αστερίας» για τα νησιά του Αιγαίου
- Πρόγραμμα για την ανάπτυξη των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών σε Δήμους και Νομαρχίες, το οποίο υλοποιείται από το ΥΠΕΣΔΔΑ.

- Πρόγραμμα «Εθελοντική Προσφορά: Η Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια Υποχρέωση όλων μας» του Δήμου Καλλιθέας

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΙΛΟΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΔΟΜΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ,
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του Άξονα

Ο Άξονας Προτεραιότητας 2 αφορά σε παρεμβάσεις στο χώρο των αγορών εργασίας και των κοινωνικών ασφαλίσεων, προνομιακό χώρο αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η μεγάλη εισροή αλλοδαπών Τρίτων Χωρών που παρατηρείται τα τελευταία 10 -15 χρόνια σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αποτέλεσμα της μετανάστευσης ανθρώπων με σκοπό τη βελτίωση του επιπέδου ζωής τους, δηλαδή την αναζήτηση οικονομικών ευκαιριών. Στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι νέοι μετανάστες δεν κατέχουν μέσα παραγωγής και καταφθάνουν στις χώρες υποδοχής ως εν δυνάμει εργαζόμενοι, στη συντριπτική πλειοψηφία τους δε, ως εν δυνάμει μισθωτοί. Αν και αυτά τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης μετανάστευσης δεν αφίστανται των χαρακτηριστικών της παραδοσιακής μετανάστευσης του τέλους του 19ου αιώνα, και της μεταπολεμικής μετανάστευσης του 20ου αιώνα εμφανίζονται τώρα **νέα χαρακτηριστικά στοιχεία** που διαφοροποιούν σημαντικά την εικόνα και που χρήζουν διαφορετικής (πιο πολυπαραγοντικής) αντιμετώπισης των μεταναστών από τα κράτη υποδοχής.

Η σύγχρονη μετανάστευση τείνει να είναι "αθόρμητη" και όχι όπως παλαιότερα, οργανωμένη από τα κράτη υποδοχής (Βλ. π.χ. τις παραδοσιακές υπερπόντιες χώρες μετανάστευσης Καναδά, ΗΠΑ, Αυστραλία αλλά και ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες που ενθάρρυναν τη μετανάστευση στο πλαίσιο της μεταπολεμικής προσπάθειας οικονομικής ανασυγκρότησης τους).³²

Τείνει, επίσης, να λαμβάνει τη μορφή "παράνομης" μετανάστευσης και κατ' επέκτασιν, παράνομης απασχόλησης των μεταναστών στις χώρες υποδοχής. Οι νέες χώρες προέλευσης των μεταναστών αντιμετώπιζαν με τις δυσκολίες της "μετάβασης" των οικονομιών τους σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς, με την οικονομική στασιμότητα, την περιβαλλοντική υποβάθμιση και τη μαζική ανεργία και εξαθλίωση των πολιτών τους αδυνατούν να αναχαιτίσουν τα κύματα εξόδου καθώς και οι εξελίξεις στις συγκοινωνίες, η παγκοσμιοποίηση και μαζικοποίηση του τουρισμού και η δυνατότητα ενημέρωσης για τις συνθήκες διαβίωσης σε άλλες χώρες διευκολύνουν την αποδημία.

Η αποδημία μεγάλου αριθμού ατόμων μπορεί να μην είναι η λύση για την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης γι' αυτές τις χώρες αλλά είναι μια

---

³² Βλ. International Labour Conference (87th Session) Report III (1B) *Migrant Workers*, Para 657. Geneva: June 1999.

αναμενόμενη εξέλιξη και ένα φαινόμενο το οποίο θα υφίσταται όσο θα διαρκούν τα αίτια γένεσής του³³.

Από την άλλη πλευρά, οι χώρες υποδοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζουν χαμηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, οξύ ανταγωνισμό στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης των οικονομιών, γηράσκοντες πληθυσμούς, προβλήματα ανεργίας και εξασθένησης του κοινωνικού κράτους. Η μαζική έλευση των νέων μεταναστών προσφέρει λύσεις για κάποια από αυτά τα προβλήματα αλλά επιδεινώνει άλλα.

Για το λόγο αυτό η άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής δεν μπορεί παρά να έχει ως θεμέλιο την κατανόηση των αιτιών απόθησης και έλξης των μεταναστών **σε σχέση με τις ευκαιρίες εύρεσης απασχόλησης στις χώρες προέλευσης και κυρίως, στις χώρες υποδοχής.**

Συνεπώς, η χάραξη μεταναστευτικής πολιτικής στις χώρες υποδοχής, ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό (αλλά βεβαίως όχι αποκλειστικά) με επιτυχημένες παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας και αποτελείται από δύο σκέλη: Μία **πολιτική οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης** των μεταναστών ώστε να αμβλυνθούν οι αρνητικές επιπτώσεις και να μεγιστοποιηθούν οι όποιες ευεργετικές συνέπειες από την αυθόρμητη και ανεξέλεγκτη μετανάστευση και μια **παραδοσιακή πολιτική μετανάστευσης** που προγραμματίζει και επιλέγει -παρέχοντας κίνητρα και αντικίνητρα- την προσέλκυση εκείνων των ατόμων που κρίνει ότι μπορεί να απορροφήσει οικονομικά και κοινωνικά με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις ατομικές ελευθερίες και διαρκή μέριμνα για την διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Το ΥΠΕΣΔΔΑ έχοντας την αρμοδιότητα χάραξης και εφαρμογής της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής, παίζει συντονιστικό ρόλο των επί μέρους πολιτικών που χαράσσουν τα άλλα Υπουργεία **ως προς τις πτυχές αυτών των πολιτικών που άπτονται των μεταναστών και της μετανάστευσης.** Υπ' αυτήν την έννοια ο **Άξονας Προτεραιότητας 2** του Επιχειρησιακού Προγράμματος του ΥΠΕΣΔΔΑ περιλαμβάνει Μέτρα που είναι **συμπληρωματικά** των πολιτικών του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και ορισμένων από τους εποπτευόμενους από αυτό οργανισμούς καθώς και του Υπουργείου Εξωτερικών.

Επιπλέον μέριμνα πρέπει να ληφθεί κατά την **εξειδίκευση** των μέτρων ώστε η υλοποίησή τους να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες των **μεταναστριών σύμφωνα με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα (2000-2006)** το οποίο καταρτίστηκε από τη Διυπουργική Επιτροπή για την Ισότητα .(Βλ. ΦΕΚ 870/17-7-2000) ενώ πρέπει να οριστεί και "Υπεύθυνος/η Ισότητας " στη Διαχειριστική Αρχή του Έπιχειρησιακού Προγράμματος του ΥΠΕΣΔΔΑ για την ένταξη των μεταναστών

Συγκεκριμένα, ο **Άξονας Προτεραιότητας 2** στοχεύει στη διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας και περιλαμβάνει τρία (3) Μέτρα:

---

³³ ο.π. Para 660-661.

1. Δημιουργία μηχανισμού καταγραφής των επαγγελματικών ειδικοτήτων των μεταναστών/στριών
2. Ενθάρρυνση του Επιχειρηματικού Πνεύματος και
3. Εξασφάλιση των Ασφαλιστικών Δικαιωμάτων των μεταναστών/στριών και της ίσης πρόσβασης στις κοινωνικές παροχές.

Επειδή, ακριβώς τα Μέτρα αυτά είναι συμπληρωματικά πολιτικών που ήδη εφαρμόζουν τα άλλα Υπουργεία και οργανισμοί και προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία πρόσθετων μηχανισμών, προτείνεται η αξιοποίηση θεσμών υπό την αρμοδιότητα του ΥΠΕΣΔΔΑ (όπως τα υπό στελέχωση Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών) προκειμένου να εξοικονομηθούν πόροι και να εφαρμοστεί η αρχή της ενσωμάτωσης των πολιτικών για ειδικές ομάδες του πληθυσμού σε κοινούς θεσμούς εξυπηρέτησης όλων των πολιτών (mainstreaming).

Στο δεύτερο μέρος, που ακολουθεί, παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση η οποία δικαιολογεί την λήψη του κάθε μέτρου αναλυτικά και στο τρίτο γίνεται η εξειδίκευση των μέτρων και η ποσοτικοποίηση των δεικτών αποτελεσμάτων.

2.2.1. Δημιουργία μηχανισμού καταγραφής των επαγγελματικών ειδικοτήτων των μεταναστών

Προκειμένου να καταστεί εφικτή η άσκηση τόσο πολιτικής ένταξης των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας όσο και ενεργού μεταναστευτικής πολιτικής για το μέλλον, απαιτούνται αξιόπιστες πληροφορίες για το επαγγελματικό προφίλ των ήδη ευρισκομένων στη χώρα μεταναστών (ειδικότερα αυτών που επιδιώκουν τη νόμιμη παραμονή και απασχόλησή τους) και αυτών που ζητούν να έλθουν (σύμφωνα με τις διατάξεις του ν2910/2001).

Οι πηγές των σχετικών πληροφοριών θεωρητικά περιλαμβάνουν:

A. τους κρατικούς φορείς

1. τη βάση δεδομένων του ΟΑΕΔ από την επεξεργασία των αιτήσεων για την πρώτη φάση νομιμοποίησης το 1998.(Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης)
2. την απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών του Μαρτίου 2001
3. τις Διαχειριστικές Αρχές των διαφόρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ιδιαιτέρως αυτών για την απασχόληση και την αποτροπή του αποκλεισμού στην αγορά εργασίας στο βαθμό που συλλέγουν στοιχεία για τους ωφελούμενους μετανάστες-παλινοστούντες.

4. τις βάσεις δεδομένων του ΟΑΕΔ που αφορούν α) στα προγράμματα κατάρτισης β) στα προγράμματα επιχορήγησης Νέων Θέσεων Εργασίας και Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών και γ) στη βάση δεδομένων που θα προκύψει από τη συμπλήρωση και επεξεργασία των " Εντύπων Εξατομικευμένης Παρέμβασης για την Ένταξη / Επανένταξη στην Αγορά Εργασίας Ατόμων Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων"
5. τις βάσεις δεδομένων των Ασφαλιστικών Ταμείων
6. τα στοιχεία από την εφαρμογή του "Ολοκληρωμένου Μεθοδολογικού Υποδείγματος για την Παρακολούθηση των Ροών της Εγγεγραμμένης Ανεργίας" που προβλέπεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση 2001.

B. τους μη-κρατικούς φορείς

1. τα στοιχεία από τα κατά τόπους Εργατικά Κέντρα
2. τα στοιχεία που συλλέγουν ανεξάρτητοι ερευνητές.
3. τα στοιχεία τα οποία ενδεχομένως να συλλεχθούν από δράσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL

Στις παραπάνω πηγές η πραγματική κατάσταση έχει ως εξής:

A.Κρατικοί φορείς

1. Από τις παραπάνω πηγές πληροφοριών αυτή που έχει ολοκληρωθεί είναι η βάση δεδομένων του ΟΑΕΔ από την επεξεργασία των αιτήσεων των αλλοδαπών κατά την πρώτη διαδικασία νομιμοποίησης το 1998. Όμως ενώ η βάση αυτή περιέχει αρκετά χρήσιμα στοιχεία (χώρα προέλευσης, φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση κ.λπ.) δεν είναι ιδιαίτερος διαφωτιστική για την επαγγελματική ειδίκευση των αιτούντων. Κατ' αρχήν το 59% των αλλοδαπών δεν δήλωσαν επάγγελμα (57,6% των ανδρών και 62% των γυναικών). Αυτοί που δήλωσαν εντάχθηκαν στις μονοψήφιες επαγγελματικές κατηγορίες (Κωδικοποίηση ISCO88/ΣΤΕΠ92) οι οποίες παρέχουν μόνο κατά προσέγγιση πληροφόρηση για τις επαγγελματικές δεξιότητες των μεταναστών.
2. Η απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών (Μάρτιος 2001) όταν θα ολοκληρωθεί η επεξεργασία των αποτελεσμάτων θα μπορούσε να παράσχει κάποιες πληροφορίες σχετικά με την επαγγελματική ένταξη των απογραφέντων αρκεί να ήταν δυνατό να ξεχωρίσουμε την ομάδα των μεταναστών από τρίτες χώρες από τους υπόλοιπους αλλοδαπούς. Μειονέκτημα της Απογραφής είναι ότι η καθυστέρηση στην επεξεργασία των δεδομένων και η σχετικά μεγάλη κινητικότητα των μεταναστών έναντι των ημεδαπών μπορεί να μειώσει την αξιοπιστία των πληροφοριών.

3. Στις Διαχειριστικές Αρχές των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων πρέπει να παραδίδονται στοιχεία για τους συμμετέχοντες στα διάφορα υποπρογράμματα. Όμως ο αριθμός των μεταναστών που έχουν συμμετάσχει σε τέτοια προγράμματα είναι άγνωστος, διότι δεν γίνεται διαχωρισμός μεταξύ παλινοστούντων και μεταναστών από τρίτες χώρες και επίσης συχνά τα στοιχεία αυτά είναι καταγεγραμμένα αλλά δεν είναι επεξεργασμένα. **Επιπλέον συχνά, η συμμετοχή νομίμων μεταναστών δεν προβλέπεται.** Για παράδειγμα, το Ε. Π. του Υπουργείου Γεωργίας έχει ως στόχο, μεταξύ άλλων, την "Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006" (Αξονας 3). Όμως σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση (22/7/2002 Αρ. Πρωτ. 277755/5028), δεν μπορούν να συμπεριληφθούν στους δικαιούχους όσοι δεν είναι Έλληνες υπήκοοι ή υπήκοοι Κ-Μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. Στα στοιχεία που συλλέγει ο ΟΑΕΔ από τα Προγράμματα κατάρτισης και επιχορήγησης θέσεων εργασίας και νέων ελεύθερων επαγγελματιών εμφανίζονται κατά κανόνα οι παλινοστούντες (μαζί με τους μετανάστες;) ενώ φαίνεται τα στοιχεία να μην είναι επεξεργασμένα σε βαθμό που να μπορούν να εξαγχούν συγκεντρωτικά δεδομένα.

Επιπλέον, είναι αξιοσημείωτο ότι σύμφωνα με την προκήρυξη του Προγράμματος Επιχορήγησης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών 2002 (Κοινή απόφαση Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών, Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 17 Ιουνίου, 2002 Αρ. Πρωτ. 30591), μεταξύ των προϋποθέσεων για την ένταξη των ανέργων είναι να "...έχουν την Ελληνική υπηκοότητα ή την υπηκοότητα άλλου Κράτους - Μέλους της Ε.Ε. ή είναι ομογενείς που έχουν δικαίωμα διαμονής και απασχόλησης στη χώρα μας".

Αντιθέτως, τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο Έντυπο Εξατομικευμένης Παρέμβασης είναι πολύ λεπτομερή και ως προς το επαγγελματικό προφίλ των ατόμων που τα συμπληρώνουν, όμως αυτή η Συνοδευτική Υποστηρικτική Υπηρεσία δεν έχει λειτουργήσει αρκετά για να είναι χρήσιμα τα στοιχεία και αφορά μόνον στους ανέργους.

5. Η συλλογή στοιχείων για τους ασφαλισμένους (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών) από το ΙΚΑ γίνεται με βάση το επάγγελμα και αυτό διότι αλλάζουν οι όροι των εισφορών και ο κλάδος ασφάλισης (σύνταξης, ασθένειας, ανεργίας, κ.λπ.) ανάλογα με το επάγγελμα. Ωστόσο, σύμφωνα με την ενημέρωση από το ΙΚΑ η μηχανογράφηση της βάσης δεδομένων του οργανισμού είναι εν εξελίξει και πάντως δεν είναι διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία ούτε για τον αριθμό των ασφαλισμένων αλλοδαπών πόσο μάλλον για τον επαγγελματικό κλάδο ασφάλισης. Πρέπει να αναμείνουμε την ολοκλήρωση της μηχανογράφησης της βάσης δεδομένων του ΙΚΑ προκειμένου να ελέγξουμε το βαθμό λεπτομέρειας και αν ανταποκρίνεται στο αίτημα της καταγραφής επαγγέλματος για τους ασφαλισμένους.

6. Τα στοιχεία από την εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Μεθοδολογικού Υποδείγματος για την παρακολούθηση των ροών της εγγεγραμμένης ανεργίας, όταν θα είναι διαθέσιμα, ενδεχομένως να παρείχαν πληροφόρηση για την επαγγελματική κατηγορία των ανέργων μεταναστών.

B. Μη κρατικοί φορείς

1. Τα στοιχεία από τα Γραφεία Μεταναστών των Εργατικών Κέντρων ουσιαστικά αφορούν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες με την καταστρατήγηση της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας και δεν παρέχουν συστηματική πληροφόρηση για την επαγγελματική ειδίκευση των μεταναστών παρά μόνο εμμέσως: από την εγγραφή των τελευταίων σε επαγγελματικά σωματεία (οικοδόμων, ηλεκτρολόγων, κ.λπ).
2. Τα στοιχεία που προκύπτουν από τη διεξαγωγή ανεξαρτήτων ερευνών είναι ενδεικτικά και αποσπασματικά
3. Τα υποπρογράμματα του EQUAL ενδέχεται να περιλαμβάνουν μηχανισμούς καταγραφής επαγγελματικών δεξιοτήτων κατά περιοχές αλλά αυτά δεν έχουν ξεκινήσει ακόμη και ενδεχομένως να είναι αποσπασματικά.

Προτάσεις Μέτρων Πολιτικής

Εν όψει των αδυναμιών των υφιστάμενων πηγών πληροφόρησης ενδείκνυται η δημιουργία ενός μηχανισμού που θα συντονίζει την καταγραφή των στοιχείων σχετικών με τις επαγγελματικές δεξιότητες των μεταναστών και θα προχωρήσει στην ενιαία επεξεργασία τους με στόχο να τα καταστήσει προσβάσιμα πρώτον στην κεντρική Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του ΥΠΕΣΔΔΑ, δεύτερον στο υπό σύσταση Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής και τέλος, σε όλους τους ενδιαφερόμενους κρατικούς φορείς οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με την κατάρτιση προγραμμάτων με στόχο και τους μετανάστες. Ο καταλληλότερος τρόπος για να επιτευχθεί ο στόχος με το ελάχιστο δυνατό κόστος είναι η υποχρέωση των αιτούντων ανανέωσης άδειας εργασίας να συμπληρώνουν το σχετικό ερωτηματολόγιο με τη βοήθεια του ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Η **αξιοποίηση του υλικού** που θα συλλεχθεί και θα αναλυθεί μέσω του Μονάδας καταγραφής στη Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του ΥΠΕΣΔΔΑ μπορεί να γίνει:

1. αποκεντρωμένα μέσω των **υφιστάμενων φορέων και μηχανισμών διαμεσολάβησης στην αγορά εργασίας** (π.χ. Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης (ΚΠΑ), Γραφεία Ενημέρωσης Εργαζομένων - Εργοδοτών των ΟΤΑ)και από τους **φορείς επαγγελματικής κατάρτισης** (ΟΕΕΚ, Προγράμματα του ΟΑΕΔ, κ.λπ.) και **πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων** (ΟΕΚΚ),
2. κατευθείαν από **εργοδοτικούς φορείς** (π.χ. Εμπορικά, Βιοτεχνικά Επιμελητήρια, ΣΕΒ, κ.λπ.)
3. από το **ΥΠΕΣΔΔΑ** τουλάχιστον ως προς την αρμοδιότητά του, σύμφωνα με το αρ. 16 του ν2910/2001, να ασκεί ενεργητική μεταναστευτική πολιτική (δηλαδή πολιτική επιλογής και

προσέλευσης αλλοδαπού εργατικού δυναμικού ως διαμεσολαβητής μεταξύ των εργοδοτών στην Ελλάδα που αναζητούν προσωπικό συγκεκριμένων επαγγελματικών ειδικοτήτων και του δυναμικού που βρίσκεται εκτός Ελλάδας) ή, τέλος

4. συνδυασμό των παραπάνω.

2.2.2. Ανάπτυξη του Επιχειρηματικού Πνεύματος

Όλα τα διαθέσιμα στοιχεία συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών εργάζεται με σχέση εξαρτημένης εργασίας και ελάχιστοι κερδίζουν τα προς το ζην ως αυτοαπασχολούμενοι ή ως μικροί επιχειρηματίες. Αυτό προκύπτει και από τη δήλωση των ίδιων των αιτούντων τη χορήγηση της άδειας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας («πράσινης κάρτα») κατά τη διαδικασία της πρώτης νομιμοποίησης το 1998 όπου μόλις το 0,93% του συνόλου (0,79% των ανδρών και 1,37% των γυναικών) δήλωναν το ΤΕΒΕ ως το φορέα ασφαλιστικής τους κάλυψης³⁴. Ακόμα και αν υποθέσουμε ότι ένα ποσοστό αυτών που δεν δήλωσαν φορέα ασφάλισης (το 25,8% του συνόλου των αιτούντων) θα μπορούσε να έχουν δική τους επιχειρηματική δραστηριότητα, οι αριθμοί παραμένουν πολύ μικροί.

Από τις λίγες εμπειρικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί, η μόνη που εξετάζει το ζήτημα της επιχειρηματικής δράσης των μεταναστών είναι η έρευνα των Λαμπριανίδη-Λυμπεράκη (2001) για τους Αλβανούς μετανάστες στη Θεσσαλονίκη. Οι ερευνητές έθεσαν το ερώτημα: «Τι δουλειά κάνετε από τότε που ήρθατε στην Ελλάδα;» στα μέλη των 500 νοικοκυριών του δείγματος³⁵. Από τις απαντήσεις συνάγεται ότι η επιχειρηματικότητα των μεταναστών – νόμιμων ή παρανόμων- δεν είναι αξιοσημείωτη. Η έρευνα επιβεβαιώνει το χαμηλό ποσοστό των επιχειρηματιών (Αλβανών) μεταναστών: μόλις 0,8% των ερωτηθέντων απαντά ότι ασχολείται στη δική του επιχείρηση -στην πλειοψηφία εμπόριο- ενώ το 1,6% απάντησαν καταφατικά στην ερώτηση αν έχουν πρόθεση, στο μέλλον, να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση³⁶.

Αν και η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας αποτελεί έναν από τους τέσσερις πυλώνες της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την απασχόληση και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και έχουν τεθεί οι στόχοι και στο ελληνικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση, τα απολογιστικά στοιχεία για τις δράσεις του έτους 2000 δεν δίνουν επαρκείς πληροφορίες για να εξάγουμε συμπεράσματα αν και κατά πόσο υπάρχει επίδραση στις λεγόμενες ευπαθείς ομάδες (και ειδικά αυτές των μεταναστών και των παλιννοστούντων).

³⁴ Βλ. ΟΑΕΔ, Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης, *Στοιχεία Αιτήσεων Προσωρινής Άδειας Εργασίας (Πράσινη Κάρτα)*, 1999:15

³⁵ Λαμπριανίδη Λ. και Α. Λυμπεράκη, *Διαδρομές Ενημερίας και Παραδρομές Δημόσιας Εικόνας: Αλβανοί Μετανάστες στη Θεσσαλονίκη*, 2001

³⁶ ο. π.:143-144

Συγκεκριμένα, στον απολογισμό του 2000, αναφέρεται ότι εγκρίθηκαν 1200 επενδυτικά σχέδια (ΥΠΕΘΟ και ΥΠΑΝ) ενώ προχώρησαν αρκετές καινοτομικές δράσεις που βελτιώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον: μείωση φορολογικών συντελεστών και ευρύτερη φορολογική μεταρρύθμιση (συμπεριλαμβανόμενης της δράσης του Υπουργείου Οικονομικών - σε εφαρμογή του ν2753/1999- να φορολογούνται οι επιχειρήσεις που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας επί των κερδών τους μειωμένων κατά το ήμισυ των εργοδοτικών εισφορών), έγκριση προτάσεων δικτύων συνεργασίας, κοινοπραξιών και συγχωνεύσεων ΜικροΜεσαίων Επιχειρήσεων, κ.λπ.).

Επιπλέον εγκρίθηκαν αρκετά έργα σε δύο προγράμματα του Υπουργείου Ανάπτυξης: το ένα για την ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης των γυναικών και το άλλο για την τόνωση της επιχειρηματικότητας των νέων. Παράλληλα εγκρίθηκαν προγράμματα για την ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης στη γεωργία. Στη συνεχιζόμενη κατάρτιση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα καλύφθηκε το 80% των θέσεων³⁷.

Από την έρευνα που έγινε στον ΟΑΕΔ για τη σύνταξη του Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης του ΥΠΕΣΔΔΑ, προέκυψε ότι υπάρχει συμμετοχή των "μεταναστών-παλινοστούντων" (δυστυχώς η πηγή δεν ξεχωρίζει τις δύο ομάδες) στα προγράμματα ενίσχυσης των νέων επιχειρηματιών. Συγκεκριμένα, το έτος 2000 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας», συμμετείχαν

410 άτομα της ομάδας παλινοστούντων-μεταναστών εκ των οποίων

τα 310 στο «Εμπόριο – Υπηρεσίες»

τα 50 στις «Κατασκευές – Μεταποίηση» και

τα 50 στον «πρωτογενή τομέα».³⁸

(Οι ωφελούμενοι του Προγράμματος «Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας» ήταν 1860 άτομα εκ των οποίων η μεγάλη πλειοψηφία, τα 1450, έκαναν χρήση του προγράμματος επιδότησης της απασχόλησης («Νέων Θέσεων Εργασίας») ως απασχολούμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας και τα 410 του Προγράμματος «Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών» ως αυτοαπασχολούμενοι. (Όμως στην πρόσφατη προκήρυξη του Προγράμματος Επιχορήγησης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών 2002 δεν δικαιούνται να συμμετάσχουν άτομα που δεν έχουν την Ελληνική (ή άλλου κράτους της ΕΕ) υπηκοότητα). Σύμφωνα με τον εκπρόσωπο του ΟΑΕΔ, ο χαμηλός αριθμός οφείλεται σε «έλλειψη ενδιαφέροντος των μεταναστών». Ωστόσο, ο ΟΑΕΔ ιεραρχεί την επιδότηση της απασχόλησης σε προγράμματα «Νέων Θέσεων Εργασίας» και «Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών» ως "τη σπουδαιότερη δράση που αναλαμβάνει για τους μετανάστες".

³⁷ Βλ. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση 2001*, Απρίλιος 2001:23-24

³⁸ Ερωτηματολόγιο συμπληρωθέν από το Διευθυντή Κατάρτισης κ. Λιάτσο (25/6/2002)

Εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κανείς αν η "έλλειψη ενδιαφέροντος" οφείλεται σε ελλιπή πληροφόρηση τους ή σε άλλους, αδιευκρίνιστους, λόγους.

Η επίπτωση των δράσεων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην ομάδα των μεταναστών θα μπορούσε θεωρητικά να λάβει δύο μορφές: Ενίσχυση των μεταναστών ως φορέων επιχειρηματικής δραστηριότητας και δεύτερον ενίσχυση της επιχειρηματικότητας γενικά η οποία θα ευνοούσε όμως την απασχόληση ειδικά των (νομίμων) μεταναστών ως μισθωτών (μαζί βεβαίως με άλλες πιο «παραδοσιακές» ευπαθείς ομάδες όπως οι νέοι, κάποιες κατηγορίες γυναικών, οι παλιννοστούντες, κ.ά.).

Οι προγραμματισμένες παρεμβάσεις όπως έχουν διατυπωθεί στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το 2001 στις Κατευθυντήριες Γραμμές 8 και 9 «Οικονομικά κίνητρα υποδομής για τη διευκόλυνση σύστασης επιχειρήσεων και την ενθάρρυνση ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας» εμπίπτουν σε 2 κατηγορίες:

1. παροχή οικονομικών κινήτρων (φορολογική πολιτική, επιδοτήσεις, επιχορηγήσεις)
2. κίνητρα υποδομής (νομισματική και κοινωνική σταθερότητα, αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, δημιουργία ικανών υποδομών).

Η δεύτερη κατηγορία μέτρων είναι γενικόλογη αλλά στην πρώτη οι παρεμβάσεις οι οποίες θα είχαν ευεργετική επίπτωση στους μετανάστες ως φορέων επιχειρηματικότητας είναι:

➤ 1^ο Η «Μείωση του κόστους και του χρόνου που απαιτούνται για την έναρξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με απλοποίηση του θεσμικού πλαισίου, με απλούστευση των διαδικασιών, με καλύτερη ενημέρωση και με σύντμηση των χρόνων απόκρισης της Διοίκησης»³⁹ με τον περιορισμό των σταδίων και των εμπλεκόμενων φορέων ώστε η διαδικασία αδειοδότησης να μειωθεί από δύο μήνες σε μία εβδομάδα. Εξυπακούεται ότι ωφελούμενοι από την απλούστευση των διαδικασιών είναι όλοι οι εντός της επικράτειας επιθυμούντες να ασκήσουν αυτοτελή οικονομική δραστηριότητα. Οι μετανάστες όμως, λόγω της μικρότερης εξοικείωσης τους με τις δημόσιες αρχές και της μικρότερης πρόσβασης τους σε άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης (κοινωνικές γνωριμίες, «μέσα», κ.λπ.) θα ωφεληθούν ακόμα περισσότερο από τους ημεδαπούς. Αν στο σκέλος της παραπάνω παρέμβασης που αφορά στην «καλύτερη ενημέρωση» η Διοίκηση μπορέσει να προσεγγίσει πιο αποτελεσματικά τον μεταναστευτικό πληθυσμό με ειδικά προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητές του «εκστρατεία» ενημέρωσης η παρέμβαση αυτή θα είχε εφαρμογή και στους μετανάστες.

---

³⁹ ο. π. : 24

➤ 2^{ον} Η «Στήριξη της επιχειρηματικότητας και η διεύρυνση της κοινωνικής βάσης του επιχειρείν παρέχοντας ειδικά προσαρμοσμένες βοηθητικές υπηρεσίες, αλλά και ειδικά κίνητρα για την ενίσχυση εκείνων των ομάδων του πληθυσμού που εμφανίζουν μειωμένη επιχειρηματική δραστηριότητα με έμφαση στους ανέργους, στους νέους, τις γυναίκες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες»⁴⁰ Θα μπορούσε εδώ να προβλεφθεί ποσόστωση για τους μετανάστες εκεί που εκδηλώνεται έμπρακτα η βούληση τους για άσκηση αυτοτελούς οικονομικής δραστηριότητας. Οι μετανάστες που επιθυμούν να δημιουργήσουν επιχειρήσεις με πελατεία τον ευρύτερο (αλλοδαπό και ημεδαπό) πληθυσμό θα μπορούσαν να τύχουν της μέριμνας που προβλέπεται για τις άλλες ομάδες (νέους, γυναίκες, ηλικιωμένους ανέργους) ως προς την απόκτηση δεξιοτήτων για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της λειτουργίας τους ως αυτοτελώς απασχολούμενων / επιχειρηματιών.

➤ 3^{ον} Η « Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας» ως παρέμβαση του Σχεδίου Δράσης εφαρμόζεται άμεσα στο μεταναστευτικό πληθυσμό καθώς αναφέρεται ρητά η «παροχή μιας δεύτερης ευκαιρίας νομιμοποίησης των μεταναστών» και η ενδυνάμωση του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας και της επέκτασης των ελέγχων από αυτό αλλά και από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς των ασφαλιστικών ταμείων.⁴¹ (Ο έλεγχος και η προσπάθεια περιορισμού της αδήλωτης απασχόλησης δικαιολογείται να συμπεριληφθεί στις παρεμβάσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας διότι περιορίζουν τον αθέμιτο ανταγωνισμό στην αγορά -δηλαδή τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων με βάση τη φτηνά αμειβόμενη και ανασφάλιστη εργασία-.)

Προτάσεις Μέτρων Πολιτικής

Ενδείκνυται να ληφθούν μέτρα για

1. την ενημέρωση των μεταναστών σχετικά με την απλοποίηση των διαδικασιών για την έναρξη αυτοτελούς οικονομικής δραστηριότητας τόσο αυτών που ήδη βρίσκονται στη χώρα όσο και αυτών που εκδηλώνουν ενδιαφέρον να έλθουν,
2. την παροχή συμβουλών από ειδικευμένους επιχειρηματικούς συμβούλους σχετικά με τις αναγκαίες διαδικασίες και προϋποθέσεις,
3. την ανάληψη πιλοτικών δράσεων για τη σκοπιμότητα ενθάρρυνσης των "εθνικών επιχειρήσεων" (επιχορήγηση ενός αριθμού επιχειρηματικών πρωτοβουλιών) και την αξιολόγησή των αποτελεσμάτων τους.

---

⁴⁰ ο. π. : 25

⁴¹ ο. π.: 25

2.2.3 Εξασφάλιση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μεταναστών και της ίσης πρόσβασης στις κοινωνικές παροχές.

Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του εργασιακού και ασφαλιστικού καθεστώτος που διέπει τους μετανάστες που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα απαιτεί τη διάκριση ζητημάτων που σχετίζονται, από τη μια πλευρά, με τις ισχύουσες ρυθμίσεις για τους μετανάστες οι οποίοι κατέχουν νόμιμη άδεια παραμονής και εργασίας, όπως και με την τήρηση και εφαρμογή των ρυθμίσεων αυτών, και, από την άλλη, με τους όρους και τις διαδικασίες νομιμοποίησης τους, καθώς τα όρια μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας είναι ρευστά και συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με την απασχόληση και την ασφαλιστική κάλυψη των μεταναστών.

Αν, ωστόσο, σε επίπεδο ρυθμίσεων, οι μετανάστες που κατέχουν νόμιμο τίτλο παραμονής και εργασίας εξισώνονται με τους έλληνες εργαζόμενους, στο επίπεδο τήρησης και εφαρμογής των ρυθμίσεων αυτών η κατάσταση είναι ιδιαίτερα προβληματική και συνδέεται με τα γνωστά προβλήματα της ελληνικής αγοράς εργασίας.

Η αδυναμία πολλών κλάδων της ελληνικής οικονομίας, από τη μια μεριά, που υποχρεώνει στην αναζήτηση φθηνής εργασίας, και η απουσία μια συστηματικής παρέμβασης του κράτους, από την άλλη, για τον έλεγχο της αγοράς εργασίας και την προστασία της μισθωτής απασχόλησης, έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη εκτεταμένων ζωνών όπου κυριαρχεί η αυθαιρεσία, η ανασφάλιστη εργασία και οι χαμηλές αμοιβές. Το φαινόμενο της λεγόμενης «μαύρης» εργασίας, παρόλο που αφορά την απασχόληση συνολικά και δεν ταυτίζεται με την απασχόληση μόνο των μεταναστών, εκδηλώνεται στην περίπτωση τους με πολύ εντονότερο τρόπο. Η αδυναμία του κράτους να επιβάλει την τήρηση της νομοθεσίας και να ελέγξει την αγορά εργασίας οδηγεί, όπως επισημαίνει το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ στην Ετήσια Έκθεση του για την *Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση*, στην εξατομίκευση του εργαζόμενου έναντι της ασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας και την εξάρτηση της εφαρμογής αυτής της νομοθεσίας από τη δυνατότητα του να βρει ο ίδιος κοινωνικά ή «συντεχνιακά» στηρίγματα για να την επιβάλλει.

Σε αυτές τις συνθήκες οι μετανάστες, οι οποίοι από τη θέση τους δεν μπορούν, ατομικά, να βρουν στηρίγματα για να επιβάλουν την τήρηση της νομοθεσίας, αποτελούν, - ακόμα και όταν κατέχουν νόμιμους τίτλους παραμονής και εργασίας - τα πλέον εύκολα θύματα των εργοδοτικών αυθαιρεσιών, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο και σε ορισμένους τομείς όπως π.χ. ο αγροτικός, όπου η αποχή των κρατικών υπηρεσιών από τον έλεγχο της νομιμότητας της απασχόλησης των μεταναστών είναι μια επιλογή αποδεκτή από το σύνολο των τοπικών κοινωνιών.

Έτσι, η έλλειψη μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης για τον έλεγχο και τη συγκρότηση της αγοράς εργασίας έχει ως αποτέλεσμα οι μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα να εργάζονται ως επί το πλείστον ανασφάλιστοι και χωρίς στοιχειώδη εργασιακά δικαιώματα,

αφού επαφίεται στη θέληση των εργοδοτών το αν και κατά πόσο θα τους ασφαλίσουν, η αμοιβή που θα τους δώσουν κλπ.. Δεδομένου, μάλιστα, ότι η προσφορά φθηνής και ανασφάλιστης εργασίας συνιστά το συγκριτικό πλεονέκτημα των μεταναστών έναντι των ελλήνων εργαζομένων, η πρακτική της παράκαμψης της νομοθεσίας από την πλευρά των εργοδοτών συναντά την ανοχή των ίδιων των μεταναστών, πολύ περισσότερο όταν σε αυτή την πρακτική δεν υπάρχουν αντικίνητρα, όπως θα ήταν π.χ. η δυνατότητα μεταφοράς των κατοχυρωμένων ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μεταναστών στη χώρα προέλευσης τους, κάτι που θα τους παρακινούσε να επιδιώκουν πιο σθεναρά την ασφαλιστική κάλυψη τους στην Ελλάδα.

Τα αποτελέσματα αυτών των πρακτικών είναι εμφανή και στην **αδυναμία των ασφαλιστικών ταμείων να ανταποκριθούν στοιχειωδώς στις οικονομικές τους υποχρεώσεις**. Το πάγιο πρόβλημα της εισφοροδιαφυγής έχει τις ρίζες του σε φαινόμενα που προϋπήρχαν της έλευσης των οικονομικών μεταναστών: η σημαντική έκταση του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας, η αδυναμία των τακτικών ελέγχων να εντοπίσουν του αποφεύγοντες την καταβολή των εισφορών τους (εργοδοτών και εργαζομένων), την ανυπαρξία μηχανοργάνωσης, την έλλειψη προσωπικού (σε πολλά Ταμεία οι κενές οργανικές θέσεις ανέρχονται στο 30-40% του συνόλου των θέσεων), και την ανυπαρξία αξιόπιστων αναλογιστικών μελετών με αποτέλεσμα την αδυναμία "κλεισίματος" των ισολογισμών των ταμείων για χρόνια.⁴² Τα παραπάνω προβλήματα οδήγησαν σε άλλα: αδυναμία εκκαθάρισης των μητρώων των ασφαλισμένων, αδυναμία έγκαιρης εξόφλησης των οφειλών προς τους φορείς νοσοκομειακής και φαρμακευτικής περίθαλψης, μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση των συντάξεων, κ.ά.

Μια έμμεση εκτίμηση της εισφοροδιαφυγής η οποία αφορά στην εισφοροδιαφυγή που προκύπτει από την απόκρυψη του μισθού των νομίμως εργαζομένων είναι αυτή που αναφέρει ο Ν. Τάτσος: Μισθωτοί και εργοδότες δήλωναν κατά 52.2% μικρότερο μέσο μηνιαίο μισθό, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΙΚΑ, από αυτό που κατέγραφε η ετήσια Έρευνα Εργατικού Δυναμικού για το 1993. Το 1997 το ποσοστό αυτό είχε μειωθεί στο 15,2%⁴³. Ωστόσο, δεν συνυπολογίζει την εισφοροδιαφυγή από την αδήλωτη εργασία.

Επειδή οι παρανόμως διαμένοντες μετανάστες είναι οι κατεξοχήν (αν και όχι οι μόνοι) και εξορισμού αδήλωτοι απασχολούμενοι, ο Τάτσος προχωρά σε μία χονδροειδή εκτίμηση της εισφοροδιαφυγής από την αδήλωτη απασχόληση των παράνομων αλλοδαπών υιοθετώντας δύο υποθέσεις: 1. ο αριθμός των παράνομων μεταναστών είναι αυτός που προκύπτει από την αφαίρεση του αριθμού των χορηγηθέντων αδειών παραμονής από το σύνολο των αιτήσεων (αριθμός που σύμφωνα με όλες τις εκτιμήσεις είναι κατώτερος του πραγματικού εφόσον είναι

⁴² Συμπεράσματα της μελέτης της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Πολιτικής (ΠΟΠΟΚΠ). Αναφέρεται στο Ν. Τάτσος, *Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, 2001: 173.

⁴³ ο.π.,σελ. 177

γνωστό ότι πολλοί από τους διαμένοντες στην Ελλάδα αλλοδαπούς από τρίτες χώρες δεν υπέβαλλαν αίτηση για να τους χορηγηθεί άδεια παραμονής⁴⁴) και 2. ότι οι αποδοχές των παρανόμων βρίσκονταν στο επίπεδο του κατώτατου μισθού .

Συνεπώς, η εισφοροδιαφυγή των 254.500 παρανόμως διαμενόντων και εργαζόμενων αλλοδαπών που αν ήταν ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ και αν αμείβονταν με τον κατώτατο νόμιμο μισθό των 136.140 δρχ. μηνιαίως ανερχόταν στο ποσό των 108,101 δις δρχ (67,896 δις δρχ από εισφορές των εργοδοτών και 40,205 δις δρχ. από εισφορές των μεταναστών). Αυτό το ποσό αντιστοιχούσε στο 10.6% των εσόδων που πραγματοποιήθηκαν στο ΙΚΑ το 1997 από εισφορές.⁴⁵

Αν για το ΙΚΑ υπάρχουν ελάχιστες, έστω χονδροειδείς εκτιμήσεις της έκτασης της εισφοροαποφυγής, για τον ΟΓΑ δεν υπάρχουν ούτε αυτές παρά το γεγονός ότι το 26% των μεταναστών δήλωσε, σύμφωνα με τα στοιχεία της πρώτης νομιμοποίησης, ως ασφαλιστικό του φορέα τον ΟΓΑ. (Βλ. σχετικά τον Πίνακα 1)

Πίνακας 1: Ασφαλιστικός φορέας των μεταναστών (Δήλωση των αιτούντων για "Πράσινη Κάρτα", 1998)

ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΙΚΑ	47,21%	46,34%	51,55%
ΟΓΑ	26,06%	26,73%	25,09%
ΤΕΒΕ	0,93%	0,79%	1,37%
Δεν δήλωσαν	5,80%	26,14%	21,99%

Το πρόβλημα της ατελούς συγκρότησης της αγοράς εργασίας και της απουσίας συστηματικών ελέγχων για την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας συνδέεται άμεσα και με το ζήτημα της νομιμοποίησης των μεταναστών, αφού βασική προϋπόθεση για τη χορήγηση και την ανανέωση των αδειών εργασίας αποτελεί η ασφαλιστική τους κάλυψη.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών εκδηλώνουν την επιθυμία τους να παραμείνουν και να εργαστούν νόμιμα στη χώρα (βλ. αριθμό αιτούντων για τη χορήγηση της "λευκής κάρτας" 371.641 άτομα) ένα μέρος τους μόνο κατορθώνει να εξασφαλίσει τα απαραίτητα ένσημα για την απόκτηση της "πράσινης κάρτας" και ένα ακόμη μικρότερο πληροί τις προϋποθέσεις για να την ανανεώσει δεδομένου ότι απαιτούνται, για

⁴⁴ Βλ. την εκτίμηση για άλλους 150.000 μετανάστες που δεν υπέβαλλαν αίτηση για διάφορους λόγους στο Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Καβουνίδη Τζ. Και Λ. Χατζάκη (1999) *Αλλοδαποί που υπέβαλλαν αίτηση για κάρτα προσωρινής παραμονής-Υπηκοότητα, Φύλο και Χωροθέτηση*. Αθήνα

⁴⁵ ο.π.

την περίοδο ενός έτους 150 ένησημα, αριθμός πολύ υψηλός ακόμα και για τους Έλληνες εργαζόμενους, ειδικά σε ορισμένους κλάδους όπως π.χ. η οικοδομή.⁴⁶

Ο υψηλός αριθμός των ενσήμων που απαιτούνται για την ανανέωση της άδειας παραμονής και εργασίας σε συνδυασμό με την αδυναμία εφαρμογής της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, έχει ως συνέπεια να κινδυνεύουν ακόμα και οι μετανάστες που απέκτησαν νόμιμους τίτλους να μετατραπούν πάλι σε παράνομους καθώς μάλιστα η νόμιμη παραμονή τελεί υπό συνεχή προσωρινότητα αφού απαιτείται διαρκώς η ανανέωση της άδειας σε διαστήματα που για τις πρώτες 5-6 ανανεώσεις δεν υπερβαίνουν το έτος και στη συνέχεια την τριετία. Θα πρέπει δε να επισημανθεί εδώ, ότι από τη στιγμή που ένας μετανάστης μεταπίπτει σε κατάσταση παρανομίας, δεν προβλέπεται καμία διαδικασία επαναφοράς του στη νομιμότητα εφόσον, μάλιστα, διατηρούνται σε ισχύ οι διατάξεις που απαγορεύουν στους παράνομους μετανάστες την οποιαδήποτε συναλλαγή με δημόσιες αρχές και συνεπώς και την καταγγελία από μέρος τους στις αρμόδιες αρχές των όποιων αυθαιρεσιών των εργοδοτών σε βάρος τους συμπεριλαμβανομένης και της καταστρατήγησης της ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Εξαιρέση στο καθεστώς νομοθετικής ισονομίας με τους Έλληνες που διέπει τους αλλοδαπούς όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση αποτελεί το ειδικό ζήτημα της **μεταφοράς των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μεταναστών από τις χώρες τους προς την Ελλάδα και από την Ελλάδα προς τις χώρες προέλευσης τους, αν και όταν επιστρέφουν σε αυτές και της μεταφοράς διακωμάτων μεταξύ των χωρών της ΕΕ.**

Το πρόβλημα αυτό μπορεί αντιμετωπισθεί μόνο με ξεχωριστές **διακρατικές συμφωνίες** με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών και προς αυτήν την κατεύθυνση έχουν γίνει ελάχιστα μέχρι σήμερα. (Το ΙΚΑ δηλώνει ότι έχουν υπογραφεί δύο διακρατικές συμφωνίες: μία με την Πολωνία για τους οικοδόμους και δύο με την Αίγυπτο και τη Λιβύη για τους αλλιεργάτες και ναυτικούς) Αυτό σημαίνει, αφενός, για τους μετανάστες που έρχονται για να εργαστούν και να παραμείνουν στην Ελλάδα, ότι δεν τους αναγνωρίζεται τυχόν προϋπηρεσία στη χώρα προέλευσης τους (με τις όποιες συνέπειες για τη δυνατότητα συμπλήρωσης των όρων και προϋποθέσεων για τη συνταξιοδότηση τους, αλλά και για τη μη εφαρμογή στην περίπτωση τους των όποιων άλλων ευνοϊκών ρυθμίσεων που συνδέονται με τα χρόνια προϋπηρεσίας), και, αφετέρου, για τους μετανάστες που εργάζονται για κάποια χρόνια στην Ελλάδα και επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσης τους, ότι δεν τους αναγνωρίζονται σε αυτήν, πλέον, όταν επιστρέφουν τα χρόνια εργασιακής προϋπηρεσίας στην Ελλάδα και ότι, συνεπώς, χάνονται για αυτούς οι όποιες ασφαλιστικές εισφορές έχουν καταβληθεί μέχρι τότε

---

⁴⁶Η διαδικασία νομιμοποίησης κατέστη εξαιρετικά δραχμοβόρα διαδικασία για ορισμένες κατηγορίες μεταναστών που δεν μπορούσαν να αποδείξουν με διάφορα δικαιολογητικά πως βρίσκονταν στην Ελλάδα τουλάχιστον για ένα χρόνο. Στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε να εξαγοράσουν 250 ένησημα συνολικού κόστους 150.000 δρχ. (440,21 ευρώ) αν είναι ασφαλισμένοι του ΟΓΑ ή 490.000 δρχ. (1438 ευρώ) αν είναι του ΙΚΑ ή του ΤΕΒΕ. Σε αυτά θα πρέπει να προστεθεί και το κόστος για το παράβολο (50.000δρχ. ή 146,74 ευρώ) για την προσωρινή εξαμηνιαία άδεια παραμονής και 100.000 ή 150.000 ή 300.000 δρχ. για την άδεια εργασίας ανάλογα με τη διάρκεια της.

και αφορούν τη συνταξιοδότηση τους. (Για τη μεταφορά ασφαλιστικών δικαιωμάτων των νομίμων μεταναστών που κινούνται μεταξύ των χωρών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται κοινοτική ρύθμιση η οποία είναι στο στάδιο της προετοιμασίας (Βλ. European Commission Employment and Social Affairs, *Social Agenda*, No 2, July 2002: 13-14.)

Το γεγονός αυτό είναι προφανές ότι έχει ως αποτέλεσμα την αποθάρρυνση των μεταναστών να ενταχθούν πλήρως και κανονικά στο ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα, αλλά, ενδεχομένως, και την αποτροπή κάποιων μεταναστών που έχουν εργαστεί κανονικά κάποια χρόνια στην Ελλάδα να επιστρέψουν στη χώρα τους. (Στις περιπτώσεις αυτές η καταβολή ασφαλιστικών εισφορών από την πλευρά των μεταναστών τους δίνει, βέβαια, το δικαίωμα στις άλλες παροχές του ασφαλιστικού συστήματος, όπως είναι η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τα επιδόματα ανεργίας, αλλά και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες όπως π.χ. η πρόσβαση των νηπίων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς κ.λπ.) Εξάλλου, σύμφωνα με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η έννοια της αμοιβής περιλαμβάνει και: την αποζημίωση απόλυσης, τα επιδόματα ανεργίας, τις οικογενειακές παροχές - επιδόματα)⁴⁷

Σχετικά με την ισότιμη πρόσβαση των μεταναστών στις κοινωνικές υπηρεσίες, χρειάζεται ενδελεχής μελέτη της ζήτησης κοινωνικών υπηρεσιών από τους μετανάστες και του κόστους παροχής αυτών των υπηρεσιών στο σκέλος που αφορούν τους μετανάστες.

Οι πρώτες ενδείξεις από παλαιότερες εμπειρικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Ελλάδα δείχνουν να υπάρχει σχετικά μικρή ζήτηση από την πλευρά των παρανόμων μεταναστών με εξαίρεση, πιθανώς, τη ζήτηση για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Π.χ. η έρευνα των Λιανού-Σαρρή-Κατσέλλη για τους παράνομους μετανάστες σε τέσσερις νομούς στη Βόρεια Ελλάδα (1996) καταγράφει μηδενική ζήτηση για βρεφονηπιακούς σταθμούς και σχολική εκπαίδευση αλλά κάποια ζήτηση για νοσοκομειακή περίθαλψη (ο ένας στους δέκα ασθενείς στις τοπικές κλινικές και νοσοκομεία ήταν παράνομος μετανάστης)⁴⁸.

Όμως μελέτες που πραγματοποιήθηκαν αργότερα καταγράφουν την απρόσκοπτη πρόσβαση τουλάχιστον των παιδιών των μεταναστών σε νηπιαγωγεία και σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Π.χ. η μελέτη των Λαμπριανίδη-Λυμπεράκη (2001) για τους Αλβανούς μετανάστες στο Νομό Θεσσαλονίκης, αναφέρει το ποσοστό των νηπίων των μεταναστών σε νηπιαγωγεία (31%) και των παιδιών σε σχολεία (91,4%).⁴⁹ Εξάλλου, ο Δρεττάκης κατέγραψε 105.000 μαθητές παιδιά μεταναστών και παλιννοστούντων ομογενών,

⁴⁷ Βλ. σχετικά: Καζάκος Α. κ. ά. " Οι Αρχές του Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων - Ισότητα των Φύλων στις Εργασιακές Σχέσεις - Κοινοτικό Δίκαιο και Εξελίξεις στη Νομολογία του Αρείου Πάγου", Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα

⁴⁸ Βλ. P. Lianos, A.H. Sarris and L. Katselli, "Illegal Immigration and Local labour Markets: The Case of Northern Greece", *International Migration Quarterly Review*, Vol. XXXIV, No. 3, 1996:449-483.

⁴⁹ Βλ. Λαμπριανίδη Α. και Α. Λυμπεράκη, *Διαδρομές Ενημερίας και παραδρομές Δημόσιας Εικόνας: Αλβανοί Μετανάστες στη Θεσσαλονίκη*, 2001:118

τα οποία ήταν εγγεγραμμένα στη δημόσια εκπαίδευση το 2000 ή το 7.9% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού.⁵⁰

Σύμφωνα δε με την Έκθεση του Συνήγορου του Πολίτη για την τροποποίηση του ν2910/2001, η πρόσβαση στην εκπαίδευση «αποτελεί την κύρια διαδικασία ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, σημαντικό κομμάτι του οποίου αποτελεί πλέον το αλλοδαπό εργατικό δυναμικό. Επισημαίνεται ότι η ανάπτυξη του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού στο πλαίσιο της συνολικής ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας αποτελεί βασικό μοχλό ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας.» (Εμφαση δική μας)⁵¹ Στην Έκθεση προτάθηκε να δοθεί η δυνατότητα στους αλλοδαπούς αποφοίτους της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης να έχουν πρόσβαση και στην Ανώτατη Εκπαίδευση (τεχνολογική και πανεπιστημιακή) με τους ίδιους όρους που απολαμβάνουν οι ημεδαποί απόφοιτοι.⁵²

Η παροχή δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών τόσο ως προς τους μετανάστες όσο και ως προς τους γηγενείς πληθυσμούς συναντά αρκετές προκλήσεις, προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες: την ικανοποίηση της αυξημένης ζήτησης για κοινωνικές υπηρεσίες, τον καλλίτερο ορισμό των αναγκών των ποικίλων κατηγοριών χρηστών, τη συγκρότηση ενός υλοποιήσιμου προγράμματος περιορισμού των δαπανών, τη βελτίωση των υπηρεσιών, τον καλλίτερο συντονισμό τους, τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα και την υιοθέτηση νέων μορφών μανάτζμεντ και τέλος τη βελτίωση της ποιότητας του εργασιμου βίου, την παροχή ίσων ευκαιριών και τη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή.⁵³

Πάντως η ισότιμη πρόσβαση των μεταναστών σε παροχές που ανήκουν στο ανταποδοτικό ασφαλιστικό σύστημα (παροχές του Οργανισμού Εργατικής Εστίας και του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας) είναι αυτονόητη και πρέπει να εξασφαλιστεί με όλα τα πρόσφορα μέσα (Εκστρατεία ενημέρωσης των δικαιούχων, ευαισθητοποίηση του προσωπικού των οργανισμών, κ.λπ.).

Προτάσεις Μέτρων Πολιτικής

1. Καταγραφή του **Ιστορικού Ασφαλιστικής Κάλυψης** των μεταναστών τόσο στη χώρα προέλευσης όσο και στην Ελλάδα κατά το στάδιο της αίτησης για ανανέωση της άδειας

⁵⁰ Δρεττάκης, Μ. (2000) «Αυξάνονται τα παιδιά παλιννοστούντων και αλλοδαπών στα σχολεία», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, Τ. 113:27-35.

⁵¹ Ειδική Έκθεση του Συνήγορου του Πολίτη (αδημοσίευτο) Απρ. 2002; :5

⁵² ο.π.

⁵³ Βλ. το κείμενο σχετικά με τις καλές πρακτικές στην ανάπτυξη ποιοτικών δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών στο European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, On Line Casebook (last updated 20 October, 2001) "Improving the quality of services to users".

εργασίας (για τους μετανάστες που έχουν μετακληθεί από εργοδότες θα ήταν σκόπιμο η καταγραφή να γινόταν πριν την έλευσή τους στην Ελλάδα)

2. Μελέτη των επιπτώσεων του περιορισμού των ενσήμων (ως αποδεικτικού νόμιμης απασχόλησης) για τη χορήγηση και ανανέωσης της άδειας εργασίας προκειμένου να καταστούν ασφαλισμένοι και συνακόλουθα νόμιμοι περισσότεροι μετανάστες και η μελέτη των προϋποθέσεων για την εξασφάλιση της απρόσκοπτης **διαδοχικής ασφάλισης των μεταναστών.**

3. Εξέταση των παραμέτρων (μεταξύ άλλων και η εκπόνηση αναλογιστικών μελετών) **για τη σύναψη διακρατικών συμφωνιών** με τις κύριες χώρες προέλευσης μεταναστών που διαμένουν και εργάζονται στην Ελλάδα **για τη μεταφορά των ασφαλιστικών δικαιωμάτων ή των ασφαλιστικών εισφορών των μεταναστών.**

4. Η **πρόσβαση των νομίμων μεταναστών στις κοινωνικές υπηρεσίες** που αποτελούν μέρος του συστήματος των ανταποδοτικών κοινωνικών ασφαλίσεων **με ίσους όρους** με τους γηγενείς και η βελτίωση της ποιότητάς τους⁵⁴.

---

54 Στην εθνική έκθεση της Ελλάδας για τις δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες καταγράφονται συστάσεις για τη βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών σε ό'τι αφορά:

1. Τις λειτουργίες και πρακτικές
Συνιστάται να εγκαθιρθούν διαδικασίες ποιοτικής αναβάθμισης και παράλληλα διαδικασίες ελέγχου και αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επιπλέον να ενισχυθούν η ανάπτυξη ειδικοτήτων και του επαγγελματισμού του προσωπικού καθώς και να υπάρξει μια υποδομή επιστημονικής καθοδήγησης και τεχνικής βοήθειας
2. Το συντονισμό και υποστήριξη
Συνιστάται να τεθεί η περιφέρεια ως το κομβικό σημείο για την διαμόρφωση της πολιτικής και την εφαρμογή των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων μέσω της συνεργασίας με τοπικούς και περιφερειακούς θεσμούς και παράγοντες καθώς και με την εμπλοκή εθελοντικών οργανώσεων.
3. Τη θεσμική ένταξη των υπηρεσιών
Συνιστάται να μην υιοθετηθεί μονοδιάστατα ένας θεσμός για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών αλλά να εντοπιστούν αποτελεσματικοί συνδυασμοί θεσμικών φορέων(κεντρική κυβέρνηση, περιφερειακοί και τοπικοί θεσμοί, εθελοντικές οργανώσεις και οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων)
4. Τη μελλοντική τους ανάπτυξη
Συνιστάται η μετακίνηση από μεμονωμένα προγράμματα και πιλοτικές εφαρμογές σε μόνιμες μορφές παροχής υπηρεσιών με σαφή θεσμικό χαρακτήρα, τακτική χρηματοδότηση, κανονικές συνθήκες απασχόλησης για το προσωπικό και επαρκή χρόνο προετοιμασίας για τη λειτουργία τους μετά τη λήξη της χρηματοδότησης από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βλ. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, *Social Public Services: Quality of Working Life and Quality of Service. Summary of the Greek national report 2000* (EF/00/96/EN)

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: Ανάπτυξη και Προώθηση των Ευκαιριών
Επαγγελματικής Ένταξης στην Ελληνική Αγορά Εργασίας

ΜΕΤΡΟ	Π/Υ (εκατ. ΕΥΡΩ)	Βαρύτητα στο σύνολο του ΕΠ (%)	Βαρύτητα στον Άξονα (%)
2.1. Δημιουργία Μηχανισμού Καταγραφής των επαγγελματικών δεξιοτήτων των μεταναστών	38.680.000	16,1%	76%
2.2 Ανάπτυξη του Επιχειρηματικού Πνεύματος	11.200.000	4.7%	22%
2.3 Ασφαλιστικά δικαιώματα μεταναστών	800.000*	0.3%	2%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ	50.680.000	21,1%	100%

*Το ποσό δεν περιλαμβάνει κοστολόγηση όλων των δράσεων του Μέτρου, οι οποίες θα πρέπει να κοστολογηθούν μετά από διετία και κατόπιν εκπλήρωσης των προϋποθέσεων πολιτικής που αναφέρονται στην περιγραφή τους.

**ΜΕΤΡΟ 2.1: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 2.1

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	Ανάπτυξη και Προώθηση των Ευκαιριών Επαγγελματικής Ένταξης στην Ελληνική Αγορά Εργασίας		
ΜΕΤΡΟ 2.1	Δημιουργία Μηχανισμού Καταγραφής των επαγγελματικών δεξιοτήτων των μεταναστών		
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ		
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ, ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΝΟΜΙΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ		
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΔΙΑΡΚΗΣ		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	38.680.000	76%	16,1%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	38.680.000		

Α.Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου - ιεράρχιση αναγκών και προτεραιοτήτων

Γενικός στόχος είναι η καταγραφή, σε διαρκή βάση, των δεξιοτήτων των μεταναστών και των αναγκών κατάρτισης / επανακατάρτισης και πιστοποίησης των δεξιοτήτων τους από τον αρμόδιο φορέα (ΟΕΕΚ)

Η **σκοπιμότητα** του μέτρου είναι να καλύψει το κενό πληροφόρησης που υφίσταται σχετικά με τις επαγγελματικές δεξιότητες των μεταναστών και γενικά για το «ανθρώπινο κεφάλαιο» που αυτοί φέρουν ούτως ώστε να διευκολυνθεί, με παράλληλες δράσεις από τους αρμόδιους φορείς, τόσο η αποτελεσματικότερη ένταξη των ήδη διαμενόντων στη χώρα (νομίμων) μεταναστών στην αγορά εργασίας όσο και η άσκηση ενεργού μεταναστευτικής πολιτικής (δηλαδή η επιλεκτική πρόσκληση εργατικού δυναμικού ανάλογα με τις τυχόν επαγγελματικές

ειδικότητες που ζητούνται στην αγορά και που δεν καλύπτονται από το γηγενές εργατικό δυναμικό και από τους ήδη ευρισκόμενους στη χώρα μετανάστες).

Η πλήρης ανάλυση του «ιστορικού» απασχόλησης των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας θα έπρεπε να περιλάβει πληροφορίες σχετικά με τις επαγγελματικές τους εμπειρίες, τις ροές εισόδου και απομάκρυνσης από την αγορά εργασίας, την έκταση της υποαπασχόλησης, τη διαθεσιμότητα και ώρες εργασίας που διατίθενται να απασχοληθούν, τις μισθολογικές απαιτήσεις (reservation wage) και τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά τους.

Επειδή μια τέτοια λεπτομερής καταγραφή είναι αρκετά απαιτητική σε πόρους και ειδικευμένα στελέχη για να είναι αξιόπιστη, προτείνεται μια απλούστερη **στρατηγική** η οποία θα εστιαστεί στις **επαγγελματικές ειδικότητες** των μεταναστών οι οποίοι: **1. προσέρχονται για ανανέωση των αδειών εργασίας και 2. των αιτούντων άδεια εργασίας στη χώρα προέλευσης** (σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.2910/2001).

Το Μέτρο εντάσσεται στην: Κατευθυντήρια Γραμμή 1 για την Μετανάστευση στο πλαίσιο του Ανοικτού Μηχανισμού Συντονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης: "Υιοθέτηση σφαιρικής και συντονισμένης προσέγγισης για τη διαχείριση της μετανάστευσης σε εθνικό επίπεδο" (Συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων για τη μετανάστευση), **Κατευθυντήρια Γραμμή 2 "Βελτίωση της παρεχόμενης πληροφόρησης για τις νόμιμες δυνατότητες εισδοχής στην ΕΕ (Δημιουργία υπηρεσιών ενημέρωσης σε τρίτες χώρες), Κατευθυντήρια Γραμμή 3 (Εισδοχή Οικονομικών Μεταναστών (Εφαρμογή στρατηγικής για την απασχόληση συμβατής με τη συμβολή των μεταναστών στην αγορά εργασίας).**

Ένα από τα βασικά προβλήματα που παρουσιάζονται στις σύγχρονες αγορές εργασίας είναι η **αναντιστοιχία** των θέσεων εργασίας και των αναζητούντων απασχόληση (Labour market mismatches).

Η **αναντιστοιχία** αυτή οξύνεται όταν παρατηρείται: ταχεία αναδιάρθρωση των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας ή/και όταν οι επιχειρήσεις υιοθετούν τεχνολογικές καινοτομίες στην παραγωγή και λαμβάνει τις εξής μορφές:

- **ανεργία** (προσφορά εργασίας υπέρτερη του αριθμού των θέσεων εργασίας),
- **υποαπασχόληση** (απασχόληση λιγότερων ωρών εργασίας από το επιθυμητό),
- **ετεροαπασχόληση** (απασχόληση σε θέση εργασίας με διαφορετικό αντικείμενο από την ειδίκευση που διαθέτει ο εργαζόμενος) και τέλος,
- **έλλειψη εργατικού δυναμικού** (ζήτηση εργατικού δυναμικού υπέρτερη της προσφερόμενης).

Δείκτες ύπαρξης **αναντιστοιχιών** στην ελληνική αγορά εργασίας είναι, μεταξύ άλλων, το **ποσοστό ανεργίας** (κατά περιφέρεια), και το **ποσοστό υποαπασχόλησης** (οριζόμενο ως αριθμός εργαζομένων που δηλώνει εβδομαδιαίες ώρες απασχόλησης κάτω του συμβατικού

αριθμού ωρών). Και τα δύο ποσοστά είναι, σχετικά, με άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ, αρκετά υψηλά και δείχνουν και τις σημαντικές περιφερειακές ανισότητες στη χώρα. Όμως, παράλληλα με αυτά τα υψηλά ποσοστά, κλαδικές μελέτες καταλήγουν ότι υφίστανται και απλήρωτες θέσεις εργασίας (π.χ. εποχιακά, στον αγροτικό τομέα και σε ορισμένες περιοχές).

Οι αναντιστοιχίες αυτές δικαιολογούν την παρέμβαση του κράτους ώστε η έλευση των μεταναστών στη χώρα να συμβάλλει στην καλλίτερη κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας ή τουλάχιστον να μη συμβάλλει στην περαιτέρω όξυνση των αναντιστοιχιών. Η πληρέστερη γνώση των επαγγελματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μεταναστών είναι **απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση οποιασδήποτε παρεμβατικής πολιτικής στην αγορά εργασίας και για την άσκηση ενεργού πολιτικής μετανάστευσης για το μέλλον.**

Οι μετανάστες στην Ελλάδα δείχνουν υψηλό ποσοστό συγκέντρωσης από τρεις όμορες χώρες προέλευσης χαρακτηριστικό το οποίο επιτρέπει την λεπτομερή καταγραφή του επαγγελματικού τους προφίλ με σχετικά μικρή δαπάνη πόρων χρησιμοποιώντας προς τούτο διαδικασίες που έχουν ήδη κατοχυρωθεί νομοθετικά (ανανέωση άδειας εργασίας) και μέσω θεσμών που θα λειτουργήσουν για την εξυπηρέτηση του γενικού πληθυσμού (Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών στις Νομαρχίες και στους Δήμους).

Η σκιαγράφηση αυτή του επαγγελματικού προφίλ των ήδη ευρισκομένων στη χώρα μεταναστών θα συγκροτήσει την πιο πλήρη βάση πληροφόρησης που θα έχει στη διάθεσή της η ελληνική πολιτεία για να επιτύχει πολλαπλούς σκοπούς:

1. να έχει πληροφόρηση για την δημογραφική ταυτότητα, και για την εκπαιδευτική και επαγγελματική ποιότητα που φέρνει ο μεταναστευτικός πληθυσμός στην Ελλάδα,
2. να μπορεί να διακρίνει μεταξύ των μεταναστευτικών ομάδων με βάση και αυτά τα (σημαντικά για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών) κριτήρια,
3. να δύναται να ασκήσει παρεμβατική πολιτική στην αγορά εργασίας με ακριβή στόχευση των μέτρων ώστε οι ήδη ευρισκόμενοι στη χώρα μετανάστες να είναι κατά το δυνατόν, συμπληρωματικοί εργαζόμενοι με το γηγενές δυναμικό και όχι ανταγωνιστικοί,
4. να δύναται να ασκήσει *ενεργή μεταναστευτική πολιτική για το μέλλον* (δηλαδή πολιτική που θα επιλέγει ποιοι και πόσοι επιθυμεί η κοινωνία και η οικονομία να έλθουν) συγκροτώντας εκείνο το μείγμα **κινήτρων / αντικινήτρων** για να προσελκύσει αυτούς που θέλει να ενθαρρύνει να έλθουν και να αποθαρρύνει αποτελεσματικά αυτούς που θέλει να αποτρέψει από το να έλθουν. (Το τελευταίο σε συνδυασμό με την καλλίτερη φύλαξη των συνόρων ως μέρος της σχετικής Ευρωπαϊκής πολιτικής.: Κατευθυντήρια Γραμμή 1 "Διαχείριση

Μεταναστευτικών Ροών" (Ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ στο πλαίσιο κοινών κανόνων)

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Η Δράση αυτή περιλαμβάνει τη διατύπωση (και συμπλήρωση από τους μετανάστες) ερωτηματολογίου σχετικά με τις δεξιότητες ("κοινωνικές" και επαγγελματικές) με τρόπο που να διευκολύνει τη συμπλήρωσή του από τους αιτούντες άδεια ή ανανέωση άδειας εργασίας με τη βοήθεια του ειδικευμένου προσωπικού των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Το Ερωτηματολόγιο πρέπει να περιλαμβάνει ερωτήματα:

1. για το επίπεδο **λειτουργικής** γνώσης της ελληνικής γλώσσας
2. για το επίσημο εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταναστών (κατοχή πιστοποιητικών),
3. την τυχόν κατάρτισή τους, επίσημη ή ενδοϋπηρεσιακή, στη χώρα προέλευσης ή στην Ελλάδα,
4. τις τυχόν ανάγκες πιστοποίησης από τον επίσημο ελληνικό φορέα,
5. ένα σύντομο ιστορικό επαγγελματικών εμπειριών (προϋπηρεσίας) και κάλυψης από το σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων (το σκέλος που είναι ανταποδοτικό και που ασφαλίζει το άτομο μόνο αν έχει την ιδιότητα του εργαζόμενου),
6. τρόπους αναζήτησης και εύρεσης απασχόλησης που χρησιμοποιούν οι μετανάστες.

Οι ανωτέρω ενότητες ερωτημάτων καλύπτουν τον ορισμό της έννοιας του "ανθρώπινου κεφαλαίου"* ο οποίος περιλαμβάνει τρεις βασικές κατηγορίες "κεφαλαίου" που δύναται να έχει το άτομο:

1. ένα σύνολο των επαγγελματικών γνώσεων, προσόντων και δεξιοτήτων,
2. κινητικότητα (γεωγραφική και επαγγελματική) και
3. αποτελεσματικούς τρόπους αναζήτησης εργασίας..

Η καταγραφή αυτή θα είναι η πλέον πλήρης βάση πληροφόρησης που θα έχει η ελληνική πολιτεία σχετικά με τις επαγγελματικές δεξιότητες των μεταναστών προκειμένου να ασκήσει παρεμβατική πολιτική στην αγορά εργασίας και ενεργή μεταναστευτική πολιτική για το μέλλον.

---

*Το ανθρώπινο κεφάλαιο και ο σχηματισμός του περιλαμβάνει, υπό ευρεία έννοια, και άλλες δραστηριότητες όπως η κοινωνική καλλιέργεια, τα ταξίδια, η γενική ενημέρωση, η προσχολική αγωγή των νηπίων, η άσκηση προληπτικής υγιεινής και ιατρικής και άλλες οι οποίες βελτιώνουν την ικανότητα του ατόμου να βρει δουλειά και να αυξήσει το εισόδημά του.

Η **συνάφεια** με τους στόχους του Άξονα 2 (Διευκόλυνση και προώθηση της επαγγελματικής ένταξης των μεταναστών στην αγορά εργασίας) είναι προφανής.

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων– ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Δράση 2.1.1: Δημιουργία και Λειτουργία Συστήματος Τεκμηρίωσης-Επεξεργασίας και Ανάλυσης Δεδομένων για θέματα Μετανάστευσης και Αγοράς Εργασίας (Δίκτυο Κεντρικής μονάδας, περιφερειακοί-τοπικοί κόμβοι)

Το συγκεκριμένο σύστημα εντάσσεται στη **Διεύθυνση Αλλοδαπών & Μετανάστευσης του Υπ.ΕΣΔΔΑ** και λειτουργεί στη βάση δικτύωσης με περιφερειακούς και τοπικούς κόμβους. Η εφαρμογή του Μέτρου απαιτεί την λήψη πληροφορίας από τους ίδιους τους μετανάστες και την καταγραφή και αρχική επεξεργασία αυτής σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο προτού φθάσει στην κεντρική Διεύθυνση του ΥπΕΣΔΔΑ. Συνεπώς το *Σύστημα Τεκμηρίωσης – Επεξεργασίας και Ανάλυσης Δεδομένων για θέματα Μετανάστευσης και Αγοράς Εργασίας* πρέπει είναι διαρθρωμένο σε κεντρικό επίπεδο (επιτελική μονάδα) και σε περιφερειακό στα πλαίσια λειτουργίας των ΚΕΠ.

Σε αυτό το πλαίσιο προβλέπεται η πρόσληψη ειδικού επιστημονικού ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο ανέρχεται σε 12 άτομα για την Κεντρική Μονάδα (9 επιστήμονες και 3 υπάλληλοι γραμματειακής και διοικητικής υποστήριξης) και 450 στελέχη για τις εξειδικευμένες δομές των ΚΕΠ (Περιφερειακοί-Τοπικοί Κόμβοι) ανάλογα με τις ανάγκες και την ιδιαιτερότητα κάθε περιοχής καθώς και εξωτερικούς εμπειρογνώμονες και συνεργάτες. Το στελεχιακό δυναμικό του Συστήματος αποτελείται από ειδικούς πληροφορικών συστημάτων, στατιστικολόγους, οικονομολόγους της εργασίας και αναλυτές.

Η Μονάδα αφού προβεί στην επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων μπορεί να τα προωθήσει: στον ΟΑΕΔ, στα κέντρα απασχόλησης των ΟΤΑ (όπου αυτά λειτουργούν), στο Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής και στους άλλους κρατικούς ή μη φορείς (ερευνητικούς και άλλους) που θα εκδηλώσουν σχετικό ενδιαφέρον. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για την **καταγραφή** αναγκών βασικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης .

Δράση 2.1.2: Δημιουργία βάσης δεδομένων για το εκπαιδευτικό προφίλ και την επαγγελματική ειδίκευση των μεταναστών

Συγκέντρωση, οργάνωση και λειτουργία σε ενιαία βάση δεδομένων, των στοιχείων τα οποία είναι σχετικά με το επαγγελματικό προφίλ των μεταναστών. Τα στοιχεία αυτά θα προκύψουν από τις απαντήσεις των μεταναστών στα σχετικά έντυπα, όταν προσέλθουν στις Νομαρχίες και τα δημοτικά καταστήματα για την αίτηση / ανανέωση άδειας εργασίας. Κατά συνέπεια προβλέπεται η διαμόρφωση ερωτηματολογίου σχετικά με τις δεξιότητες (κοινωνικές και επαγγελματικές) με τρόπο που να διευκολύνει τη συμπλήρωσή του από τους αιτούντες με τη βοήθεια του προσωπικού των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Συνέπεια της ανάλυσης των δεδομένων είναι ο ακριβέστερος προσδιορισμός για τις πραγματικές ανάγκες επαγγελματικής κατάρτισης των μεταναστών.

Δράση 2.1.3: Σύσταση Μηχανισμού Διάχυσης πληροφοριών για την ενίσχυση της απασχόλησης της ομάδας-στόχου

Ο προτεινόμενος μηχανισμός αφορά την προώθηση της διαθέσιμης πληροφορίας για τις ειδικότητες και τις δεξιότητες της ομάδας-στόχου σε : α) εργοδοτικούς και επαγγελματικούς φορείς και ενώσεις (πχ. Επιμελητήρια), β) τοπικούς φορείς (π.χ. Αναπτυξιακές Εταιρείες Δήμων, τοπικά παραρτήματα ΟΑΕΔ και ΚΠΑ) και γ) συλλογικούς φορείς μεταναστών και συνδικαλιστικές ενώσεις, δεδομένου ότι πολλοί μετανάστες βρίσκουν εργασία μέσω των προσωπικών δικτύων γνωριμίας που έχουν. Δικαιώμα πρόσβασης στη διαθέσιμη πληροφορία έχει και κάθε θεσμικός μηχανισμός άσκησης πολιτικής για την αγορά εργασίας σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης (Υπ. Εργασίας, ΟΑΕΔ, ΟΚΕ).

Ουσιαστικά ο Μηχανισμός Διάχυσης Πληροφοριών λαμβάνει και διαχέει πληροφοριακό υλικό σε δύο επίπεδα: α) Κεντρικό και β) Τοπικό. Επιπλέον ο μηχανισμός ο οποίος θα λειτουργεί στα πλαίσια των ΚΕΠ με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, υπό την εποπτεία της Διεύθυνσης Αλλοδαπών & Μετανάστευσης του Υπ.ΕΣΔΔΑ (Σύστημα Τεκμηρίωσης-Επεξεργασίας και Ανάλυσης Δεδομένων για θέματα Μετανάστευσης και Αγοράς Εργασίας), θα αναλαμβάνει την εκπόνηση ετησίου προγράμματος πληροφόρησης – ευαισθητοποίησης για την ενθάρρυνση της αναγνώρισης και πιστοποίησης των επαγγελματικών προσόντων των μεταναστών από τον Ο.Ε.Ε.Κ., ενώ παράλληλα θα εκδίδει έκθεση χαρτογράφησης ειδικοτήτων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η έκθεση τέλος θα περιλαμβάνει συσχετίσεις με επίσημα μεγέθη και τις τάσεις τους καθώς και στοιχεία για τη διάρθρωση των περιφερειακών αγορών εργασίας και θα καταλήγει σε προτάσεις πολιτικής.

Η χαρτογράφηση του διαθέσιμου αποθέματος ειδικοτήτων σε επίπεδο τοπικής αγοράς εργασίας μέσω της χρήσης γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών (GIS) και λαμβάνοντας εισροή δεδομένων από τη βάση καταγραφής που προβλέπεται στη δράση 2.1.1, συμβάλλει στην καταπολέμηση της ανεργίας τριβής και τη μείωση του χρόνου διερεύνησης των επαγγελματικών προοπτικών στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, λειτουργεί συμπληρωματικά στη βελτίωση της ικανότητας της επιχείρησης να ελαχιστοποιήσει το κόστος της έλλειψης εργατικού δυναμικού σε αγορές αγαθών / υπηρεσιών με ευμετάβλητη ζήτηση.

Σε συνδυασμό με την παραπάνω δράση προβλέπεται η ανάληψη πιλοτικής έρευνας για τις πολιτικές πρόσληψης των εργοδοτών αναφορικά με τις κατηγορίες του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού της χώρας (recruitment policy) ως υποστηρικτική δράση του Μέτρου 2.1.3.

Δράση 2.1.4: Δράσεις προσέλκυσης αλλοδαπού εργατικού δυναμικού (αρθ. 16 2910/2001)

Το παρόν επιχειρησιακό πρόγραμμα λειτουργεί στην κατεύθυνση ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας του Ν. 2910/2001 και την άσκηση μια ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής. Ειδικότερα ο Άξονας 2 που αφορά την **Ανάπτυξη και Προώθηση των Ευκαιριών Επαγγελματικής Ένταξης στην Ελληνική Αγορά Εργασίας των Μεταναστών** επιδιώκει την άσκηση ενεργητικών παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας.

Επιπλέον, η συγκεκριμένη δράση στηριζόμενη στο οργανωμένο σύστημα ανάλυσης και επεξεργασίας των δεδομένων για θέματα αγοράς εργασίας και μετανάστευσης στοχεύει στην ενεργοποίηση των Προξενείων τα οποία με βάση το άρθρο 16 του προαναφερθέντος νόμου εμπλέκονται άμεσα στη λειτουργία του συστήματος μετάκλησης αλλοδαπού εργατικού δυναμικού.

Πιο συγκεκριμένα μέσω των Νομαρχιών θα συλλέγονται οι αιτήσεις πρόσκλησης μεταναστών από τους εργοδότες. Οι συγκεκριμένες αιτήσεις θα αναλύονται με στόχο την άντληση στοιχείων για τα χαρακτηριστικά της ζήτησης εργασίας. Στη συνέχεια θα γίνεται ενημέρωση των Προξενείων για τις ανάγκες προσωπικού στη χώρα κατόπιν επεξεργασίας και διασταύρωσης των στοιχείων άλλων (δευτερογενών) πηγών. Με βάση τα παραπάνω τα Προξενεία θα αναλαμβάνουν την επιλεκτική χορήγηση αδειών εισόδου και την ενημέρωση αντίστοιχων μηχανισμών και φορέων απασχόλησης στην αλλοδαπή.

Δράση 2.1.5: Εκπαίδευση στελεχιακού δυναμικού των ΚΕΠ και της Μονάδας Τεκμηρίωσης και Συλλογής Δεδομένων για την εφαρμογή των ενεργειών του Μέτρου

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω άμεση συνέπεια του Μέτρου είναι η δημιουργία εξειδικευμένης **Μονάδας Τεκμηρίωσης και Συλλογής Δεδομένων για θέματα Μετανάστευσης και Αγοράς Εργασίας** στη Διεύθυνση Αλλοδαπών & Μετανάστευσης του Υπ.ΕΣΔΔΑ. Η ετερογένεια που χαρακτηρίζει τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς της χώρας, αλλά και η σημασία του έργου που πρέπει να επιτελέσουν οι νέες δομές για της ολοκλήρωση της εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής επιβάλλουν την κατάρτιση του στελεχιακού δυναμικού.

Δ.Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Σε γενικές γραμμές ωφελούμενοι του Μέτρου 2.1 είναι η δημόσια διοίκηση και κυρίως οι φορείς άσκησης πολιτικής για τους μετανάστες και την αγορά εργασίας. Ειδικότερα για τους τελευταίους, το Μέτρο 2.1 αποκτά σημαντική διάσταση δεδομένου ότι συμβάλλει στην προσπάθεια ανάλυσης της προσφοράς εργασίας και τη διάχυση πληροφοριών για την επαγγελματική τους ειδίκευση με στόχο την καταπολέμηση διακρίσεων και στερεοτύπων και την ενδυνάμωση της θέσης τους στην αγορά εργασίας. Από την άλλη πλευρά η οργάνωση μιας ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων και η δημιουργία εξειδικευμένης μονάδας ανάλυσης και τεκμηρίωσης σε διαρκή βάση και με υψηλού επιπέδου επιστημονικό προσωπικό αποτελεί βήμα εκσυγχρονισμού και ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα. Η γεωγραφική εμβέλεια εφαρμογής του μέτρου καλύπτει το σύνολο της χώρας δεδομένης της χωροταξικής διασποράς που εμφανίζουν οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί και της προσπάθειας οργάνωσης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την περιγραφή και την ανάλυση της ομάδας-στόχου. Η χρονική διάρκεια του μέτρου προσδιορίζεται σε 48 μήνες.

Ε.Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- Αριθμός καταγεγραμμένων μεταναστών
- Αριθμός εκπαιδευόμενου επιστημονικού προσωπικού της δημόσιας διοίκησης
- Αριθμός επαφών και διάχυσης πληροφορικού υλικού με θεσμικούς και δημόσιους φορείς
- Αριθμός εκθέσεων με προτάσεις πολιτικής και ανάλυσης του διαθέσιμου αποθέματος δεξιοτήτων της ομάδας-στόχου σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο.

β) Δείκτες Αποτελέσματος (επιπτώσεων)

- Ενίσχυση της δυνατότητας συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων για την άσκηση μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής πολιτικής για τους μετανάστες

- Αξιοποίηση των πληροφοριακών εισροών που λαμβάνει το ΥΠΕΣΔΔΑ από τη διαδικασία νομιμοποίησης
- Βελτίωση της ικανότητας παραγωγής μεταναστευτικής πολιτικής και εκσυγχρονισμού της υφιστάμενης διοικητικής δομής.

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα επιπτώσεις

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Μέτρου 2.1 θα είναι:

- Η διάχυση της πληροφορίας για τα χαρακτηριστικά της προσφοράς εργασίας των μεταναστών
- Η παρακολούθηση του αποθέματος της προσφοράς εργασίας των μεταναστών και η συσχέτιση του με τις πολιτικές αντιμετώπισης των αναντιστοιχιών της αγοράς εργασίας σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο με τη χαρτογράφηση ειδικοτήτων
- Η ενίσχυση της τεκμηρίωσης των εθνικών δράσεων για την απασχόληση και την αξιοποίηση των μεταναστευτικών ροών προς την ελληνική αγορά εργασίας
- Η αποτελεσματική λειτουργία και ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών δημόσιας διοίκησης και αποκέντρωσης για θέματα μετανάστευσης
- Η προετοιμασία ολοκληρωμένης ένταξης των μεταναστών στο εθνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Η προετοιμασία και η ενθάρρυνση της διαδικασίας αναγνώρισης και πιστοποίησης των επαγγελματικών τίτλων των μεταναστών στην Ελλάδα
- Η ενίσχυση δικτύωσης και συνεργασίας των ΚΕΠ με τη Διεύθυνση Μετανάστευσης του ΥΠΕΣΔΔΑ.

Ζ. Εφαρμογή/υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

β) Τελικοί Δικαιούχοι

Συναρμόδια Υπουργεία και φορείς άσκησης πολιτικής για την αγορά εργασίας και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, Περιφερειακές και Νομαρχιακές Διοικήσεις, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Κέντρα

Η. Συνέργεια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 2.1 εμφανίζει υψηλό βαθμό συνέργειας με άλλες προβλεπόμενες δράσεις και πρωτοβουλίες πολιτικής. Ενδεικτικά αναφέρονται η ΚΠ EQUAL, το Πρόγραμμα Πολιτεία, το σχέδιο αναδιάρθρωσης του ΟΑΕΔ και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση.

ΜΕΤΡΟ 2.2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 2.2

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	Ανάπτυξη και Προώθηση των Ευκαιριών Επαγγελματικής Ένταξης στην Ελληνική Αγορά Εργασίας		
ΜΕΤΡΟ 2.2	Ανάπτυξη του Επιχειρηματικού Πνεύματος		
ΎΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ		
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΝΟΜΙΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ		
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006 (48 ΜΗΝΕΣ)		
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	11.200.000	22%	4.7%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	11.200.000		

Α. Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου - ιεράρχιση αναγκών και προτεραιοτήτων

Γενικός στόχος του μέτρου είναι να συμβάλει στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας των μεταναστών ως της άλλης διάστασης της ένταξης τους στην αγορά εργασίας (πέραν της απασχόλησης υπό μορφή εξαρτημένης εργασίας) διάσταση η οποία είναι σχετικά "υπανάπτυκτη" στην Ελλάδα καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών (των νομίμων και αυτών χωρίς "χαρτιά") απασχολούνται ως μισθωτοί εργαζόμενοι, και η οποία προσφέρει πλεονεκτήματα τόσο στους ίδιους τους μετανάστες όσο και στη χώρα υποδοχής.

Το Μέτρο αυτό εντάσσεται:

- στις Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Μετανάστευση του Ανοικτού Μηχανισμού Συντονισμού της Ε.Ε. 1.1. "Εισδοχή Οικονομικών Μεταναστών" και 1.2. "Κοινωνική Ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών".

2. **στις Κατευθυντήριες Γραμμές 8 και 9 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση "Ενθάρρυνση του Επιχειρηματικού Πνεύματος".**

Η **στρατηγική** επίτευξης του στόχου περιλαμβάνει την χρησιμοποίηση των ΚΕΠ ως κέντρων one-stop πληροφόρησης των μεταναστών και τη συνεργασία με τον καθ' ύλην αρμόδιο φορέα, τον ΟΑΕΔ.. Ειδικότερα, το Μέτρο περιέχει τρεις δράσεις :

1. την καλλίτερη **ενημέρωση** των μεταναστών για τις ενέργειες που έχει αναλάβει η ελληνική πολιτεία για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας ως ενός εκ των τεσσάρων πυλώνων της Πολιτικής Απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
2. τη **μέριμνα για τη συμπερίληψή τους στα υπό εκτέλεση προγράμματα** ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Επιπλέον,
3. ενδείκνυται η λήψη ειδικής μέριμνας για την **ενθάρρυνση των "εθνικών επιχειρήσεων"** (ethnic businesses), όχι μόνο λόγω οικονομικών σκοπιμοτήτων αλλά και ως παράγοντα κοινωνικοποίησης και συνοχής των μελών των εθνικών ομάδων των μεταναστών.

Επειδή το επιχειρείν και η αυτοαπασχόληση δεν φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, να προκαλούν ανταγωνισμό με άλλες ομάδες εργατικού δυναμικού (αλλοδαπών ή ημεδαπών) ώστε να τίθεται ζήτημα υποκατάστασης εργατικού δυναμικού*, η διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας των μεταναστών δεν προσκρούει σε επιχειρήματα: «γιατί να διατίθενται οι σπάνιοι κοινοτικοί και εθνικοί πόροι για την ενίσχυση ανθρώπινου δυναμικού το οποίο ήλθε στη χώρα χωρίς να έχει προσκληθεί;».

---

* Η παράνομη άσκηση επαγγέλματος ή επιχειρηματικής δράσης δημιουργεί τριβές με τους γηγενείς επαγγελματίες και επιχειρηματίες λόγω του αθέμιτου ανταγωνισμού που αυτή συνεπάγεται. Έτσι πρόσφατα στην Ιταλία π.χ. πραγματοποιήθηκαν, από τις δημοτικές αρχές τουριστικών πόλεων, επιχειρήσεις "σκούπας" προκειμένου να εκδιώξουν μετανάστες οι οποίοι πωλούσαν, ως πλανόδια, εμπορεύματα "μαϊμούδες" στους τουρίστες. Γνωστή είναι επίσης και στη χώρα μας η διαμάχη για την πειρατεία μουσικών κασετών και CD και η διάθεσή τους από πλανοδίους πωλητές (γγενείς και μετανάστες).

Αντιθέτως, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μικροί επιχειρηματίες εφόσον σύννομα ασκούν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες, προσφέρουν στην οικονομία και στο κοινωνικό σύνολο όλες τις ωφέλειες που παρέχουν και οι ημεδαποί αυτοαπασχολούμενοι και επιχειρηματίες (δημιουργία θέσεων απασχόλησης, συμβολή στα φορολογικά έσοδα, συνεισφορά στα ασφαλιστικά ταμεία, τόνωση της αγοράς ακινήτων, συναλλαγές με τον τραπεζικό τομέα, συμβολή στις επενδύσεις, κ.λπ.).

Επιπλέον, αποτελούν ένα πιο σταθερό εργατικό δυναμικό, σε σύγκριση με τους απασχολούμενους με σχέση εξαρτημένης εργασίας, καθώς οι ανάγκες επαγγελματικής καθιέρωσης, αποδοχής και εξασφάλισης σταθερής πελατείας, τους «προσδένουν» με δεσμούς εντοπιότητας με τις κατά τόπους αγορές. Συνεπώς, οι μετανάστες θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν ρητά στις ομάδες ωφελούμενων από τις δράσεις ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας και πάντως πρέπει να είναι καλά ενημερωμένοι σχετικά με τα μέτρα που έχει λάβει η πολιτεία για τη διευκόλυνση του επιχειρείν.

Σε αστικά κέντρα με σημαντικές συγκεντρώσεις μεταναστών από την ίδια εθνική-γλωσσική ομάδα, παρατηρείται η λειτουργία μικρών εθνικών επιχειρήσεων (ethnic businesses). Οι επιχειρήσεις αυτές απευθύνονται, κατά κύριο λόγο σε ομοεθνείς των επιχειρηματιών και αποσκοπούν στη λειτουργία χώρων συνάθροισης, ψυχαγωγίας και εστίασης, μεταφραστικών υπηρεσιών, ταξιδιωτικών "πρακτορείων", κ.λπ. που ικανοποιούν τις γλωσσικές, πολιτισμικές, θρησκευτικές, διαιτητικές και άλλες ιδιαιτερότητες και συνήθειες της κάθε εθνικής ομάδας. Οι μικρο-επιχειρηματίες που τις οργανώνουν, λειτουργούν, κατά κανόνα, στις παρυφές της νομιμότητας ενώ η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αυτών είναι ιδιαίτερος επισφαλής και λόγω της λειτουργίας τους σε καθεστώς παρανομίας αλλά και λόγω ανεπαρκούς χρηματοδότησης και οργάνωσης.

Χρήζει, συνεπώς, μελέτης η σκοπιμότητα ενθάρρυνσης αυτών των μικροεπιχειρήσεων σε περιοχές όπου υπάρχει τεκμηριωμένα ικανή συγκέντρωση μεταναστών και η αρωγή προς τους επιχειρηματίες από ειδικούς συμβούλους σχετικά με το καθεστώς σύννομης λειτουργίας τους, τις χρηματοδοτικές ανάγκες, τη λογιστική παρακολούθηση της δραστηριότητάς τους, κ.λπ.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Βασικός στόχος του Μέτρου 2.2 για την *Ανάπτυξη του Επιχειρηματικού Πνεύματος* είναι η ένταξη των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας μέσω της ενθάρρυνσης της δημιουργίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τους ίδιους (ethnic businesses) με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και οικονομικής υποστήριξης κατά τα αρχικά στάδια ίδρυσης και λειτουργίας της επιχείρησης. Ο στόχος αυτός συνδέεται άρρηκτα με τους στόχους των υπόλοιπων μέτρων του άξονα και ουσιαστικά συμβάλλει στην ενίσχυση της θέσης και του ρόλου των μεταναστών στην αγορά εργασίας και την ελληνική κοινωνία. Επιπλέον ο στόχος αυτός είναι συναφής με τη στρατηγική του άξονα 1 «Υπηρεσίες Πληροφόρησης, Συμβουλευτικής και Εξυπηρέτησης των Μεταναστών».

Η **στρατηγική** επίτευξης του στόχου περιλαμβάνει την χρησιμοποίηση των ΚΕΠ ως κέντρων one-stop πληροφόρησης των μεταναστών και τη συνεργασία με τον καθ' ύλην αρμόδιο φορέα, τον ΟΑΕΔ..

Το Μέτρο 2.2 περιλαμβάνει 3 δράσεις:

Δράση 2.2.1 «Συμβουλευτική υποστήριξη των μεταναστών που εκδηλώνουν ενδιαφέρον άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος»

Δράση 2.2.2 «Ευαισθητοποίηση και κατάρτιση των Συμβούλων Επιχειρηματικότητας»

Δράση 2.2.3 «Πρόγραμμα Επιχορήγησης νέων επιχειρηματιών-μεταναστών»

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων – ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Δράση 2.2.1 «Συμβουλευτική υποστήριξη των μεταναστών που εκδηλώνουν ενδιαφέρον άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος»

Η δράση αυτή αφορά κατηγορίες της ομάδας-στόχου που εκδηλώνουν ενδιαφέρον άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος στη χώρα. Βασική προϋπόθεση εφαρμογής της δράσης είναι και η ισότιμη ένταξη των μεταναστών στα σχεδιαζόμενα από το επόμενο έτος προγράμματα Επιχορήγησης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών. (Υπενθυμίζεται εδώ ότι στην πρόσφατη Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων δικαιούνται να συμμετάσχουν στα επιδοτούμενα προγράμματα Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών 2002 μόνο οι υπήκοοι της Ελλάδας ή άλλου κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Βλ. Υπ. Απόφαση 17/6/2002 Αρ. πρωτ. 30591)

Στο πλαίσιο αυτό το Μέτρο προσπαθεί να διευκολύνει τις διαδικασίες ίδρυσης νέας επιχείρησης ή έναρξης επαγγέλματος παρέχοντας συμβουλευτικές υπηρεσίες εξειδικευμένου χαρακτήρα από ειδικά καταρτισμένο προσωπικό που θα υπάγεται στα νομαρχιακά ΚΕΠ.

Οι Σύμβουλοι Επιχειρηματικότητας θα ανέρχονται σε 100 άτομα, η διασπορά των οποίων ποικίλει με βάση το βαθμό αστικότητας και γεωγραφικής συγκέντρωσης μεταναστών. Έργο των Συμβούλων δεν θα είναι μόνο η έγκυρη ενημέρωση γύρω από ζητήματα φορολογίας και εκπλήρωσης υποχρεώσεων με το δημόσιο, λογιστικής διαχείρισης, αλλά και η παροχή χρήσιμων πληροφοριών και εκπόνησης business plan. Ο αριθμός και τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών και των αιτημάτων/ ερωτήσεων θα καταγράφεται με σκοπό την αξιολόγηση τους και τη συγγραφή τελικής απολογιστικής έκθεσης από όλα τα νομαρχιακά ΚΕΠ.

Παράλληλα επιτελική ομάδα των Συμβούλων θα αναλάβει την συμπληρωματική δράση έκδοσης σε ετήσια βάση φυλλαδίου με βασικές πληροφορίες για την έναρξη και την άσκηση ανεξάρτητου επαγγέλματος και τήρησης λογιστικών βιβλίων σε 5 γλώσσες συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής και αγγλικής γλώσσας. Η διανομή των φυλλαδίων στα ΚΕΠ, τις Νομαρχίες και τους μεγάλους δήμους της χώρας θα εξασφαλίσει τη διάχυση του παραγόμενου πληροφοριακού υλικού σε ευρύτερες κατηγορίες μεταναστών. Άλλωστε μεταξύ των προγραμματισμένων Δράσεων για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας περιλαμβάνεται και η ... «Μείωση του κόστους και του χρόνου που απαιτούνται για την έναρξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με απλοποίηση του θεσμικού πλαισίου, με απλούστευση των διαδικασιών, με καλύτερη ενημέρωση και με σύντμηση των χρόνων απόκρισης της Διοίκησης» (ΕΣΔΑ, 2001, σελ. 24) ... με τον περιορισμό των σταδίων και των εμπλεκόμενων φορέων ώστε η διαδικασία αδειοδότησης να μειωθεί από δύο μήνες σε μία εβδομάδα.

Οι μετανάστες άλλωστε, λόγω της πιθανής μειωμένης γλωσσικής επάρκειάς τους, της μικρότερης εξοικείωσης τους με τα άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης (κοινωνικές γνωριμίες, «μέσα», κ.λπ.) θα ωφεληθούν ακόμα περισσότερο από τους ημεδαπούς χωρίς αυτό να θεωρηθεί προνομιακή μεταχείριση υπέρ των πρώτων.

Δράση 2.2.2 : «Ευαισθητοποίηση και Κατάρτιση των Συμβούλων Επιχειρηματικότητας», ώστε να λαμβάνεται υπόψη η πολιτισμική διαφορετικότητα στην προσέγγιση των μεταναστών. Επιπλέον σημαντική πηγή γνώσης για τα προβλήματα και τις ανάγκες του στελεχιακού δυναμικού αποτελεί η συμπλήρωση από τους ίδιους τους Συμβούλους ειδικής φόρμας με προβλήματα και δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την εκτέλεση του έργου τους.

Δράση 2.2.3 : «Πρόγραμμα Επιχορήγησης νέων επιχειρηματιών-μεταναστών»

Όπως είναι γνωστό τα αρχικά στάδια ίδρυσης και λειτουργίας μιας επιχείρησης αντιπροσωπεύουν σημαντικό κόστος το οποίο σχετίζεται και με την μειωμένη εισροή εσόδων. Το προτεινόμενο πιλοτικό «Πρόγραμμα Επιχορήγησης νέων επιχειρηματιών-μεταναστών» στοχεύει ακριβώς στην αντιμετώπιση των ενδεχόμενων χρηματοδοτικών δυσκολιών που μπορεί να απουσιαστούν κατά το πρώτο έτος ίδρυσης και λειτουργίας της επιχείρησης. Παράλληλα ενθαρρύνει κατηγορίες μεταναστών που ενδιαφέρονται να αναδείξουν το ταλέντο τους και τη δημιουργικότητα τους μέσω της αυτοαπασχόλησης. Το Πρόγραμμα αφορά την επιχορήγηση 100 ατόμων ανά έτος και το ύψος της επιδότησης αντιστοιχεί με αυτό που προβλέπει το τελευταίο Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας για νέους άνεργους του Υπουργείου Εργασίας (7,400 ευρώ).

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι του Μέτρου 2.2 είναι οι νόμιμοι μετανάστες που αναζητούν διέξοδο ένταξης στην αγορά εργασίας μέσω της αυτοαπασχόλησης. Έμμεσα ωφελούμενοι είναι οι φορείς που εμπλέκονται στη διαδικασία έγκρισης και εποπτείας ελεύθερων οικονομικών δραστηριοτήτων (πχ ΤΕΒΕ, Επιμελητήρια) με την έννοια της εισροής πόρων και της ενδεχόμενης απαλλαγής φόρτου εργασίας των υπαλλήλων τους για ζητήματα ενημέρωσης και αποφασηφίσεων των διαδικασιών στους ενδιαφερόμενους. Η γεωγραφική εμβέλεια εφαρμογής του μέτρου καλύπτει το σύνολο της χώρας και η χρονική διάρκεια του ανέρχεται σε 48 μήνες.

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (Φυσικού Αντικειμένου)

- Αριθμός επισκεπτών μεταναστών που εκδηλώνουν ενδιαφέρον άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος
- Αριθμός προσωπικού που εκπαιδεύεται
- Αριθμός επιχειρηματικών δράσεων από μέλη της ομάδας-στόχου (business plan)
- Αριθμός έντυπου πληροφοριακών εντύπων
- Αριθμός επιχορηγήσεων

β) Δείκτες Αποτελέσματος (Επιπτώσεων)

- Αριθμός νέων ελεύθερων επαγγελματιών που αποτελούν μέλη της ομάδας-στόχου
- Αύξηση καταρτισμένου προσωπικού

ΣΤ Αναμενόμενα αποτελέσματα - επιπτώσεις

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Μέτρου 2.2 θα είναι:

- Η ενθάρρυνση της ένταξης των μεταναστών στην αυτοαπασχόληση
- Η ανάπτυξη του επιχειρείν και της καινοτομίας
- Η ισότιμη ένταξη των μεταναστών στα προγράμματα επιχειρηματικότητας
- Η έγκαιρη και έγκυρη διάχυση πληροφοριών σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία επιχειρηματικών μονάδων
- Η βελτίωση της απασχόλησης των μεταναστών και η αύξηση των θέσεων εργασίας που δημιουργούνται στις επιχειρήσεις τους.

Ζ. Εφαρμογή / Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ΟΑΕΔ

β) Τελικοί Δικαιούχοι

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ΟΑΕΔ

Η. Συνέργεια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 2.2 συνδέεται άμεσα με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση 2000-2006 και την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL καθώς και το Πρόγραμμα Επιχορήγησης Νέων Επιχειρήσεων του Υπουργείου Εργασίας και τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (Θυρίδες Νεανικής Επιχειρηματικότητας), του EOMMEX, της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού και των Κέντρων Ενημέρωσης και Επιμόρφωσης «Δήμητρα».

ΜΕΤΡΟ 2.3: ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 2.3

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ		«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2		Ανάπτυξη και Προώθηση των Ευκαιριών Επαγγελματικής Ένταξης στην Ελληνική Αγορά Εργασίας	
ΜΕΤΡΟ 2.3		ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΙΣΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ	
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ		ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ		ΝΟΜΙΜΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ		2003-2006	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	800.000*	2%	0.3%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ			

*Το ποσό δεν περιλαμβάνει την κοστολόγηση όλων των δράσεων του Μέτρου, οι οποίες θα πρέπει να κοστολογηθούν μετά από διετία και κατόπιν εκπλήρωσης των προϋποθέσεων πολιτικής που αναφέρονται στην περιγραφή τους.

Α. Τεκμηρίωση αναγκαιότητας μέτρου – ιεράρχιση αναγκών και προτεραιοτήτων

Ο Γενικός Στόχος του Μέτρου είναι να ενθαρρύνει την πλήρη ένταξη των μεταναστών στο ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Η σκοπιμότητα του Μέτρου αφορά:

1. στη μείωση της ανασφάλιστης εργασίας ως μέσου για τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των μεταναστών και ως μέσου για τη μείωση του αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων
2. στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών ταμείων με την αύξηση των εισφορών εργαζομένων και εργοδοτών

3. στη διευκόλυνση της κινητικότητας των μεταναστών μεταξύ Ελλάδας και χωρών προέλευσης και της Ελλάδας και των υπολοίπων χωρών της ΕΕ με τη διασφάλιση ότι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης στη μία ή και στην άλλη χώρα δεν θα "απωλεστούν".

Το Μέτρο εντάσσεται:

στην Κατευθυντήρια Γραμμή 4 της Ευρωπαϊκής πολιτικής για τη μετανάστευση "Κοινωνική ένταξη των υπηκόων Τρίτων Χωρών" (Καθορισμός προτεραιοτήτων και πόρων για την πολιτική ένταξης των μεταναστών),

στην Κατευθυντήρια Γραμμή 3 "Σχέση Εταιρικότητας με Τρίτες Χώρες" (Ενθάρρυνση των μεταναστών να διατηρήσουν σχέσεις με τη χώρα καταγωγής τους - Ρύθμιση της νομοθεσίας για την κυκλοφορία μεταξύ της χώρας καταγωγής και της χώρας υποδοχής).

Επιπλέον, σύμφωνα με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, οι υπήκοοι Τρίτων Χωρών που διαμένουν και εργάζονται νόμιμα σε χώρα της ΕΕ θα δικαιούνται, στο εξής, τη μεταφορά των ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων (συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων, των επιδομάτων ανεργίας, των οικογενειακών επιδομάτων και του δικαιώματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης) σε άλλη χώρα - μέλος της Ένωσης. Προς επίτευξη του στόχου ετοιμάζεται η σχετική κοινοτική ρύθμιση (Βλ. σχετικά European Commission Employment and Social Affairs, *Social Agenda*, No. 2 July 2002: 13-14.)

Η στρατηγική επίτευξης του Μέτρου συνεπάγεται δράσεις δύο από τις οποίες μπορεί να αναλάβει το ΥΠΕΣΔΔΑ και δύο οι οποίες απαιτούν συνεργασία με άλλο Υπουργείο. Συγκεκριμένα η υλοποίηση του Μέτρου συνεπάγεται:

1. τη μείωση των ενσήμων που το ΥΠΕΣΔΔΑ απαιτεί για τη χορήγηση άδειας εργασίας,
2. την καταγραφή του ασφαλιστικού ιστορικού των αιτούντων ανανέωση της άδειας εργασίας,
3. τη σύναψη διακρατικών συμφωνιών για τη μεταφορά ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μεταναστών μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής
4. την εξασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των μεταναστών στις παροχές του ανταποδοτικού ασφαλιστικού συστήματος (Εργατική Εστία και Εργατική Κατοικία).

Η ανασφάλιστη εργασία αποτελεί συστατικό στοιχείο της παράνομης ή αδήλωτης απασχόλησης με όλα τα δεινά τα οποία η τελευταία συνεπάγεται για το εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, την οικονομική βιωσιμότητα των ασφαλιστικών ταμείων και τον αθέμιτο ανταγωνισμό στην αγορά από επιχειρήσεις που δεν καταβάλουν τους νόμιμους μισθούς και τις νόμιμες εργοδοτικές εισφορές.

Σε μια αγορά εργασίας όπως η ελληνική, όπου η κατάκτηση της αγοράς και οι αδυναμίες των ελεγκτικών μηχανισμών επιτρέπουν τη λειτουργία θυλάκων οικονομικής δραστηριότητας με τη χρήση εργασίας που παρουσιάζει τα παραπάνω χαρακτηριστικά, η ένταξη των παρανόμως εργαζομένων (και θυμάτων εκμετάλλευσης) στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι εύκολη υπόθεση. Το γεγονός ότι για ένα σημαντικό αριθμό αυτών των ανασφάλιστων εργαζομένων, δηλαδή των μεταναστών, η ίδια η έξοδος από το καθεστώς παρανομίας επιτυγχάνεται μέσω της ένταξης στο ασφαλιστικό σύστημα (και αποδεικνύεται μέσω της κατοχής ενός αριθμού ενσήμων) θα ανέμενε κανείς ότι θα αρκούσε για να τους οδηγήσει όλους να ενταχθούν πλήρως σ' αυτό. Όμως το ίδιο το γεγονός της μη ασφάλισης τους είναι, για αρκετούς από αυτούς τους εργαζόμενους και το "συγκριτικό πλεονέκτημα" που τους επιτρέπει να έχουν απασχόληση (έστω κακοπληρωμένη και ανασφάλιστη).

Πρέπει, συνεπώς, η πολιτεία να φροντίσει να δοθούν περαιτέρω κίνητρα για να επιδιώξουν οι ανασφάλιστοι εργαζόμενοι την ένταξη τους στο σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων. Στην περίπτωση των ανασφάλιστων μεταναστών, η μείωση του αριθμού των ενσήμων που χρειάζεται ο μετανάστης για να λάβει την άδεια εργασίας, τον διευκολύνει να καταστεί νόμιμος εργαζόμενος, και συνεπώς να ενισχύσει τη διαπραγματευτική του ισχύ έναντι του εργοδότη.

Ενθάρρυνση να συνεχίσει να είναι ασφαλισμένος του δίδεται επιπλέον και από τη βεβαιότητα ότι οι εισφορές του δεν "θα πάνε χαμένες" στην περίπτωση που αποφασίσει να επιστρέψει στη χώρα προέλευσης μετά από μερικά χρόνια δουλειάς στην Ελλάδα. Για να υπάρξει αυτή η βεβαιότητα πρέπει να υπογραφούν διμερείς συμφωνίες με τις βασικές χώρες προέλευσης των μεταναστών που να ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις και τους όρους για τη μεταφορά των εισφορών αν όχι και των ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Ειδικά αυτή η ρύθμιση διευκολύνει και την κινητικότητα των μεταναστών: μετά από μια περίοδο παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα να δύνανται να επιστρέψουν στη χώρα τους "όχι με άδεια χέρια" και αν υπάρξουν ευκαιρίες απασχόλησης στην Ελλάδα να μπορούν να επανέλθουν χωρίς τον ανασταλτικό παράγοντα της απώλειας ασφαλιστικών δικαιωμάτων. (Η δυνατότητα μεταφοράς ασφαλιστικών δικαιωμάτων των νόμιμων μεταναστών από μία χώρα της ΕΕ σε άλλες θα καταστεί δυνατή χάρη στην επικείμενη κοινοτική ρύθμιση του θέματος.)

Τέλος, αναγκαίο βήμα για να μπορέσει η πολιτεία να εκτιμήσει την επιβάρυνση των ασφαλιστικών ταμείων που θα προκύψει από την υιοθέτηση του μέτρου της μεταφοράς ασφαλιστικών δικαιωμάτων / εισφορών για τους μετανάστες, είναι να υπάρξει

αξιόπιστη πληροφόρηση για τον αριθμό και το ασφαλιστικό ιστορικό των μεταναστών που θεωρητικά θα μπορούσαν να κάνουν χρήση αυτών των συμφωνιών.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Το Μέτρο αντιμετωπίζει ένα από τα πλέον δυσεπίλυτα προβλήματα της ελληνικής αγοράς εργασίας: αυτό της ανασφάλιστης εργασίας η οποία συμβάλει στη λειτουργία της παράλληλης ή υπόγειας αγοράς εργασίας και στην εξασθένηση των ασφαλιστικών ταμείων και απειλεί τη βιωσιμότητα του κοινωνικού κράτους. Το Μέτρο σκοπεύει στην εξάλειψη η τουλάχιστον στη μείωση ενός σημαντικού μέρους της συνολικής ανασφάλιστης εργασίας αυτής των μεταναστών.

Η στρατηγική επίτευξης του Μέτρου συνεπάγεται δράσεις δύο από τις οποίες μπορεί να αναλάβει το ΥΠΕΣΔΔΑ και δύο οι οποίες απαιτούν συνεργασία με άλλο Υπουργείο. Συγκεκριμένα η υλοποίηση του Μέτρου συνεπάγεται τις παρακάτω δράσεις:

Δράση 2.3.1 : Εξέταση των παραμέτρων για τη σύναψη διακρατικών συμφωνιών με τις κύριες χώρες προέλευσης μεταναστών που διαμένουν και εργάζονται στην Ελλάδα για τη μεταφορά των ασφαλιστικών δικαιωμάτων ή των εισφορών τους στη χώρα προέλευσης

Δράση 2.3.2 : Διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος διαδοχικής ασφάλισης και εξέταση μείωσης του αριθμού των ενσήμων (ως αποδεικτικό νόμιμης απασχόλησης) για τη χορήγηση και την ανανέωση της άδειας εργασίας σε κλάδους και επαγγέλματα με έντονο εποχικό και περιστασιακό χαρακτήρα.

Δράση 2.3.3. : Ενημέρωση των μεταναστών σχετικά με τα κοινωνικοασφαλιστικά τους δικαιώματα και την παροχή λοιπών παροχών.

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων – ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Δράση 2.3.1 : Εξέταση των παραμέτρων για τη σύναψη διακρατικών συμφωνιών με τις κύριες χώρες προέλευσης μεταναστών που διαμένουν και εργάζονται στην Ελλάδα για τη μεταφορά των ασφαλιστικών δικαιωμάτων ή των εισφορών τους στη χώρα προέλευσης

Βασική προϋπόθεση υλοποίησης της παραπάνω δράσης είναι η εκπόνηση αναλογιστικής μελέτης σε συνάρτηση με τον καταγεγραμμένο αριθμό μεταναστών που ζούν και εργάζονται στην Ελλάδα. Το Μέτρο 2.1 και η *Δημιουργία και Λειτουργία Συστήματος Τεκμηρίωσης-Επεξεργασίας και Ανάλυσης Δεδομένων για θέματα Μετανάστευσης και Αγοράς Εργασίας* (Δίκτυο Κεντρικής μονάδας, περιφερειακοί-τοπικοί κόμβοι) θα παρέχει την απαραίτητη ποιότητα στοιχείων (δημογραφικά, οικονομικά κτλ.) προκειμένου να εκτιμηθεί με ασφάλεια το κόστος μεταφοράς των συνταξοδοτικών εισφορών τους στις χώρες καταγωγής. Ασφαλώς οι αναλογιστικές παραδοχές θα πρέπει να συμπεριλάβουν τον προσανατολισμό πολιτικής για τους όρους και τις προοπτικές θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος στους μετανάστες από τις χώρες με τις οποίες θα υπογραφεί διακρατική συμφωνία.

Δράση 2.3.2 : Διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος διαδοχικής ασφάλισης και εξέταση μείωσης του αριθμού των ενσήμων (ως αποδεικτικό νόμιμης απασχόλησης) για τη χορήγηση και την ανανέωση της άδειας εργασίας σε κλάδους και επαγγέλματα με έντονο εποχικό και περιστασιακό χαρακτήρα.

Ενδείκνυται η διεξαγωγή μελέτης σχετικά με τις επιπτώσεις της μείωσης του αριθμού των ενσήμων που το ΥΠΕΣΔΔΑ απαιτεί για τη χορήγηση/ ανανέωση της άδειας εργασίας αναφορικά με τη χρηματοδοτική κατάσταση των ταμείων. Στόχος της δράσης είναι η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και η ενίσχυση της θέσης των μεταναστών στους χώρους εργασίας. Η καταπολέμηση της εργοδοτικής αυθαιρεσίας επιβάλλεται για λόγους δικαιοσύνης και ισότητας, αλλά και για λόγους αθέμιτου ανταγωνισμού του οποίου θύματα αποτελούν οι επιχειρήσεις που τηρούν την ασφαλιστική και εργατική νομοθεσία.

Δράση 2.3.3. : Ενημέρωση των μεταναστών σχετικά με τα κοινωνικοασφαλιστικά τους δικαιώματα και την παροχή λοιπών παροχών

Η δράση αυτή λειτουργεί συμπληρωματικά και σε άμεση συνάφεια με τις δράσεις που υλοποιούν ήδη οι βασικοί φορείς κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής πολιτικής (Ασφαλιστικά Ταμεία, ΟΑΕΔ, ΟΕΕ κτλ.) καθώς και ανεξάρτητοι φορείς υποστήριξης της ομάδας-στόχου (ΔΟΜ, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, εθελοντικές οργανώσεις κτλ.). Ουσιαστικά η δράση αναφέρεται στην έκδοση εξειδικευμένων οδηγών/φυλλαδίων ασφαλιστικών δικαιωμάτων και λοιπών παροχών, σε ετήσια βάση και σε 5 γλώσσες συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής και αγγλικής γλώσσας.

Στόχος της δράσης είναι η ενημέρωση των μεταναστών όχι μόνο για βασικούς όρους ένταξης στο κοινωνικο-ασφαλιστικό σύστημα και τις διαδικασίες λήψης των παροχών, αλλά και τις κατηγορίες παροχών και βοηθημάτων που προσφέρει κάθε αρμόδιος φορέας και οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις δεν είναι ευρύτερα γνωστές ακόμη και στο γηγενή πληθυσμό (πχ. Παιδικές κατασκηνώσεις, επιδόματα κτλ.).

Στην πραγματικότητα επιζητείται η ενθάρρυνση των οργανισμών που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες στο πλαίσιο του **ανταποδοτικού** συστήματος ασφαλίσεων (δηλαδή τον Οργανισμό Εργατικής Εστίας και τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας) να οργανώσουν τις υπηρεσίες τους έτσι ώστε να είναι εύκολα προσβάσιμες στους μετανάστες δικαιούχους (επεξεργασία των βάσεων δεδομένων τους ώστε να είναι ευδιάκριτος ο αριθμός μεταναστών που εξυπηρετούνται από αυτές, η ευαισθητοποίηση του προσωπικού τους, κ.λπ.). Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Οργανισμού Εργατικής Εστίας (Ο.Ε.Ε.), ο οποίος αν και λειτουργεί σε ανταποδοτική βάση δεν μπορεί να καλύψει το κενό ενημέρωσης των μεταναστών-δικαιούχων, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να μην απολαμβάνουν τις πολλαπλές κατηγορίες παροχών του Οργανισμού (πχ. Εκδρομικά προγράμματα, πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού κτλ.).

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι του μέτρου είναι οι νόμιμοι και παράνομοι μετανάστες στους οποίους **δίδεται η δυνατότητα να ενταχθούν στο σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης και να γίνουν «νόμιμοι»**. Ωφελούμενοι του Μέτρου είναι και οι εμπλεκόμενοι φορείς στο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ασφαλιστικά Ταμεία κτλ.), ενώ η εφαρμογή του μέτρου διευκολύνει τους αρμόδιους φορείς στη διαδικασία ελέγχου των ροών ένταξης και απομάκρυνσης από την αγορά εργασίας και την άσκηση μιας ενεργητικής πολιτικής απασχόλησης. Η γεωγραφική εμβέλεια εφαρμογής του μέτρου καλύπτει το σύνολο της χώρας.

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (Φυσικού Αντικειμένου)

- Αριθμός φυλλαδίων ενημέρωσης για ζητήματα παροχών και ασφάλισης
- Αριθμός μεταναστών που έκαναν χρήση του δικαιώματος λήψης της δέσμης των παροχών που προσφέρει κάθε ασφαλιστικός φορέας και οργανισμός κοινωνικής προστασίας
- Αναλογιστική μελέτη εκτίμησης κόστους για το ενδεχόμενο της σκοπιμότητας σύναψης διακρατικών συμφωνιών με συγκεκριμένες χώρες και τη μεταφορά/

αναγνώριση κοινωνικο-ασφαλιστικών παροχών στους μετανάστες που προέρχονται από τις χώρες αυτές.

- Αριθμός διακρατικών συμφωνιών-συμβάσεων για θέματα κοινωνικο-ασφαλιστικής κάλυψης (που θα υπογραφούν μετά την αξιολόγηση της αναλογιστικής μελέτης).

β) Δείκτες Αποτελέσματος (Επιπτώσεων)

- Αριθμός μεταναστών που εντάχθηκαν στο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΣΚΑ)
- Αύξηση χρηματοδοτικών εισροών στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα - επιπτώσεις

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Μέτρου 2.3 είναι:

- Η ενθάρρυνση της ένταξης των μεταναστών στο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης
- Η βελτίωση της απασχόλησης των μεταναστών και η βελτίωση της ικανότητας τους να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενους κοινωνικούς κινδύνους και προβλήματα με την υγεία τους.
- Η αύξηση των πόρων των ασφαλιστικών ταμείων
- Η διευκόλυνση της κινητικότητας της εργασίας των μεταναστών σε νόμιμα πλαίσια και σε άμεση σύνδεση με τους στόχους της οικονομικής πολιτικής και των διακυμάνσεων του οικονομικού κύκλου.

Ζ. Εφαρμογή / Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης και Παροχής Κοινωνικής Προστασίας

β) Τελικοί Δικαιούχοι

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης και Παροχής Κοινωνικής Προστασίας

Η. Συνέργεια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 2.3 λειτουργεί συμπληρωματικά με τις εθνικό σχέδιο για την Κοινωνική Ασφάλιση και τα επιχειρησιακά προγράμματα εκσυγχρονισμού των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής πρόνοιας, καθώς και με τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης (Πρόγραμμα Πολιτεία, αναδιάρθρωση ΟΑΕΔ κτλ.). Ειδικότερα για τη δράση 2.3.3

«Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μεταναστών σχετικά με τα κοινωνικοασφαλιστικά τους δικαιώματα και την παροχή λοιπών παροχών» συναφής με τη στρατηγική του άξονα 1 «Υπηρεσίες Πληροφόρησης, Συμβουλευτικής και Εξυπηρέτησης των Μεταναστών».

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3:

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του άξονα

Κεντρικός στόχος του άξονα 3 είναι η προώθηση θεσμικών παρεμβάσεων και συντονισμένων δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης στην πολιτισμική διαφορά, **με σκοπό την πολιτισμική προσέγγιση της ελληνικής κοινωνίας με τους μετανάστες και την καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.**

Η αναγκαιότητα του άξονα 3 τεκμηριώνεται με βάση τις παρακάτω αλληλένδετες συνιστώσες του μεταναστατευτικού ζητήματος:

Η καταγραφή, σε έγκυρες μελέτες και έρευνες, ρατσιστικών και ξενόφοβων στάσεων του γενικού πληθυσμού αποκαλύπτει ότι η χώρα μας κατέχει μία από τις πρώτες θέσεις στην εκδήλωση ξενόφοβων στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στους μετανάστες. Σύμφωνα επίσης με την Έκθεση του European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia παρατηρείται σημαντική αύξηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού στα δημοσιογραφικά ρεπορτάζ των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και στην κοινή γνώμη, ενώ οι αντιδράσεις απέναντι σε ακραίες εθνικιστικές τοποθετήσεις και σε φαινόμενα ρατσισμού δεν είναι τόσο ισχυρές όσο θα έπρεπε.

Με αυτή την έννοια, τα προτεινόμενα μέτρα του άξονα 3 αφορούν την προώθηση δράσεων και ενεργειών που ενισχύουν την ατομική, οικογενειακή και κοινωνική ένταξη των μεταναστών και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: Πολιτισμική Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία

ΜΕΤΡΟ*	Π/Υ	Βαρύτητα στο σύνολο του ΕΠ (%)	Βαρύτητα στον Άξονα (%)
3.1. Ευαισθητοποίηση και Ενεργοποίηση της Ελληνικής Κοινωνίας σε Θέματα Πολυπολιτισμικότητας και Καταπολέμησης του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας	8.440.000	3,5%	23%
3.2 Θετικές Παρεμβάσεις για την Πολιτισμική Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία	28.540.000	11,9	77%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ	36.980.000	15,4%	100%

* Τα μέτρα 3.1, 3.2, του άξονα προτεραιότητας 3, εντάσσονται στην κατηγορία Δ με τίτλο «Κοινωνική Ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών», των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών για την μετανάστευση.

ΜΕΤΡΟ 3.1: ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 3.1

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	Πολιτισμική Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία		
ΜΕΤΡΟ 3.1	Ευαισθητοποίηση και Ενεργοποίηση της Ελληνικής Κοινωνίας σε Θέματα Πολυπολιτισμικότητας και Καταπολέμησης του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας		
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ		
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΜΚΟ		
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	8.440.000	23%	3,5%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	8.440.000		

Α. Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου - ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων

Η αναγκαιότητα της συστηματικής προώθησης της πολυπολιτισμικότητας στην κοινωνία πολιτών αλλά και στην κεντρική και τοπική διοίκηση έχει επισημανθεί συχνά και από διαφορετικές πλευρές περιλαμβανομένων των οργάνων της Ε.Ε. στο πλαίσιο της αναγνώρισης του μακροπρόθεσμου χαρακτήρα του μεταναστευτικού φαινομένου και της ανάγκης διαχείρισής του.

Η στρατηγική της προώθησης της πολυπολιτισμικότητας (multiculturalism) στο πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής περιλαμβάνει ως προτεραιότητες:

- i) την αναγκαιότητα της ευαισθητοποίησης των εθνικών κοινωνιών και των κεντρικών δημόσιων διοικήσεων σε τέτοια ζητήματα καθώς και

ii) την ενθάρρυνση, ενίσχυση και διεύρυνση της δράσης εκείνων των φορέων της κοινωνίας πολιτών (civil society) που ρητά και έμπρακτα δεσμεύονται στην προώθηση του πολυπολιτισμικού ιδανικού καθώς και στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Η ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας και πολιτείας σε ζητήματα πολυπολιτισμικότητας προκύπτει ως σημαντική ανάγκη για την εφαρμογή μιας θετικής μεταναστευτικής πολιτικής, καθώς προβλέπεται ότι η μετανάστευση προς τις χώρες της Ε.Ε. θα συνεχίσει και στο μακροπρόθεσμο μέλλον να αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης των οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους, ενώ ταυτόχρονα η ήδη διαμορφωμένη κατάσταση στην ελληνική κοινωνία (με κεντρικό χαρακτηριστικό τη διόγκωση των προβλημάτων και των παθολογιών που συνόδευσαν την έκρηξη της παράνομης μετανάστευσης σ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 90) αναδεικνύει τα ζητήματα πολυπολιτισμικότητας σε κεντρικής σημασίας διακύβευμα στο ευρύτερο πλαίσιο της ένταξης της χώρας στις περιφερειακές και πλανητικές αναδιαρθρώσεις.

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση μιας τέτοιας πολιτικής μπορούν να διαδραματίσουν οι φορείς της κοινωνίας πολιτών που δραστηριοποιούνται στην κατεύθυνση της πολυπολιτισμικότητας και της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Η διεθνής συζήτηση για το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και Οργανισμών στην παραγωγή και εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής αναδεικνύει την ιδιαίτερη σημασία που οι οργανώσεις αυτές έχουν διαδραματίσει στην εφαρμογή (αλλά και την παραγωγή) πολιτικών συναρτημένων με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την καταπολέμηση των διακρίσεων για λόγους φύλου, φυλής, πολιτικών, θρησκευτικών και άλλων πεποιθήσεων, ενώ σημαντική έμφαση δίνεται στη συμβολή τους στη διάχυση στον κοινωνικό ιστό πρακτικών και σχημάτων σκέψης και αντίληψης που προωθούν και ενισχύουν το μετασχηματισμό των εθνικών κοινωνιών σε πολυπολιτισμικά μορφώματα που συνδέουν και συνθέτουν διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Στο Μέτρο αυτό περιλαμβάνονται δράσεις και ενέργειες με κυρίαρχο τον επικοινωνιακό χαρακτήρα και με στόχο:

A) την ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας σε ζητήματα

i) αναγνώρισης και σεβασμού της διαφορετικότητας,

ii) προσέγγισης, συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών παραδόσεων και

- iii) καταπολέμησης των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας
- B) την κατάρτιση/επιμόρφωση στελεχών της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης σε ζητήματα πολιτιστικής διαχείρισης στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικότητας και της καταπολέμησης των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας
- Γ) την ενίσχυση της δράσης εκείνων των φορέων της κοινωνίας πολιτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης που ρητά και έμπρακτα δεσμεύονται στην προώθηση της πολυπολιτισμικότητας και στην καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Οι στόχοι αυτοί εκτιμώνται ως κεντρικής σημασίας, καθώς προκύπτουν τόσο από την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και από τα αιτήματα και τις ανάγκες της τοπικής αυτοδιοίκησης και των φορέων της κοινωνίας πολιτών που δραστηριοποιούνται στη διαχείριση της μετανάστευσης όσο και από τα κανονιστικά και πολιτικά κείμενα των οργάνων της Ε.Ε. που συστηματικά κατευθύνουν στη διάχυση των αντιρατσιστικών και πολυπολιτισμικών αξιών και προγραμμάτων δράσης στον κοινωνικό ιστό. Ιδιαίτερη σημασία σ' αυτή την κατεύθυνση αποκτούν τρία αλληλοδιαπλεκόμενα επίπεδα αντιρατσιστικής και πολυπολιτισμικής δραστηριοποίησης α) το επίπεδο του συνολικού πληθυσμού, β) το επίπεδο της δημόσιας διοίκησης και γ) το επίπεδο των οργανώσεων και φορέων της κοινωνίας πολιτών.

Η διάχυση των αντιρατσιστικών και πολυπολιτισμικών πρακτικών και σχημάτων σκέψης και αντίληψης στον κοινωνικό ιστό αποτελεί προαπαιτούμενο για την πολιτισμική ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής. Αυτό γίνεται επιτακτική ανάγκη στο πλαίσιο της ήδη διαμορφωμένης κατάστασης και των σημαντικών ελλείψεων που καταγράφονται.

Ταυτόχρονα, η αύξηση των απορριπτικών των μεταναστών διαθέσεων στην ελληνική κοινωνία, καθώς και η (έστω αποσπασματικά, αλλά από διαφορετικές πλευρές) καταγεγραμμένη προβληματικότητα της αντιμετώπισης των μεταναστών από την πλευρά της κεντρικής διοίκησης, καθιστούν αναγκαία τη δραστηριοποίηση σε πολλαπλά επίπεδα της κοινωνικής οργάνωσης.

Η ενεργοποίηση της δημόσιας διοίκησης αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα προς την κατεύθυνση αυτή, καθώς η δράση της έχει κανονιστικό χαρακτήρα, ενώ οι επιπτώσεις των δράσεών της έχουν τη δυνατότητα της συστηματικής διάχυσης σ' ολόκληρο το φάσμα του κοινωνικού ιστού.

Το επίπεδο δραστηριοποίησης που ορίζεται από την τοπική αυτοδιοίκηση και τους φορείς της κοινωνίας πολιτών (ΜΚΟ, σωματεία, σύλλογοι, επιχειρήσεις κλπ) αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τη συστηματική εμπέδωση των αντιρατσιστικών και πολυπολιτισμικών στάσεων και πρακτικών στο επίπεδο της κοινωνίας πολιτών αλλά και για τη διασύνδεση της δημόσιας πολιτικής με τις τοπικές κοινωνίες και τους τοπικούς θεσμούς.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στη συμπερίληψη των φορέων και των οργανώσεων αυτού του επιπέδου όχι μόνο στην εφαρμογή της αντιρατσιστικής και πολυπολιτισμικής πολιτικής, αλλά και στη συγκεκριμενοποίησή της και μάλιστα σε τοπικό επίπεδο. Στο βαθμό που οι στόχοι αυτού του μέτρου επιδιώκουν να διαχύσουν πρακτικές και σχήματα σκέψης και αντίληψης στον κοινωνικό ιστό, καθίσταται αναγκαία η συμπερίληψη των φορέων της κοινωνίας πολιτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης στις διαδικασίες παραγωγής και υλοποίησης της πολιτικής, καθώς η επιτυχία αυτής της πολιτικής συναρτάται συστηματικά με την επίτευξη ευρείας κοινωνικής συναίνεσης και συνεργασίας.

Στο πλαίσιο αυτό οι ενέργειες και οι δράσεις που περιλαμβάνονται σ' αυτό το μέτρο επιδιώκουν να προωθήσουν τις αναγκαίες εκείνες συνέργιες και οσμώσεις που θα συμβάλλουν στη διεύρυνση του πεδίου δημόσιας παρέμβασης από την ελεγκτική και κατασταλτική προοπτική σ' αυτήν της ένταξης και της δίκαιης και ίσης μεταχείρισης στο πλαίσιο του σεβασμού των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων– ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Σ' αυτό το πλαίσιο στόχων και προτεραιοτήτων προτείνονται οι παρακάτω δράσεις και ενέργειες:

Δράση 3.1.1.: Έκδοση και προώθηση προς εφαρμογή, σε δημόσιες υπηρεσίες, δήμους και νομαρχίες, του Κώδικα / Οδηγού Συμπεριφοράς των Δημοσίων Υπαλλήλων.

Ενσωμάτωση του Οδηγού αυτού – ο οποίος θα υποδηλώνει το σεβασμό στη διαφορετικότητα - στην διαδικτυακή ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, καθώς και δωρεάν διάθεσή του, σε έντυπη μορφή, στους χώρους υποδοχής κοινού των δημοσίων υπηρεσιών, των δήμων και των νομαρχιών.

Ο οδηγός αυτός θα συμπεριλαμβάνει: α) τρόπους και κανόνες σωστής συμπεριφοράς όσον αφορά στην εξυπηρέτηση του κοινού από τους υπαλλήλους, με ιδιαίτερες αναφορές και προβλέψεις για την εξυπηρέτηση ευπαθών ομάδων όπως αυτή των μεταναστών, β) καθορισμό του τι συνιστά μη ενδεδειγμένη και μη αποδεκτή συμπεριφορά στις παραπάνω περιπτώσεις, γ) καθορισμό ενδεδειγμένου επίσημου λεξιλογίου όσον αφορά στις ευπαθείς ομάδες (π.χ απαλειφή των όρων «λαθρομετανάστης», «παράνομος μετανάστης» και επιχείρηση σκούπα» και αντικατάσταση των δύο πρώτων από τον όρο «μετανάστης χωρίς χαρτιά»)

Η σύνταξη του οδηγού αυτού θα στηριχθεί στα αποτελέσματα έρευνας που θα προηγηθεί και η οποία θα διεξαχθεί για αυτό τον σκοπό και θα συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων την λήψη συνεντεύξεων από δημοσίους υπαλλήλους και μέλη ευπαθών ομάδων (βλ. άξονας προτεραιότητας 7).

Δράση 3.1.2: Διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων αντιρατσιστικής, πολυπολιτισμικής και φιλομεταναστευτικής θεματολογίας για τους δημοσίους υπαλλήλους που εμπλέκονται στις διαδικασίες υποδοχής, ενημέρωσης / πληροφόρησης και νομιμοποίησης των μεταναστών. Δημιουργία αντίστοιχου επιμορφωτικού υλικού και διαθέσή του στους προαναφερθέντες υπαλλήλους.

Δράση 3.1.3: Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης μέσω της έκδοσης και δωρεάν διάθεσης διαφόρων τύπων έντυπου υλικού και διαφημιστικών εκστρατειών στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Ενδεικτικά η παραπάνω δράση μπορεί να περιλαμβάνει:

- Έκδοση **αφισών και ημερολογίων τοίχου και γραφείου και παραγωγή έντυπου υλικού** (φυλλαδίων) αντιρατσιστικής, πολυπολιτισμικής και φιλομεταναστευτικής θεματολογίας, και δωρεάν διάθεσή τους προς χρήση σε δημόσιες υπηρεσίες, δήμους, νομαρχίες. Το περιεχόμενο των αφισών και των ημερολογίων τοίχου θα στηρίζεται στην εικόνα και μπορεί να έχει τη μορφή σχετικών φωτογραφιών και αναπαραγόμενων σχετικών έργων ζωγραφικής, γλυπτικής, κόμικ. Το περιεχόμενο των ημερολογίων γραφείου θα στηρίζεται στο συνδυασμό εικόνας και γραπτού λόγου και μπορεί να περιλαμβάνει, εκτός από τα παραπάνω, σύντομα αποσπάσματα λογοτεχνικών και ποιητικών έργων που αφορούν στη θεματολογία που προαναφέρθηκε, καθώς και φωτογραφικά αναπαραγόμενα προϊόντα της καλλιτεχνικής δημιουργίας των ίδιων των μεταναστών. Τα ημερολόγια θα περιλαμβάνουν επίσης ένα ενημερωτικό τμήμα στο οποίο α) θα παρέχονται στοιχεία που αφορούν στους μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα (π.χ. αριθμοί μεταναστών ανά χώρα προέλευσης, λίστα με τα ονόματα των Κοινοτήτων των μεταναστών) και β) θα καταγράφονται σημαντικές πολιτισμικές εκδηλώσεις αντιρατσιστικού και πολυπολιτισμικού περιεχομένου (π.χ. Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ του Συντονιστικού Μεταναστευτικών και Αντιρατσιστικών Οργανώσεων, μουσικό φεστιβάλ Womad)
- Παραγωγή ποικίλου **έντυπου υλικού (φυλλαδίων)** το οποίο θα συνδυάζει γραπτό λόγο και εικόνα και του οποίου η θεματολογία θα αφορά: α) τα οφέλη της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, β) το περιεχόμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις συνέπειες της έλλειψης σεβασμού τους, γ) την ιστορική σχέση των ίδιων των Ελλήνων με τη μετανάστευση και τα θετικά -τόσο για τους ίδιους όσο και για τις κοινωνίες που τους υποδέχτηκαν- αποτελέσματά της και δ) τη θετική συμβολή των μεταναστών στην εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας. Τακτική εναλλάξ διανομή του υλικού αυτού υπό τη μορφή ένθετων σε Κυριακάτικες εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας.
- Παραγωγή και προβολή διαφορετικών μεταξύ τους **τηλεοπτικών διαφημίσεων-σποτς** αντιρατσιστικής, πολυπολιτισμικής και φιλομεταναστευτικής θεματολογίας. Η προβολή των σποτς αυτών θα πραγματοποιείται τουλάχιστον τέσσερις φορές το χρόνο

μεταξύ των οποίων θα συμπεριλαμβάνεται η Παγκόσμια Ημέρα κατά των Φυλετικών Διακρίσεων. Παραγωγή ειδικού σποτ με θέμα τη γυναίκα μετανάστρια και προβολή του, μεταξύ άλλων ημερών, και την Παγκόσμια Ημέρας Γυναίκας.

- Παραγωγή και συστηματική εκπομπή διαφορετικών μεταξύ τους **ραδιοφωνικών διαφημίσεων-σποτς** αντιρατσιστικής, πολυπολιτισμικής και φιλομεταναστευτικής θεματολογίας. Η εκπομπή των σποτς αυτών θα είναι συχνή (τουλάχιστον εβδομαδιαία) ενώ θα πραγματοποιείται από σταθμούς και σε χρόνο που θα έχουν επιλεγεί με κριτήρια τόσο το βαθμό ακροαματικότητας όσο και τη συνολικά αντιπροσωπευτικότερη δυνατή κάλυψη της ηλικιακής και κοινωνικής σύνθεσης του πληθυσμού της χώρας.

- **Καταχώρηση διαφημίσεων** αντιρατσιστικού, πολυπολιτισμικού και φιλομεταναστευτικού περιεχομένου σε νεανικά περιοδικά και περιοδικά ποικίλης ύλης. Οι διαφημίσεις θα συνδυάζουν το σύγχρονο και νεανικό (στην πρώτη περίπτωση) λόγο με την εικόνα και θα στοχεύουν στην εξοικείωση των αναγνωστών των συγκεκριμένων κατηγοριών περιοδικού τύπου με τη θεματολογία που προαναφέρθηκε.

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι από το μέτρο που περιγράφεται εδώ θα είναι:

α) η δημόσια διοίκηση στο σύνολό της, αφού αναμένεται η άρση των προκαταλήψεων και της μεροληψίας από την πλευρά των δημοσίων υπαλλήλων να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της αποτελεσματικότητας όσον αφορά στη διεξαγωγή του έργου τους

β) οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα, αφού η απάλυνση και η άρση των προκαταλήψεων και της μεροληψίας που βιώνουν οι άνθρωποι αυτοί στην επαφή τους τόσο με τη δημόσια διοίκηση όσο και με γενικότερο πληθυσμό της χώρας αναμένεται να συμβάλλει αποφασιστικά στην αποτελεσματικότερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή τους στην ελληνική κοινωνία

γ) η ελληνική κοινωνία στο σύνολό της, αφού η καταπολέμηση ξενοφοβικών και ρατσιστικών αντιλήψεων και στάσεων θα συμβάλλει στην αποπεριθωριοποίηση ολόκληρων κοινωνικών ομάδων και, επομένως, στη δημιουργία των προϋποθέσεων δημιουργικής και ειρηνικής συνύπαρξης των μελών του συνολικού πληθυσμού της χώρας

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- Ποιότητα και θεματικές ενότητες της έκδοσης που αφορά τον κώδικα/οδηγό συμπεριφοράς των Δημοσίων Υπαλλήλων προς τους Μετανάστες
- Θεματικές και επιμορφωτικά σεμινάρια που απευθύνονται σε Δημοσίου Υπαλλήλους
- Έκδοση εύχρηστου, κατανοητού και επικοινωνιακά σωστού έντυπου υλικού

- Χρόνος και μέσο στο οποίο προβάλλονται τα ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά διαφημιστικά μηνύματα

β) Δείκτες Αποτελέσματος (επιπτώσεων)

- Τεύχη έκδοσης που διανεμήθηκαν και αφορούν στον κώδικα/οδηγό συμπεριφοράς των Δημοσίων Υπαλλήλων προς τους Μετανάστες
- Δημόσιοι Υπάλληλοι που συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια
- Ανταπόκριση γενικού πληθυσμού στην διαφημιστική εκστρατεία που αφορά στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τους μετανάστες

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα επιπτώσεις

Η Εφαρμογή του μέτρου αναμένεται να έχει τις παρακάτω θετικές επιπτώσεις:

- α) αύξηση της κοινωνικής συνοχής, ως αποτέλεσμα της απάλυνσης των ξενοφοβικών και ρατσιστικών αντιλήψεων και στάσεων
- β) αύξηση της αποτελεσματικότητας στη διεξαγωγή του έργου των δημοσίων υπαλλήλων και ταυτόχρονη μείωση της πολύπλευρης ταλαιπωρίας που υφίστανται διάφορες ευπαθείς ομάδες μέρος των οποίων αποτελούν οι μετανάστες
- γ) αύξηση της δημιουργικότητας των μεταναστών και άλλων ευπαθών ομάδων του πληθυσμού μέσω της βελτίωσης της εικόνας του εαυτού, αφού η βελτίωση της εικόνας αυτής συνδέεται με την καταπολέμηση φυλετικών και άλλων διακρίσεων
- δ) εμπλουτισμός και ανάπτυξη της πολιτισμικής ταυτότητας της χώρας, μέσα από την άρση παραγόντων που συνδέονται με την περιθωριοποίηση ολόκληρων κοινωνικών ομάδων
- ε) προσωρινή δημιουργία νέων θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια υλοποίησης των προβλεπόμενων δράσεων

Ζ. Εφαρμογή/υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Υπουργείο Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

β) Τελικοί Δικαιούχοι

Ερευνητικά Ινστιτούτα, ΜΚΟ, Κοινότητες Μεταναστών, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ (εκδοτικοί οίκοι, εταιρείες ραδιοτηλεοπτικών παραγωγών κλπ)

Η. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Οι ενέργειες και οι δράσεις που περιλαμβάνονται σ' αυτό το μέτρο βρίσκονται σε συνέργια τόσο με το Μέτρο 1.1., του Α.Π. 1, του ΕΠΕΑΕΚ II του ΥΠΕΠΘ (Κατηγορία Πράξεων (α), Δράση 1.1.1.-«Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και διοικητικών φορέων εκπαίδευσης»-

«Ευαισθητοποίηση κοινοτήτων και παραγόντων τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης»), όσο και με τις ενέργειες και δράσεις που περιλαμβάνονται στη συμμετοχή του Υπουργείου Τύπου και ΜΜΕ στην Κοινωνική EQUAL και ειδικότερα με τις δράσεις που αφορούν στη δημιουργία επιμορφωτικού υλικού, παραγωγής και προβολής τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών και σποτ, στη διεξαγωγή μελετών για τις στάσεις και αντιλήψεις απέναντι στους μετανάστες, στη δημιουργία και διανομή έντυπου υλικού και στη δημιουργία Δομών Αντιρατσιστικής Παρέμβασης με τη συμμετοχή εκπροσώπων των φορέων των ομάδων στόχου.

ΜΕΤΡΟ 3.2: ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 3.2

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	Πολιτισμική Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία		
ΜΕΤΡΟ 3.2	Θετικές Παρεμβάσεις για την Πολιτισμική Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία		
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ		
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΜΚΟ		
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	28.540.000	77%	11,9%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	28.540.000		

Α. Τακμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου - ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων

Η θετική παρέμβαση για την πολιτισμική ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία αποτελεί το δεύτερο βασικό σκέλος μιας ολοκληρωμένης ενταξιακής πολιτικής. Η αντιμετώπιση των δυσχερειών της ήδη διαμορφωμένης κατάστασης και η μεταστροφή των πρακτικών και των σχημάτων σκέψης και αντίληψης δεν αρκούν από μόνες τους να υλοποιήσουν μια συστηματική και συνεπή ενταξιακή πολιτική, αφού αφορούν κυρίως στο περιβάλλον μιας τέτοιας πολιτικής και όχι στον πυρήνα της.

Ο πυρήνας μιας τέτοιας πολιτικής αναπόφευκτα αποτελείται από θετικές παρεμβάσεις που απαντούν στις ανάγκες που οι σχετικές έρευνες και καταγραφές της κατάστασης αποτυπώνουν. Οι ανάγκες αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων της καθημερινότητας (κατανόηση του περιβάλλοντος και των συγκεκριμένων καθημερινών σχέσεων που το αποτελούν, συμμετοχή στην κοινωνική ζωή, δυνατότητα συλλογικής δραστηριοποίησης,

δημιουργία διαύλων επικοινωνίας με τους θεσμούς και τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας πολιτών, δημιουργία σχέσεων αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης μεταξύ των τοπικών κοινωνιών και των κοινοτήτων μεταναστών) και συναρτώνται με τις προτεραιότητες

- i) της αναγνώρισης και του σεβασμού της διαφορετικότητας,
- ii) της ενεργού προώθησης της πολυπολιτισμικότητας και
- iii) της δημοκρατικής συμμετοχής στους θεσμούς και την κοινωνική ζωή των κοινωνιών υποδοχής

Οι προτεραιότητες αυτές κινούνται στην κατεύθυνση της αξιοποίησης των πολιτισμικών δυναμικών των ίδιων των μεταναστών και των κοινοτήτων τους καθώς και αυτών της κοινωνίας υποδοχής μέσα από την ενίσχυση της θεατότητας, της αναγνώρισης και της αποδοχής των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των μεταναστών στο δημόσιο χώρο και στο επίπεδο της καθημερινότητας, αλλά και μέσα από τη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας, ανταλλαγής και συνεργασίας με την κοινωνία υποδοχής και τους θεσμούς της.

Στην κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαία και εδώ η συμπερίληψη των φορέων της κοινωνίας πολιτών, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των κοινοτήτων των μεταναστών στη συγκεκριμενοποίηση του περιεχομένου και στην υλοποίηση των δράσεων και των ενεργειών. Η συμπερίληψη αυτή θα δώσει τη δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών και συνεργασιών μεταξύ των φορέων που ενεργοποιούνται στη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου στη βάση της γνώσης των πραγματικών αναγκών και θα διευρύνει το πλαίσιο των δυνατών παρεμβάσεων, όπως και την αποτελεσματικότητά τους. Σημαντικό στοιχείο εδώ είναι η διασύνδεση της δράσης και της πληροφόρησης των φορέων που ενεργοποιούνται στη διαχείριση της μετανάστευσης, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται συμπληρωματικότητα, αλληλοτροφοδότηση και διάχυση των δράσεων και των πρωτοβουλιών.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Το Μέτρο αυτό περιλαμβάνει ενέργειες, δράσεις και έργα που χαρακτηρίζονται από τη δυνατότητά τους να διευρύνουν τη συμμετοχή των μεταναστών και των κοινοτήτων τους στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας, αλλά και να δημιουργούν διαύλους επικοινωνίας μεταξύ των τοπικών και κεντρικών θεσμών και των τοπικών κοινωνιών με τους μετανάστες και τις κοινότητές τους στην Ελλάδα..

Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται δράσεις, ενέργειες και έργα που

- i) δημιουργούν πολιτιστικές υποδομές για την προώθηση της συμμετοχής των κοινοτήτων μεταναστών στην πολιτιστική και τη συνολική κοινωνική ζωή της χώρας υποδοχής
- ii) ενισχύουν τη θεατότητα της πολιτισμικής δημιουργίας των μεταναστών
- iii) προωθούν την επικοινωνία των κοινοτήτων μεταναστών με τους φορείς της κοινωνίας πολιτών, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κεντρικής διοίκησης
- iv) διατηρούν και προστατεύουν τη σχέση των μεταναστών με τον πολιτισμό των χωρών καταγωγής τους
- v) ενθαρρύνουν τις πολιτισμικές ανταλλαγές μεταξύ των κοινωνιών υποδοχής και καταγωγής
- vi) διευκολύνουν και αναπτύσσουν την αναγκαία εξοικείωση των μεταναστών με το κοινωνικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής
- vii) ενισχύουν θετικά την αποτελεσματικότητα των δράσεων και ενεργειών καταπολέμησης των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας
- viii) εμπλέκουν ευρύ φάσμα φορέων και οργανώσεων στη διαχείριση των ζητημάτων πολυπολιτισμικότητας
- ix) εγκαθιδρύουν διαδικασίες διαβούλευσης και συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων διευκολύνοντας έτσι την αναγνώριση των αναγκών και την επαρκή και κατάλληλη αντιμετώπισή τους.

Πρόκειται για θετικές-αναπτυξιακές δράσεις που επιχειρούν απ' τη μια να απαντήσουν συστηματικά και σφαιρικά στις καταγεγραμμένες ανάγκες και απ' την άλλη να δημιουργήσουν το θεσμικό, οργανωτικό και κοινωνικό εξοπλισμό που είναι αναγκαίος για τη διαχείριση αυτών των ζητημάτων στο μέλλον και στην προοπτική του μακροπρόθεσμου χαρακτήρα του μεταναστευτικού φαινομένου και της ευρέως πλέον διαδεδομένης αναγνώρισης της ανάγκης θετικής ρύθμισης και διαχείρισής του.

Οι στόχοι που τίθενται αφορούν:

- i) στην αντιμετώπιση της πολιτισμικής περιθωριοποίησης και στέρησης των μεταναστών στις χώρες υποδοχής,
- ii) στην εξοικείωση με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής,
- iii) στη διατήρηση και ενίσχυση των σχέσεων των μεταναστών με τις κοινότητές τους στις χώρες υποδοχής και με τις χώρες καταγωγής τους στην προοπτική της επιστροφής του στη χώρα καταγωγής,
- iv) στην υποβοήθηση στη δημιουργία ευρέως κλίματος κοινωνικής συναίνεσης γύρω από ζητήματα πολυπολιτισμικότητας και καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και

ν) στη συμβολή των κοινοτήτων των μεταναστών στην προώθηση της πολυπολιτισμικότητας της ελληνικής κοινωνίας.

Οι στόχοι αυτοί συγκεκριμενοποιούν τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί και κατευθύνουν προς την ανάπτυξη συνεργιών και συνεργασιών τόσο μεταξύ των φορέων της κεντρικής διοίκησης όσο και μεταξύ αυτών και των φορέων της κοινωνίας πολιτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων – ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Στο Μέτρο αυτό περιλαμβάνονται δράσεις όπως:

Δράση 3.2.1: Θέσπιση Ετήσιου Πανελλαδικού Προγράμματος Επιμόρφωσης για την Εξοικείωση των Μεταναστών με το ευρύτερο Κοινωνικό και Πολιτισμικό Περιβάλλον και την τοπική κοινωνία διαμονής και εργασίας τους.

Το Πρόγραμμα αυτό θα περιλαμβάνει δράσεις όπως: σεμινάρια, διαλέξεις, ανοιχτές συζητήσεις και εργαστήρια που θα απευθύνονται στους μετανάστες και στις κοινότητές τους και θα έχουν στόχο

- i) την εξοικείωση των μεταναστών με την κουλτούρα και τη συνολική κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της σύγχρονης Ελλάδας, αλλά και του τόπου διαμονής και εργασίας τους
- ii) την προώθηση της ενεργού και ισότιμης συμμετοχής των μεταναστών στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας και του τόπου διαμονής και εργασίας τους.

Φορέας υλοποίησης της παραπάνω δράσης είναι οι Νομαρχίες της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαία επίσης η συνεργασία των φορέων και υπηρεσιών του ΥΠΕΣΔΔΑ, και του ΥΠΠΟ (π.χ. Διεύθυνση Μετανάστευσης, Διεύθυνση Πολιτιστικής Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης κτλ), των φορέων και υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης (Δημοτικοί Πολιτιστικοί Οργανισμοί και Πολιτιστικά και Πνευματικά Κέντρα), των ΜΚΟ, των κοινοτήτων μεταναστών και του ιδιωτικού τομέα (ΚΕΚ, εκδοτικοί οίκοι, επιχειρήσεις διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων κτλ).

Στα πλαίσια της παραπάνω δράσης θα μπορούσε, ενδεικτικά, να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί η διοργάνωση εβδομαδιαίων ή δεκαπενθήμερων επιμορφωτικών σεμιναρίων και ανοιχτών συζητήσεων με έμφαση στην εξοικείωση με τα βασικά κοινωνικά, θεσμικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας συνολικά και του τόπου διαμονής ειδικότερα (π.χ. πληροφόρηση για τις δυνατότητες εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας στην Ελλάδα, εξοικείωση με το θεσμικό και νομικό σύστημα, τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, τις όψεις της καθημερινότητας και των διαπροσωπικών σχέσεων, την ιστορική και κοινωνική εξέλιξη της Ελλάδας και της τοπικής κοινωνίας). Στη συγκεκριμενοποίηση και υλοποίηση της διοργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων είναι απαραίτητη η διαβούλευση και η συνεργασία με όλους τους παραπάνω φορείς και ιδιαίτερα με τις κοινότητες μεταναστών και

την τοπική αυτοδιοίκηση για την επαρκή και κατάλληλη εκτίμηση των αναγκών, των προτεραιοτήτων και των δυνατοτήτων σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο. Ιδιαίτερα η υλοποίηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μπορεί να αποδοθεί τόσο στην τοπική αυτοδιοίκηση, τους ΜΚΟ και τις κοινότητες μεταναστών όσο και σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους οικείους χώρους (ΚΕΚ, επιχειρήσεις πολιτιστικών δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων).

Δράση 3.2.2 Προώθηση της Ενεργού και Ισότιμης Συμμετοχής των Μεταναστών στην Κοινωνική και Πολιτιστική Ζωή της Ελλάδας Μέσα από την Αξιοποίηση του Ελεύθερου Χρόνου (μουσικές, εικαστικές, ψυχαγωγικές και άλλες δράσεις).

Η Δράση αυτή περιλαμβάνει τη διοργάνωση πολιτιστικών και άλλων εκδηλώσεων και επικοινωνιακών δραστηριοτήτων με στόχο:

- i) τη διευκόλυνση και προώθηση της συμμετοχής των μεταναστών στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας μέσα από την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους
- ii) την ανάδειξη στο δημόσιο χώρο και την αύξηση της θεατότητας των ιδιαίτερων πολιτισμικών χαρακτηριστικών των μεταναστών στην προοπτική της πολυπολιτισμικότητας
- iii) την ενίσχυση της επικοινωνίας και των πολιτισμικών ανταλλαγών μεταξύ της ελληνικής κοινωνίας και των κοινωνιών καταγωγής των μεταναστών

Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται σκόπιμο το ΥΠΕΣΔΔΑ, σε συνεργασία με το ΥΠΠΟ, τους Δήμους, τις υπηρεσίες πολιτιστικών θεμάτων των Περιφερειών, τις κοινότητες μεταναστών και τοπικούς συλλόγους και σωματεία να υλοποιηθούν διάφορα έργα, όπως ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω:

α) Διοργάνωση μουσικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ τοπικής, περιφερειακής και πανελλαδικής εμβέλειας με συμμετοχή μουσικών (και χορευτικών) συγκροτημάτων προερχόμενων είτε από τις χώρες καταγωγής των μεταναστών είτε από τις κοινότητές τους. Οι δραστηριότητες αυτές είναι σημαντικό να εντάσσονται στο πλαίσιο εκδηλώσεων στις οποίες θα συμμετέχει και ο ευρύτερος τοπικός πληθυσμός (π.χ. στο πλαίσιο των ετήσιων θερινών/φθινοπωρινών εκδηλώσεων των Δήμων, σε συνάρτηση με τοπικές γιορτές και έθιμα και κατά τις εορταστικές περιόδους των Χριστουγέννων, των Αποκριών και του Πάσχα), ώστε να αποφευχθούν κίνδυνοι περιχαράκωσης και περιθωριοποίησης αυτών των εκδηλώσεων με αποτέλεσμα να μην ενταχθούν τελικά και να μη συμβάλλουν στην ευρύτερη πολιτιστική ζωή.

β) Διοργάνωση εκθέσεων εικαστικών τεχνών (κινητών και μη), θεατρικών παραστάσεων και κινηματογραφικών προβολών σχετιζόμενων με τις χώρες καταγωγής και τις κοινότητες των μεταναστών (εκθέσεις μεταναστών καλλιτεχνών, παραγωγή και προβολή ντοκιμαντέρ με θεματολογία από τη ζωή των μελών των κοινοτήτων στην Ελλάδα κλπ). Οι εκθέσεις αυτές

μπορούν να διοργανωθούν σε επίπεδο δήμου, περιφέρειας και επικράτειας, να αξιοποιούν τις υπάρχουσες υποδομές και να εντάσσονται σε ευρύτερα προγράμματα πολιτιστικών εκδηλώσεων που απευθύνονται στο συνολικό πληθυσμό.

Οι παραπάνω εκδηλώσεις μπορούν να προγραμματίζονται σε δεκαπενθήμερη ή μηνιαία βάση και να αξιοποιούν τις ήδη υπάρχουσες πολιτιστικές υποδομές (τοπικά και περιφερειακά και πανελλαδικά), ενώ για το σχεδιασμό και την υλοποίηση αυτών των εκδηλώσεων είναι απαραίτητη η συνεργασία ΥΠΕΣΔΔΑ και ΥΠΠΟ με την τοπική και περιφερειακή διοίκηση, τις κοινότητες των μεταναστών και τους τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους, καθώς σημαντική θα είναι η συμβολή τους τόσο στην ανάδειξη των αναγκών και των δυνατοτήτων όσο και στην κινητοποίηση των τοπικών δυναμικών και πηγών για την πραγμάτωσή τους. Εδώ είναι σημαντική η ενίσχυση (οικονομική, υλικοτεχνική, παροχή χώρων για πρόβες και προετοιμασία κλπ) της συμμετοχής των μεταναστών τόσο στην παραγωγή και παρουσίαση όσο και στην παρακολούθηση αυτών των δραστηριοτήτων. Η ενίσχυση αυτή μπορεί να παρασχεθεί μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης ή/και απευθείας στις κοινότητες των μεταναστών στη βάση κριτηρίων όπως (μέγεθος της κοινότητας, πρόγραμμα εκδηλώσεων που καταρτίζει η κοινότητα κτλ). Επιπλέον ενίσχυση μπορεί να δοθεί με επιδότηση του εισιτηρίου παρακολούθησης των εκδηλώσεων για τους μετανάστες (μέχρι του ύψους του 70% της αξίας του) και δωρεάν είσοδο για τα παιδιά και τους νέους έως 18 ετών.

γ) Διοργάνωση ψυχαγωγικών εκδηλώσεων και εκδρομών. Εδώ μπορεί να θεσπιστούν τοπικά ψυχαγωγικές εκδηλώσεις συναρτημένες με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των κοινοτήτων μεταναστών (π.χ. πολωνική, βουλγαρική, πακιστανική βραδιά) οι οποίες θα είναι ανοιχτές στον ευρύτερο πληθυσμό και θα οργανώνονται με κύρια ευθύνη της ΤΑ, των φορέων της τοπικής κοινωνίας πολιτών και των κοινοτήτων μεταναστών και θα στοχεύουν στην εξοικείωση του ευρύτερου πληθυσμού με τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των κοινοτήτων μεταναστών, καθώς επίσης και στη σύνδεση των μεταναστών και του ευρύτερου πληθυσμού στο επίπεδο των ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων και του ελεύθερου χρόνου. Επιπλέον, πάλι σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο μπορούν να οργανώνονται ημερήσιες ή/και ολιγοήμερες εκδρομές, με επιδότηση της συμμετοχής των μεταναστών, και με τη συμμετοχή του ευρύτερου πληθυσμού σε περιοχές με ιδιαίτερο πολιτισμικό ενδιαφέρον και φυσικό κάλος.

Δράση 3.2.3.: Προώθηση της ενεργού και ισότιμης συμμετοχής των μεταναστών στις αθλητικές δραστηριότητες της χώρας.

Στα πλαίσια της παραπάνω δράσης εντάσσεται:

α) Η διοργάνωση ετήσιου πανελλαδικού τουρνουά ομαδικών αθλημάτων (ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ) παιδών και εφήβων σε επίπεδο Δήμων με τη συμμετοχή μεταναστών. Οι ομάδες που θα εκπροσωπήσουν τον κάθε Δήμο θα πρέπει να περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστον ένα ποσοστό μεταναστών που ζουν και εργάζονται στην τοπική κοινωνία. Το ποσοστό αυτό μπορεί να καθορίζεται στη βάση του ποσοστού των μεταναστών στο συνολικό πληθυσμό του Δήμου και δε θα πρέπει να υπολείπεται του 40% των μελών της ομάδας. Η διοργάνωση αυτής της αθλητικής εκδήλωσης μπορεί να αναληφθεί από κοινού με το ΥΠΠΟ (Γενική Γραμματεία Αθλητισμού) και μ' αυτό τον τρόπο να συμβάλλει στην αντιμετώπιση του ως σήμερα συνεχιζόμενου αποκλεισμού των μεταναστών από τους αγώνες των τοπικών πρωταθλημάτων. Ο αποκλεισμός αυτός οφείλεται στην απαγόρευση, από τις Ομοσπονδίες των αντίστοιχων αθλημάτων, της συμμετοχής αλλοδαπών στους αγώνες των πρωταθλημάτων αυτών, λόγω της έλλειψης της Ελληνικής Υπηκοότητας με αποτέλεσμα οι μετανάστες να μπορούν να συμμετέχουν στις προπονήσεις, αλλά όχι στους αγώνες.

β) Η ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστών στα προγράμματα μαζικού αθλητισμού τα οποία υλοποιούνται από τους Δήμους σε συνεργασία με τους συλλόγους των μεταναστών και με την Γενική Γραμματεία Αθλητισμού. Η αύξηση αυτή της συμμετοχής μπορεί να προκύψει μέσα από την επιδότηση ή παροχή των εξόδων συμμετοχής σε τέτοια προγράμματα (εξοπλισμός, μετακινήσεις κλπ), καθώς και μέσα από τη διενέργεια ενημερωτικών εκστρατειών το Σεπτέμβριο. Οι ενημερωτικές αυτές εκστρατείες προτείνεται να περιλαμβάνουν διαφημιστικές αφίσες στα Δημοτικά και Νομαρχιακά κτίρια καθώς και σε επιλεγμένους κεντρικούς δημόσιους χώρους, οι οποίες θα ενημερώνουν για τα προγράμματα αυτά στις γλώσσες των μεταναστών των τοπικών κοινωνιών. Επίσης, προτείνεται η ενσωμάτωση πληροφοριών για τα προγράμματα αυτά σε πακέτο ενημερωτικών φυλλαδίων μεταφρασμένων στα αγγλικά και στις γλώσσες των μεταναστών των τοπικών κοινοτήτων, το οποίο θα δίδεται στους μετανάστες κατά τις συναλλαγές τους με τις Δημοτικές Υπηρεσίες και Αρχές.

γ) Η δημιουργία ετήσιων πιλοτικών Προγραμμάτων Μαζικού Αθλητισμού στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, όπου σημειώνεται έντονη παρουσία μεταναστευτικού πληθυσμού (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Βόλος, Ιωάννινα, Ηράκλειο, Καβάλα, Κομοτηνή). Τα προγράμματα αυτά θα καλύπτουν ομαδικά αθλήματα (ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλλευ) και θα απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους οικογενειών μεταναστών που διαμένουν στα αντίστοιχα αστικά κέντρα. Επίσης, θα υλοποιούνται σε επίπεδο Δήμων και θα στοχεύουν στην προετοιμασία της ένταξης των μεταναστών στα κοινά Προγράμματα Μαζικού Αθλητισμού

της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού. Σημαντική και εδώ θα είναι η συνεργασία με τις κοινότητες των μεταναστών και η κινητοποίησή τους για τη συμμετοχή τους σ' αυτά.

Δράση 3.2.4: Διοργάνωση ταχύρυθμων σεμιναρίων κατάρτισης μελών των κοινοτήτων των μεταναστών, στα οπτικοακουστικά μέσα μαζικής ενημέρωσης

Η συγκεκριμένη δράση απευθύνεται σε επιλεγμένα άτομα από τους φορείς των μεταναστών και αποσκοπεί στην κατάρτισή τους στο παραπάνω αντικείμενο με στόχο την απορρόφησή τους σε ιδιωτικά ή δημόσια ΜΜΕ (π.χ. Πρόγραμμα Φιλία της ΕΡΑ5, τοπικά και Δημοτικά ΜΜΕ κ.λ.π.)

Η δράση αυτή αναμένεται να έχει θετικές επιδράσεις, αφενός στην εργασιακή ένταξη των εκπαιδευόμενων και αφετέρου στην πολιτιστική προσέγγιση και ένταξη του ευρύτερου πληθυσμού των μεταναστών.

Τα σεμινάρια αυτά θα απευθύνονται σε 25 εκπαιδευόμενους ανά έτος και η χρονική τους διάρκεια προσδιορίζεται σε 400 ώρες το έτος.

Φορείς υλοποίησης της παραπάνω δράσης προβλέπεται να είναι Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, Ερευνητικά Ινστιτούτα, ΚΕΚ κ.α.

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Οι Δράσεις αυτού του Μέτρου προσδιορίζουν ένα φάσμα ωφελουμένων που περιλαμβάνει:

1. Τους μετανάστες και τις κοινότητές τους. Η θετική παρέμβαση για την πολιτισμική ένταξη των μεταναστών θα εξορθολογίσει και θα βελτιώσει τους όρους και τις συνθήκες διαβίωσης και συμμετοχής τους στην καθημερινή και θεσμική ζωή της χώρας. Ιδιαίτερα η δραστηριοποίηση των κοινοτήτων μεταναστών και η συμπερίληψή τους στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης της ενταξιακής πολιτικής, και ιδίως στις θετικές ενταξιακές παρεμβάσεις, θα ενδυναμώσει τους κοινοτικούς δεσμούς μεταξύ των μεταναστών και θα συμβάλλει στη θεσμική τους ένταξη επιτρέποντας, έτσι, την αντιμετώπιση της αλλοτριωτικής και παθογόνου κοινωνικής και πολιτισμικής απομόνωσης και περιθωριοποίησής τους και ενισχύοντας την προσωπική και συλλογική δέσμευση προς τη χώρα υποδοχής και την τοπική κοινωνία διαμονής και εργασίας. Επιπλέον, η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δράσεων που αφορούν στην καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξеноφοβίας από τις επιπτώσεις των θετικών ενταξιακών παρεμβάσεων θα συμβάλλει στη μεταστροφή των αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων απέναντι στους μετανάστες.
2. Την Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΑ), η οποία θα ενισχύσει την επαφή και συνεργασία της με τους μετανάστες και τις κοινότητές τους δημιουργώντας σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης στην τοπική κοινωνία. Επίσης, η ΤΑ θα ωφεληθεί από την εισροή επενδύσεων και από την κινητοποίηση και διασύνδεση όλων των τοπικών δυναμικών που θα επιφέρει η

συντονισμένη υλοποίηση των θετικών ενταξιακών παρεμβάσεων. Ταυτόχρονα, η ΤΑ θα αποκομίσει οφέλη από τη συμμετοχή της στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων, καθώς θα αποκτήσει την απαραίτητα τεχνογνωσία και θα διασυνδεθεί με ευρύ φάσμα φορέων και παραγόντων που δραστηριοποιούνται στη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου, διευρύνοντας έτσι το πεδίο παρέμβασης και τις δυνατότητες δραστηριοποίησής της. Τέλος, η ΤΑ θα ωφεληθεί από τη συνολικότερη βελτίωση των όρων και συνθηκών ζωής των πολιτών της, καθώς και από την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών.

3. Τον ευρύτερο πληθυσμό. Ο ευρύτερος τοπικά, περιφερειακά και πανελλαδικά πληθυσμός προβλέπεται να ωφεληθεί τόσο από την ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών και της κοινωνικής συνεργασίας και αλληλεγγύης που οι δράσεις αυτές προάγουν, μέσα από την ένταξη των μεταναστών και των κοινοτήτων τους στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας, καθώς και από τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του συνόλου του πληθυσμού που συναρτάται με την ενίσχυση των θετικών πολιτισμικών παρεμβάσεων, όσο και από την εισροή επενδύσεων, την αύξηση των θέσεων εργασίας και την κινητοποίηση και διασύνδεση των τοπικών και περιφερειακών πόρων που αναμένεται να αναζωογονήσουν τις τοπικές κοινωνίες. Επίσης, η αντιμετώπιση των προκαταλήψεων απέναντι στους μετανάστες, η αύξηση της θεατότητας και της θεσμικής αναγνώρισης και συμμετοχής τους θα συμβάλλει στον εμπλουτισμό της συνολικής πολιτισμικής και κοινωνικής ζωής της χώρας και των τοπικών κοινωνιών καθώς αυτές θα εμπλουτιστούν με νέα δυναμικά ικανά να ενισχύσουν την πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη.

4. Την Κεντρική Διοίκηση, η οποία θα έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει θετικά και αναπτυξιακά (και όχι κατασταλτικά και αμυντικά) τις κοινωνικές επιπτώσεις της διόγκωσης της μετανάστευσης καθώς και να δημιουργήσει διαύλους επικοινωνίας μεταξύ κοινωνίας πολιτών, διοίκησης και κοινοτήτων μεταναστών με αποτέλεσμα τον επαρκή σχεδιασμό, παρακολούθηση και υλοποίηση της πολιτικής. Τέλος, η Κεντρική Διοίκηση θα αποκομίσει οφέλη από τον αποκεντρωμένο χαρακτήρα αυτών των παρεμβάσεων, καθώς η ευθύνη σχεδιασμού και υλοποίησης θα διαχυθεί σε ευρύ φάσμα φορέων και παραγόντων.

5. Τους φορείς της κοινωνίας πολιτών που δραστηριοποιούνται στη διαχείριση της μετανάστευσης καθώς και αυτούς που συμμετέχουν στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ζωής. Οι φορείς αυτοί θα ωφεληθούν τόσο από την ενίσχυση των δραστηριοτήτων και της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεών τους που θα προκύψει από τη συμπερίληψή τους στο σχεδιασμό και την εφαρμογή συνολικής και πολυδιάστατης ενταξιακής πολιτικής όσο και από την ενδυνάμωση των δεσμών τους με τις τοπικές κοινωνίες, τον ευρύτερο πληθυσμό και τους θεσμούς που θα προκύψει από τη διάχυση των πρακτικών και των λόγων τους στον κοινωνικό ιστό.

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (Φυσικού Αντικειμένου)

- Ενταγμένες θεματικές ενότητες στο Ετήσιο Πανελλαδικό Πρόγραμμα Επιμόρφωσης και στα επιμορφωτικά σεμινάρια για την εξοικείωση των μεταναστών με το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.
- Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που συμμετείχαν στο τουρνουά ομαδικών αθλημάτων και στις μουσικές,, εικαστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν .

β) Δείκτες Αποτελέσματος (Επιπτώσεων)

- Φορείς που συμμετείχαν ενότητες στο Ετήσιο Πανελλαδικό Πρόγραμμα Επιμόρφωσης.
- Συμμετέχοντες φορείς και άτομα που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια για την εξοικείωση των μεταναστών με το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.
- Μουσικές,, εικαστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν
- Μετανάστες που συμμετείχαν στο τουρνουά ομαδικών αθλημάτων.

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα - επιπτώσεις

Τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις των δράσεων και ενεργειών αυτού του Μέτρου περιλαμβάνουν:

- i) Βελτίωση των όρων και συνθηκών ζωής των μεταναστών και της ποιότητας ζωής τους στην τοπική κοινωνία διαμονής και εργασίας τους.
- ii) Αντιμετώπιση της πολιτισμικής στέρησης και περιθωριοποίησης των μεταναστών και ένταξή τους στην κοινωνική και πολιτισμική ζωή της χώρας και των τοπικών κοινωνιών διαμονής και εργασίας τους
- iii) Ενίσχυση των συλλογικών δεσμών των μεταναστών και ανάπτυξη σχέσεων αλληλεγγύης και συνεργασίας μεταξύ των κοινοτήτων μεταναστών και των τοπικών κοινωνιών.
- iv) Διάχυση αντιρατσιστικών και πολυπολιτισμικών στάσεων, αντιλήψεων και πρακτικών μέσα από την αύξηση της θεατότητας των μεταναστών στο δημόσιο χώρο και την ανάπτυξη συνεργασιών στο τοπικό και περιφερειακό επίπεδο
- v) Εμπλουτισμός της τοπικής και συνολικής κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής με πολυπολιτισμικά στοιχεία και πρακτικές
- vi) Ενδυνάμωση των τοπικών οικονομιών μέσα από την εισροή νέων επενδύσεων.
- vii) Ενίσχυση των τοπικών και περιφερειακών αναπτυξιακών διαδικασιών
- viii) Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε τοπικό, περιφερειακό και πανελλαδικό επίπεδο.

ix) Διάνοιξη θεσμικών διαύλων επικοινωνίας μεταξύ κεντρικής διοίκησης, ΤΑ, κοινωνίας πολιτών και κοινοτήτων μεταναστών και συνεργασία στο σχεδιασμό και υλοποίηση της ενταξιακής διάστασης της μεταναστευτικής πολιτικής

x) Αξιοποίηση και ενίσχυση των τοπικών και περιφερειακών δυναμικών και πόρων μέσα από την προώθηση συνεργασιών και την παροχή οικονομικής και υλικοτεχνικής στήριξης

Z. Εφαρμογή / Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

- Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωση
- Υπουργείο Πολιτισμού

β) Τελικοί Δικαιούχοι

ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ (επιχειρήσεις διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων, εκδοτικοί οίκοι, Ινστιτούτα Μελετών και ερευνητικά ιδρύματα κλπ), ΟΤΑ, Κοινότητες Μεταναστών, ΜΚΟ

H. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Οι δράσεις και ενέργειες αυτές χαρακτηρίζεται από γενική μόνο συνέργια με Μέτρα άλλων προγραμμάτων καθώς δεν υπάρχουν άλλα Ε.Π. της Δημόσιας Διοίκησης που να περιλαμβάνουν θετικές πολιτισμικές παρεμβάσεις για την ένταξη των μεταναστών μέσω της πολιτισμικής προσέγγισης με την ελληνική κοινωνία. Παρ' όλ' αυτά, μπορούν να αναπτυχθούν συνέργιες με τις δράσεις και τις ενέργειες που περιλαμβάνονται στη συμμετοχή του ΥΤΜΜΕ στην Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL στο πλαίσιο της συμβολής των θετικών παρεμβάσεων στην καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Ανάλογες συνέργιες μπορεί να αναπτυχθούν με το Μέτρο 2.1. του Ε.Π. "Πολιτισμός" του ΥΠΠΟ στο οποίο περιλαμβάνεται η ανάπτυξη Πολυπολιτισμικών Κέντρων.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ - ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

Μια ευρύτερη εκπαιδευτική πολιτική, με στόχους την ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας παρουσιάζεται ως ιδιαίτερα σημαντική τόσο στην παρούσα συγκυρία όσο και για το μεσοπρόθεσμο μέλλον, καθώς το φαινόμενο της μετανάστευσης προβλέπεται να εξακολουθήσει να αποτελεί παράγοντα διαμόρφωσης και μετασχηματισμού των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Οι παρατηρούμενες δυσλειτουργίες των ιδρυθέντων διαπολιτισμικών σχολείων, καθώς και η σημαντική σχολική αποτυχία και διαρροή αλλοδαπών μαθητών, επιβάλλουν την πλαισίωση της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής του ΥΠΕΠΘ με συντονισμένες δράσεις και ενέργειες από το σύνολο των βασικών θεσμών της κοινωνίας σε κεντρικό αλλά και τοπικό επίπεδο (τοπική αυτοδιοίκηση, συλλόγους γονέων, εκκλησία, κ.λπ), με τελικό στόχο την εμπέδωση των αρχών της διαπολιτισμικότητας σε όλα τα ελληνικά σχολεία.

Σημειώνουμε ωστόσο ότι οι ανάγκες της γλωσσικής κατάρτισης καλύπτονται από συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις του ΕΠΕΑΕΚ II του ΥΠΕΠΘ.

ΜΕΤΡΟ 4.1: ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 4.1

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ		«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4		Εκπαιδευτικές - επιμορφωτικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο της κοινότητας για την ένταξη των μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία	
ΜΕΤΡΟ 4.1		Συμβολές στην Παροχή Υπηρεσιών Εκπαίδευσης προς τους Μετανάστες και την Κοινότητα	
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ		ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ		ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ		2002-2006	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	6.220.000	100%	2,6%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	6.220.000		

Α. Τεκμηρίωση αναγκαιότητας μέτρου – ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων

Η μετεξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας από κοινωνία αποστολής σε κοινωνία υποδοχής μεταναστών, η οποία παρατηρείται σε αυξανόμενους ρυθμούς κατά τα τελευταία δέκα χρόνια, και η σταδιακή ποιοτική μετεξέλιξή της σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία έχει ως αποτέλεσμα την συχνή ανάδυση φαινομένων ξενοφοβίας στο κοινωνικό προσκήνιο. Μάλιστα, ξενοφοβικά φαινόμενα, συμπεριφορές και εκδηλώσεις έχουν παρατηρηθεί, κατά τα τελευταία χρόνια και στα πλαίσια λειτουργίας επίσημων θεσμών (π.χ. υπηρεσίες σε επίπεδο νομαρχιών ή δήμων). Τέτοια φαινόμενα και εκδηλώσεις παρατηρούνται και στα επίσημα πλαίσια λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος, και αυτό παρά τις σημαντικές πρωτοβουλίες και τα προγράμματα που έχουν ήδη εφαρμοστεί. Επίσης παρά τα σημαντικά θεσμικά μέτρα για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, υπάρχει ακόμη μεγάλη

ανάγκη για πρόσθετα και συμπληρωματικά μέτρα, γιατί πολλές φορές παρατηρούνται φαινόμενα ξενοφοβίας και προκαταλήψεων ακόμη και στις περιπτώσεις νέων μεταναστών με εξαιρετικές σχολικές επιδόσεις και φανερά ενδείξεις ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία (βλ. για παράδειγμα πρόσφατα περιστατικά της επικαιρότητας).

Η διεθνής εμπειρία από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολυπολιτισμικών πολιτικών και η σχετική ερευνητική βιβλιογραφία δείχνουν ότι ένας κομβικής σημασίας προσανατολισμός παρέμβασης για την αντιμετώπιση ξενοφοβικών και ρατσιστικών φαινομένων έγκειται στη συνάρθρωση και στη συστράτευση του εκπαιδευτικού συστήματος και της τοπικής κοινωνίας. Ο καταλυτικός ρόλος του σχολείου και της επιρροής του στην πολιτισμική προσέγγιση των γηγενών με τους μετανάστες και στην ένταξη των τελευταίων στην κοινωνία υποδοχής είναι περίπου επιστημονικά αυτονόητος. Για την πολιτισμική αυτή προσέγγιση και ένταξη, εξίσου αυτονόητη είναι και η ανάγκη ύπαρξης θετικού κλίματος απέναντι στους μετανάστες στα (στενά) πλαίσια της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ύπαρξη ή όχι τέτοιου κλίματος καθορίζεται, εν πολλοίς, από την ευρύτερη «περιρρέουσα ατμόσφαιρα» για τους μετανάστες σε εθνικό επίπεδο (ΜΜΕ εθνικής εμβέλειας, νομικό και θεσμικό πλαίσιο, κεντρική πολιτική). Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραγνωριστεί και ο καθοριστικός ρόλος της τοπικής κοινωνίας / κοινότητας στην αποδοχή, αναπαραγωγή ή αντίσταση της όποιας «περιρρέουσας», σε εθνική κλίμακα, «ατμόσφαιρας». Μάλιστα, σύγχρονες εθνογραφικές μελέτες που επικεντρώνονται ερευνητικά σε κοινωνίες του (δυτικού / μητροπολιτικού / αστικού ή άλλου) «κέντρου» (και όχι της «περιφέρειας») επιβεβαιώνουν τον σημαντικό ρόλο που παίζουν σε τέτοιες κοινότητες κοινωνικοί δράστες -«κλειδιά» στη διαμόρφωση και διάχυση ευρύτερων κοινωνικών πεποιθήσεων στην κοινότητα. Κρίνεται λοιπόν ότι μια επιτυχής κοινωνική πολιτική ευαισθητοποίησης στις ανάγκες και στα πλαίσια λειτουργίας μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας και η αποτελεσματική αντιμετώπιση ξενοφοβικών και ρατσιστικών φαινομένων απαιτεί την επαρκή κινητοποίηση στην κατεύθυνση αυτή συγκεκριμένων δραστών-κλειδιά της τοπικής κοινωνίας.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή περιεχομένου του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Ο ευρύτερος στόχος του Μέτρου είναι η προώθηση της πολιτισμικής προσέγγισης της ελληνικής κοινωνίας με τους μετανάστες, στα πλαίσια της διαδικασίας πολιτισμικής τους ένταξης σ' αυτήν και της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, μέσα από συγκεκριμένες εκπαιδευτικές / επιμορφωτικές παρεμβάσεις στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας. Οι εκπαιδευτικές / επιμορφωτικές αυτές παρεμβάσεις εστιάζονται στην ικανή και

αποτελεσματική ευαισθητοποίηση μιας σειράς επιλεγμένων κοινωνικών δραστών της τοπικής κοινωνίας σε ζητήματα πολυπολιτισμικότητας, ανοχής της διαφορετικότητας και θετικής δράσης υπέρ αυτής.

Οι κατηγορίες κοινωνικών δραστών τους οποίους επιχειρούν να κινητοποιήσουν οι ενέργειες του Μέτρου είναι οι εξής:

- εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- διοικητικοί υπάλληλοι της εκπαίδευσης
- δημοσιογράφοι και εργαζόμενοι στα τοπικά ΜΜΕ
- τοπικοί αθλητικοί παράγοντες
- πρόσωπα που εμπλέκονται σε διαδικασίες πολιτιστικής παραγωγής ή διάθεσης πολιτιστικών υπηρεσιών
- γονείς μαθητών (μετανάστες και μη)
- μαθητές

Οι προτεινόμενες δράσεις αναμένεται να βοηθήσουν στην ανάπτυξη (ή βελτίωση) μιας σειράς κοινωνικών δεξιοτήτων, ζωτικής σημασίας για την προώθηση της πολυπολιτισμικότητας, στους κοινωνικούς δράστες στους οποίους απευθύνονται. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- η ικανότητα αναγνώρισης και αντιπαράθεσης σε ξενοφοβικά ή / και ρατσιστικά φαινόμενα στο πεδίο της καθημερινής ζωής
- η δεξιότητα αναγνώρισης «άρρητων» μορφών ρατσισμού και ξενοφοβίας, συμπεριλαμβανομένων και των στερεοτυπικών αποδόσεων
- ο αναστοχασμός και η επεξεργασία προσωπικών προκαταλήψεων
- η ικανότητα ανάπτυξης στρατηγικών παρεμβάσεων (π.χ. προς τους μαθητές, τους γονείς, την τοπική κοινωνία) για την ισότιμη μεταχείριση όλων των πολιτών καθώς επίσης και η δεξιότητα άρθρωσης και εκφοράς, κοινωνικού λόγου που διαπνέεται από τις αρχές της πολυπολιτισμικότητας
- η ικανότητα αξιολόγησης δραστηριοτήτων, προσώπων, οργανώσεων και υπηρεσιών σε σχέση με την εμφάνιση και την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας
- η διάθεση διευκόλυνσης της ομαλής ένταξης των μεταναστών, ιδιαίτερα των νέων και των γυναικών, στην κοινότητα και, γενικότερα, στην ελληνική κοινωνία και κουλτούρα

Οι προτεινόμενες δράσεις /ενέργειες ευαισθητοποίησης / επιμόρφωσης του Μέτρου έχουν καινοτόμο και πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα. Αφορούν αρχικά περιορισμένο αριθμό κοινωνικών δραστών αλλά αναμένεται ότι στη συνέχεια αυτοί οι κοινωνικοί δράστες θα λειτουργήσουν στην κατεύθυνση της ευαισθητοποίησης στους χώρους της εργασίας τους και της κοινωνικής τους ζωής γενικότερα. Στα πλαίσια των συγκεκριμένων δράσεων θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ισότιμη συμμετοχή ανδρών και γυναικών (ή, αγοριών και κοριτσιών) και

η ενίσχυση της διαπραγματευτικής ισχύος των μεταναστών στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας. Μέρος του υλικού ευαισθητοποίησης μπορεί να αναφέρεται:

- στις αιτίες που οδηγούν στη μετανάστευση και προσφυγιά
- στους μηχανισμούς που δημιουργούν στους ανθρώπους την αίσθηση της ανασφάλειας και του φόβου
- στις διαδικασίες και αναπαραστάσεις που ενέχονται και πληροφορούν εθνικές, εθνοτικές και φυλετικές κατηγοριοποιήσεις, κοινωνικές προκαταλήψεις και τη δικαιολόγηση ρατσιστικών / ξενοφοβικών –καθημερινών ή θεσμικών- συμπεριφορών και πράξεων.

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων – ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Στα πλαίσια των στόχων και προτεραιοτήτων που έχουν περιγραφεί προτείνονται οι παρακάτω δράσεις και κατηγορίες ενεργειών.

Δράση 4.1.1: Ετήσιος κύκλος επιμορφωτικών / βιωματικών εργαστηρίων (workshops).

Τα εργαστήρια αυτά θα απευθύνονται σε πρόσωπα - κλειδιά της κοινότητας. Στόχος τους θα είναι η ευαισθητοποίηση αυτών των προσώπων σε ζητήματα πολυπολιτισμικότητας και η κινητοποίησή τους στην κατεύθυνση της πρόληψης αλλά και της αντιμετώπισης ξενοφοβικών ή ρατσιστικών συμπεριφορών στην κοινότητα. Ως ενδεικτικά πρόσωπα-κλειδιά αναφέρονται οι εξής: εκπαιδευτικοί και διοικητικοί φορείς της εκπαίδευσης, εργαζόμενοι σε τοπικά μέσα ΜΜΕ, παράγοντες αθλητικών και πολιτιστικών φορέων, γονείς μαθητών και μετανάστες της κοινότητας. Τα εργαστήρια αυτά θα μπορούν να διεξάγονται συστηματικά και σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. μια φορά το μήνα) και ο αριθμός των συμμετεχόντων σε καθένα εργαστήριο θα πρέπει να παραμένει μικρός ώστε να διευκολύνεται ο συμμετοχικός / βιωματικός τους χαρακτήρας. Η διεξαγωγή των εργαστηρίων αυτών θα πρέπει να ανατίθεται σε ιδιωτικούς ή άλλους φορείς οι οποίοι απασχολούν κατάλληλα καταρτισμένο επιστημονικά προσωπικό. Τα εργαστήρια θα μπορούσαν να λειτουργούν με την ευθύνη νομαρχιακών (π.χ. Διευθύνσεις Πολιτισμού των Νομαρχιών) ή Δημοτικών αρχών.

Δράση 4.1.2: Ετήσιος κύκλος επιμορφωτικών / βιωματικών εργαστηρίων (workshops)

ευαισθητοποίησης σε ζητήματα πολυπολιτισμικότητας για μαθητές σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα εργαστήρια αυτά θα διεξάγονται εκτός του σχολικού ωραρίου, στις κτιριακές υποδομές του σχολείου, με τη συνεργασία εκπαιδευτικών του σχολείου και θα τίθονται υπό την εποπτεία της διεύθυνσης του σχολείου. Τα εργαστήρια αυτά θα πρέπει να διεξάγονται σε τακτικά –αλλά όχι ιδιαίτερα πυκνά- χρονικά διαστήματα (π.χ. μια φορά το μήνα) και να είναι ολιγομελή για να διασφαλίζεται ο συμμετοχικός και βιωματικός τους χαρακτήρας. Η διεξαγωγή των εργαστηρίων αυτών θα

πρέπει να ανατίθεται σε ιδιωτικούς ή άλλους φορείς οι οποίοι απασχολούν κατάλληλα καταρτισμένο επιστημονικά προσωπικό.

Δράση 4.1.3.: Διοργάνωση ετήσιου μαθητικού φεστιβάλ τέχνης (για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) με θέμα την πολυπολιτισμικότητα και την αρμονική συνύπαρξη με τους μετανάστες στους κόλπους της κοινότητας. Το φεστιβάλ αυτό θα είναι διαρθρωμένο σε 2 διαδοχικά επίπεδα: σε επίπεδο σχολείου και σε επίπεδο περιφέρειας. Την εποπτεία διεξαγωγής του φεστιβάλ στο επίπεδο του σχολείου θα έχουν εκπαιδευτικοί του σχολείου με τη συνεργασία (ή υπό την καλλιτεχνική εποπτεία) εξωτερικών συνεργατών. Ως ενδεικτικοί τομείς καλλιτεχνικής δημιουργίας αναφέρονται: η ζωγραφική, το θέατρο και η λογοτεχνία. Τα έργα των μαθητών θα εκτεθούν στην τοπική κοινότητα. Πριν το τέλος της σχολικής χρονιάς επιλεγμένα από τους ίδιους τους συμμετέχοντες στο σχολικό επίπεδο έργα θα ενταχθούν σε μεταφερόμενη συνολική έκθεση στο επίπεδο της περιφέρειας.

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι από τις Δράσεις του Μέτρου είναι:

- Οι μετανάστες ατομικά και οι κοινότητες μεταναστών, στον βαθμό που οι συγκεκριμένες εκπαιδευτικές / επιμορφωτικές παρεμβάσεις αναμένεται να συμβάλλουν καθοριστικά στην πρόληψη και αντιμετώπιση ξενοφοβικών και ρατσιστικών φαινομένων στην Ελληνική Κοινωνία
- Οι συγκεκριμένες κατηγορίες κοινωνικών δραστών, μέλη των οποίων θα συμμετέχουν ενεργητικά στις προτεινόμενες δράσεις (εκπαιδευτικοί, διοικητικοί υπάλληλοι της εκπαίδευσης, δημοσιογράφοι, αθλητικοί παράγοντες, μαθητές, γονείς μαθητών κ.α.), στο βαθμό που η συμμετοχή τους σε επιμορφωτικές διαδικασίες διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης μπορεί να θεωρηθεί ως διαδικασία «αυτο-βελτίωσης», τόσο με όρους κοινωνικο-ψυχολογικής ταυτότητας, όσο και με όρους ταυτότητας ως «πολιτών» μετεχόντων σε μια «κοινωνία πολιτών».
- Η τοπική κοινωνία, στο βαθμό που αυξάνεται η κοινωνική συνοχή και προλαμβάνονται αποτρέπονται ή μειώνονται διατομικές συγκρούσεις που εύκολα μπορούν να μετατραπούν σε διομαδικές.
- Η Ελληνική Κοινωνία στο σύνολό της, στον βαθμό που τα μέτρα αυτά θα συμβάλλουν στην ομαλή μετεξέλιξή της σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.
- Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., στο βαθμό που θα διατεθούν σε αυτούς πόροι για την πραγματοποίηση μέτρων κοινωνικής πολιτικής που εμπίπτουν στην περιοχή των ενδιαφερόντων.

Η περιοχή εφαρμογής του μέτρου είναι η επικράτεια όλης της χώρας και η χρονική διάρκειά του μπορεί να προσδιοριστεί σε τέσσερις ετήσιους κύκλους κατά την περίοδο 2002-2006.

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- Θεματικές ενότητες ετησίου κύκλου επιμορφωτικών / βιωματικών εργαστηρίων που απευθύνονται σε ανθρώπους κλειδιά στην κοινότητα
- Θεματικές ενότητες ετησίου κύκλου επιμορφωτικών / βιωματικών εργαστηρίων που απευθύνονται σε μαθητές
- Πραγματοποίηση ετησίως του μαθητικού φεστιβάλ τέχνης

β) Δείκτες αποτελέσματος (επιπτώσεων)

- Άνθρωποι κλειδιά της κοινότητας που συμμετείχαν στον ετήσιο κύκλο επιμορφωτικών / βιωματικών σεμιναρίων
- Μαθητές που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια και φορείς που ανέλαβαν την διοργάνωσή τους
- Ανταπόκριση πληθυσμού στο μαθητικό φεστιβάλ τέχνης και αριθμός συμμετεχόντων σε αυτό.

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα – επιπτώσεις

Αναμένεται ότι οι Δράσεις του Μέτρου θα συμβάλουν στην ομαλή κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία και ότι θα λειτουργήσουν προληπτικά ως προς την εμφάνιση περιστατικών ξеноφοβίας και ρατσισμού στα πλαίσια της κοινότητας. Τα αποτελέσματα των Δράσεων του Μέτρου είναι μακροπρόθεσμα και ποιοτικού χαρακτήρα και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατή η ποσοτικοποίησή τους.

Ζ. Εφαρμογή / Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

Ως φορείς υλοποίησης ορίζονται το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

β) Τελικοί Δικαιούχοι

Ως τελικοί δικαιούχοι μπορούν να οριστούν ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ (Κ.Ε.Κ., ιδιωτικοί φορείς και επαγγελματίες επιστημών της συμπεριφοράς, επιχειρήσεις και επαγγελματίες διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων), Ο.Τ.Α., Κοινότητες Μεταναστών, Μ.Κ.Ο.

Η. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Οι προτεινόμενες ενέργειες του Μέτρου βρίσκονται σε άμεση συνέργια με την Δράση 1.1.1., Μέτρο 1.1., Α.Π. 1, ΕΠΕΑΕΚ II η οποία αναφέρεται σε μια σειρά Πράξεων που στόχο έχουν την «Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα». Ειδικά η Δράση 4.1.1. συνεργεί με τις προβλέψεις στα πλαίσια της Δράσης αυτής του ΕΠΕΑΕΚ II για:

-«Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και διοικητικών φορέων εκπαίδευσης»

-«Ευαισθητοποίηση κοινοτήτων και παραγόντων τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης»

Οι Δράσεις 4.1.2. και 4.1.3. συνεργούν με την Δράση αυτή του ΕΠΕΑΕΚ II στο βαθμό που η εστιασμένη ευαισθητοποίηση των μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα συμβάλει στην ομαλή ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο και στην κοινότητα.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5:

ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του άξονα

Η έξαρση της μετανάστευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί απόρροια των εξελίξεων σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και σε άλλες περιοχές της Ασίας και της Αφρικής.

Στη χώρα μας, το φαινόμενο άρχισε να λαμβάνει τα τελευταία χρόνια ανεξέλεγκτες διαστάσεις, εξαιτίας του σύγχρονου βαλκανικού δράματος, το οποίο προέκυψε από τα ξαφνικά εθνικιστικά κινήματα που εκδηλώθηκαν την τελευταία δεκαετία στην περιοχή και το οποίο συνίσταται στις αλυσιδωτές αντιδράσεις που προκλήθηκαν από την παρατεταμένη εμπόλεμη κατάσταση, σε όλους τους τομείς της οικονομίας, της κοινωνικής οργάνωσης, του περιβάλλοντος και του επιπέδου διαβίωσης όπως επίσης και από την καταστροφή των υφισταμένων κοινωνικοοικονομικών συστημάτων ενώ δεν δόθηκε η δυνατότητα και κυρίως ο χρόνος να αντικατασταθούν από το σύστημα ελεύθερης αγοράς στο οποίο «κατευθύνονται» αυτές οι οικονομίες.

Οι μετανάστες οι οποίοι προέρχονται από τις όμορες Βαλκανικές Χώρες είναι στην συντριπτική τους πλειοψηφία άτομα μικρής ηλικίας και χωρίς οικογένεια (πυρηνική ή εκτεταμένη). Το ίδιο ισχύει και για τους μετανάστες οι οποίοι προέρχονται από το Μπαγκλαντές ή το Πακιστάν.

Αντίθετα οι μετανάστες από Γεωργία ή Αρμενία καθώς και αυτοί οι οποίοι προέρχονται από συγκεκριμένες χώρες της Κεντρικής Αφρικής, βρίσκονται στην Ελλάδα με όλη τους την πυρηνική οικογένεια ή με κάποια μέλη από αυτή.

Στο πλαίσιο αυτό και με δεδομένο ότι οι μετακινούμενοι πληθυσμοί μεταφέρουν στον τόπο προορισμού το επιδημιολογικό πρότυπο της περιοχής προέλευσης, οι κίνδυνοι εμφάνισης νέων ασθενειών αποτελούν μια σημαντική διάσταση του προβλήματος, την οποία το σύστημα υγείας της χώρας μας, δεν διαθέτει τις απαραίτητες υποδομές για να αντιμετωπίσει.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ ΕΙΝΑΙ :

α) Η δημιουργία μηχανισμών οι οποίοι θα αποτυπώσουν κατ' αρχήν το μέγεθος του προβλήματος και στη συνέχεια θα το περιορίσουν στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό.

β) ο σχεδιασμός αποτελεσματικών μηχανισμών συντονισμού για την υγεία και την κοινωνική πρόνοια σε ότι αφορά την πρόληψη και την θεραπεία ειδικά σε επείγουσες ανάγκες

γ) η διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών που έχουν ήδη εγκατασταθεί στην χώρα σε υπηρεσίες υγείας

Τα προβλήματα υγείας των πληθυσμών οι οποίοι μεταναστεύουν προς την Ελλάδα ιδιαίτερα από άλλες βαλκανικές χώρες, μπορούν να προκαλέσουν πιθανούς μελλοντικούς κινδύνους στο εσωτερικό της χώρας, με αποδέκτες είτε τους ίδιους τους μετανάστες, είτε τον πληθυσμό υποδοχής.

Ενδεικτικά συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από στοιχεία μελέτης και τα οποία οριοθετούν τις διαστάσεις του προβλήματος για τη χώρα μας, είναι :

- Το προσδόκιμο επιβίωσης παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των βαλκανικών χωρών και κυμαίνεται από 69 έτη για την Τουρκία, σε 77,8 για την Ελλάδα (1995), ενώ ο σχετικός μέσος όρος στην Ευρώπη είναι 77,4 έτη.
- Η βρεφική θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων αντίστοιχα, κυμαίνεται από 8,15 για την Ελλάδα σε 21,24 για τη Ρουμανία (1995), με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο να είναι 13,43.
- Η επίπτωση της φυματίωσης είναι ιδιαίτερα υψηλή σε ορισμένες χώρες, με κύριο παράδειγμα την περίπτωση της Ρουμανίας, όπου ο σχετικός δείκτης είναι 112,38 ανά 100.000 κατοίκους το 1995.

Ο συνδυασμός των παραπάνω ιδιαιτεροτήτων των μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων, μπορεί να αποτελέσει παράγοντα εκδήλωσης των νοσημάτων στις περιοχές υποδοχής, εάν δεν υπάρξει η πρόληψη. Στον βαθμό που η μεταναστευτική πολιτική στοχεύει στην κοινωνική ενσωμάτωση – και όχι στην αφομοίωση ή την περιθωριοποίηση – των νομίμων μεταναστών επιβάλλεται για ανθρωπιστικούς λόγους αλλά και για την εικόνα της Ελλάδας ως κράτος μέλος της Ε.Ε, να προάγει μια αποτελεσματική πολιτική δράσης Δημόσιας Υγείας για τους μετανάστες. Η πολιτισμική, κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση δεν μπορεί να εξαιρεί την υγεία.

Η χώρα μας, η οποία έως τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας δεν είχε βρεθεί στην αντίστοιχη θέση άλλων χωρών οι οποίες αποτέλεσαν χώρο υποδοχής μεταναστών, βρέθηκε αντιμέτωπη με το πρόβλημα, χωρίς να έχει σχεδιάσει τη μεταναστευτική πολιτική η οποία θα επέτρεπε την ομαλή και χωρίς κινδύνους αφομοίωση των εισερχόμενων πληθυσμών.

Οι εξελίξεις όμως των τελευταίων ετών στην περιοχή γύρω από τα βόρεια σύνορα της χώρας, καθιστούν αναγκαία τη διαμόρφωση μιας υποδομής, η οποία θα επιτρέπει την αποτύπωση του υγειονομικού προτύπου των μεταναστών και θα οδηγεί στην αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων υγείας θα παρουσιάζουν. Όπως γίνεται αντιληπτό, μια τέτοια πολιτική, εντάσσεται στα πλαίσια μιας γενικότερης προσπάθειας προγραμματισμού και οργάνωσης της εισόδου μεταναστών στη χώρα, με συγκεκριμένο σκοπό και προορισμό και υπό το καθεστώς της παραχώρησης ίδιων δικαιωμάτων.

Σύμφωνα και με κατευθυντήριες γραμμές του Π.Ο.Υ ο διαχωρισμός των μεταναστών σε νόμιμους και μη νόμιμους σε επίπεδο Δημόσιας Υγείας (π.χ ενδημικές νόσοι κλπ) ιδιαίτερα σε έκτακτες καταστάσεις μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στον πληθυσμό της φιλοξενούμενης χώρας.

Ο Π.Ο.Υ διευκρινίζει τον όρο Υγεία σαν.. «Κατάσταση σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μόνο την έλλειψη της ασθένειας (a complete state of physical, mental, and social well being and not merely the absence of disease or infirmity)».

Οι δομές Υγείας στην Αμερική δημιούργησαν μια επιτροπή η οποία διευκρίνισε τον ρόλο της Δημόσιας Υγείας «Να εκπληρώνει το ενδιαφέρον της κοινωνίας στη δημιουργία αξιόπιστων συνθηκών στις οποίες οι πολίτες μπορούν να είναι υγιείς». Επίσης καθόρισε σαν κύριες δράσεις όλων των δομών και των φορέων που ασχολούνται με τη Δημόσια Υγεία τις εξής: «Εκτίμηση, δημιουργία θεσμικών πλαισίων /πολιτικών και διασφάλιση παρεχόμενων υπηρεσιών(Assessment, policy development, and assurance)»

Με βάση τη συνθήκη του Άμστερνταμ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η μελλοντική κοινοτική πολιτική πρέπει να διαμορφώνεται γύρω από τρεις άξονες δράσης:

1. **Βελτίωση της πληροφόρησης για την προώθηση της δημόσιας υγείας:** βάσει των δραστηριοτήτων και των αποτελεσμάτων του προγράμματος σχετικά με την παρακολούθηση της υγείας, πρέπει να δημιουργηθεί οργανωμένο και πλήρες κοινοτικό σύστημα συλλογής, ανάλυσης και διάδοσης πληροφοριών, αφενός σχετικά με τη γενική εξέλιξη της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού και των καθοριστικών παραγόντων για την υγεία, και αφετέρου σχετικά με τις αλλαγές που έγιναν στα συστήματα υγείας .

2. **Ταχεία αντίδραση στις απειλές για την υγεία:** πρέπει να δημιουργηθούν κοινοτικοί μηχανισμοί παρακολούθησης, πρόωμης ανίχνευσης και ταχείας αντίδρασης στις απειλές για την υγεία που είναι δυνατόν να εμφανιστούν οποιαδήποτε στιγμή (δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου παρακολούθησης και ελέγχου των μεταδοτικών ασθενειών) .

3. **Βελτίωση των καθοριστικών παραγόντων της υγείας** μέσω της προώθησης της υγείας και της πρόληψης των ασθενειών: αυτός ο τρίτος άξονας περιλαμβάνει αφενός τις δράσεις με στόχο την ενίσχυση της ικανότητας των ατόμων να βελτιώσουν την υγεία τους, περιλαμβανομένων των κοινωνικών, οικονομικών και οικολογικών συνθηκών, και αφετέρου τις πολυάριθμες δραστηριότητες που αφορούν την πρόληψη (εμβολιασμοί, ανίχνευση κ.τ.λ.).

Τα προτεινόμενα μέτρα και οι δράσεις του άξονα:

- Εντάσσουν τις προτάσεις στην γενικότερη προσπάθεια αναβάθμισης της λειτουργίας των υφιστάμενων υπηρεσιών υγείας στην χώρα μας
- Προσπαθούν να απαντήσουν πιλοτικά και όχι γενικά, με αξιολόγηση των δράσεων στην συγγενή αδυναμία του συστήματος για συντονισμό των λειτουργιών του
- Οι προτεινόμενες πιλοτικές δράσεις μπορεί να αποτελέσουν « καλές πρακτικές» στον χώρο της υγείας και να ενσωματωθούν στην λειτουργία των υφιστάμενων υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας, τους Ο.Τ.Α, τις Δ/σεις Υγείας των Νομαρχιών, τις περιφέρειες, τα ΠεΣΥ.

Είναι επίσης απαραίτητο να δοθεί μια μεγαλύτερη έμφαση στην προσέγγιση των γυναικών μεταναστών (θέματα υγιεινής, ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων κ.λ.π.) ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση τους στις δημόσιες υπηρεσίες.

Στον τρίτο άξονα θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας για τους μετανάστες προαγωγή ενός σύνθετου μοντέλου όπου να συνυπάρχουν η αρχή της ίσης πρόσβασης των μεταναστών στις υφιστάμενες υπηρεσίες υγείας / ψυχικής υγείας με την αρχή της ειδικής μεταχείρισης ώστε να γίνονται σεβαστές οι ιδιαιτερότητές τους και να βρίσκουν εξειδικευμένες απαντήσεις στα ιδιαίτερα προβλήματά τους. Η αντίφαση μεταξύ των στόχων - δράσεων για ίση πρόσβαση στις υφιστάμενες υπηρεσίες και για δημιουργία ειδικών υπηρεσιών διαπερνά οποιαδήποτε δράση απευθύνεται σε άτομα ή ομάδες που υφίστανται αποκλεισμό. Ο κίνδυνος «ιδρυματικών» απαντήσεων και δημιουργίας περαιτέρω αποκλεισμών μειώνεται όταν υπάρχει συνείδηση του κινδύνου που εμπεριέχεται σε αμφότερες τις λύσεις, όταν αυτές παρουσιάζονται μεμονωμένα ή ως πανάκεια. Οι προτάσεις για δράσεις, κινούνται στο πλαίσιο των τριών προαναφερθέντων αξόνων.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5 : Αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών υγείας και προληπτικής ιατρικής σε ομάδες μεταναστών

ΜΕΤΡΟ	Π/Υ	Βαρύτητα στο σύνολο του ΕΠ (%)	Βαρύτητα στον Άξονα (%)
5.1 Καταγραφή και αξιολόγηση των ιδιαίτερων προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες (όταν φθάνουν) στη χώρα μας	6.800.000	2.5%	42%
5.2 Διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας και χρήση των υπηρεσιών υγείας	4.000.000	1.5%	25%
5.3 Ανταπόκριση στην αναγκαιότητα για ιδιαίτερες υπηρεσίες σε πολιτισμικά καθορισμένες συμπεριφορές υγείας και ασθένειας	5.420.000	2%	33%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ	16.220.000	6%	100%

ΜΕΤΡΟ 5.1: ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΟΤΑΝ ΦΘΑΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 5.1

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5	Αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών υγείας και προληπτικής ιατρικής σε ομάδες μεταναστών		
ΜΕΤΡΟ 5.1	Καταγραφή και αξιολόγηση των ιδιαίτερων προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες όταν φθάνουν στην χώρα μας		
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ		
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ, ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΜΚΟ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ.		
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003 - 2006 (4 έτη)		
ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ : Σχεδιασμός του Συστήματος Καταγραφής και Αξιολόγησης, Ανάπτυξη των απαιτούμενων υποδομών και εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων-μελετών, δημιουργία βάσης δεδομένων, ανάπτυξη γεωγραφικών συστημάτων παρακολούθησης και έκδοση ενημερωτικών εντύπων.			
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ /ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ /ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	6.800.000	42%	2.5%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	6.800.000		

A. Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου - ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων

Με δεδομένο ότι οι μετακινούμενοι πληθυσμοί μεταφέρουν στον τόπο προορισμού το επιδημιολογικό πρότυπο της περιοχής προέλευσης όπως και τους πολιτισμικούς και κοινωνικούς κώδικες σχετικά με τα προβλήματα υγείας, οι κίνδυνοι εμφάνισης νέων ασθενειών αποτελούν μια σημαντική διάσταση του προβλήματος. Το Υγειονομικό σύστημα της χώρας μας σήμερα δεν διαθέτει τις απαραίτητες υποδομές για να αντιμετωπίσει ούτε τους άμεσους κινδύνους και επιπτώσεις στην δημόσια υγεία, ούτε τους πολιτισμικούς και κοινωνικούς κώδικες σχετικά με τα προβλήματα υγείας ούτε την τεχνογνωσία για την κατανόηση και τον απορρόντα από αυτήν σχεδιασμό μακροπρόθεσμων παρεμβάσεων στον χώρο της υγείας, της ψυχικής υγείας και της επιθυμητής –σε ορισμένες περιπτώσεις- πολιτικά ταχείας ενσωμάτωσης των μεταναστών.

Τα προβλήματα υγείας των πληθυσμών ο οποίοι μεταναστεύουν προς την Ελλάδα μπορούν να προκαλέσουν πιθανούς μελλοντικούς κινδύνους στο εσωτερικό της χώρας, με αποδέκτες είτε τους ίδιους τους μετανάστες, είτε τον πληθυσμό υποδοχής.

Η χώρα μας, η οποία έως τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας δεν είχε βρεθεί στην αντίστοιχη θέση άλλων χωρών, οι οποίες αποτέλεσαν χώρο υποδοχής μεταναστών, βρέθηκε αντιμέτωπη με το πρόβλημα, χωρίς να έχει σχεδιάσει τη μεταναστευτική πολιτική η οποία θα επέτρεπε την ομαλή και χωρίς κινδύνους αφομοίωση/ ενσωμάτωση των εισερχόμενων πληθυσμών.

Οι εξελίξεις όμως των τελευταίων χρόνων, καθιστούν αναγκαία τη διαμόρφωση μιας υποδομής, η οποία θα επιτρέπει την αποτύπωση του υγειονομικού προτύπου των μεταναστών και θα οδηγεί στην αντιμετώπιση και μακροπρόθεσμη διαχείριση των όποιων προβλημάτων υγείας παρουσιάζουν. Μια τέτοια πολιτική εντάσσεται στο πλαίσιο μια γενικότερης προσπάθειας προγραμματισμού και οργάνωσης της εισόδου μεταναστών στη χώρα, με συγκεκριμένο σκοπό και προορισμό και στη βάση της αρχής της παραχώρησης ίδιων δικαιωμάτων για όλους.

Η καταγραφή και αξιολόγηση των ιδιαίτερων προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, βοηθά στην κατευθυνόμενη δράση α'βάθμιας και β'βάθμιας πρόληψης που επιβάλλεται τόσο για ανθρωπιστικούς λόγους όσο και για λόγους προάσπισης της Δημόσιας Υγείας.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Βασικός στόχος του Μέτρου 5.1 είναι ο σχεδιασμός αποτελεσματικών μηχανισμών για την κατανόηση μέσω της αναλυτικής καταγραφής και αξιολόγησης και την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας των μεταναστών και η παροχή σε αυτούς υπηρεσιών υγείας σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο στόχος αυτός είναι απόλυτα συναφής με τους δύο άλλους στόχους του άξονα 4 όπως διατυπώνονται για τα μέτρα 5.2 και 5.3 αντίστοιχα.

Επιπλέον ο στόχος αυτός είναι συναφής με την στρατηγική η οποία διατυπώνεται στους άλλους άξονες του Επιχειρησιακού προγράμματος ειδικότερα στον άξονα 1 «Υπηρεσίες πληροφόρησης, συμβουλευτικής και εξυπηρέτησης των μεταναστών» και στον άξονα 6 «Δημιουργία Υποστηρικτικών δομών για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών, την υποδοχή και προσωρινή μεταστέγαση των μεταναστών» Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η εσωτερική συνοχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος κυρίως σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο.

Το Μέτρο 5.1 έχει πολλαπλά χαρακτηριστικά :

- Αποσκοπεί στην συντονισμένη , ταχεία και αποτελεσματική δράση των αρμόδιων αρχών
- Μεριμνά για την δημόσια παροχή των υπηρεσιών που είναι απαραίτητες για την αποτροπή των κινδύνων που απειλούν την ζωή και την αξιοπρέπεια των μεταναστών
- Επιδιώκει την κινητοποίηση των τοπικών κοινοτήτων υποδοχής καθώς και των κοινοτήτων από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες και την ανάληψη της ατομικής και συλλογικής ευθύνης όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων (τοπικών φορέων και αρχών, ΜΚΟ, μεταναστών)

Το Μέτρο 5.1 περιλαμβάνει 2 επιμέρους δράσεις :

Δράση 5.1.1 «Δημιουργία και λειτουργία Επιδημιολογικού Παρατηρητηρίου στο πλαίσιο του ΚΕΕΛ και διασύνδεσή του με τα Διασυνοριακά Κέντρα Δημόσιας Υγείας»

Δράση 5.1.2 «Ενίσχυση του Θεσμού των Διασυνοριακών Κέντρων Δημόσιας Υγείας και εκπόνηση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων πρόληψης (α'γενούς, β'γενούς, γ'γενούς)»

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων – ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Δράση 5.1.1 : Δημιουργία και λειτουργία ενός Επιδημιολογικού Παρατηρητηρίου στο πλαίσιο του ΚΕΕΛ και διασύνδεσή του με τα Διασυνοριακά Κέντρα Δημόσιας Υγείας» με σκοπό :

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Την ίδρυση FORUM με την συμμετοχή στελεχών από την Ελλάδα και «γέφυρες» μετανάστευσης, για την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών με στόχο την εκπαίδευση του προσωπικού και την καλύτερη κατανόηση των προβλημάτων υγείας των μεταναστών, καθώς και την ενημέρωση του πληθυσμού των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες, γύρω από την μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας

- Την ενίσχυση του θεσμού των Διασυνοριακών Κέντρων Δημόσιας Υγείας και τη δημιουργία συντονιστικού δικτύου συνεργασίας με άλλους φορείς
- Τη συστηματική παρακολούθηση του υγειονομικού προφίλ των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες
- Τη δημιουργία προγραμμάτων επιμόρφωσης των στελεχών δημόσιας υγείας και του τοπικού πληθυσμού
- Την επεξεργασία πληροφοριών οι οποίες αφορούν στο υγειονομικό προφίλ των μεταναστών, σε συνεργασία με τους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας

ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Την ανάπτυξη και προώθηση προγραμμάτων εμβολιασμού
Την ανάπτυξη προγραμμάτων πρώιμων στοχοκατευθυνόμενων (διαγνωστικών και θεραπευτικών) παρεμβάσεων

Δράση 5.1.2: Εκπόνηση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων πρόληψης (α'γενούς, β'γενούς, γ'γενούς)

Με βάση τα αποτελέσματα των μελετών του Επιδημιολογικού Παρατηρητηρίου, θα σχεδιάζονται και θα υλοποιούνται προγράμματα εμβολιασμού σε μετανάστες, με τη συνεργασία των Διασυνοριακών Κέντρων Δημόσιας Υγείας και των Περιφερειακών Συστημάτων Υγείας. Επιπλέον, προτείνεται να αναπτυχθούν στην ίδια βάση και μια σειρά από ενημερωτικές δράσεις για την αποφυγή επιβλαβών τρόπων ζωής.

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι του Μέτρου 5.1 είναι οι αρμόδιοι φορείς που εμπλέκονται στον σχεδιασμό και τις ενέργειες αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών από την μαζική άφιξη μεταναστών σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο καθώς και οι τοπικές κοινωνίες. Ως περιοχή

εφαρμογής καθορίζεται όλη η χώρα. Η χρονική διάρκεια του μέτρου καθορίζεται σε 4 χρόνια για την **οργάνωση** και λειτουργία όλων των δράσεων.

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- Αριθμός Ιατρικών εξετάσεων διαγνωστικού τύπου
- Αριθμός Ιατρικών παρεμβάσεων
- Αριθμός προσωπικού που εκπαιδεύεται
- Αριθμός τοπικών κοινοτήτων που εμπλέκονται

β) Δείκτες Αποτελέσματος (επιπτώσεων)

- Ύπαρξη επαρκούς data base
- Αύξηση μεταναστών που δέχονται τις υπηρεσίες πρόληψης
- Αύξηση επιμορφωμένου προσωπικού
- Ίδρυση forum

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα επιπτώσεις

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Μέτρου 5.1 θα είναι:

- Η συστηματική παρακολούθηση του επιδημιολογικού προφίλ των μεταναστών (database).
- Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων πρόληψης και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.
- Η ύπαρξη συνεχούς επιμορφωμένου προσωπικού
- Η επεξεργασία εκπαιδευτικών προϊόντων προσαρμοσμένων στις Ελληνικές συνθήκες
- Η αύξηση χρήσης των υπηρεσιών πρόληψης από τους μετανάστες.
- Η έγκαιρη ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων με τις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες ώστε να δημιουργηθεί ένας επιδημιολογικός χάρτης
- Η διακρατική συνεργασία με αντίστοιχους φορείς ΜΚΟ και οργανώσεις της Ε.Ε με τεκμηριωμένη καλή πρακτική
- Επιλεκτική συνεργασία με τεκμηριωμένα διεθνείς καλές πρακτικές (ενδεικτικά Mc Gill University, Harvard University)
- Η Ίδρυση forum σε συνεργασία με φορείς από τις χώρες προέλευσης με στόχο την καλύτερη κατανόηση / αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας

Οι επιπτώσεις από την υλοποίηση του Μέτρου 5.1 αφορούν:

- Στην βελτίωση και αποσυμφόρηση των υπηρεσιών που ασχολούνται με την καταγραφή, οργάνωση και παροχή υπηρεσιών υγείας
- Στην αποτροπή του πανικού και της ξеноφοβίας στις τοπικές κοινότητες υποδοχής

- Στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των νόμιμων και παράνομων μεταναστών
- Στη βελτίωση της εικόνας της χώρας σε διεθνή ΜΜΕ και οργανισμούς.

Z. Εφαρμογή /υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

β) Τελικοί Δικαιούχοι

Συναρμόδια υπουργεία, ΜΚΟ, Περιφερειακές Διοικήσεις, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Ερευνητικά Κέντρα

H. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 5.1 διακρίνεται για τον υψηλό βαθμό συνέργιας με άλλες δράσεις που αναπτύσσονται .

Ενδεικτικά αναφέρονται τα προγράμματα Μετακινούμενων Πληθυσμών και Ταξιδιωτικής Ιατρικής του ΚΕΕΛ, τα προγράμματα « Ανοικτά Πολυιατρεία» των Γιατρών Χωρίς Σύνορα και των Γιατρών του Κόσμου, Διασυννοριακά Κέντρα Δημόσιας Υγείας.

ΜΕΤΡΟ 5.2 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 5.2

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5	Αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών υγείας και προληπτικής ιατρικής σε ομάδες μεταναστών		
ΜΕΤΡΟ 5.2	Διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας και χρήση των υπηρεσιών υγείας		
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ		
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ, ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΜΚΟ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ		
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006 (4 έτη)		
ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ : Ανάπτυξη κτιριακών υποδομών, εκπαίδευση στελεχών, δημιουργία κομβικών-συντονιστικών δικτύων ειδικά για τους μετανάστες για τη σωστή και άμεση παραπομπή των περιστατικών, σχεδιασμός και έκδοση ειδικών υποστηρικτικών εντύπων τα οποία θα συνοδεύουν τις ροές μεταναστών και χρήματος, δημιουργία ειδικών κέντρων πληροφοριών με ξενόγλωσση υποστήριξη, έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων και ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων μέσω των ΜΜΕ, οργάνωση του θεσμού του συνοδού σε συνεργασία με τους συλλόγους των μεταναστών.			
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	4.000.000	25%	1.5%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	4.000.000		

A. Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου - ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων

Η υφιστάμενη κατάσταση στον τομέα της υγείας των μεταναστών χαρακτηρίζεται από μια επίσημη πολιτική που βασίζεται στη λογική της ισότιμης πρόσβασης όλων των πολιτών – άρα και των μεταναστών – στις υπηρεσίες υγείας

Ανεξάρτητα όμως από την βούληση της κεντρικής διοίκησης, παρουσιάζονται προβλήματα διακρίσεων κατά των μεταναστών στις δομές υγείας. Αυτά τα προβλήματα μπορεί να οφείλονται σε οικονομικούς λόγους, σε λόγους νομιμότητας, έλλειψης ασφαλιστικής κάλυψης και, τέλος, σε φαινόμενα ρατσιστικής συμπεριφοράς εκ μέρους των επαγγελματιών υγείας.

Η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης και χρήσης των υπηρεσιών υγείας αποτελεί πολιτική ενσωμάτωσης του μετανάστη και σημαίνει ότι ο μετανάστης είναι καλά, δεν βάζει σε κίνδυνο τον εαυτό του και τους γύρω του, είναι συνεπής στην εργασία του και το σημαντικότερο ότι του παρέχεται δικαίωμα να απολαμβάνει ένα καλό επίπεδο ποιότητας ζωής. Τελικά δηλαδή ο μετανάστης είναι ικανοποιημένος από της υπηρεσίες που του προσφέρονται, πράγμα που οδηγεί σε μια μακροπρόθεσμη σχέση εμπιστοσύνης προς το κράτος που τον φιλοξενεί.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Βασικός στόχος του Μέτρου 5.2 είναι ο σχεδιασμός αποτελεσματικών μηχανισμών για την διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας και την σωστή χρήση τους. Ο στόχος αυτός είναι απόλυτα συναφής με τους δύο άλλους στόχους του άξονα 5όπως διατυπώνονται για τα μέτρα 5.1 και 5.3 αντίστοιχα.

Επιπλέον ο στόχος αυτός είναι συναφής με την στρατηγική που διατυπώνεται στους άλλους άξονες του Επιχειρησιακού προγράμματος ειδικότερα στον άξονα 1 «Υπηρεσίες πληροφόρησης, συμβουλευτικής και εξυπηρέτησης των μεταναστών». Η συνάφεια του Μέτρου 5.2 με τους άλλους άξονες δεν οδηγεί σε επικάλυψη αλλά αντίθετα διευκολύνει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων δράσεων και στρατηγικής κυρίως σε τοπικό επίπεδο. Παρέχεται δηλαδή η δυνατότητα συνεργασίας τοπικών φορέων σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Η έγκαιρη ενημέρωση για τις υφιστάμενες υπηρεσίες υγείας και η σωστή προσέγγιση τους (πολιτισμικές ιδιαιτερότητες) από το προσωπικό υγείας αποτελεί εγγύηση για την καλύτερη

ποιότητα ζωής και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, για την αποφυγή επιδημιών και την σωστή εργασιακή ένταξη.

Το Μέτρο 5.2 περιλαμβάνει 3 επιμέρους δράσεις :

Δράση 5.2.1 «Παρακολούθηση, καταγραφή (monitoring) και αξιολόγηση υφιστάμενων υπηρεσιών»,

Δράση 5.2.2 «Εκπαίδευση, κατάρτιση και ευαισθητοποίηση προσωπικού»,

Δράση 5.2.3 «Επικοινωνιακή πολιτική»

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων– ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Οι δράσεις του μέτρου 5.2 εξειδικεύονται ως εξής :

Δράση 5.2.1: Παρακολούθηση, καταγραφή (monitoring) και αξιολόγηση υφιστάμενων υπηρεσιών, με σκοπό την αποτύπωση των κενών στην κάλυψη των αναγκών υγείας των μεταναστών και την επανατροφοδότηση των υπηρεσιών υγείας με τις απαιτούμενες υποδομές. Η παρακολούθηση, καταγραφή και η αξιολόγηση των υφιστάμενων υπηρεσιών θα γίνει από το Επιδημιολογικό Παρατηρητήριο που θα λειτουργήσει στα πλαίσια του Κ.Ε.Ε.Λ., σε συνεργασία με τα ΠΕΣΥ, τις Διοικήσεις των Νοσοκομείων και τα Διασυνοριακά Κέντρα

Δράση 5.2.2: Εκπαίδευση, κατάρτιση και ευαισθητοποίηση του προσωπικού υγείας στην προσέγγιση των μεταναστών, με σκοπό :

- Την αντιμετώπιση των μεταναστών με τρόπο που να λαμβάνεται υπόψη η πολιτισμική διαφορετικότητα και
- Την εξειδίκευση σε διάγνωση και θεραπεία μεταναστευτικών νοσημάτων και διαταραχών.

Δράση 5.2.3.: Επικοινωνιακή πολιτική η οποία θα αφορά στις υφιστάμενες υπηρεσίες μέσω :

- Της κυκλοφορίας φυλλαδίων σε διάφορες γλώσσες
- Της ενημέρωσης Διαμεσολαβητών των κοινοτήτων
- Της διάδοσης της πληροφορίας μέσω των ΜΜΕ και άλλων οργανώσεων και φορέων

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι του Μέτρου 5.2 είναι οι νόμιμοι μετανάστες και οι υπηρεσίες υγείας. Ως περιοχή εφαρμογής καθορίζεται όλη η χώρα. Η χρονική διάρκεια του μέτρου καθορίζεται σε 4 χρόνια για την οργάνωση και λειτουργία όλων των δράσεων.

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- Αριθμός Ειδικών για εκπαίδευση και συντονισμό
- Αριθμός εκπαιδευόμενου προσωπικού υγείας
- Αριθμός μεταναστών που χρησιμοποίησαν τις υπηρεσίες υγείας
- Αριθμός διαμεσολαβητών
- Αριθμός επαφών με τα ΜΜΕ

β) Δείκτες Αποτελέσματος (επιπτώσεων)

- Αλλαγή στάσης του προσωπικού υγείας (έρευνα)
- Αύξηση μεταναστών που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες υγείας
- Αύξηση της πληροφορίας και ενημέρωσης

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα επιπτώσεις

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Μέτρου 5.2 θα είναι :

- Η διάδοση της πληροφορίας μέσα από διαύλους προσιτούς στους μετανάστες
- Η εύκολη πρόσβαση και η σωστή χρήση των υπηρεσιών υγείας
- Η αλλαγή στάσης και αντιμετώπισης των μεταναστών από το προσωπικό υγείας
- Η άμεση και σωστή ανταπόκριση στα προβλήματα υγείας των μεταναστών
- Η ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης των μεταναστών με το σύστημα υγείας
- Η συνεχής παρακολούθηση και βελτίωση των υπηρεσιών υγείας
- Διακρατική συνεργασία με τεκμηριωμένα διεθνείς καλές πρακτικές (ενδεικτικά Mc Gill University, Harvard University)
- Διακρατική συνεργασία με αντίστοιχους φορείς ΜΚΟ και οργανώσεις της Ε.Ε με τεκμηριωμένη καλή πρακτική
- Επεξεργασία εκπαιδευτικών προϊόντων προσαρμοσμένων στις Ελληνικές συνθήκες
- Οι επιπτώσεις της εφαρμογής του μέτρου μπορούν να γίνουν σύντομα ορατές στις υπηρεσίες υγείας και στις τοπικές κοινωνίες.

Z.Εφαρμογή /υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης

Πιστοποιημένοι φορείς που έχουν εμπειρία σε αντιμετώπιση προβλημάτων μεταναστών, αλλά και στην εκπαίδευση (ο τρόπος πιστοποίησης πρέπει να καθοριστεί με βάση κριτήρια συνεχούς αξιολόγησης)

β) Τελικοί Δικαιούχοι

Υπηρεσίες Υγείας, ΜΚΟ, Σύλλογοι μεταναστών, Περιφερειακές Διοικήσεις, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

H. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 5.2 διακρίνεται για τον υψηλό βαθμό συνέργιας με άλλες δράσεις που αναπτύσσονται .

Ενδεικτικά αναφέρονται τα προγράμματα Μετακινούμενων Πληθυσμών και Ταξιδιωτικής Ιατρικής του ΚΕΕΛ, τα προγράμματα « Ανοιχτά Πολυιατρεία, Κινητές Μονάδες και street work» των Γιατρών Χωρίς Σύνορα , των Γιατρών του Κόσμου και της ACT UP.

ΜΕΤΡΟ 5.3 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 5.3

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5	Αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών υγείας και προληπτικής ιατρικής σε ομάδες μεταναστών		
ΜΕΤΡΟ 5.3	Ανταπόκριση στην αναγκαιότητα για ιδιαίτερες υπηρεσίες σε πολιτισμικά καθορισμένες συμπεριφορές υγείας και ασθένειας		
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ		
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ, ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΜΚΟ, ΝΟΜΙΜΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ		
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003 – 2006 (4 έτη)		
ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ : Καταγραφή των αναγκών και συσχέτιση του όγκου της ζήτησης των υπηρεσιών, του υγειονομικού προτύπου και των πολιτισμικών ή άλλων ιδιαιτεροτήτων με το εύρος του πληθυσμού συγκεκριμένων προελεύσεων, οργάνωση του συστήματος παραπομπών σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες αυτές (στο βαθμό που κάτι τέτοιο είναι εφικτό), διοργάνωση σεμιναρίων για την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση των στελεχών, τοποθέτηση εκπαιδευμένου προσωπικού, οργάνωση και σχεδιασμός της πρόσβασης με τη βοήθεια και τη συνεργασία των συλλόγων των μεταναστών.			
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ / ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ / ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	5.420.000	33%	2%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	5.420.000		

A. Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου - ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων

Μέσα από την μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης και των προβλημάτων των μεταναστών προκύπτει ένα σημαντικό πρόβλημα που είναι η έλλειψη σεβασμού των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των μεταναστών από το προσωπικό υγείας (για παράδειγμα γυναίκα γιατρός εξετάζει άντρα μουσουλμάνο).

Ένα βασικό χαρακτηριστικό των πολιτισμικά διαφοροποιημένων κοινωνικών ομάδων μεταναστών είναι το «νόημα»: Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ομάδες αυτές εκφράζουν και εκδηλώνουν μέσω συγκεκριμένων « patterns» τις συμπεριφορές υγείας και αρρώστιας. Η συσκότιση και η άγνοια του « νοήματος» κάθε ομάδας δυσκολεύει καθοριστικά την διάγνωση, τον σχεδιασμό θεραπείας αλλά και κάθε απόπειρα Πρωτοβάθμιας φροντίδας και δράσεις πρόληψης, αγωγής και προαγωγής της υγείας (π.χ μουσουλμάνες γυναίκες-εξέταση Pap-test κ.λ.π)

Επίσης δεν υπάρχει κάποιο σύστημα επεξεργασίας των πληροφοριών για τις αλλαγές που γίνονται στα συστήματα υγείας και την γενική εξέλιξη της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού και των παραγόντων που είναι καθοριστικοί για την υγεία. Το σύστημα παραπομπής και διασύνδεσης με άλλες υπηρεσίες είτε είναι ανύπαρκτο είτε δεν είναι κατανοητό.

Η στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ ψυχικής υγείας και κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος αποτελεί μια σταθερή συνιστώσα σε επίπεδο οργάνωσης υπηρεσιών υγείας , προκειμένου να δοθούν θεσμικές απαντήσεις που να ανταποκρίνονται στην πολιτισμική και κοινωνική πραγματικότητα διαφορετικών εθνικών ομάδων μεταναστών(Π.Ο.Υ 1999, The Mental Health of Indigenous People).

Είναι τεκμηριωμένο ότι η Ψυχική Υγεία και- κατά συνέπεια η εκδήλωση όλου του φάσματος των ψυχιατρικών διαταραχών – είναι στενά συνδεδεμένη με οικονομικές και πολιτικές παραμέτρους , όπως φτώχεια , πείνα, ελλιπής διατροφή , κοινωνικές αλλαγές, βία, ταχείες μετακινήσεις πληθυσμών για πολιτικούς , κοινωνικούς ή οικονομικούς λόγους.

Τα ερωτήματα λοιπόν που τίθενται είναι τα εξής:

- Είναι το Ε.Σ.Υ και οι επαγγελματίες υγείας και ψυχικής Υγείας επαρκώς εκπαιδευμένοι ώστε να ανταποκριθούν σε τέτοιας μορφής νέα αιτήματα και ανάγκες;

- Είναι όλα τα προτεινόμενα μέτρα που διασφαλίζουν την Δημόσια Υγεία και τα είδη αγωγής και θεραπείας, εξίσου αποδεκτά αλλά και αποτελεσματικά σε όλους τους ασθενείς ανεξαρτήτως καταγωγής, προέλευσης, κουλτούρας;

Η πολιτική πολλών ταχυτήτων σε κράτη που εφαρμόστηκε με ακραίο τρόπο το νέο-φιλελεύθερο μοντέλο οργάνωσης υπηρεσιών υγείας (Η.Π.Α, Μ.Βρετανία) αγνοώντας το κοινωνικό κόστος, είχε καταστροφικά αποτελέσματα στην ποιότητα παροχής φροντίδας και στους βασικούς δείκτες δημόσιας υγείας.

Οι μετανάστες, ως αδύνατος κρίκος των αιτημάτων, απετέλεσαν σύντομα ένα ακανθώδες πρόβλημα Δημόσιας Υγείας, Ψυχικής Υγείας και Πρόνοιας και βασικούς «πελάτες» του σωφρονιστικού συστήματος κάθε χώρας.

Η γνώση της πολιτισμικής διαφορετικότητας και η επεξεργασία πληροφοριών με την ύπαρξη πιλοτικών προγραμμάτων, θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα αποδοχής των μεταναστών από την τοπική κοινωνία και τον γενικότερο πληθυσμό όπως επίσης και προσφοράς καλύτερων υπηρεσιών, ώστε ο μετανάστης να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες υγείας χωρίς «φόβο» ή προκατάληψη με τελικό σκοπό την ενσωμάτωση του.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Βασικός στόχος του Μέτρου 5.3 είναι η ύπαρξη αποτελεσματικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της πολιτισμικής διαφορετικότητας των μεταναστών σε συμπεριφορές υγείας και ασθένειας. Ο στόχος αυτός είναι απόλυτα συναφής με τους δύο άλλους στόχους του άξονα 5 όπως διατυπώνονται για τα μέτρα 5.1 και 5.2 αντίστοιχα.

Επιπλέον ο στόχος αυτός είναι συναφής με την στρατηγική που διατυπώνεται στους άλλους άξονες του Επιχειρησιακού προγράμματος. Είναι μια κεντρική δράση ενσωμάτωσης και αναγκαία και απαραίτητη, σε συνέργια με τις δράσεις των άλλων αξόνων, που θα οδηγήσει στην αποδοχή του μετανάστη από το σύστημα υγείας, αλλά και ευρύτερα από την κοινωνία που ζει. Όπως αντίστοιχα θα βοηθήσει τον μετανάστη να ενσωματωθεί νιώθοντας αποδεκτός (ποιος άνθρωπος αποδέχεται το κράτος που ζει όταν νιώθει ανασφαλής για την υγεία του).

Το Μέτρο 5.3 προτείνουμε να περιλαμβάνει 2 επιμέρους δράσεις :

Δράση 4.3.1 «Σύσταση μονάδας Υποστήριξης, Εμπύχωσης και παρακολούθησης»,

Δράση 4.3.2 «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών»,

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων– ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Οι δράσεις του μέτρου 5.3 εξειδικεύονται ως εξής:

Δράση 5.3.1: Σύσταση πιλοτικής μονάδας Υποστήριξης, Εμπύκωσης και παρακολούθησης με οργανωμένο σύστημα συλλογής, ανάλυσης και διάδοσης πληροφοριών σχετικά με :

- Την γενική εξέλιξη της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού και των καθοριστικών παραγόντων για την υγεία
- Την υποδοχή αιτημάτων ψυχικής υγείας των μεταναστών
- Την καταγραφή και αξιολόγηση των αιτημάτων και την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην πράξη
- Την διασύνδεση με Εθνικούς φορείς (Κ.Ε.Ε.Λ) για την αντιμετώπιση των εκτάκτων αναγκών
- Την διασύνδεση με Διεθνείς Φορείς που έχουν εργαστεί στον τομέα ένταξης, ενσωμάτωσης και αντιμετώπισης προβλημάτων προσαρμογής.
- Την διασύνδεση με άλλες υπηρεσίες υγείας / πρόνοιας : Μεθοδολογία διασύνδεσης και παραπομπής.

Δράση 5.3.2: Εκπαίδευση Εκπαιδευτών με συμβουλευτικό ρόλο για την αντιμετώπιση των προβλημάτων σε μετανάστες (χρήση τηλεψυχιατρικής- τηλεϊατρικής), πιλοτική οργάνωση

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι του Μέτρου 5.3 είναι οι νόμιμοι μετανάστες και οι υπηρεσίες υγείας. Ως περιοχή εφαρμογής καθορίζεται όλη η χώρα αλλά εξαιτίας του πιλοτικού χαρακτήρα των δράσεων του μέτρου προτείνεται η επιλογή ενός αστικού κέντρου (π.χ Αθήνα). Η χρονική διάρκεια του μέτρου καθορίζεται σε 2 χρόνια για την οργάνωση όλων των δράσεων.

Ε. Δείκτες

α) Δείκτες Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

- Οργάνωση κτηρίου και πρόσληψη προσωπικού
- Οργάνωση συστήματος συλλογής, ανάλυσης και διάδοσης πληροφοριών
- Αριθμός ειδικών συμβούλων (εκπαίδευση εκπαιδευτών)
- Αριθμός εκπαιδευόμενου προσωπικού
- Αριθμός μεταναστών/ αιτημάτων που αναφέρθηκαν
- Οργάνωση δικτύου τηλεψυχιατρικής-τηλεϊατρικής

- Αριθμός παρεμβάσεων

β) Δείκτες Αποτελέσματος (επιπτώσεων)

- Αύξηση μεταναστών/ αιτημάτων που αναφέρθηκαν
- Αριθμός ομάδας ειδικών συμβούλων από άλλους φορείς που ασχολούνται με τους μετανάστες
- Συχνότητα και ποιότητα χρήσης του δικτύου τηλεψυχιατρικής

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα επιπτώσεις

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Μέτρου 5.3 θα είναι:

- Η ύπαρξη ανάλυσης, συλλογής και διάδοσης πληροφοριών για τους καθοριστικούς παράγοντες για την υγεία, τις αλλαγές στα συστήματα υγείας, τα αιτήματα των μεταναστών, την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην πράξη.
- Διακρατική συνεργασία με τεκμηριωμένα διεθνείς καλές πρακτικές (ενδεικτικά Mc Gill University, Harvard University)
- Διακρατική συνεργασία με αντίστοιχους φορείς ΜΚΟ και οργανώσεις της Ε.Ε με τεκμηριωμένη καλή πρακτική
- Επεξεργασία εκπαιδευτικών προϊόντων προσαρμοσμένων στις Ελληνικές συνθήκες
- Η σωστή και εφικτή διασύνδεση και παραπομπή με άλλες υπηρεσίες υγείας / πρόνοιας
- Η ύπαρξη ειδικών συμβούλων που θα παρέχουν συμβουλές στο προσωπικό του ΕΣΥ
- Η άμεση παρέμβαση σε ιατρικές και κοινωνικές επείγουσες καταστάσεις

Ζ. Εφαρμογή /υλοποίηση

Φορείς Υλοποίησης και Τελικοί Δικαιούχοι

Υπηρεσίες Υγείας, ΜΚΟ, Σύλλογοι μεταναστών, Περιφερειακές Διοικήσεις, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

Η. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 5.3 διακρίνεται για τον υψηλό βαθμό συνέργιας με άλλες δράσεις που αναπτύσσονται .

Ενδεικτικά αναφέρονται τα προγράμματα Μετακινούμενων Πληθυσμών και Ταξιδιωτικής Ιατρικής του ΚΕΕΛ, τα προγράμματα « Ανοιχτά Πολυιατρεία, Κινητές Μονάδες και street work» των Γιατρών Χωρίς Σύνορα , των Γιατρών του Κόσμου και της ACT UP.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6:

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ, ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του άξονα

Ο νόμος 2910 προβλέπει ως κριτήριο για τη χορήγηση αδειάς παραμονής ότι ο αλλοδαπός «έχει εξασφαλίσει κατάλυμα». Ο νόμος δεν αναφέρεται στις συνθήκες του καταλύματος, με βάση όμως τις διεθνείς συμβάσεις που η χώρα μας έχει κυρώσει για τα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα (Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης αρ. 31, διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου αρ. 25) καθώς και τις αντίστοιχες συνταγματικές διατάξεις (Σ.αρθ.4) προκύπτει η υποχρέωση του κράτους για τη διασφάλιση επαρκούς και ασφαλούς στέγης προς τους Έλληνες πολίτες και τους νόμιμα διαμένοντες στη χώρα. Επιπλέον, όπως ήδη επισημάνθηκε, μια σειρά συνταγματικών διατάξεων σχετικά με την ατομική ελευθερία και την ανάπτυξη της προσωπικότητας των αλλοδαπών τεκμηριώνουν το δικαίωμα των αλλοδαπών για «ασφαλή κατοικία» (Σ.αρθ.5, αρ.7., αρ.9., αρ. 17., αρ. 19., αρ. 21., αρ. 22.,αρ. 23.). Αξιοποιώντας την πλέον πρόσφατη διεθνή εμπειρία για την αντιμετώπιση των δυσμενέστατων στεγαστικών συνθηκών των μεταναστών, οι οποίες συνιστούν καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, ο άξονας 5 προβλέπει δράσεις σε δυο κατευθύνσεις: α) βελτίωση του μηχανισμού αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών, β) υποστήριξη της πρόσβασης των μεταναστών σε επαρκή και ασφαλή στέγη.

Η νομιμοποίηση των μεταναστών θα λειτουργήσει αποτρεπτικά για την παραβίαση θεμελιωδών ατομικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με την ασφαλή κατοικία. Ωστόσο, η υλοποίηση των δικαιωμάτων αυτών απαιτεί τη σύσταση μηχανισμών, το σχεδιασμό και την υλοποίηση σχετικών μέτρων, πρωτίστως για τους νόμιμους μετανάστες. Επιπρόσθετα, για ανθρωπιστικούς λόγους, για την αποτροπή της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, και την επανόρθωση της βλάβης των προσώπων που την υφίστανται, προκύπτει η ανάγκη όχι μόνο κυρωτικών αλλά προληπτικών και επανορθωτικών μηχανισμών. Για το σκοπό αυτό απαιτείται μια ανοιχτή διαδικασία νομιμοποίησης καθώς και αντίστοιχα μέτρα νομικής και κοινωνικής βοήθειας, περιλαμβανομένου του «ασφαλούς καταλύματος», για τις περιπτώσεις ανθρωπιστικών λόγων, ανωτέρας βίας και καταγγελίας πράξεων προαγωγής σε πορνεία. Ο σχεδιασμός μονάδων με χαρακτηριστικά κοινωνικής προστασίας είναι αρμοδιότητα του Υπουργείου- Υγείας Πρόνοιας, αλλά προς το παρόν δεν έχουν προβλεφθεί τέτοιες δράσεις στο Ε.Π. «Υγεία-Πρόνοια» και οι αντίστοιχες ανάγκες μένουν ακάλυπτες.

Σύμφωνα με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο υπεύθυνο για την υποδοχή και προσωρινή παραμονή μαζικών αφίξεων αλλοδαπών είναι το υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας καθώς ενεργοποιούνται οι διαδικασίες χορήγησης ασύλου και διοικητικά η ομάδα στόχος προσδιορίζεται ως «αιτούντες άσυλο» ή «πρόσφυγες». Ωστόσο οι υπηρεσίες ΠΣΕΑ του υπουργείου Εσωτερικών εμπλέκονται στα υπάρχοντα Σχέδια έκτακτης ανάγκης και δαπανώνται σημαντικά ποσά (περίπου 500εκ ετησίως). Επιπλέον οι συνθήκες προσωρινής διαμονής, κράτησης, μεταγωγής, και απέλασης (είτε αφορά υποδομές συναρμοδίων υπουργείων ΥΕΝ, ΥΔΤ, και Υγείας-Πρόνοιας είτε αφορά την εγκατάσταση έκτακτων καταυλισμών από τις νομαρχίες) υπολείπονται των αξιοπρεπών συνθηκών .

ΜΕΤΡΟ	Π/Υ	Βαρύτητα στο σύνολο του ΕΠ (%)	Βαρύτητα στον Άξονα (%)
6.1 Αξιολόγηση σχεδίων έκτακτης ανάγκης και ενίσχυση του συστήματος υποδοχής και προσωρινής παραμονής	5.200.000	2,2%	38%
6.2 Υποστήριξη της πρόσβασης των μεταναστών σε επαρκή και ασφαλή στέγη	8.660.000	3.6%	62%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ	13.860.000	5,8%	100%

ΜΕΤΡΟ 6.1: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ 6.1.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 6.1.

	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ, ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΜΕΤΡΟ 6.1.	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΚΟ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΑΔΗΛΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006	
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	5.200.000	38%	2,2%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	5.200.000		

A. Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου

Από την μέχρι τώρα εφαρμογή των Σχεδίων αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών για την αντιμετώπιση της μαζικής εισόδου αλλοδαπών προκύπτει η ανάγκη αξιολόγησης και επανασχεδιασμού τους. Σύμφωνα με την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης η λειτουργία των 9 κέντρων υποδοχής αιτούντων άσυλο και προσφύγων εμφανίζει πολλαπλά προβλήματα που οφείλονται στο ατελές θεσμικό πλαίσιο, στις εντάσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος, στην ανεπάρκεια και κακή ποιότητα των υποδομών, και στις άτυπες πρακτικές των εμπλεκόμενων φορέων. Επισημαίνονται η επιχειρησιακή αδυναμία διάκρισης μεταξύ «λαθρομεταναστών» και «αιτούντων άσυλο», το θεσμικό κενό και οι υλικοτεχνικές ελλείψεις στην κάλυψη των ανθρωπιστικών αναγκών που προηγούνται του αιτήματος ασύλου, σχετίζονται με την παράνομη διακίνηση ανθρώπων, και αφορούν συνθήκες κράτησης ή διαδικασίες επαναπροώθησης. Διαπιστώνεται ακόμη ότι η αντιμετώπιση του προβλήματος προϋποθέτει τον συντονισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ των υπηρεσιών ΠΣΕΑ του ΥΠΕΣΔΔΑ και των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων και υπηρεσιών των συναρμόδιων υπουργείων.

Ειδικότερα πρέπει α) να αντιμετωπιστούν άμεσα τα προβλήματα συντονισμού μεταξύ των συναρμόδιων υπουργείων, περιφερειακών και τοπικών αρχών και ΜΚΟ και να προσδιοριστούν με ακρίβεια οι αρμοδιότητες τους σε ένα ενιαίο Σχέδιο που θα περιλαμβάνει ειδικό σχέδιο χρηματοδότησης, β) να διασφαλιστεί η εξειδίκευση των σχεδίων τουλάχιστο σε περιφερειακό επίπεδο, γ) να αυξηθεί η χωρητικότητα των υπάρχοντων χώρων υποδοχής, κράτησης και επαναπροώθησης προκειμένου να διασφαλιστεί η περιφερειακή ισορροπία της κατανομής τους, να βελτιωθούν σημαντικά οι συνθήκες παραμονής σ' αυτά, και να επιτευχθεί η διασύνδεσή τους με υπάρχουσες και νέου τύπου υποδομές.

Υπογραμμίζεται ότι η αποσπασματική αντιμετώπιση των εκτάκτων αναγκών με βραχύ ορίζοντα σχεδιασμού οδηγεί σε χρόνιες καταστάσεις και έχει αρνητικές επιπτώσεις όχι μόνο για τους αλλοδαπούς που εγκλωβίζονται σε καθεστώς παρανομίας ή «ημι-παρανομίας» με δημόσια ευθύνη (π.χ. καθυστερήσεις στην εξέταση ασύλου, μαζικές και ατεκμηρίωτες απορρίψεις αιτημάτων) αλλά και για τις ίδιες τις υπηρεσίες (εργασιακός φόρτος, «διοικητική απελπισία», προσφυγές σε διεθνή όργανα για παραβιάσεις δικαιωμάτων) και τις κοινότητες που τους υποδέχονται (ανάπτυξη ξеноφοβίας, τοπικισμοί στη βάση ενδεχομένων κινδύνων για τη δημόσια υγεία και ασφάλεια). Η αντιμετώπιση των πραγματικών κινδύνων για τη δημόσια υγεία και ασφάλεια είναι αποτελεσματικότερη όταν αφετηρία της είναι η διαπίστωση και αποτροπή των κινδύνων που απειλούν τη ζωή και την αξιοπρέπεια των μεταναστών. Επιπλέον οι μεταβολές του Ευρωπαϊκού θεσμικού περιβάλλοντος προσφέρουν νέα δυνατότητες αλλά και περιορισμούς. Στη βάση αυτή επιδιώκεται μια αμφίδρομη και

συμμετοχική διαδικασία σχεδιασμού, που να διατηρεί χαρακτηριστικά στρατηγικής ευελιξίας σε ένα μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Στην κατεύθυνση αυτή επισημαίνεται η αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού και δημιουργίας νέων υποδομών υποδοχής μεταναστών από τα υπουργεία Δημόσιας Τάξης και Υγείας Πρόνοιας, πέραν των προβλεπομένων στο συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. Ωστόσο, η χρηματοδότηση και δημιουργία των υποδομών αυτών απαιτεί κοινό σχεδιασμό και συντονισμένη δράση μεταξύ των συναρμόδιων υπουργείων.

B. Καθορισμός και αναλυτική περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου. Στόχοι – συνάφεια με στόχους του άξονα προτεραιότητας

Βασικός στόχος του Μέτρου 6.1 είναι ο σχεδιασμός αποτελεσματικών μηχανισμών συντονισμού για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών που προκύπτουν από τις μαζικές αφίξεις αλλοδαπών, και η παροχή σ' αυτούς προσωρινής διαμονής σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο στόχος αυτός είναι απολύτως συναφής με τους στόχους του άξονα 6 που διατυπώνονται για το Μέτρο 6.2. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η ανάπτυξη ενός συνεκτικού πλέγματος δράσεων που αποσκοπούν στη διασφάλιση ασφαλούς καταλύματος για τους μετανάστες. Επιπλέον ο στόχος αυτός είναι συναφής με τη στρατηγική που διατυπώνεται στους άλλους άξονες του Επιχειρησιακού Προγράμματος και ειδικότερα στον άξονα 1 «Υπηρεσίες πληροφόρησης, συμβουλευτικής, και εξυπηρέτησης των μεταναστών» και στον άξονα 5 «Αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών υγείας και προληπτικής ιατρικής των μεταναστών- προσφύγων». Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η εσωτερική συνοχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος κυρίως σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο.

Παρότι το Μέτρο 6.1. αναφέρεται στην αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών ο σχεδιασμός που προτείνεται έχει πολλαπλά χαρακτηριστικά: α) Αποσκοπεί στη συντονισμένη, ταχεία και αποτελεσματική Δράση των αρμοδίων αρχών, β) Επιθυμεί το σεβασμό των διεθνών και εθνικών κανόνων δικαίου για τη διασφάλιση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αποτροπή κοινωνικών διακρίσεων, γ) Μεριμνά για τη δημόσια παροχή των αγαθών και υπηρεσιών που είναι απαραίτητες για την αποτροπή των κινδύνων που απειλούν τη ζωή και τη αξιοπρέπεια των μεταναστών, δ) Επιδιώκει την κινητοποίηση της αλληλεγγύης στις τοπικές κοινότητες υποδοχής και την ανάληψη της ατομικής και συλλογικής ευθύνης όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων (τοπικών αρχών και φορέων, ΜΚΟ, μεταναστών).

Το Μέτρο 6.1. προτείνουμε να περιλαμβάνει δυο επιμέρους δράσεις («Δράση 6.1.1. Επιχειρησιακή Αξιολόγηση Σχεδίων Έκτακτης Ανάγκης και Επανασχεδιασμός» και «Δράση 6.1.2. Ενίσχυση του Συστήματος Υποδοχής και Προσωρινής Παραμονής») που αναπτύσσονται στη συνέχεια.

Γ. Συνοπτική περιγραφή των δράσεων – ενεργειών που εντάσσονται στο μέτρο

Δράση 6.1.1. «Επιχειρησιακή Αξιολόγηση Σχεδίων Έκτακτης Ανάγκης και Επανασχεδιασμός»

Η Δράση 6.1.1. αναπτύσσεται σε δυο επιμέρους φάσεις. Η πρώτη φάση περιλαμβάνει την επιχειρησιακή αξιολόγηση των υπαρχόντων Σχεδίων «ΒΑΛΚΑΝΙΟΝ» και «ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΝ». Η αξιολόγηση είναι εξωτερική από ανεξάρτητο ερευνητικό κέντρο αλλά η εμβέλεια της μπορεί: α) να αφορά όλα τα συναρμόδια υπουργεία προβλέποντας όμως τη συμμετοχή βασικών παραγόντων σχεδιασμού, β) να αφορά τη Δ/ση ΠΣΕΑ του ΥΠΕΣΔΔΑ για την εξειδίκευση των περιφερειακών και νομαρχιακών σχεδίων. Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει α) τον πιθανό επανασχεδιασμό και την ένταξη των δυο βασικών σχεδίων σε ένα ενιαίο Σχέδιο και β) τις επιμέρους εξειδικεύσεις περιφερειακών ή και νομαρχιακών σχεδίων που θα πρέπει να συνοδεύονται από σχέδιο χρηματοδότησης. Βασικό αντικείμενο της αξιολόγησης και του επανασχεδιασμού αποτελούν η διαπίστωση της ετοιμότητας των εμπλεκόμενων φορέων, η δυναμικότητα, η χωροθέτηση και η ποιότητα των προβλεπόμενων κέντρων. Τόσο η αξιολόγηση όσο και ο επανασχεδιασμός ακολουθούν μεθόδους «ήπιας επιχειρησιακής έρευνας» προκειμένου να διασφαλίσουν τη στρατηγική ευελιξία των δημόσιων αρχών σε ένα αβέβαιο διεθνές περιβάλλον και να αποτρέψουν τις συγκρουσιακές καταστάσεις της εφαρμογής. Ιδιαίτερη πρόβλεψη χρειάζεται για το χειρισμό του απορρήτου των Σχεδίων.

Δράση 6.1.2. «Ενίσχυση του συστήματος υποδοχής και προσωρινής παραμονής»

Η Δράση αυτή αποσκοπεί στην κάλυψη των κενών που θα διαπιστωθούν κατά την αξιολόγηση, στην αύξηση της δυναμικότητας και στη βελτίωση των υποδομών στις περιφέρειες της χώρας που πιθανά θα διαπιστωθεί ότι υστερούν σημαντικά. Βασικά αντικείμενα της Δράσης αποτελούν: α) η δημιουργία 2 Κέντρων υποδοχής σε περιφέρειες της χώρας που αποτελούν πύλες εισόδου των μεταναστών στην Ελλάδα β) ο εκσυγχρονισμός και η στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις.

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι του Μέτρου 6.1. είναι οι αρμόδιοι φορείς που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και στις δράσεις αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών από τη μαζική άφιξη μεταναστών σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο. Έμμεσες ωφέλειες προκύπτουν στις τοπικές κοινωνίες. Ως περιοχή εφαρμογής καθορίζεται όλη η χώρα καθώς ο σχεδιασμός καλύπτει όλη την επικράτεια και επιδιώκει την εξειδίκευση σχεδίων σε όλες τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Η αξιολόγηση και επανασχεδιασμός έχει χρονικό ορίζοντα ενός (1) έτους. Η χωροθέτηση και πιθανή ανάπτυξη κέντρων υποδοχής σε ειδικές περιοχές της χώρας θα ακολουθήσει μετά τη φάση της αξιολόγησης και επανασχεδιασμού.

Ε. Δείκτες

α) Πραγματοποίησης (φυσικού αντικειμένου)

Αριθμός Σχεδίων που Αξιολογούνται και Καταρτίζονται σε Εθνικό- Περιφερειακό- Νομαρχιακό Επίπεδο

Αριθμός Κέντρων Υποδοχής και δυναμικότητα τους που αναβαθμίζονται ή δημιουργούνται

β) Αποτελέσματος (δείκτες επιπτώσεων)

Αναλογία αύξησης των Σχεδίων κατά περιφέρεια

Αύξηση της δυναμικότητα κέντρων κατά την αφετηρία του Ε.Π.

(Δηλώνουν την αυξημένη ετοιμότητα των δημοσίων αρχών και την περιφερειακή ισορροπία)

Περιφερειακές κατανομές υλοποίησης δυνατοτήτων (capacity utilization) πριν και μετά το Ε.Π.

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις από την υλοποίηση του Μέτρου 6.1. αφορούν α) την βελτίωση και αποσυμφόρηση των εργασιών των δημοσίων υπηρεσιών που κινητοποιούνται σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, β) την ενίσχυση της δημοκρατικής λειτουργίας και της διαφάνειας των πράξεων των τοπικών αρχών, γ) την αποτροπή του πανικού και των ξενοφοβικών στάσεων και συμπεριφορών στις τοπικές κοινότητες υποδοχής, δ) τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των αδήλωτων μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων, ε) τη βελτίωση της εικόνας της χώρας σε διεθνή ΜΜΕ και οργανισμούς.

Ζ. Εφαρμογή / Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης : ΥΠΕΣΔΔΑ

β) Τελικοί Δικαιούχοι: Ερευνητικά Κέντρα, Περιφερειακές Διοικήσεις, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Υπηρεσίες ΠΣΕΑ, Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας

Η. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 6.1. διακρίνεται για τον υψηλό βαθμό συνέργιας με δράσεις που υλοποιούνται στα πλαίσια Κοινοτικών Πρωτοβουλιών που αφορούν την κοινωνική ένταξη προσφύγων και χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Πρόσφυγες. Ενδεικτικά αναφέρονται τα προγράμματα «ΝΑΥΣΙΚΑ» (Υλοποιείται από τους Γιατρούς του Κόσμου) και «ΝΕΦΕΛΗ» (υλοποιείται από το Ίδρυμα Κοινωνικής εργασίας).

ΜΕΤΡΟ 6.2: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΕ ΕΠΑΡΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΗ ΣΤΕΓΗ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ 6.2.

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 6.2.

	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ, ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	
	ΜΕΤΡΟ 6.2.	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΕ ΕΠΑΡΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΗ ΣΤΕΓΗ	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΝΟΜΙΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	8.660.000	62%	3,6%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	8.660.000		

A. Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του μέτρου

Τα πορίσματα των πλέον πρόσφατων ερευνών αναδεικνύουν τέσσερις βασικές πτυχές των ιδιαίτερα δυσμενών στεγαστικών συνθηκών των μεταναστών στην Ελλάδα: α) Η υψηλή για τα ευρωπαϊκά δεδομένα αναλογία του μη-στεγασμένου προς το στεγασμένο πληθυσμό αποτελεί ένδειξη της ανεπάρκειας των στεγαστικών και προνοιακών υποδομών, β) ο επεισοδιακός και διάχυτος κίνδυνος έλλειψης στέγης δεν οφείλεται μόνο στην κινητικότητα των μεταναστών αλλά και στην απουσία κρατικής μέριμνας, γ) η συγκαλυμμένη έλλειψη στέγης των μεταναστών προκύπτει όχι μόνο από το καθεστώς παρανομίας αλλά συνδέεται με πολλαπλές μορφές αποστέρησης και ανασφάλειας, δ) τα εμφανιζόμενα φαινόμενα κοινωνικού διαχωρισμού στις πόλεις αναδεικνύουν τη στενή διασύνδεση των άτυπων αγορών εργασίας και στέγης.

Από τις πρώτες ποσοτικές έρευνες που διαθέτουμε η στεγαστική αποστέρηση αφορά περίπου 2/3 των μεταναστών. Τα ποιοτικά δεδομένα των ερευνών αναδεικνύουν ότι οι συνθήκες στεγαστικής ανασφάλειας είναι ιδιαίτερα οξυμένες στις περιπτώσεις κοινόβιας διαβίωσης και εξαρτημένης από την εργασία διαμονής γυναικών, παιδιών, νέων μεταναστών και πολυμελών νοικοκυριών. Πρόκειται συνήθως για νεοεισερχόμενους μετανάστες, εποχικά εργαζόμενους, συχνά με ασθενή δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης που δυσκολεύονται να ακολουθήσουν διαδικασίες ένταξης.

Το Μέτρο 6.2. αναγνωρίζει τις δυσκολίες των μεταναστών που προκύπτουν από δυσλειτουργίες της αγοράς κατοικίας και αφορούν στην οικονομική ανισότητα για την αγορά ή ενοικίαση στέγης, στις διακρίσεις από μέρους των ιδιοκτητών, στην έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, στην ασύμμετρη διακίνηση της πληροφορίας και στους περιοριστικούς όρους των άτυπων διαμεσολαβητών. Το Μέτρο 6.2. διαμορφώνεται για να δοκιμαστούν σε περιορισμένη κλίμακα λύσεις στο πρόβλημα της ορατής και συγκαλυμμένης έλλειψης στέγης που γίνονται αντιληπτές κυρίως με τη μεσολάβηση ΜΚΟ. Οι συνθήκες της ορατής και συγκαλυμμένης έλλειψης στέγης αφορούν πολλαπλές μορφές ανασφάλειας που περιλαμβάνουν: την αδήλωτη ενοικίαση και υπομίσθωση ακινήτων και τις συνέπειες τους με εξώσεις, απειλές, και εκβιασμούς, την παραβίαση ασύλου της κατοικίας, την εξάρτηση από εργοδότες που προσφέρουν στέγη με συνέπεια την παραβίαση της εργατικής νομοθεσίας και την προσβολή της ατομικής ελευθερίας, την έλλειψη βασικών μέσων υγιεινής, ύδρευσης, θέρμανσης και την ανεπάρκεια χώρου (κυρίως σε περιπτώσεις συγκατοίκησης και φιλοξενίας) που καθιστούν αδύνατη την παροχή περίθαλψης και κοινωνικής φροντίδας, την κακοποίηση ανηλίκων και γυναικών, και την παράνομη διακίνηση προσώπων και ναρκωτικών.

B. Καθορισμός των στόχων και αναλυτική περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου

Γενικός στόχος του μέτρου είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών που έχουν ήδη εγκατασταθεί στη χώρα σε επαρκή στέγη και ασφαλή κατοικία. Ο νόμος 2910/2001 προβλέπει ως κριτήριο για τη χορήγηση αδειάς παραμονής ότι ο αλλοδαπός έχει «εξασφαλίσει κατάλυμα». Η κρατική υποχρέωση για τη διασφάλιση της επάρκειας και της ασφάλειας του καταλύματος αυτού προκύπτουν από τις διεθνείς συμβάσεις και το σύνταγμα της χώρας. Επιμέρους στόχοι του μέτρου 6.2. είναι:

α) Η υλοποίηση της δημόσιας υποχρέωσης για ασφαλή κατοικία με τη σύσταση στεγαστικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης που θα διευκολύνουν την πρόσβαση των αλλοδαπών που έχουν άδεια παραμονής στην αγορά στέγης και κατοικίας. Για την πραγμάτωση του στόχου αυτού προβλέπονται δυο δράσεις: «Σχεδιασμός, θεσμικού πλαισίου και προδιαγραφών πιλοτικών μονάδων στεγαστικής διαμεσολάβησης- υποστήριξης» και «Δημιουργία πιλοτικών μονάδων στεγαστικής διαμεσολάβησης-υποστήριξης».

β) Ο εντοπισμός ευάλωτων ομάδων μεταναστών και η πιλοτική παροχή σ' αυτούς κοινωνικής κατοικίας και προστασίας σύμφωνα με τις συνταγματικές επιταγές, τις διεθνείς συμβάσεις για τα κοινωνικά και ανθρώπινα δικαιώματα και το θεσμικό πλαίσιο του νόμου 2910/2001. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού σχεδιάστηκαν οι εξής δράσεις: «Σχεδιασμός θεσμικού πλαισίου Κοινωνικά Ενοικιαζόμενου Τομέα για Μετανάστες» και «Πιλοτική λειτουργία μονάδων κοινωνικής κατοικίας για ευπαθείς ομάδες μεταναστών».

Οι δυο επιμέρους στόχοι εξυπηρετούν τη συνολική στρατηγική του άξονα 6 και ο ένας συμπληρώνει τον άλλο. Συνεπώς, οι δράσεις διαμεσολάβησης δεν θα έχουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα χωρίς τις δράσεις κοινωνικής κατοικίας, αλλά και αντίστροφα οι δράσεις κοινωνικής κατοικίας δε θα είναι αποτελεσματικές αν δεν υποστηρίζονται από δράσεις διαμεσολάβησης. Διευκρινίζεται ωστόσο ότι ο πρώτος στόχος απευθύνεται σε ένα ευρύτερο πληθυσμιακό φάσμα και έχει έντονο προληπτικό χαρακτήρα ενώ ο δεύτερος στόχος απευθύνεται σε επιμέρους ομάδες ανάλογα με τις στεγαστικές και κοινωνικές συνθήκες που παρεμποδίζουν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και δημιουργούν κινδύνους για την προσωπική τους ασφάλεια.

Και οι δυο στόχοι είναι συμπληρωματικοί των δράσεων που προβλέπονται στον άξονα 1 «Υπηρεσίες πληροφόρησης, συμβουλευτικής, και εξυπηρέτησης των μεταναστών» και στον άξονα 2 «Ανάπτυξη και προώθηση των ευκαιριών επαγγελματικής ένταξης των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας». Η συνάφεια του Μέτρου 6.2. με τους άλλους άξονες δεν οδηγεί σε επικάλυψη αλλά αντίθετα διευκολύνει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων δράσεων και συνεκτικής στρατηγικής κυρίως σε τοπικό επίπεδο. Παρέχεται δηλαδή η δυνατότητα συνεργασίας τοπικών φορέων σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Η έγκαιρη διασφάλιση σταθερής διεύθυνσης και ασφαλών συνθηκών διαμονής αποτελεί εγγύηση για την εργασιακή ένταξη, την παρακολούθηση του βαθμού σύζευξης προσφοράς και ζήτησης στις τοπικές αγορές εργασίας, τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και παραγωγικής αξιοποίησης των δεξιοτήτων των μεταναστών. Η διασύνδεση των κέντρων υποδοχής, με μονάδες στεγαστικής διαμεσολάβησης, μονάδες κοινωνικής κατοικίας, υπηρεσίες απασχόλησης και πληροφόρησης υιοθετεί σε περιορισμένη κλίμακα μια ολιστική προσέγγιση για την υποστήριξη της ασφαλούς κατοικίας των μεταναστών. Η διασύνδεση αυτή είναι σκόπιμο να ενθαρρυνθεί σε τοπικό επίπεδο όπου θα υλοποιηθούν οι πιλοτικές δράσεις και για το λόγο αυτό προτείνεται η επιλογή δυο μητροπολιτικών και δυο αγροτικών ή παραμεθόριων περιοχών για τη χωροθέτηση των πιλοτικών μονάδων.

Γ. Συνοπτική περιγραφή των ενεργειών – δράσεων που εντάσσονται στο μέτρο

Δράση 6.2.1. «Θεσμικό πλαίσιο και προδιαγραφές για τη δημιουργία πιλοτικών μονάδων στεγαστικής διαμεσολάβησης-υποστήριξης»

Για την ανάπτυξη υπηρεσιών στεγαστικής διαμεσολάβησης μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα απαιτείται ο σχεδιασμός του θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέψει σε διάφορους κοινωνικούς φορείς να αναπτύξουν ποικιλία υπηρεσιών. Δεδομένου ότι οι μονάδες που προτείνονται στη Δράση 6.2.2 αποτελούν καινοτομία για το ελληνικό περιβάλλον είναι απαραίτητο να συνταχθούν κατευθυντήριες αρχές λειτουργίας, να υιοθετηθούν πρότυπα ποιότητας και να προβληθούν καλές πρακτικές και παραδείγματα από τη διεθνή εμπειρία. Με τον τρόπο αυτό ουσιαστικά υιοθετείται μια διαδικασία μάθησης σύμφωνα με την οποία οι κατευθύνσεις σχεδιασμού προσανατολίζουν τους ενδιαφερόμενους φορείς εφαρμογής. Το έργο αυτό μπορεί να αναλάβει εξωτερικό μελετητή με την απαραίτητη τεχνογνωσία σε θέματα οικιστικού και κοινωνικού σχεδιασμού (πχ ΔΕΠΟΣ, Ερευνητικά Ινστιτούτα, Σύμβουλοι ανάπτυξης). Το θεσμικό πλαίσιο εξειδικεύεται και υλοποιείται από τις διαχειριστικές αρχές και την τεχνική βοήθεια του Ε.Π. προκειμένου να διευκρινιστούν οι διαδικασίες υποβολής, επιλογής και παρακολούθησης των πιλοτικών μονάδων.

Δράση 6.2.2. «Δημιουργία πιλοτικών μονάδων στεγαστικής διαμεσολάβησης - υποστήριξης»

Οι πιλοτικές μονάδες στεγαστικής διαμεσολάβησης αρχικά προσφέρουν: α) υπηρεσίες συμβουλευτικού-υποστηρικτικού χαρακτήρα (πληροφόρηση-διαμεσολάβηση: μητρώα ιδιοκτητών και ενοικιαζόμενων κατοικιών, αγγελίες, συνοδείες για ενοικίαση διαμερίσματος, νομική βοήθεια για μισθωτήρια συμβόλαια- εξώσεις, μεταφράσεις-διερμηνεία σε επαφές με τράπεζες και τον ΟΕΚ, σύσταση συνεταιρισμών), β) υπηρεσίες ελεγκτικού χαρακτήρα ή έρευνες τοπικής κλίμακας (διαπίστωση καταλληλότητας κατοικιών, εντοπισμός κενών και διαθέσιμων κτιρίων, συνεργασία με τις αρχές υγειονομικού ελέγχου, πολεοδομίας, και τις επιθεωρήσεις εργασίας) γ) δράσεις προσπέλασης (outreach, street-work, βοήθεια στο σπίτι), δ) δικτύωσεις και συστήματα παραπομπών με φορείς κοινωνικών υπηρεσιών, κατάρτισης, και απασχόλησης στην Ελλάδα αλλά και στις χώρες καταγωγής των μεταναστών, ε) υπηρεσίες τεχνικής βοήθειας σε περιπτώσεις αυτοστέγασης (αρχιτεκτονικά σχέδια, έκδοση οικοδομικών αδειών, βοήθεια στη σύσταση συνεταιρισμών κλπ). Η επιτυχής λειτουργία των μονάδων μπορεί μελλοντικά να επεκταθεί και επιλεκτικά να συμπεριλάβει μέτρα οικονομικού χαρακτήρα (εγγυήσεις δανείων, προκαταβολές ενοικίων).

Δράση 6.2.3: «Θεσμικό πλαίσιο και προδιαγραφές για τον Κοινωνικά Ενοικιαζόμενο Τομέα για Μετανάστες»

Η Δράση αυτή προβλέπει τη δημιουργία του θεσμικού πλαισίου Κοινωνικά Ενοικιαζόμενα Τομέα για Μετανάστες που θα επιτρέψει την ορθολογική εφαρμογή της δράσης 6.2.4. Η μελέτη θα ανατεθεί σε εξωτερικό μελετητή με την απαραίτητη τεχνογνωσία σε θέματα στεγαστικής και κοινωνικής πολιτικής (πχ ΔΕΠΟΣ, Ερευνητικά Ινστιτούτα, Σύμβουλοι ανάπτυξης). Η μελέτη θα προτείνει το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο για την οργάνωση, διαχείριση και πιστοποίηση Κοινωνικών Ιδιοκτητών (Social Landlords), τη διάθεση γης, την παραχώρηση χρήσης κτιριακών υποδομών από το Δημόσιο σε κοινωνικούς φορείς, τις μορφές χρηματοδότησης παγίων και λειτουργικών εξόδων κοινωνικών κατοικιών, τις μορφές συμβάσεων μεταξύ των κοινωνικών φορέων, ιδιοκτητών και ενοικιαστών, τη θέσπιση κριτηρίων για τον καθορισμό των ευάλωτων ομάδων και των δικαιούχων, καθώς και τη ρύθμιση φορολογικών θεμάτων. Το θεσμικό πλαίσιο εξειδικεύεται και υλοποιείται από τις διαχειριστικές αρχές και την τεχνική βοήθεια του Ε.Π. προκειμένου να διευκρινιστούν οι διαδικασίες υποβολής, επιλογής και παρακολούθησης των πιλοτικών σχεδίων.

Δράση 6.2.4. «Πιλοτική λειτουργία μονάδων κοινωνικής κατοικίας για ευπαθείς ομάδες μεταναστών»

Στην Δράση αυτή θα ενταχθούν μετά από υποβολή προτάσεων διάφορες δομές στέγασης που θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις ειδικές ανάγκες και τις δυνατότητες ένταξης και αυτόνομης διαβίωσης των ευάλωτων ομάδων μεταναστών. Οι ομάδες αυτές περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα δικαιούχων: από μετανάστες που νομιμοποιούνται για ανθρωπιστικούς λόγους και θύματα παράνομης διακίνησης μέχρι εποχικά απασχολούμενους σε αγροτικές, οικιακές ή ναυτιλιακές εργασίες εφόσον διαπιστωθούν δυσμενείς στεγαστικές συνθήκες, ανεργία, ή παραβιάσεις της στεγαστικής και εργασιακής νομοθεσίας. Οι δομές αυτές δεν είναι απαραίτητα προνοιακού ή προσωρινού χαρακτήρα καθώς υπάρχει σημαντική διαβάθμιση στην απαιτούμενη κοινωνική υποστήριξη προς τους εξυπηρετούμενους (προστατευόμενα ή αυτοδιαχειριζόμενα διαμερίσματα). Κατά την πιλοτική εφαρμογή κρίνεται σκόπιμο να προσδιορίσουν οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς το τύπο των μονάδων που επιθυμούν να αναπτύξουν ώστε να εκφραστεί η πραγματική ζήτηση και να διαπιστωθούν οι διαχειριστικές και υποστηρικτικές τους δυνατότητες. Οι πιλοτικές μονάδες θα στηριχθούν στη συνεργασία ΜΚΟ, κοινοτήτων μεταναστών, και τοπικών φορέων για τη διάθεση κτιριακών υποδομών και την προσφορά εξειδικευμένης κοινωνική υποστήριξης.

Δ. Ωφελούμενοι, περιοχή εφαρμογής, χρονική διάρκεια

Ωφελούμενοι είναι οι νόμιμοι μετανάστες που θα εξυπηρετηθούν από τις μονάδες στεγαστικής διαμεσολάβησης και τα κοινωνικά διαμερίσματα. Ειδικότερα οφέλη θα προκύψουν για τους αλλοδαπούς που α) υφίστανται πράξεις εξαναγκασμού ή διακρίσεων που προσβάλλουν τα θεμελιώδη δικαιώματα της ατομικής ελευθερίας και της ανάπτυξης της προσωπικότητας τους στο χώρο κατοικίας ή εργασίας τους, β) έχουν ανάγκη περίθαλψης ή κοινωνικής φροντίδας, γ) στερούνται των αναγκαίων οικονομικών πόρων για την ενοικίαση ή απόκτηση επαρκούς και ασφαλούς στέγης.

Περιοχή εφαρμογής είναι όλη η χώρα ωστόσο για την καλύτερη παρακολούθηση και αξιολόγηση των πιλοτικών δράσεων ενδείκνυται η επιλογή 2 μητροπολιτικών κέντρων (Αθήνα- Θεσσαλονίκη) και 2 αγροτικών ή παραμεθόριων περιοχών (πχ. Ηλεία, Νησιά Αιγαίου). Προτείνεται η ανάπτυξη 10 μονάδων στεγαστικής διαμεσολάβησης και η αντίστοιχη χωροθέτηση στεγαστικών μονάδων σε νομαρχίες στις οποίες υπάρχουν οξυμένα προβλήματα στέγασης. Η αρχική εκτίμηση για την εξυπηρέτηση μεταναστών από διαμερίσματα και ξενώνες είναι για 500 νοικοκυριά ανά έτος. Η εκπόνηση των μελετών (Δράσεις 6.2.1. και 6.2.3.) διαρκεί 9-12 μήνες και η έναρξη τους προηγείται των δράσεων εφαρμογής (Δράσεις 6.2.2. και 6.2.4.) που αναπτύσσονται σε μια τριετία.

Ε. Δείκτες

α) Πραγματοποίησης / Φυσικού Αντικειμένου

Μελέτη θεσμικού πλαισίου

Αριθμός πιλοτικών μονάδων διαμεσολάβησης

Αριθμός διαμερισμάτων και δεδομένα για τη λειτουργικότητά τους

Αριθμός οδηγιών και εντύπων που εκδόθηκαν

β) Αποτελέσματος (Επιπτώσεων)

Αριθμός μεταναστών που εξυπηρετήθηκαν

Αριθμός διασυνδεδεμένων φορέων με μονάδες διαμεσολάβησης

Στατιστικά δεδομένα για τους ενοίκους διαμερισμάτων

ΣΤ. Αναμενόμενα αποτελέσματα - επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις της εφαρμογής του μέτρου μπορούν να γίνουν σύντομα ορατές από τη πιλοτική λειτουργία των μονάδων διαμεσολάβησης και στέγασης σε τοπική κλίμακα αλλά και στις κοινότητες των μεταναστών. Σε τοπικό επίπεδο οι μονάδες αυτές θα συμβάλλουν στην πρόληψη των παράνομων δραστηριοτήτων που εκμεταλλεύονται τις ανάγκες και προσδοκίες των μεταναστών. Ταυτόχρονα θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης, και στην καταπολέμηση ξеноφοβικών αναπαραστάσεων. Επίσης θα δημιουργηθεί ένας πυρήνας τεχνογνωσίας και εξειδίκευσης σε δημόσιους και κοινωνικούς φορείς που μπορεί να αξιοποιηθεί στο άμεσο μέλλον με την επέκταση των δικτύσεων και τη δημιουργία διεθνών συνεργασιών. Σημαντικά αποτελέσματα μπορούν να προκύψουν μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα από την ενσωμάτωση της επιτυχούς λειτουργίας των προβλεπόμενων μονάδων σε κεντρικές εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές (mainstreaming).

Ζ. Εφαρμογή / Υλοποίηση

α) Φορείς Υλοποίησης : ΥΠΕΣΔΔΑ

β) Τελικοί Δικαιούχοι: ΜΚΟ, ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η. Συνέργια με άλλα μέτρα άλλων προγραμμάτων

Το Μέτρο 6.2. απαιτεί την ανάπτυξη διασυνδέσεων με τους δικαιούχους φορείς του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» και ειδικότερα του άξονα Προτεραιότητας 2: «Προώθηση της ισότητας των ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας για όλους και ιδιαίτερα για εκείνους που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό». Επίσης υπάρχει συνέργια

με το Ε.Π. «Υγεία- Πρόνοια» και ειδικότερα το Μέτρο 3.1.: «Δράσεις υποστήριξης ατόμων που απειλούνται ή πλήττονται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας στο πλαίσιο των δράσεων του Δικτύου κοινωνικών – υποστηρικτικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο».

Το Μέτρο 6.2. διακρίνεται επίσης για τον υψηλό βαθμό συνέργιας με δράσεις που υλοποιούνται στα πλαίσια Κοινοτικών Πρωτοβουλιών που αφορούν την κοινωνική ένταξη προσφύγων και χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Πρόσφυγες. Ενδεικτικά αναφέρονται ο Ξενώνας «ΗΩΣ» στα πλαίσια της πρωτοβουλίας EQUAL και το πρόγραμμα «ΝΕΦΕΛΗ» (υλοποιείται από το Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας) τα οποία παρουσιάζονται και ως καλές πρακτικές στο οδηγό του Ε.Π.. Το μέτρο μπορεί επίσης να ενταχθεί στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7:

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ε.Π.

Τεκμηρίωση της αναγκαιότητας του άξονα

Για την αποτελεσματική, έγκαιρη και αποδοτική εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος απαιτείται η απρόσκοπτη διαχείριση της Τεχνικής Βοήθειας για την υποστήριξη και προετοιμασία των δράσεων που χρηματοδοτούνται από το Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα»

Στον παρόντα άξονα προτεραιότητας προβλέπεται η ενίσχυση των μηχανισμών υποστήριξης του Ε.Π., της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π., αλλά και των Τελικών Δικαιούχων ή/και φορέων υλοποίησης για την προετοιμασία, εξειδίκευση, αναπτυξιακό προσανατολισμό, την παρακολούθηση και διαχείριση των έργων και ενεργειών που περιλαμβάνονται στο Ε.Π., καθώς και η υλοποίηση των δράσεων δημοσιότητας και αξιολόγησης του Ε.Π.

Το πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής και παρακολούθησης του Ε.Π. θα αντιμετωπίσει καθοριστικά τις όποιες δυσλειτουργίες θα παρουσιαστούν, ενώ θα πρέπει να ανταποκριθεί στις νέες αυξημένες απαιτήσεις, έγκαιρης και αποτελεσματικής / ποιοτικής υλοποίησης των δράσεων του Προγράμματος. Παράλληλα δε θα πρέπει να ενισχυθούν οι μηχανισμοί υλοποίησης, παρακολούθησης και χρηματοοικονομικής διαχείρισης και αποτίμησης των φορέων υλοποίησης, της υπηρεσίας εφαρμογής, καθώς και εκείνων που θα υλοποιήσουν θετικές δράσεις υπέρ των ατόμων που ανήκουν στην κοινωνική ομάδα των μεταναστών

Με βάση τις αρμοδιότητες και τον ρόλο του φορέα υλοποίησης του Ε.Π., διαμορφώνεται ένα συνεκτικό πλαίσιο εφαρμογής, με σημαντικά αποκεντρωμένες λειτουργίες και μηχανισμούς, με δυνατότητα συστηματικής παρακολούθησης και αξιολόγησης, τόσο της υλοποίησης, όσο και των αποτελεσμάτων των δράσεων, με ακριβέστερη οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων του συνόλου των εμπλεκόμενων φορέων.

Παράλληλα, η εφαρμογή των πολιτικών που θα σχεδιαστούν στα πλαίσια του Ε.Π., απαιτούν αξιόπιστη τεκμηρίωση των αναγκών τους για την αποτελεσματική παρέμβαση του Επιχειρησιακού Προγράμματος υπέρ της ομάδας των μεταναστών και εφαρμογής των συγκεκριμένων πολιτικών.

Ο άξονας προτεραιότητας 7 αποτελεί βασικό υποστηρικτικό εργαλείο και μέσο παρακολούθησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος σε όλες τις φάσεις σχεδιασμού, υλοποίησης, αξιολόγησης, διάχυσης, προβολής και δημοσιότητας..

Ο άξονας προτεραιότητας 7 αποτελείται από τα παρακάτω μέτρα:

**ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7: Τεχνική Βοήθεια – Υποστήριξη της Εφαρμογής του
 Επιχειρησιακού Προγράμματος**

ΜΕΤΡΟ	Π/Υ	Βαρύτητα στο σύνολο του ΕΠ (%)	Βαρύτητα στον Άξονα (%)
7.1. Εκπόνηση Μελετών	7.350.000	3,1%	42 %
7.2 Διοικητική – Τεχνική Υποστήριξη του Ε.Π.	10.000.000	4,2%	58%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ	17.350.000	7,3%	100%

ΜΕΤΡΟ 7.1: ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 7.1

	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ε.Π.	
	ΜΕΤΡΟ 7.1	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΑΡΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ - ΟΠΟΙΟΣ ΑΛΛΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΟΡΙΣΘΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006	
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	7.350.000	42%	3,1%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	7.350.000		

Η αναγκαιότητα του μέτρου 7.1 κρίνεται απαραίτητη διότι μέσω αυτού θα χρηματοδοτηθούν μελέτες οι οποίες θα υποστηρίζουν τεχνικά και διοικητικά τις απαραίτητες προετοιμασίες για την υλοποίηση του Ε.Π. Στα πλαίσια του παραπάνω μέτρου θα εκπονηθούν ειδικές μελέτες οι οποίες θα αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο στην υλοποίηση και εξειδίκευση των στόχων, των δράσεων και των ενεργειών του Ε.Π.

Ενδεικτικά αναφέρεται η εκπόνηση ειδικών μελετών που αφορούν:

- Προκαταρτικές μελέτες κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, επιπτώσεων και προσανατολισμού των δράσεων του Ε.Π.
- Μελέτες εξειδίκευσης μέτρων ή δράσεων του Ε.Π. και επεξεργασίας μεθόδων αξιολόγησης, επιλογής και διαχείρισης ειδικών δράσεων π.χ. μελέτη για τη λογιστική παρακολούθηση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας ή μελέτες για εξειδίκευση ενεργειών του Προγράμματος, που αφορούν την ομάδα στόχο των μεταναστών

- Μελέτες σχετικά με την εκπαίδευση και την προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού στην τεχνολογική, οικονομική και διαρθρωτική προσαρμογή
- Στατιστικές αναλύσεις και αναλύσεις επιπτώσεων, προσδιορισμού φυσικών δεικτών και επιπτώσεων

Επίσης ανά άξονα προτεραιότητας κρίνεται απαραίτητο να εκπονηθούν οι παρακάτω μελέτες

Άξονας Προτεραιότητας 1

- Μελέτη αξιολόγησης της λειτουργίας των ήδη υπαρχόντων Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών καθώς και άλλων δομών εξυπηρέτησης πολιτών
- Μελέτη για την δημιουργία curriculum προγράμματος κατάρτισης και κατευθύνσεων εφαρμογής του σε στελέχη του Δημοσίου Τομέα, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των ΜΚΟ σε θέματα παροχής υπηρεσιών πληροφόρησης, υποστήριξης και διαμεσολάβησης σε μετανάστες
- Μελέτη και ανάπτυξη Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφόρησης (GIS) για την γεωγραφική και χωροταξική κατανομή του πληθυσμού των μεταναστών σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές σε σχέση με εθνικότητα, φύλο, ηλικία, επάγγελμα και οικογενειακή κατάσταση
- Μελέτη για την διερεύνηση στάσεων και συμπεριφορών του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που παρέχουν υπηρεσίες σε μετανάστες και πρόγραμμα ευαισθητοποίησης «ξеноφιλίας»
- Μελέτη για την διερεύνηση αναγκών πληροφόρησης και ενεργητικής πολιτικής μεταναστευσης στα Ελληνικά Προξενεία των κυριότερων χωρών προέλευσης των μεταναστών
- Μελέτη για τα χαρακτηριστικά του προσωπικού, τις δεξιότητές του αλλά και τις στάσεις του απέναντι στους μετανάστες, προκειμένου να διαμορφωθούν τα κατάλληλα προγράμματα εκπαίδευσης.

Άξονας Προτεραιότητας 2

- Μελέτη για την καταγραφή των τεχνικών ειδικοτήτων των μεταναστών
- Μελέτη για την πολιτική προσλήψεων των εργοδοτών για μετανάστες
- Μελέτη για ethnic business
- Αναλογιστική μελέτη για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των μεταναστών

Άξονας Προτεραιότητας 3

- Σχεδιασμός και διεξαγωγή Έρευνας – Μελέτης με απώτερο στόχο τη σύνταξη Κώδικα / Οδηγού Συμπεριφοράς των Δημοσίων Υπαλλήλων. Η Έρευνα - Μελέτη θα εξετάσει τις υπάρχουσες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο καλές πρακτικές γύρω από το θέμα αυτό καθώς και τον τρόπο συνάρτησής τους με τις υπάρχουσες νομοθεσίες, ενώ ένα

πολύ σημαντικό κομμάτι της θα στηριχθεί στη λήψη συνεντεύξεων από Έλληνες δημοσίους υπαλλήλους και μέλη ευπαθών ομάδων.

- Μελέτη με σκοπό την αποτύπωση των αναγκών, των προβλημάτων και των δυνατοτήτων παρέμβασης μέσα από τη διεξαγωγή πανελλαδικής (ποσοτικής και ποιοτικής) έρευνας, η οποία θα καλύπτει τόσο τα ζητήματα πολιτισμικής περιθωριοποίησης και στέρησης, όπως και αυτά της συμμετοχής στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας, όσο και τα ζητήματα οργάνωσης και χρήσης (time budget) του χρόνου από τους μετανάστες με ιδιαίτερη έμφαση στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
- Έρευνα μελέτη για τις στάσεις και αναπαραστάσεις του κοινού σχετικά με τους μετανάστες και την προοπτική ένταξής τους στην Ελληνική Κοινωνία.

Η έρευνα αυτή καλύπτει τις παρακάτω διαστάσεις:

A) Έρευνα κοινής γνώμης σε πανελλαδικό δείγμα 2000 ατόμων μ δομημένο ερωτηματολόγιο

B) Ποιοτική έρευνα με χρήση ημιδομημένων ατομικών συνεντεύξεων και ομαδικών συζητήσεων με επιλεγμένο δείγμα κοινωνικών δραστών (εκπαιδευτικά στελέχη, δημόσιους υπάλληλους, πρόσωπα κλειδιά της κοινότητας)

Σκοπός της συνολικής έρευνας – μελέτης είναι η διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών για την επεξεργασία εκπαιδευτικών πακέτων των δράσεων ευαισθητοποίησης που αναφέρονται στα μέτρα 3.1 και 3.3. του άξονα προτεραιότητας 3.

Άξονας Προτεραιότητας 5

- Έρευνα για το επιδημιολογικό προφίλ των νεοεισερχόμενων μεταναστών

Άξονας Προτεραιότητας 6

- Μελέτη για τις κατευθύνσεις και σύνταξη προδιαγραφών για την εκπόνηση των μελετών των δράσεων 6.1.1., 6.2.1., 6.2.3.

Ωφελούμενοι από το παραπάνω μέτρο είναι η αρχή διαχείρισης ή όποιος άλλος φορέας επιλεγεί από την αρμόδια αρχή.

ΜΕΤΡΟ 7.2: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ 7.2

	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	«ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»	
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ε.Π.	
	ΜΕΤΡΟ 7.2	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ Ε.Π.	
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΟΛΗ Η ΧΩΡΑ	
	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ	ΑΡΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ - ΟΠΟΙΟΣ ΑΛΛΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΟΡΙΣΘΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ	
	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2003-2006	
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	10.000.000	58%	4,2%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ			

Η αναγκαιότητα του μέτρου 7.2 συνίσταται στην διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την απρόσκοπτη οργάνωση και λειτουργία της αρχής διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος

Αυτό θα επιδιωχθεί να γίνει μέσω δράσεων για :

- Την εξασφάλιση των απαραίτητων υλικοτεχνικών υποδομών για την ομαλή λειτουργία της διαχειριστικής αρχής
- Την αγορά και εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού, λειτουργίας και ανάπτυξης του αναγκαίου λογισμικού και υπηρεσίες υποστήριξης της λειτουργίας του παραπάνω εξοπλισμού – λογισμικού
- Την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης για θέματα υψηλής εξειδίκευσης

- Την κατάρτιση του προσωπικού της διαχειριστικής αρχής, των εμπλεκομένων στην παρακολούθηση και εφαρμογή του Ε.Π. και την οργάνωση συναντήσεων και σεμιναρίων για την ανταλλαγή εμπειριών
- Τον διαχειριστικό, χρηματοδοτικό και ουσιαστικό έλεγχο των υλοποιούμενων προγραμμάτων από τα στελέχη της διαχειριστικής αρχής
- Τον σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης της κοινής γνώμης σχετικά με τον ρόλο που έχει αναλάβει το Ε.Π. μέσω της έκδοσης έντυπου υλικού, διοργάνωσης συνεδρίων – ημερίδων, διαφημιστικών εκστρατειών σε τηλεόραση και ραδιόφωνο και δημιουργίας ιστοσελίδας

Ωφελούμενοι από το παραπάνω μέτρο είναι η αρχή διαχείρισης ή όποιος άλλος φορέας επιλεγεί από την αρμόδια αρχή.

Δ. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η εκτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος έχουν γίνει κατά άξονα προτεραιότητας και μέτρο.

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία που παρουσιάζονται έχουν γίνει τόσο σε ετήσια βάση όσο και στην τετραετή διάρκεια υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος (2003-2006). Επίσης παρουσιάζονται τα ποσοστά βαρύτητας των αξόνων προτεραιότητας στο συνολικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και τα ποσοστά βαρύτητας των μέτρων στους άξονες προτεραιότητας.

Σημειώνεται ότι η συνολική εκτίμηση του κόστους του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι η ελάχιστη δυνατή για μια βασική και ουσιαστική παρέμβαση στο ζήτημα της μετανάστευσης και μπορεί να αυθηθεί με την ανάλογη ποσοτική αύξηση η οποία συναρτάται άμεσα με την πολιτική βούληση του Υπουργείου. Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Σημειώνεται επίσης ότι η ελάχιστη εκτίμηση σε 60.008.277 Ευρώ το χρόνο (20,4 δις. Δρχ) είναι απολύτως ανταποδοτική αν υπολογιστεί το έσοδο από τα παράβολα των μεταναστών που καταβάλλονται κατά τις διαδικασίες έκδοσης και ανανέωσης αδειών παραμονής και εργασίας. Η παραπάνω παραδοχή στηρίζεται στο γεγονός από το παράβολο των 50.000 δρχ των 400.000 μεταναστών οι οποίοι επιδιώκουν την έκδοση ή ανανέωση άδειας παραμονής και εργασίας εισπράτεται το ποσό των 20 δις δρχ το χρόνο (59.000.000 ευρώ) περίπου το χρόνο

Αν ο αριθμός των μεταναστών που θα έχουν άδεια εργασίας και παραμονής ανέλθει σε 650.000 άτομα το ποσό από τα παράβολα των μεταναστών ανέρχεται σε 95.000.000 ευρώ τον χρόνο περίπου.

Είναι γεγονός ότι στον βαθμό που μπορούν να βρεθούν πρόσθετοι εθνικοί πόροι είναι προφανές ότι ο ανοικτός και ευέλικτος σχεδιασμός των αξόνων και των μέτρων του Επιχειρησιακού Προγράμματος μπορεί να διευρυνθεί αντίστοιχα.

Βασική όμως προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα» είναι οι δομές που προτείνονται να σχεδιαστούν και να οργανωθούν το ταχύτερο δυνατό, έτσι ώστε τα μέτρα και οι δράσεις που προτείνονται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος να είναι αποτελεσματικές και εφαρμόσιμες.

Ακολουθούν οι συγκριτικοί και αναλυτικοί χρηματοδοτικοί πίνακες του Ε.Π. «για τους Μετανάστες στην Ελλάδα»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ARSIS 2001 The rhetorical management of poverty and homelessness in the Greek National Plan for Social Exclusion, FEANTSA
2. Avramov 1999, Coping with homelessness: Issues to be tackled and best practices in Europe, εκδ. Alderhsot
3. Barak 1991, Gimme Shelter, εκδ. Praeger.
4. Bourdieu et al 1999, The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society, εκδ. Polity Press.
5. Bozatzis, N. (1993) Constructing the Attitudinal Object: Evaluation and factual accounting for exclusion in a Greek discourse on refugees from Albania. Unpublished MSc thesis, Psychology Department, Lancaster University
6. CECODHAS 2001, Seminar on immigration and Housing
7. Clark, G. and Dear, M. (1984) *State Apparatus Structures and Language of Legitimacy*. Allen and Unwin
8. Clarke, J. A World of Difference? Globalization and the Study of Social Policies. Στο Lewis et al (επιμ.), *Rethinking Social Policy*. The Open University.
9. Condor, S. (1988) "Race stereotypes" and racist discourse. *Text*, 8: 69-89
10. D' Elia A., "Η παρέκκλιση του ξένου μετανάστη στα Μέσα Ενημέρωσης: αποτελέσματα έρευνας στο Σαλέντο", *Εικόνες Εγκλήματος*, Πλέθρον, Αθήνα 1999, σσ. 143-181
11. Daly 1996, Homeless: policies, strategies and lives on the street, εκδ. Praeger
12. Dragonas Th. et al., (eds)., *De chez moi et d' ailleurs. L' education interculturelle des enseignants en Europe*, Νήσος, Αθήνα 1996, σ. 175-187
13. EUMC, European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, *Annual Report*, November 2001
14. Evers, A. and I. Swetlik, I. (1993). *Balancing Pluralism*. European Center Vienna, Aulbury.
15. Glasser 1994, Homelessness in Global Perspective, εκδ. Maxwell Macmillan International.
16. HERS (Help Each Other Reach the Sky)
17. Hoch 2000, Sheltering the Homeless in the US: Social Improvement and the continuum of care, *Housing Studies Vol 15, No6*.
18. Homeless: policies, strategies and lives on the street, εκδ. Praeger
19. Homelessness: Programs and the people they serve, εκδ. The Urban Institute Press

20. Hugh και Wright 1997 *International Critical Perspectives on Homelessness*, εκδ Praeger
21. Immigrant access to health benefits
22. Keith 1993, *Policing multi-racial Britain*, εκδ.
23. Kleinmann et al 1998, *European Integration and Housing Policy*, εκδ. Routledge.
24. Kleinmann et al 1998, *European Integration and Housing Policy*, εκδ. Routledge.
25. Kramer, R. (2000). A Third Sector in the third Millenium? *Voluntas*, 11 (1) March.
26. Laville, J.L., Nyseus, M. (2000). Solidarity based Third Sector organizations in the “Proximity Services” Field: A European Francophone Perspective. *Voluntas*, 11(1) March.
27. Lewis et al (2000). *Rethinking Social Policy*. The Open University.
28. Lipietz 1998 *Rethinking Social Housing in the Hour-glass society*, εκδ. Regional Studies Assoiacation.
29. Lippmann W., "Η Φύση των Ειδήσεων", *το Μήνυμα του Μέσου. η Έκρηξη της Μαζικής Επικοινωνίας*, β' εκδ., Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1990, σσ. 136-152
30. Mikrakis, A. & Triandafyllidou, A. (1994) Greece: The “others” within. *Social Science Information*, 4: 787-805
31. Mingione 1996, ‘Urban Poverty and the Underclass’, Blackwell; Kennet και Marsh 1999, ‘Homelessness: Exploring the new terrain’, εκδ. Polity Press.
32. Muhres, R. (1999). *Globalization and the Welfare State*. Edward Elgar.
33. Nathan Tobie (1986) : *La folie des autres. Traite d’ethnopsychiatrie clinique*, Paris, 1986, Dunod.
34. Nathan Tobie (1994) : *L’influence qui guérit*, Paris, 1994. Ed. Odile Jacob.
35. National Association of CAB. *Meeting the Challenge*. Annual Report 200/2001.
36. Needham και DeKam 2000, *Land for Social Housing*, CECODHAS
37. Oakes, P.J., Haslam, A.S. & Turner, J.C. (1994) *Stereotyping and Social Reality*. Oxford: Blackwell
38. Patient Education Resources
39. Power 1993 *Hovels to High Rise*, εκδ Routledge.
40. *Principles of Public Health Practice*, F. Douglas Scutchfeld-C. William Keck
41. Rechtman Richard (1995) : *Aspects culturels et ethniques de la réhabilitation psychosociale*. Ed – Frison – Roche, Paris.
42. Richards, J. (1989). *Inform, Advice and Support. 50 Years of the Citizens Advice Bureau*. Lutterworth Press
43. Salamon, L. Anheier, H. (19988). *Social Origins of Civil Society: Explaining the Non-Profit Sector Cross-Natinally*. *Voluntas*,9(3),Sept.
44. *Unequal Treatment: Confronting Racial and Ethnic Disparities in Health Care*.

45. Wacqwuant 2001 Οι φυλακές της μιζέριας, εκδ. Πατάκης
46. Williams, F. (2000). "Principles of Recognition and Respect in Welfare". Στο Lewis et al (επιμ.), *Rethinking Social Policy*. The Open University.
47. Wolch and Dear 1993, Malign Neglect: Homelessness in an American City, εκδ. Jossey-Bass Publishers, Burt et al 1999
48. Wolch and Devertuil 2001, New landscapes of urban poverty management στο TimeSpace: Geographies of Temporality (May και Thrift, επιμ.), εκδ. Routledge.
49. Yeates, N. (2001). *Globalization and Social Policy*. Sage.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Γενική Απογραφή Πληθυσμού 1991 και 2001
2. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 1998
3. Αναφορές / κείμενα: Γιατροί Χωρίς Σύνορα
4. Γεωργογιάννης Π., *Θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*, Gutenberg, Αθήνα 1997
5. Γεωργούλας Σ., «Η νέα μεταναστευτική κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίηση της», στο συλλογικό έργο "Μετανάστευση στην Ελλάδα", εκδόσεις: "Ελληνικά Γράμματα", Αθήνα, 2001,
6. Δαμανάκης Μ., *Η Εκπαίδευση των Παλλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα, Διαπολιτισμική Προσέγγιση*, Gutenberg, Αθήνα 1997
7. Δαμανάκης Μ., *Μετανάστευση και Εκπαίδευση*, Gutenberg, Αθήνα 1987
8. Δαρέμας Γ., "Επικοινωνιακός Αποκλεισμός και Μορφές Αντιπροσώπευσης", *Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα 1998, σσ. 713-724.
9. Δημόσια Υγεία και Μετανάστευση, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας-Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας
10. Διαστάσεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα, Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής, Έκθεση για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Τόμος Α, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
11. Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, «Αλλοδαποί που υπέβαλαν αίτηση για κάρτα παραμονής: Υπηκοότητα, φύλο και χωροθέτηση», Αθήνα, 2000
12. Έκθεση Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης σχετικά με την καταγραφή των αλλοδαπών που υπέβαλαν αίτηση για άδεια παραμονής, Αθήνα, (25-2-1999)
13. *Έκθεση Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης*, 25/2/1999
14. Εμμανουήλ 2001, Το Ζήτημα των Ελαχίστων Προτύπων Κατοικίας και το Στεγαστικό Πρόβλημα στην Αθήνα του 2000, Εισήγηση στην Α' Πανελλήνια Διάσκεψη για το Δικαίωμα στη Στέγη, πολυγραφημένο.

15. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Για μια Κοινότητα Παιδείας. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ευρώπη*, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 1994
16. Ιστορική επισκόπηση για τη Μεγάλη Βρετανία, Humphreys 1999, *No fixed abode: A History of Responses to the Roofless and the Rootless in Britain*, εκδ. Macmillan Press
17. Καρακατσάνης Γ.Θ., "Προβλήματα Ένταξης και Επανένταξης Παλιννοστούντων Μαθητών. Τα αποτελέσματα μιας Εμπειρικής Έρευνας", *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, τ. 1, 1993, έτος 35^ο, Περίοδος Β.
18. Κολλιάς Γιώργος και Κατσορίδας Δημήτρης, «Αλλοδαποί Εργαζόμενοι: Ένταξη ή καταστολή;», *Περιοδικό Ενημέρωση του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ* τεύχος 48, 1999.
19. Κορωναίου Α., "Κοινωνικός αποκλεισμός: η κοινωνιοψυχολογική δυναμική ενός πολύπλοκου φαινομένου", *Νέα Κοινωνιολογία*, τχ. 32, Ανοιξη 2001, εκδ. Παπαζήση, σσ. 134-142
20. Κούρτοβιτς Ι. «Μετανάστες ανάμεσα στο δίκαιο και την νομιμότητα», στο συλλογικό έργο "Μετανάστευση στην Ελλάδα", εκδόσεις: "Ελληνικά Γράμματα", Αθήνα, 2001
21. Κωνσταντινίδου Χ., "Κοινωνικές αναπαραστάσεις του εγκλήματος. Η εγκληματικότητα των Αλβανών μεταναστών στον αθηναϊκό τύπο", *Εικόνες Εγκλήματος*, Πλέθρον, Αθήνα 1999, σσ. 103-141
22. Λαμπριανίδης Λ. και Λυμπεράκη Α., «Αλβανοί μετανάστες στην Θεσσαλονίκη», εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 2001
23. Λαμπροπούλου Ε., *Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Η περίπτωση της βίας και της εγκληματικότητας*, β' έκδ., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999
24. Μαλούτας Θ., 2000, *Οι Πόλεις: Κοινωνικός και Οικονομικός Ατλας της Ελλάδας*, ΕΚΚΕ- Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Λαμπριανίδης- Λυμπεράκη, ό.π.
25. Μαρβάκης Α., Παρσανόγλου Δ., Παύλου Μ. "Μετανάστες στην Ελλάδα", στο συλλογικό έργο "Μετανάστευση στην Ελλάδα", εκδόσεις: "Ελληνικά Γράμματα", Αθήνα, Αθήνα, 2001
26. Μικράκης Γ., "Εμείς και οι "άλλοι", οι διαφορετικοί, οι ξένοι: Η σύγκρουση στο συμβολικό πεδίο", *Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Ιδρυμα Σάκη Καραγιωργα, Αθήνα 1998, σσ. 728-737
27. Ναζάκης Χ και Χλέτσος Μ., «Μετανάστες και μετανάστευση», εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2001
28. Ναζάκης Χ., «Το οικονομικό θαύμα οφείλεται (και) στους μετανάστες», στο συλλογικό έργο «Μετανάστες και μετανάστευση», εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2001

29. Νικολάου Γ., *Ενταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο. Από την "ομοιογένεια" στην πολυπολιτισμικότητα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000
30. Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: Γνώμη της ΟΚΕ « Μετανάστευση και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια», Αθήνα, 2000
31. Παϊδούση Χ., " Η "φωνή" των κοινωνικά αποκλεισμένων στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας- Η περίπτωση των τηλεοπτικών ειδήσεων", *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα 1998, σσ. 738-748
32. Πετράκου Η. "Η κατασκευή της μετανάστευσης στην Ελληνική Κοινωνία", στο συλλογικό έργο "Μετανάστευση στην Ελλάδα", εκδόσεις: "Ελληνικά Γράμματα", Αθήνα, 2001
33. Ραμονέ Ι., *Η τυραννία των ΜΜΕ*, Πόλις, Αθήνα 2001
34. Σταθόπουλος, Π. (2001). *Κοινοτική Εργασία - Θεωρία και Πράξη* (5η έκδοση). Εκδόσεις Έλλην
35. Στασινοπούλου, Ο. (1987). *Η πληροφόρηση στο κοινοτικό επίπεδο*. Πρακτικά συνεδρίου Κοινωνικών Λειτουργών.
36. Στασινοπούλου, Ο. (2002). *Ζητήματα Σύγχρονης Κοινωνικής Πολιτικής* (2η έκδοση). Gutenberg.
37. Φραγκουδάκη Α., Δραγώνα Θ., "Ένα πολυεπίπεδο πρόγραμμα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης", *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 63, Αθήνα 1996
38. Ψημμένος 1996, *Μετανάστες από τα Βαλκάνια: Κοινωνικός αποκλεισμός στην Αθήνα*, εκδ. Παπαζήσης
39. Ψημμένος 2001, *Νέα εργασία και ανεπίσημοι μετανάστες στη μητροπολιτική Αθήνα*, στο Μαρβάκης κ.α. «Μετανάστες στην Ελλάδα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. http://CCR Docs_Facing Facts.htm: Facing Facts: Myths and misconceptions about refugees and immigrants in Canada
2. <http://ethnomed.org/ethnomed/chc/chc.html> : Cultural Awareness Tool – Understanding cultural diversity in mental health
3. http://ethnomed.org/ethnomed/patient_ed/ :
4. http://www.accessproject.org/n_policyanddataguides.htm:
5. <http://www.atmhn.unimelb.edu.au/organisations/watmhc/cat.htm> :Community Health Profile Beyond Medical Interpretation: The Role of Interpreter Cultural Mediators (ICMs)
6. http://www.health.qld.gov.au/hssb/cultdiv/cultdiv/guid_cov.htm

7. <http://www.health.qld.gov.au/hssb/cultdiv/cultdiv/italian.htm> : Cultural Diversity:
A Guide for Health Professionals
8. http://www.health.qld.gov.au/hssb/hou/muslim_cp.htm : HEALTH CARE
PROVIDERS HANDBOOK ON MUSLIM PATIENTS